

સૂરિ વિહારાદર્શ

અને

ધરાદની પ્રાર્થનાનતા

દીપત એક દુપીયા

શ્રીમદ્ ધનચન્દ્રસૂરિ પ્રથમ પુખ્ત.

સૂરિ વિહારાદર્શ.

સંયોજક,
મુનિ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજ:

પ્રકાશક,
શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ,
થરાદ. (થીરપુર.) જનાસ કાંઠા એજન્સી.

પ્રથમાવૃત્તિ.

૫૦૦

શ્રી વીર સં. ૨૪૫૩.

શ્રી રાજેન્દ્ર સં. ૨૧.

વિક્રમ સં. ૧૯૮૩.

ઇ. સ. ૧૯૨૬.

ધી જનાસ કાંડા પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પોપટલાલ મોહનલાલ મહેતા તથા નુરમહમદ ડી. ચુડાણે છાપ્યું.
ડીસા.

શ્રી સૂરિવિહારાદર્શ-પૃ૦ ૧ થી ૧૦૮ ની, ચૈત્યવંદન,
સ્તુતિ, સ્તવન, ગુંહલી સંગ્રહ-પૃ૦ ૧ થી ૫૬ ની,
થરાદપ્રાચીનતા-પૃ૦ ૧ થી ૧૬૮ ની,

સંક્ષિપ્ત-અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
“ મંગલાચરણ, શ્રી હર્ષવિજયજીતા ઉપદેશથી ગિરનાર તીર્થનો સંઘ, ‘ અભિધાનરાજેન્દ્ર ’ કાષ્ઠ નિર્માણ પરિચય, રાજગઢ ચૌમાનું-વ પ્રતિષ્ઠા, દશાષ્ટ ધ્વજ-કક્ષશરોહણ, ખાચરોદ પ્રતિષ્ઠા, સેમલીયા તીર્થ યાત્રા, રતલામમાં અભિધાન રાજેન્દ્ર ની સમાપ્તિ, તેનો હર્ષ, ત્યાંજ ખે માસ દરમ્યાનમાં થરાદના (૮૧ ચાતુર્માસામંત્રણપત્રો, વિનતી સ્વીકાર”.. ૧ થી ૯		“ ધોરાજી, રાજકોટ, વાંકાનેર, વઢવાણ, વીરમગામ, લઘુશાન્તિ-પૃષ્ઠા, શ્રીચુરતું ચાતુર્માસ, સાણંદ, શ્રીધનંજીતું ચાતુર, શહેરના ચૈત્યોની વરોડા તીર્થની યાત્રા, વિદ્યાપીઠાદિ-સંસ્થાનિરીક્ષણ ” ... ૩૭ થી ૫૧	
“ રતલામથી દેવદ, ગોધરા, ડાકોર, ધંધુકા, સોનગઢ ” ... ૬ થી ૧૩		“ સેરીસા, પાનસર, ભોયણી, મહેસાણા. ત્યાં સંસ્કૃત-પ્રાકૃત જૈન પાઠની પરીક્ષા, વ રાષ્ટ્રીયશાલાનિરીક્ષણ, તારંગા, રાજેશ્વર, પાટણ-તા. ૩૫ત્રોની પ્રત-સં ૧૧૦૦ । ૧૨૦૦ ની, જૈન બોડિંગાદિ, ચાણપતીર્થ, ૫૮૬૬૬૨ સં ની પ્રાં બીજડીયા તીર્થ-સં. ૧૨૧૫ । ૧૩૫૮ ના પ્રાં શિલાલેખો ” ... ૫૧ થી ૭૨	
“ પાલીતાણામાં ચૌમાનું, (૯) ટુંક નામ, કીધેલ યાત્રાની સંખ્યા, તપસ્યા, (૩) અઢાઈ મહોત્સવ, દીક્ષા, શુભ ખાતે મદદ ” ... ૧૪ થી ૧૬		“ થરાદ-સામૈયું, રાજેન્દ્ર જૈન સેવા આદિ (૩) સંસ્થા, દરબારશ્રીનો સમાગમ, ત્યાંની પ્રાચીનતા, ચૌમાનું આગ્રહ, ચાતુર્માસ-નિશ્ચય, રાજેન્દ્ર કાષ્ઠમાં મદદ, ધર્મવૃદ્ધિ, શત્રુ સંકટ અર્થે જપ તપાદિ, (૯) ૫૬ ચોલી,	
“ પાલીતાણાથી તલામ, ત્યાં (૩) ટુંક, ધોધાથી ભાવનગર, ત્યાંની સંસ્થા, ગિરં (૫) ટુંક, પ્રભાસ પાટણ, તેની પ્રાચીનતા ” ... ૨૨ થી ૩૬			

વિષય.

પૃષ્ઠ.

અદાઈ-મહોત્સવ, મય-રાજસવાજ-
માંથી વરધોડો, ઉપધાન-તપ, પહે
રામણી, સંખસહ-ભોરોલ તીર્થયાત્રા,
ત્યાંનું ચમત્કાર, ગુરુ જયંતી, બંડાર
દહેરાશાતના દૂર, ત્યાંથી 'વાવ'
પધાર્યા " ... ૭૩ થી ૧૦૮

જે જે તીર્થ યાત્રા કરી ત્યાંના
ચૈં સ્તુતિ સ્તુતિ વ ગુહુલીયો—

“ચૈત્યવન્દનો-શત્રુંજય, ગોગા, ન-
રોડા, તારંગા, થરાદ, શંખેશ્વર, આદિ
તીર્થની કરેલી યાત્રાઓ... ૧ થી ૫
“શુભ્રઓ-શત્રું (૩) નરોડા, તારંગા,
શંખેશ્વર, થરાદ” ... ૬ થી ૭
“સ્તવનો-શત્રું, ના (૩) તજાળ,
ગોગા, ગિરનાર, (૪) નરોડા, તારંગા,

વિષય.

પૃષ્ઠ.

(૨) શંખે (૩) થરાદથી શત્રું સંવનો,
ઉપધાન તપ. ભોરોલ (૩) ... ૮ થી ૧૬
“કુટકર સ્તવનો-ધુલેવા, પાર્શ્વ,
શાંતિ, પ્રાચીન-પરાશક્તી-તીર્થ, શ્રી
વીર-આરતી” ... ૨૭ થી ૩૩
“ગુહુલીયો-અમદામ (૨) થરાદ
(૨) સૂરિપદ સ્થાપન વધાઇ, રસ
ભરેલી-વિહારની” ... ૩૪ થી ૫૦
“ગાયનો-થરાદસંઘ, ગુરુ આરતી,
જૈં પાં પ્રાર્થના (૩) ગુરુ જયન્તી
વ પ્રાર્થના” ... ૫૩ થી ૫૬
“થરાદની પ્રાચીનતા-ક્યારે વ-
ચ્યું, નામ હેતુ, કોણે વસાવ્યું. કયા
સમયે, કેતી અમલદારી, પહેલું હના,
જય ઝંડો કોણે જમાવ્યો, ઇત્યાદિ
વિસ્તૃત વિવેચન” ... ૧ થી ૧૬૮

સૂરિ વિહારદર્શના, પૂર્ણ જ્ઞાસુ તેહ ।
નાનકડી બુક વાંચશે, ખામી ન રહેશે તેહ ॥

(१)

श्रीसङ्घ-प्रेमपुष्पाञ्जलयः

इन्द्रवज्रा-छन्दः ।

श्रीमत्सुवन्द्योऽप्यनिशं च यो भू-

पेशैर्नुतो मानवकञ्जचन्द्र !

सूरस्तमोऽज्ञानविनाशकारी,

श्वःश्रेयसं संकुरुतात्स घीरः ॥ १ ॥

अनुष्टुप्-छन्दः ।

श्रीमद्राजेन्द्रसूरीशैः, प्राप्तज्ञानादिसम्पदे ।

धनेन्दोः पट्टकेशाय, नमो भूपेन्द्रसूरये ॥ १ ॥

सूत्रेः श्रीधनचन्द्रस्य, पट्टालङ्कारकाय वै ।

गम्भीरोदारधीराय, नमो भूपेन्द्रसूरये ॥ २ ॥

गङ्गोदकं स्वभावेन, हंसः कीर्त्या सुधा गिरा ।

भूयान्नः सूरिभूपेन्द्रो, मङ्गलानन्ददायकः ॥ ३ ॥

यो विद्याभूषणः प्रज्ञः, सत्साहित्यविशारदः ।

स नन्दात्सूरिभूपेन्द्रः, श्रीसङ्घनन्दने वने ॥ ४ ॥

मत्तगयन्द (सवैया)

तालभोपाल हि जन्म भयुं भगवानजि तात सरस्वती माई,

जोग लियुं अलिराजपुरे स्वरिराज हुए पुर जावरे आई ।

जन्म चैवालीस दिवख ली बावन अक्षय तीज हुई सुखदाई,

अस्मिन् हि जेठ दुजे शुदि आठम भूविंदसूरीश नाम थपाई ॥१॥

(२)

श्रीमद्विजयभूषेन्द्रसूरीश्वर-स्तुतिरूपा—

कव्वाली ।

अहो सम्मान्य ! यतिवर्यैः, प्रपूज्याङ्गभ्यब्जमुनिवर्यैः ।
 प्रशंस्यैश्चापि वन्द्यः स्यात्, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ १ ॥
 तपो यो भूरि चर्कति, विभूतिर्यस्य वर्वाति ।
 कुवृजिनानि प्रजङ्घन्ति, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ २ ॥
 शुभादौ वै शुभंयुर्यः, गवां विजये व्यहंयुर्यः ।
 सुजैनाचार्यवर्यो यः, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ ३ ॥
 थरादीयास्तु सुपुमांसः, समायन्ते च भूयांसः ।
 यदीयाङ्ग्यातिमाकर्ण्य, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ ४ ॥
 धृतौ यो रत्नगर्भेव, सुकान्तौ पुष्पधन्वेव ।
 सुकीर्तिश्शान्तिमूर्तिर्यः, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ ५ ॥
 गुरौ राजेनः इह ताते, रतो धनचन्द्र इति गाते ।
 स्वचित्ते ध्यान आयाते, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ ६ ॥
 निजास्यादाह यां वाचं, करोत्येवेह तां वाचम् ।
 सतां धर्ममुपादत्ते, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ ७ ॥
 पितुर्भगवानचन्द्रस्य, सरस्वत्या जनन्या यः ।
 चिरायुः सङ्घसन्तुष्टैः, स शङ्कृत्सूरिभूषेन्द्रः ॥ ८ ॥
 कव्वाली चर्च्यते येन, कृता श्रीश्यामसुन्दरेण ।
 सुभक्तिर्लभ्यते नव्या, गुरौ भूषेन्द्रसूरौ हि ॥ ९ ॥

(3)

ॐ

सूरिविहारादर्श—संचितपरिचयप्रदर्शक—

मत्तगयन्द—सवैया ।

सूरिविहारादर्श रुचिरबुक बाँचलो सज्जन प्रेमें विचारी,
 अद्भुतनिष्ठ भूपेन्द्रसूरि उपकार कियो गामोगाम पधारी ।
 अमदावाद—सिद्धाचल—उज्जित—पाटण—यात्रा करि जयकारी,
 प्राप्त कियो जश पूर्ण सूरिसर चातुरमार्से थराद सुधारी ॥
 सुउपदेश सुनी सूरिको तभी संघ थराद सुवात विचारी,
 राजेन्द्रजैनसुसेवासमाजकी संस्था करि दोय शाखा है न्यारी ।
 पाठशाला लायब्रेरी में बाँचलो कहूं नहीं अहीं बात वधारी,
 सूरिविहार-थराद प्राचीनता पुस्तकसे मन्नालाल लो धारी.

—•—

वाचनालय (लायब्रेरी) से सुलाभ—परिचयः—

उपजाति—छन्दः—

संमुञ्चतां भो ! निजमत्यबोधक—
 मधीयतां धार्मिक—पौस्तकं सदा ।
 भूपेन्द्र—संस्थापित वाचनालय—
 मलङ्करोतु प्रपठन् मुदा हृदा ॥ १ ॥

(१)

जयतु जयतु लोके श्रीलराजेन्द्रसूार—
 हरतु हरतु तापं देहिनां क्लेश भाजाम् ।
 नदतु नदतु वाद्यं तद् यशोदुन्दुभीनां,
 जपतु जपतु तस्या ऽऽ रव्यां सदा भव्यलोकः ॥ १ ॥

(२)

दुतमयमुपदेशाद् धन्य-भूपेन्द्रसूरे—
 बहत् बहत् भारं श्राद्ध वृन्दोन्नतेवै ।
 चलतु चलतु नित्यं पूज्य-राजेन्द्रसूरे
 थिरपुर नगरे ऽ सौ जैन-सेवा-समाजः ॥ १ ॥

(३)

संसारफलमुपवधार्य निवार्य पापं,
 यो ऽ पालयद्विगलसंयममात्म शुद्धः ।
 आचार्य-सद्गुण-निधि-बहु शास्त्र विज्ञः,
 स नैमि तं सविजयं धनचन्द्रसूरिम् ॥ १ ॥

(४)

जयतु जयतु गच्छे साधु साध्व्यादि-सङ्घ—
 मिह-निज-निज-धर्मे योजयन्सारणा धैः ।
 सतत-भवतु पापात्सर्वतो देहिनां स,
 विचरतु भुविमो दातृपूज्य भूपेन्द्रसूरिः ॥ १ ॥

અર્પણ પત્રિકા.

પરોપકારાય સતાં વિભૂતયઃ ॥

એવં ઉપરોક્ત વાક્યનું અનુકરણ કરી જેઓ અહુનિશ પરોપકારને વિષેજ આ ક્ષણ ભંજુર જીવનને સાર્થક કરવાને માટે પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, અર્થાત્ જેનાથી ઉભય લોકમાં નિર્મલ યશ, કીર્તિ મેળવવાની સાથે સ્વર્ગોદિ મુખની પ્રાપ્તિ અને અતે મોક્ષરૂપી અવિચલ લક્ષ્મીનું સામ્રાજ્ય પણ પ્રાપ્ત થાય છે, એવી શ્રી પારમેશ્વરી દીક્ષા જેનો ચિન્તામણિ રત્નથી પણ અધિક મહિમા અને પ્રભાવ છે. અર્થાત્ ચિન્તામણિ રત્ન તો કેવળ બ્રહ્મ લોકિક ક્ષણ ભંજુર મુખને આપે છે પણ શ્રી પારમેશ્વરી દીક્ષા તો પરંપરાયે સાદી અનંત સ્થિતિ છે જેની એવી અવિચલ મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીનું શર્મ આપે છે તેને અહણુ કરી વિવેક, બુદ્ધિ, ઉદ્યમ પૂર્વક અહણુ-આસેવન-શિક્ષા વડે ગુરૂ કૃપા મેળવી, સ્વપર સિદ્ધાન્તના પારગામી થયા. બાદ શાન્ત ઔદાર્ય, ધૈર્ય ગાંભીર્યોદિ ગુણોથી રંજિત થઈ આચાર્ય પદવીને યોગ્ય બાણી તે પદવીથી શ્રી સંઘે વિભૂષિત કર્યો. ઉક્ત પદવી પ્રાપ્ત કરી આત્મીય ગુણોને આચ્છાદિત કરવાવાલા નિંદ્રા, આલસાદિ દુ-ગુણોને આધિન નહિં થતાં “જ્ઞાન ક્રિયા મ્યાં મોક્ષઃ” એ વાક્યને નિરંતર સ્મૃતિમાં રાખી અમુક દેશ વ અમુક ગામ ઉપર મમત ભાવ નહિં રાખતાં પરોપકારના માટે ક્રુધાદિ પરીપહોને

૨

સહન કરી દેશ વિદેશ વિચરી જનતા ઉપર અસીમ ઉપકાર
કરી રહ્યા છો માટે ઉપરોક્ત આપ શ્રીના યાને સાહિત્ય
વિશારદ-વિદ્યાભૂપણ-શ્રી સૌધર્મ વૃહત્તપાગચ્છીય-
શ્રેતાચર-જૈનાચાર્ય-શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્ર-
સૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીના સદ્ગુણોથી આકર્ષાઈ આ
“સૂરિવિહારા દર્શ” નામની લઘુતમ પુસ્તકને તેઓશ્રીના
કરકમલમાં સાદર અર્પણ કરું છું.

થરાહ.
સંવત ૧૯૮૩.

}

લિ૦
સંયોજક.

શ્રી વર્તમાન જનાયાર્ય શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્ર- સુરિશ્વરજી મહારાજશ્રીની સક્ષિપ્ત જીવનરેખા.

મહાન્ પુરૂષોનો જન્મ સ્વપરના ઉપકારના માટેજ થાય છે તેથી મહાત્માઓની જીવનરેખા લખવાની આવશ્યકતા જાણી ગુણગ્રાહીજનો જીવની લખી પોતાની આત્માને સફળ માનવા ઉપરાંત બીજાઓની આત્માને પણ સફળ બનાવે છે.

મહાત્માઓની જીવની લખવાની પદ્ધતિ પરંપરાથી ચાલી આવે છે એમ જાણી મેં પણ ઉક્ત ઉદ્દેશને માન આપી યથા બુદ્ધિ આ જીવની લખવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.

આપશ્રીનો જન્મ માલવા દેશાન્તર્ગત શ્રી ભોપાલ શહેરમાં થયો હતો. પૂર્વોપાર્ણત ભારી સુકૃતના ઉદયથી મહાપ્રતાપી કલિકાલ સર્વજ્ઞ કલ્પ શ્રી સૌધર્મ વૃહત્તપાગચ્છીય ભટ્ટારક શ્રીમદ્ વિજય રાજેન્દ્રસુરિશ્વરજી મહારાજ પાસે સર્વંત ૧૯૫૨ ની સાલમાં માલવા દેશાન્તર્ગત શહેર અલિરાજપુરમાં મહાન્ સમારોહથી લઘુવયમાંજ લઘુદિક્ષા લીધી હતી. આપશ્રીને ભાવી પ્રતાપી જાણી શ્રી દીપવિજયજી નામ રાખવામાં આવ્યું. કરિળ અગીઆર વર્ષ સુધી અવિચ્છિન્નપણે ગુરૂશ્રીની સેવા બજાવી સ્વાત્મા સફળ કર્યા ઉપરાંત ગુરૂશ્રીની પાસે વિનયાદિ પ્રતિપત્તીથી જૈન વ જૈનેતર શ્રદ્ધાનો અનુભવ સાથે અભ્યાસ કર્યો.

૨

ગુરૂશ્રીના સ્વર્ગવાસ થયા પછી કેટલાએક ચામાસાં ઉપાઁ શ્રી મોહનવિજયજી મહારાજ સાથે અને આજ્ઞાથી જુદાં કર્યાં. આપશ્રીના શાન્તાદિ ગુણોથી રંજીત થઈ ચતુર્વિધ શ્રી સંઘે માલવા દેશમાં આવેલ શ્રી જાવરા શહેરમાં સંવત્ ૧૯૮૦ની સાલમાં આચાર્ય પદવીથી સુશોભિત કર્યાં. અર્થાત્ શ્રીમદ્ વિજય-ધનચંદ્રસૂરિચરજી મહારાજશ્રીની પાંદે બેસાડ્યા.

આચાર્ય પદવીથી સૂશોભિત થયા પછી અને પહેલાં આપશ્રીએ શ્રી કુગસી, અલિરાજપુર, દશાઈ, ખાચરોદ, આકોલિ, સાંથુ, આદિ શહેરોમાં પ્રતિષ્ઠાઓ તથા રાજગઢમાં જૈન મૂર્તિઓ અને ગુરૂ મૂર્તિઓની અંજન સલાકા મહાન સમારોહથી કરાવી હતી. તથા શ્રી નવપદ વિશંતી સ્થાનક આદિનાં ઉજ્જમણાંઓ પણ કુગસી અલિરાજપુર આદિ શહેરોમાં કરાવ્યાં છે. અને કુગસી, ખાચરોદ, થરાદ, આંહોર આદી નગરોમાં ઉપધાનો પણ શાસ્ત્ર વિધિથી બહુજ હાડથી કરાવ્યાં છે. ઉક્ત કુલ માંગલિક શૂલ કાર્યોમાં નિવિઘ્નતાપૂર્વક શાન્તી પ્રસરવાથી આપશ્રીએ ઉક્ત કાર્યો કરાવવામાં નામના અને કીર્તિ સારી મેળવી છે. આપનામાં શાન્તતા અને શહનશિલતાદિ સદ્ગુણો સ્વભાવિક હોવાથી તમામ ચામાસાઓમાં વિશેષ શોભાની કીર્તી પ્રાપ્ત કરી છે. તેમાં પણ આચાર્ય પદવી લીધા પછી ખાચરોદ, પાલીતાણા, થરાદ, આંહોર, બલદૂદ આદી શહેરોના ચામાસાઓમાં તપસ્યા અને ધર્મધ્યાનાદિ

૩

વિશેષ ઉન્નતિના કાર્ય થવાથી વિશેષ પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યા છે. આપના હાથથી સંસારોતારીની લાગવતી નેની શિક્ષા પણ સાધુ સાધ્વીઓને સારા પ્રમાણમાં થઈ છે, આહારમાં શ્રીચના હાથથી સાધુ સાધ્વીઓનો મળીને એક સાથે સોળ મોટી દિક્ષાઓ તથા દસાઈ ખાચરોદમાં પણ ઠીક થઈ હતી. શ્રીજીએ આહાર, ખાચરોદમાં, યોગ્ય મુનીઓને ઉવવાઈ, જંબુદ્વીપ પન્નતી શ્રી કલ્પસુત્ર આદિના યોગ વહન પણ કરાવ્યા છે, આપના સતત પ્રયાસથી ધરોદ, વાગરા સિયાંણા આદિ શહેરોમાં નેન પાઠશાળાઓ અને કન્યાશાળાઓ સ્થાપવામાં આવી છે, અને તે પણ સારી રીતે ચાલે છે અને વિશેષ ઉન્નતીમાં છે, તે ઉપરાંત નેન સેવા સમાજ, સમાજોદ્ધારક સંસ્થા લાયબ્રેરી આદિ સ્વધર્મની સુધારણા વ બજૂતિના કારણબૂત સંસ્થાઓ પણ તેઓશ્રીના ઉપદેશથી ચાલે છે અને તેજ સત્કાર્યોમાં હબરો રૂપીઆ પણ સાથે સદગ્રહસ્થોએ ખરચ્યા છે. ને ખર્ચાય છે તથા મહુમ ગુરૂવર્ય શ્રીમદ્ રાજેન્દ્રસૂરિશ્વર મહારાજશ્રીએ સંકલ્પીત શ્રી અભિધાન રાજેન્દ્રકોષમાં આપશ્રીએ ચૌમાસા આદિના સુઅવસરમાં શાન્તઃકરણની લાગણીએ શુદ્ધ ઉપદેશ આપી દ્રવ્યથી અને જાતે મહેનત ઉઠાવી સંશોધનાદિ કાર્યો કરી ગુરૂલક્ષિમાં વિશેષ વૃદ્ધિ ખતાવી છે? આપે ગુરૂશ્રીના સાથે અને

ઉક્ત મહાન કાર્યમાં જેઓએ મદદ આપી છે તેનો વિચીત્ર લાભ આજ બુકના પૃષ્ઠ ૩ થી ૧૫ માં સુધી વાંચી જોવો.

૪

ખુદની અખ્તીચારિમાં મુનિમંડળ સહ સંઘ સાથે શ્રી શેત્રુંજય, તલાળ, ઘોઘા, ભાવનગર, વરતેજ, શ્રીગીરનારજી, વેરાવળખંદર, પ્રભાસપાટણ, વનથળી, અમઢાવાઢ, પાટણ, પાનસર, તારંગા, ભોચણી, શ્રીશંકેશ્વરજી, પંચાસરજી, ભીલડીયા પાર્શ્વનાથજી, શ્રી માંડવગઢ, મગશ્રીજી, શ્રીકેસરીયાજી, ગોલવાડ, આબુજી, તથા આબુજીગોડની પંચતિર્થિ વ કુંભારીયાજી આદિ આત્માને નિર્મળ કરાવવાવાળા મહાન તીર્થોની યાત્રાઓ પણ કરી છે

પ્રયાસ:—

આપશ્રીનો પ્રયાસ વિશેષ કરીને જૈન ગુરૂકુળ જૈન મહા-વિદ્યાલય, જૈન પાઠશાળા, કન્યાશાળા, જૈન વ જૈનેતર અનાથાશ્રમ આદિ સ્થાપવવાર્થી દેશ અને ધર્મની ઉજ્જતી થઈ મનુષ્યાવતારને ઉભય લોકમાં હિતકારી બનાવે એવા સત્કાર્યોને ઉપદેશદ્વારા ખોલાવી પ્રચાર કરવાનો ઉત્સાહ રાખે છે.

પ્રભાવ:—

આપશ્રીનું જ્યાં જ્યાં શુભાગમન થાય છે ત્યાં ત્યાં આનંદ મંગળજ વર્તાય છે અર્થાત્ પ્રાપ્ત કરીને જાતિ ધર્મ આદિમાં પૂરાણા ખાર ક્રોધ ઘોવાય છે અને નવાને સઢાને માટે દેશવટો દેવાય છે.

નિશ્ચલતા:—

શુધા પિપાસા આદિ પરિસ્રહો વડે મહાન કષ્ટ પડવાથી પણ પોતાના

૫

પંચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તી, પતિકમણુ પ્રતિદેખન આદિ સદાચારણુ
 રૂપ સાધ્વાચાર્યમાં અડગ રહે છે. અને પોતાની આજ્ઞાવર્તી સાધુ
 સાધ્વીના સમૂહને પણ તેજ પ્રમાણે વર્તાવે છે. હાલમાં કરિણ
 પચાસ ઉપરાંત સાધુ સાધ્વીઓનો ખડોળો સમુદાય આપશ્રીની શૂભ
 આજ્ઞા નિરાબાધપણે સુખેથી જ્ઞાનાદિ રત્નત્રયીનો આરાધન કરે છે.

અતિમ નિવેદન:—

આપશ્રી પોતાની પ્રભાવશાળી સુધારસ પુર્ણચંદ્રામજ
 વાણીદ્વારા ભવિકજન કુમોદવનને હુમ્મેશને માટે અભિસંચન પુર્વક
 વિકશ્વરમાન કરતા રહો એવી મારી આંતરિક ભાવના પ્રદર્શિત
 કરી ભવિષ્યમાં ગુરૂમહારાજની વ આપશ્રીની સૂકુપાવડે એજ
 જીવનરેખાને વિશેષ રૂપથી લખવાને માટે ભાગ્યશાળી બનું એજ.

સૂચના:—

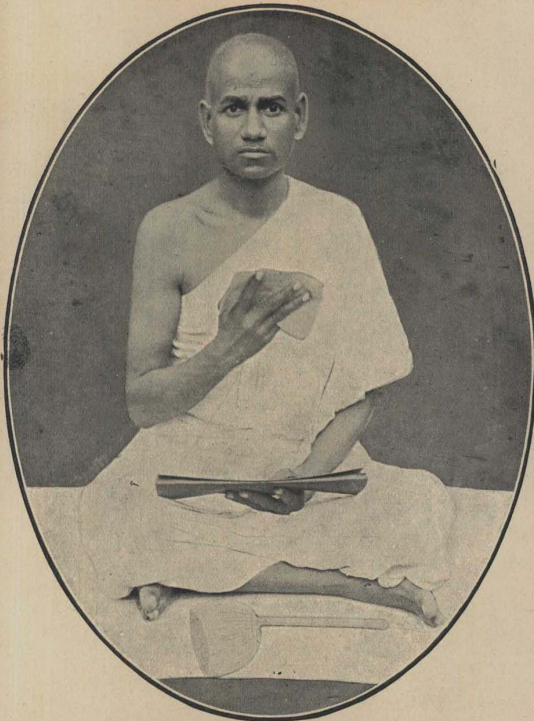
વિશેષ હાલ વિસ્તૃત જીવનરેખાથી જણાવવામાં આવશે.

લી૦

સંયોજક.

साहित्यविशारद-विद्याभूषण-सौधर्मवृहत्तपागच्छीय-
प्रवरजैनश्वेताम्बराचार्य-भट्टारक-

श्री १००८ श्रीमद्विजयभूपेन्द्रसूरीश्वरजी महाराज.

जन्म संवत् १९४५

स्थान-भोपाल

दीक्षा संवत् १९५२

स्थान-आलीराजपुर

પ્રસ્તાવના.

● હાલના વાંચક.

પ્રત્યેક વ્યક્તિને પોતાનું જીવન શ્રેષ્ઠ બનાવવા માટે યથા-
બુદ્ધિ-શક્તિ-અનુસાર શ્રેષ્ઠ કાર્યો કરવાની અભિલાષા ઉદ્ભવ્યાજ
કરે છે. તેજ પ્રમાણે મેં પણ આ લઘુ પુસ્તક બહાર પાડવાનો
પ્રયાસ કર્યો છે.

આ નાની સરલ ભાષાવાળી પુસ્તકમાં કયા દેશમાં કયું
તીર્થ આવેલું છે તથા તેના મૂળ નાયકનું શું નામ છે અને
કયા સંવત્માં કેના ઉપદેશથી કોણે પ્રાચીન તીર્થોનો જીર્ણોદ્ધાર
અને નૂતન તીર્થો બનાવીને સદાને માટે અવિચલ યશોઙ્ગી
લક્ષ્મીને પ્રાપ્ત કરી છે ઇત્યાદિ; તથા કાઠીઆવાડ, ગુજરાત,
વઢીયાર આદિ પ્રદેશોમાં આવેલાં પ્રાચીન અને આર્વાચીન
તીર્થોનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ લખવામાં આવ્યો છે, તથા
સંવત્ ૧૯૮૧ના ચૈત્ર વદ પનો માલવા રતલામથી સૂરિજી આદિ
મુનિઓ વિહાર કરી ગુજરાત આદિ દેશોમાં પધાર્યા, પાડીતાણે
ચોમાસું કર્યું અને ત્યાં ચોમાસું કરવાથી શું શું ધાર્મિક કાર્યો
થયાં, ચોમાસું ઉતર્યા બાદ ત્યાંથી આહોર (મારવાડ)
નિવાસિની સુ શ્રાવિકા “તેજાંબાઈએ” જુનાગઢ આદિ
તીર્થોનો સંઘ કાઢ્યો અને સંઘ સાથે આચાર્ય શ્રી આદી
મુનિઓનું પધારવું થયું, અને ચાતુર્માસ બાદ સંઘ સાથે
તેમજ સંઘથી અલગપણે ગુજરાત સૌરાષ્ટ્ર વિગેરે પ્રાન્તોના વિહાર

૨

સમયે અમદાવાદ, પાટણ આદી જે જે સ્થળોએ પ્રાચીન જૈન ભંડારો હોવાનું સાબળવામાં આવ્યું તે તે સ્થળોએ સૂરિજી મહારાજશ્રીએ મુનિમંડલ સહ કરેલ પુસ્તક ભંડારનું નિરીક્ષણ, તેમજ જૈન અને જૈનેતર પાઠશાળાઓની પરીક્ષા તથા સંસ્થાઓની લીધેલું મુલાકાતો તથા તેઓશ્રીના સદ્ ઉપદેશથી જ્ઞાન દર્શનાદિનો જ્યાં જ્યાં લાભ થયો તેમજ જૈન અને જૈનેતર કયા કયા મહાત્માઓ સાથે જ્ઞાન ગોપ્તી થઈ, તથા જે જે તીર્થોપરી અને શહેરોમાં નૂતન ચૈત્યવન્દન-સ્તુતિ-સ્તવનાદિ સૂરિજી, સચ્ચરિત્રી મુનિ પ્રવર શ્રી ગુલાબવિજયજી, તપસ્વી-મુનિ-શ્રી હર્ષવિજયજી આદિ મુનિઓએ બનાવ્યાં હતાં, તથા જે શહેરમાં વ્યાખ્યાનાદિના અવસરમાં જૈન કવિઓએ ગુહલીઓ બનાવીને ગાઈ હતી; તેનો અહેવાલ આપવામાં આવ્યો છે. તે ઉપરાંત થરાદનો સક્ષિપ્તથી ઇતિહાસ પણ આ પુસ્તકમાં રાખવામાં આવ્યો છે. આ ઇતિહાસ જુનાં પુસ્તકોમાંથી તથા અનુભવી માણસો પાસેથી મેળવી થરાદ સ્ટેટ હજુર ઓપીસના ઇંગલીસ કલાર્ક અને સેવા સમાજના એનરરી સેક્રેટરી થરાદના રહીશ મોહનલાલ ખેતસીભાઈ પરીએ તૈયાર કર્યો છે. તેમજ થરાદમાં ગુરૂશ્રીનું ચોમાસું થવાથી જૈન ધર્મની ઉન્નતીના માટે શું શું ધાર્મિક કૃત્યો થયાં હતાંદિ ઉપર બતાવેલ તમામ વિગતનું સક્ષિપ્તથી દિગ્દર્શન આ પુસ્તકમાં કરવામાં આવ્યું છે.

સાર:—

આ પુસ્તક શ્રદ્ધા યુક્ત શાન્ત ચિત્તથી શરૂથી અંત સુધી સંપૂર્ણ વાંચીને અંતમાં સાર એ લેવાનો છે કે:—

૩

“ જેઓએ જૈન ધર્મનાં નિશાનરૂપ મહાન્ તીર્થોનો છુછાં-
દાર કરાવી, નૂતન તીર્થો ઉભાં કરાવી તથા જૈન સંતાનોના
ઉદ્ધારના માટે ધાર્મિક મહાન્ વિદ્યાર્થીઓ તથા મહાન્ જ્ઞાન
ભંડારો સ્થાપન કરાવી અંચળ એવી લક્ષ્મીથી સ્થિર મુખ
મેળવવા માટે રાજ્ય મહારાજાઓ અને શેઠ સેનાપતિઓએ કેવો
પ્રયત્ન કર્યો છે, અને જેઓ સંસારની માયાબળ છોડ્યા પછી
પણ પોતાની આત્મા વિશેષ પવિત્ર બનાવવા માટે શીનોખાદિ
પરીષદોને ઝાઝન કરીને કેવી રીતે તીર્થોટન અને દેશોટન કરીને
પોતાના અને ભવ્યજનોના આત્માને તારી રહ્યા છે. મારો પણ
ભાગ્યરૂપ મુવર્ણમય દિવસ ક્યારે ઉગે કે હું પણ ઉકત બતા-
વેલા મહાન્ પુરૂષોની માફક શ્રેષ્ઠ કાર્યો કરવાને વિષે ભાગ્યશાલી
નીવડું ! આવી ભાવના રાખી ઉદ્યમ કરવો એ દરેક મનુષ્યનું
કર્તવ્ય છે ! કેવલ ભાવનારૂપ ઢાલનો આશ્રય લઇને તેની આડમાં
જેસી પોતાનો અમુલ્ય સમય વ્યતીત કરતાં ઉકત સત્કાર્યો સિદ્ધ
કરવાને માટે ઉદ્યમ કરવો શ્રેયજ છે. ઉકત બતાવેલ મહાત્માઓ
અને સદ્ગુરુઓએ પણ ઉકત કાર્યો કરવાની ભાવના હૃદયમાં
રાખી ઉદ્યમ વડે કાર્યો સિદ્ધ કર્યાં છે. એટલે કે ભાવના સહિત
ઉદ્યમથી કાર્યો સિદ્ધ થાય છે, કેવલ એકથી નહીં. તેટલા માટે
દરેક વ્યક્તિને ભાવના યુક્ત ઉદ્યમશીલ રહેવું !

વિગ્નમિત્ર:

આ નવીન પુસ્તક બનાવીને બહાર પાડવાનું સાહસ આ
કૃતિહાસ રૂપ નાની પુસ્તકથી કર્યું છે. તેમાં સાવધાનતા જો કે
બરોબર રાખવામાં આવી છે તોપણ અજ્ઞાનતા અને વિસ્મૃતિ

૪

આદિ દોષોને લીધે આ પુસ્તકની અંદર કોઈ કોઈ ત્રુટીઓ રહી ગઈ હશે. પરંતુ વિદ્વાન પુરૂષોને કેવળ દોષોની તરફ દ્રષ્ટિની ન રાખતાં હંસની પેઠે ફક્ત સારગ્રાહી બની આ પુસ્તકમાંથી સાર ગ્રહણ કરી લેવા વિનંતિ છે.

ક્ષમાપના:—

ઉપરોક્ત કાર્યને માટે મારો પ્રથમ પ્રયાસ છે તેથી કર્મને લખતાં, લખાવતાં, છપાવતાં કોઈ અક્ષર વિષયાદિકનો ન્યુનાધિક થયો હોય તેની ભૂલના માટે અંતઃકરણથી ક્ષમા ચાહું છું.

થરાદ.
સંવત ૧૯૮૩.

}

લિ.
સંયોજક.

આભાર.

આ નાનું છતાં અતીવ રોચક અને ચિન્તાદ્વાદક એવું આ ઐતિહાસિક પુસ્તક બનાવવાને માટે જેઓએ પોતાના અમુલ્ય સમયનો સદ્વ્યય કરી નિઃસ્વાર્થપણે શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજની સેવા બજાવી છે. તેઓશ્રીને તથા જેઓની પ્રેરણાર્થી સમાજની ઉન્નતીના માટે આ પુસ્તક બનાવવામાં આવેલ છે, અને જેઓએ આ પુસ્તકના અંગે પોતાનાથી બનતો સ્તવનાદિનો સંગ્રહ કરવામાં સહાય આપી છે તથા જેઓએ આ દુનિયામાં પરોપકાર કરવો એજ શ્રેયસ્કર છે એવી ભાવનાથી સેવા સમાજની સેવા ઉઠાવવી એજ પોતાનું ખાસ કર્તવ્ય સમજી આ પુસ્તકના અંગે અસીમ પરિશ્રમ ઉઠાવી પોતાના ધ્યેયને સિધ્ધ કરી બતાવ્યું છે, અર્થાત્ આ પુસ્તક લખવાનું તથા મુદ્રણાલયમાં મોકલાવવા લાયક તૈયાર કરવાનું વિગેરે કાર્યોમાં શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજના જોન. સેક્રેટરી રા. રા. શ્રીચુત્ મોહનલાલ ખેતસીલાઈ પરીખે સારો મહેનત કરી છે તેને માટે તેઓનો શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ વિશેષ આભાર માને છે અને અંતઃકરણથી પોતાના ઇષ્ટ દેવની પ્રાર્થના કરે છે કે અમારા સેવા સમાજમાં આવા ઉદ્યોગ શીલ પુરૂષો સદાના માટે કાયમ રહે અને એકના અનેક બને. તેમજ આ સ્ટેટના હજુર શીરસ્તેદાર સાહેબ રા. રા. શ્રીચુત્ જગન્નાથલાઈ કસલચંદલાઈ મહેતા (રાજકોટ નિવાસી) કે જેઓ આ

૨

સેવા સમાજના સભ્ય નથી છતાં પણ સમાજના હિતેચ્છી બની આ પુસ્તકની રફ કોપી સુધારાવવામાં સારો રસ લઈ માજના ઓન. સેક્રેટરી મોહનલાલ ખેતસીલાઈ પરીખને વખતનો પોતાની સફળુષ્ઠિ અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી પોતાના અમૂલ્ય ભોગ આપી સહાય કરી છે તથા વારંવાર સમયાનુકૂળ યોગ્ય સલાહ આપી છે તે માટે તેઓ સાહેબનો શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ અત્યંત આભાર માને છે, અને આવી રીતે સમયાનુકૂળ જોઈતી મદદ આપતા રહે તેવું ઇચ્છે છે. તેમજ તેઓ સદા સુખ અને આબાદીમાં રહે તેવી પરમકૃપાળુ પરમાત્મા પ્રત્યે અભ્યર્થના કરે છે.

આ પુસ્તકના જે જે ગૃહસ્થોએ અગાઉથી ગ્રહીત થઈ મદદ કરી છે તે ખાતે તેઓનો શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ આભાર માને છે અને વળી તેવીજ રીતે મદદ કરતા રહેશે તેમ ઇચ્છે છે.

થરાહ.
સંવત ૧૯૮૩.

}

શ્રી
અનોપચંદ હડીચંદ પારેખ,
પ્રમુખ,
શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ, થરાહ.

સૂરિ વિહારા દર્શ અને થરાદની પ્રાર્થના.

(પ્રથમ-ભાગ.)

દુહા.

જય સિરિ મંગલ કર ગુણી, જય ભવિ ચિત્તાકર્ષ,
થિરપુર વીર નમી કરે, સૂરી વિહારા દર્શ. ॥૧॥

વર્તમાનાચાર્ય-શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્ર સૂરીશ્વરજી
મહારાજશ્રીનો રતલામથી થરાદ સુધીનો
વિહારનો સંક્ષિપ્ત અહેવાલ.

શ્રી સૌધર્મ બૃહત્પાગચ્છીય-જૈનાચાર્ય-ભદ્રારક-શ્રી ૧૦૦૮
શ્રીમદ્ વિજય ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રી, મુનિશ્રી-લક્ષ્મી-

૨

વિજયજી, મુનિશ્રી-ગુલાબવિજયજી, મુનિશ્રી-હર્ષવિજયજી, મુનિશ્રી-હંસવિજયજી, મુનિશ્રી-વલ્લભવિજયજી, મુનિશ્રી-હીર-વિજયજી તથા મુનિશ્રી-સાગરાનન્દવિજયજી શહુ: રતલામથી વિહાર કરીને શ્રી સિદ્ધગિરિની યાત્રા કરી તથા જૂનાગઢ, અમદાવાદ તથા પાટણુ આદિ તીર્થોની સ્પર્શના કરતા તથા ધાર્મિક દેશના આપતા થરાદમાં પધાર્યા, ત્યાં સુધીની સંક્ષિપ્ત હકીકત નીચે મુજબ છે.

રતલામથી વિહાર કરીને યાત્રા માટે પાલીતાણા પધારવું. અને ત્યાં આતુર્માંસ. તેના અંગે થતા ધર્મકાર્યો. આતુર્માંસના અંતમાં આહોર (ભારવાડ) નીવાસિની શાહુ છોગાજી રતનાજીની-ધર્મ પત્ની-તીજાબાઈને સંઘ કાઢવા માટે મુનિશ્રી-હર્ષવિજયજીનો ઉપદેશ સંઘ સાથે તાલધ્વજ (તલાબ) ધોધા, ભાવનગર, વરતેજ, શીહોર, અમરેલી, જૂનાગઢ, (ગીરનાર) વનસ્થલી, (વનથલી) કેશોદ, વેરાવળ-ખંદર, પ્રભાસ-પાટણુ, વનથલી, ધોરાજી, જેતપુર, ગોંડલ, રાજકોટ, વાંકાનેર, વઢવાણુ-કેમ્પ, વઢવાણુ-શહેર, લખતર, વીરમગામ, સાણુદં, સરખેજ, અમદાવાદ, સેરીસાજી, પાનસરજી, ભોયણીજી, ઝોટાણુ, મહેસાણુ, વીશનગર, વડનગર, તારંગાજી, ઉંઝા, ઉનાવા, સંખેશ્વરજી, સમી, સિદ્ધપુર-પાટણુ, આરૂપ-તીર્થ, શ્રીભીલડીઆજી આદિ પ્રાચીન તથા અર્વાચીન તીર્થોની તથા અમદાવાદ આદિ શહેરોની અંદર રહેલા મનોહર અને ચિત્તાકર્ષક હહેરાશરોની યાત્રા કરતા, તથા અમદાવાદમાં રાષ્ટ્રીય મહા વિદ્યાપીઠ, તથા મહેસાણુ આદિ શહેરોમાં આવેલી નાની મોટી જૈન અને જૈનેતર પાઠશાળાઓની પરીક્ષા તથા હુન્નર શાળાઓનું નિરીક્ષણ કરતા, લગ્ન જનોને ઓધી ખીજ આપતા, પોતાના પવિત્ર ચરણ-

3

કમલોથી ભૂતલને પવિત્ર કરતા, સુયોગ્ય મુનિ મંડલ શહઃ સંવત ૧૬૮૨ ના જોડ મુદ્દ સાતમના રોજ અહિંના સંઘના પૂર્વકૃત પ્રબળ પુન્યના ઉદયથી આકર્ષાઈને પધારવાથી થરાદ શહેરને પવિત્ર કર્યું હતું.

**રતલામથી વિહાર કરી થરાદ પધાર્યા
તે વખત દરમ્યાનનો વિસ્તાર.**

આચાર્ય મહારાજશ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ આદિ મુનિ મંડલની બહુ વર્ષોથી કે- “જેનાં શ્રવણ માત્રથી આત્મા પવિત્ર થાય છે, અને પરંપરાએ અવિચલ એવી મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીનું સામ્રાજ્ય મળે છે” એવા પવિત્ર અને મહાન્ શ્રી શત્રુંજયગિરી તીર્થની ભેટવાની ઉત્કંઠા હતી, પણ આવશ્યકીય કારણોને લીધે ત્યાં જવાનું અશક્ય થઈ પડ્યું હતું, અહિંયાં કેઈ શંકા કરશે કે-સાધુને એવું શું આવશ્યકીય કાર્ય બાકી રહ્યું હશે કે તે કાર્ય છોડીને જત્રા જવાના માટે પણ અવકાશ ન મળે ? જે કાર્યના માટે આટલા વરસ સુધી રોકાવું પડ્યું તે જગત જહોર છે, તોપણ અત્રે વિશેષ જાણવાને માટે સંક્ષિપ્તથી ઉલ્લેખ કરીએ છીએ, કે-સંવત્ ૧૬૪૬ ની સાલમાં મારવાડમાં આવેલ સીયાણા શહેરમાં જગ-દ્વિવિખ્યાત-જૈનાચાર્ય-સદગત પરમગુરુ-શ્રીમદ્ વિજય રાજેન્દ્રસૂરિશ્વરજી મહારાજ શ્રીએ વિરાટ જૈન બૃહદ્વિશ્વ કોષ “શ્રી અભિધાન રાજેન્દ્ર કોષ” બતાવવાની શરૂઆત કરી હતી, તે કોષનું કાર્ય લગભગ પંનર વરસ સુધી ચાલ્યું હતું, અને તેની પૂર્ણતા

૪

સંવત્ ૧૯૬૦ ની સાલમાં શ્રી ગુરત શહેરમાં થઈ હતી. આ સ્વ પર ઉપગારાર્થે ગુરુ શ્રીના આરભેલા ઉક્ત કાર્યમાં તેઓ શ્રીના મુખ્ય શિષ્ય ‘શ્રીમદ વિજયધનચંદ્રસૂરીજી’ મહારાજ પણ ખોતાશ્રી ખનતી મદદ આપી હતી.

‘અભિધાન રાજેન્દ્ર કોષ’ ખનાવવા માટે સદગત આચાર્યશ્રીએ જાતે કેટલી અનિર્વચનીય મહેનત ઉઠાવી હતી, અને વચમાં તો કેટલાં એક અંતરાયો ઉપસ્થિત થએલ, તેમજ બે વખત તો શંકલના ઠીક ન આવવાથી કરેલી મહેનત નિષ્ફળ ગઈ હતી. તેમ છતાં પણ સદગત સૂરીજી આરભેલા કાર્યની પાછળ વળગ્યાજ રહ્યા, શાસ્ત્રનું વચન છે કે:—

“ઉત્તમ પુરૂષ જે કાર્યને હાથમાં લે છે. તેને આદિથી તે અંત સુધી ખરાખર પાર પાડે છે” તેવીજ રીતે ગુરુશ્રીએ પણ કઈક વિઘ્નો ઉપસ્થિત થતાં તોપણ આરભેલા કાર્યને પાર પાડ્યું.

આ કોષમાં જૈન સિદ્ધાંતોના સિવાય સર્વમાન્ય મહાન પ્રભાવિક આચાર્ય લગવંતોના ઉપયોગી ગ્રંથોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. આ કોષમાં આસરે આઠ લાખ શ્લોકોનો સંગ્રહ છે, શાસ્ત્રોની મૂળ-ગાથા, પ્રાકૃત-ગદ્ય, સંસ્કૃત-ટીકા અને સંસ્કૃત પ્રાકૃત શ્લોકો મળીને આઠ લાખ શ્લોકોનો અઢાજન થાય છે. આ કોષ મોટા કદમાં રોયલ ચાર પેજમાં છપાવી ખહાર પાડવામાં આવેલ છે. અને તેના સાત લાખ રાખવામાં આવ્યા છે. તેની એકંદર પૃષ્ઠ સંખ્યા દશ હજાર ઉપરાંતની થાય છે. સાતે લાગોની કીંમત ફક્ત રૂ. ૨૩૫ રાખવામાં આવેલ છે. તે ગ્રંથને છપાવવા આદિનો પરિશ્રમ દેખતાં ખહુ કમ રાખવામાં

આવેલ છે. આ કોષની સંકલના આવી રીતે રાખવામાં આવી છે. કે-પ્રથમ પ્રાકૃત શબ્દ, પછી તેનું સંસ્કૃતમાં અનુવાદ, તે પછી લિફ્ટું નિર્દેશ, તથા જે જે અર્થોમાં તે શબ્દોના જુદા જુદા અર્થોમાં પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા છે. તે અર્થોનો આધાર એટલે અંથનામ-અધ્યયન-ઉદ્દેશના આંકડા. શબ્દ: વિવેચન, તથા આગમ અને અંથાન્તરોનાં ઉદાહરણ સહિત અવતરણ, વ્યુત્પત્તિ, વ્યાખ્યા આદિ યોગ્ય પદ્ધતિથી રાખવામાં આવેલ છે.

આ કોષ જૈનાગમ વ જૈન-અંથ રત્નોનો મહાન્ સાગર છે. અથવા પ્રાય: જૈન અર્થોનો એવો કોઈ શબ્દ કે વિષય બાકી નથી રહ્યો કે જે આ મહાન્ કોષમાં ન મળી શકે. અર્થાત્ સંસારમાં એવું કોઈ રત્ન નથી કે જે સમુદ્રમાં ન મળતું હોય ! તેવીજ રીતે જૈનોનો કોઈ વિષય બાકી નથી કે-આ અંથમાં ઉપલબ્ધ ન થતો હોય. આ મહાન્ કોષના વિષયમાં ભારતીય વિદ્વાનો ઉપરાંત સંસાર ભરના યાને યુરોપ આદિ દેશોના પ્રસિદ્ધ પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોના આજ પર્યન્ત બસો ઉપરાંત પ્રસંસા પત્રો આવેલા છે. તેમાં તેઓ પક્ષપાત રહિત પણે એટલે સુધી પ્રસંસા લખે છે કે કોષ નિર્માતા:—

“ મહાત્માની અંદર અલૌકિક કોઈ દેવ શક્તિ હોવી જોઈએ. દેવ શક્તિ વિના હજારો જૈન અર્થોના જુદા જુદા આશય વાળા વિષયોને સ્મૃતિમાં રાખીને એકજ વ્યક્તિ મહાન્ ભારતની સમાન કાર્યને પાર પાડે આ વાત વિચારણીય છે.”

અર્થાત્ તેઓના લખવાનો આશય એ છે કે-ઉક્ત મહાત્માની અંદર ધ્યાન-મૌન-તપસ્યાદિ મહાન્ પ્રભાવથી જરૂર કોઈ

૬

અલૌકિક શક્તિ હોવીજ જોઈએ. ઉપરોક્ત વિષયનો વિશેષ વૃત્તાન્ત સદગત સૂરીજીના નાના મોટા રચાયેલા ચરિત્રોથી જાણવો. ઉપરોક્ત વિષયને આટલેથી વિરમીને હવે ખાસ વિષય ઉપર આંવીયે છીએ.

ગુરૂવર્યશ્રીમદ્ વિજયરાજેન્દ્રસૂરીજી મહારાજ શ્રી સંવત ૧૯૬૩ ના પોષ સુદ સાતમના દહાડે માલવા પ્રાંતમાં મહીકાંઠાના કિનારે આવેલા રાજગઢ શહેરમાં સ્વર્ગવાસ થયા હતા. સદગત સૂરીજીના બાદ જૈન શાસ્ત્રોના જાણકાર એવા વિદ્વાનોની બનતી સહાયતા લઈને ઉપરોક્ત કોષને સંશોધન કરી છપાવીને બહાર પાડવાને અંદાજન દોઢ વર્ષજ થયું છે. અર્થાત્ સદગત આચાર્ય શ્રી મહારાજે તો પંદર વરસ સુધી મહેનત કરી પોતાનો અમૂલ્ય સમય, આ કોષ બનાવવા માટે કઈક ગ્રંથોનો સંગ્રહ કરી, જાતે અસીમ પરિશ્રમ ઉઠાવી કોષ લખાવીને તૈયાર કરવામાં અર્પણ કર્યો હતો. બાદ તેઓશ્રીએ જાતે દિન રાત પરિશ્રમ કરી લખાવીને તૈયાર કરેલા-ગુરૂભક્ત-કાર્યદક્ષ-અને ખાસ સદગત સૂરિજીના અંતેવાસી-મુનીઓએ ગુરૂશ્રીના આરંભેલા કાર્યને પાર પાડવા માટે વીસ વરસ સુધી સતત મહેનત ઉઠાવી ઉક્ત કોષને સંશોધન કરી છપાવીને સંવત ૧૯૮૦ ની સાલમાં બહાર પાડ્યો હતો, અર્થાત્ સદગત સૂરિજીના ઉદ્દેશને સિદ્ધ કરી બતાવ્યો હતો. ગુરૂશ્રીએ બનાવેલો કોષ જેમ બને તેમ શુદ્ધ થઈ છપાઈને બહાર પડે તેના માટે સદગત ઉભય સૂરિજીના અંતેવાસી સુયોગ્ય શિષ્ય પ્રશિષ્યોએ પોત પોતાને યોગ્ય બનતી મહેનત કરીને સદગત સૂરિજીના આરંભેલા કાર્યને પાર પાડ્યો હતો. તેમાં શાન્ત સ્વભાવી-સદગુણાનુરાગી-સદગત ઉપાધ્યાયજી-શ્રીમદ્ મોહનવિજયજી મહારાજશ્રીએ વિશેષ કરીને

૭

કોષ કાર્યના માટેજ મારવાડ આદિ દેશોમાં વિચરી શ્રાવકોને ઉપદેશ આપીને ઉક્ત કાર્યના માટે દ્રવ્ય આદિની બહુ સંગવડતા કરાવી હતી અને જાતે પણ પોતાને બનતો પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો હતો. અને સંશોધન કરીને છપાવવાનું કાર્ય સદગત સૂરિજીના ખાસ હસ્ત દિક્ષીત વર્તમાનાચર્ય શ્રીમદ્ વિજયભૂષેન્દ્રસૂરીજી મહારાજે અને વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ-મુનીશ્રી યતીન્દ્રવિજયજી મહારાજે હાથમાં લીધું હતું. ઉક્ત કાર્યના માટે વિશેષ કરીને રત્નલામમાં તથા તેના નજીક આવેલા જવરા, ખાચરોદ આદિ શહેરોમાં સ્થિરતા કરવામાં આવી હતી. કારણ કે-ખાસ કોષને છપાવવાના માટે શ્રી સંઘ તંત્રકૃથી પ્રેસ ખરીદીને છપાવવા આદિની તમામ વ્યવસ્થા રત્નલામમાં રાખવામાં આવી હતી. અને ઉક્ત કાર્યના લીધે એક બે વારજ દેશ પલટો થયો હતો. અર્થાત્ એકવીશ વરસ દરમિયાન માત્ર બે ચાર થોભાસાંજ મારવાડમાં કરવામાં આવ્યાં હતાં. બાકીનો અવશેષ સમય માલવામાંજ વ્યતીત કરવામાં આવ્યો હતો. અતરેની “શ્રી રાજેન્દ્રજૈન સેવા સમાજ” તરફથી સદગત સૂરિજીના શિષ્ય મંડલને અને મારવાડ, માલવા આદિ દેશોના ગુરૂભક્ત-અને શ્રદ્ધાળુ-સ્વધર્મિભાઈઓને કોટી સહુઃ ધન્યવાદ આપવામાં આવે છે. અને ભાર દઈને કહીએ છીએ કે-સદગત સૂરિજીના મહાભારતની સમાન આરંભેલા કાર્યને પાર પાડવા માટે જે મુનિરાજોને તથા શ્રી સંઘને પરિશ્રમ ઉઠાવવો પડ્યો હતો તેના માટે અતરે ઉલ્લેખ કરવાને અમે અસમર્થ છીએ. અર્થાત્ ઉપરોક્ત કાર્ય ગુરૂભક્તો અને કાર્ય દક્ષોથીજ પાર પડ્યું છે. હવે મૂળવિષય ઉપર આવવા માટે ચાલતા વિષયને થોડામાંજ સંકોચીએ છીએ.

૮

શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્રસૂરિજી મહારાજે, મુનિશ્રી-લક્ષ્મી-વિજયજી, અને તપસ્વી-મુનિશ્રી-હર્ષવિજયજી આદિ સુયોગ્ય મુનિમંડલ શહ સંવત ૧૯૮૧ નું ચાતુર્માસ માલવામાં આવેલા શહેર રાજગઢમાં કર્યું હતું. ત્યાંથી ચોમાસું કર્યા બાદ રાજગઢની નજીક આવેલા ગામ દસાઈમાં ધ્વજ દંડની પ્રતિષ્ઠા કરી ધામણદા, કડોદ, વિડવાળ, કોદ, વખતગઢ, બદનાવર, આમલા, વડનગર, રૂણીજા આદિ નાનાં મોટા ગામોને પાવન કરતા ખાચરોદ પધાર્યા. ત્યાં નૂતન બનાવેલા શિખરબંધ દહેરાશરની પ્રતિષ્ઠા કરી શ્રી ગોડીપાર્શ્વ પ્રભુની પ્રતિમાની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. બાદ ત્યાંથી સંઘ શહ સેમલીયાજી તીર્થ પધાર્યા. ત્યાં શ્યામ પાષાણુની શ્રી શાન્તિનાથ સ્વામીની મૂર્તિ અતિ મનોહર અને ચમત્કારિક છે. ત્યાં સ્થાવર જંગમ તીર્થની જાત્રાના માટે આવેલા જવરા, રતલામ, ખાચરોદ આદિ શહેરોના શ્રાવકો તરફથી પૂજા, પ્રભાવના, સ્વામિવાત્સલ્ય આદિ ત્રણ દિવસ સુધી ખૂબ ઠાડપાઠથી કરવામાં આવ્યાં હતાં. ત્યાંથી વિહાર કરી રતલામ પધાર્યા. ત્યાં વ્યાઠ-વાચઠ-મુનિશ્રી-ચતીન્દ્રવિજયજી મહારાજશ્રી પણ વાગથી ચોમાસું કરી પધાર્યા હતા.

રતલામમાં કેટલાંક વરસોથી શ્રી અભિધાન રાજેન્દ્ર મહાન્ કોષ શુદ્ધ કરીને છપાવવાનું કાર્ય ચાલતું હતું તે મુનિરાજેના મહાન્ પરિશ્રમથી તથા દ્રવ્યાદિની સંઘ તરફથી જોઈતી સહાયતા મળવાથી તે કાર્ય સંવત ૧૯૮૨ ના ચૈત્ર શુદ્ધ સાતમ ના રોજ પૂરું થયું હતું. તે આરંભેલા મહાન કાર્યની પૂર્ણતા થવાથી ચતુર્વિધ શ્રી સંઘમાં મહાન્ ખુશાલી ફેલાઈ હતી. અર્થાત્ ચતુર્વિધ સંઘ સદ્ગત સૂરીજીના ઉક્ત કાર્ય રૂપ ઋણથી મુક્ત થવાથી

૬

પોતાની આત્માને કૃત કૃત્ય માનતો હતો. પોતાના ગામમાં કોષ છપાવવા આદિનું મહાન કાર્ય પુર્ણ થવાથી શ્રી અભિધાન રાજેન્દ્ર કાર્યાલયના સભ્યો તથા રતલામના સંઘનો કોષ કાર્યની પુર્ણતાની ખુશાલી દર્શાવવા નિમિત્ત મહાન અઠાઈ યોજાવ કરવાનો વિચાર હતો પણ તે વખતે કોઈ ખાસ કારણના લીધે બંધ રાખવામાં આવ્યો હતો. કોષ પુર્ણ થયાની ખબર કાર્યાલય તરફથી મારવાડાદિ દેશોમાં વસતા સ્વર્ધર્મી ભાઈઓને પત્રદ્વારા તમામ સ્થળે આપવામાં આવી હતી. સૂરિજી આદિ મુનિવરોને પોત પોતાના દેશમાં વિહાર કરાવવા માટે ભાવિક શ્રાવકોના તરફથી એટલા વિનંતિ પત્રો આવ્યા હતા કે ફક્ત ગામનું નામ-ઠામ આદિ વાંચીને પત્ર પુરા કરવા પડ્યા હતા. અર્થાત્ સંપૂર્ણ વાંચી સંભળાવનારા ગૃહસ્થો પણ કંટાળી ગયા હતા. વિનંતિ પત્રો માટે વિશેષ શું લખીએ? એક અડવાડીઆમાં ૮૧ પત્રો તથા જવાબી બે તારો અહિં થરાદથીજ મોકલવામાં આવ્યા હતા. એટલા પત્રોની સંખ્યાનું મુળ કારણ એ હતું કે ગુરૂ મહારાજ આદિ મુનિ મંડળ કોષ કાર્યથી નિવૃત્ત થયા છે માટે જે દેશની અને શહેરના શ્રાવકોની અધિક વિનંતિ થશે ત્યાં પહેલા પધારશે.

—રતલામથી દેવદ પધારવું.—

રતલામમાં સૂરિજી મહારાજ અને વ્યાઠ વાચઠ મુનિશ્રી યતિન્દ્રબિજયજી મહારાજ આદિ મુનિઓની સંમતિથી અક્ષય તૃતિયાને દિવસે “શ્રી અભિધાન રાજેન્દ્ર પ્રચારક સંસ્થા” ખોલવામાં આવી હતી. ઉક્ત સંસ્થાના કાર્યવાહક તરીકે ત્યાંના

સંઘમાંથી આઠ મેમ્બરો ચુંટવામાં આવ્યા છે. કેાપ વિકિઆદિ તમામ કાર્ય આ સંસ્થાની મારફત થાય છે. સૂરિજી મહારાજ આદિ મુનિવરોને દેશ દેશાંતરોની બહુ વિનંતિઓ આવી હતી પણ મુનિ સંમેલનથી નીચે મુજબ વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ સાક્ષમાં શ્રી સિદ્ધગિરિની યાત્રા કરવી અને ખનતાં સુધી ચોમાસું પણ ત્યાંજ કરવું પછી જેવી ક્ષેત્ર સ્પર્શના પ્રથમ સ્તલામમાં બિરાજેલા તમામ મુનિઓનો યાત્રાના માટે એકજ વિચાર હતો પણ પાછળથી ગરમી સખ્ત પડવાથી તથા નિંગાડ કુકસીમાં પ્રતિષ્ઠાનું મુહુર્ત તે સાક્ષમાંજ હોવાથી વ્યાઠ વાચઠ મુનિશ્રી યતિન્દ્રવિજયજી મહારાજ આદિ કેટલાક મુનિઓનાં ચોમાસાં તે સાલમાં સૂરિજી મહારાજની આજ્ઞાથી માગવામાં થયાં હતાં.

ગ્રીષ્મ ઋતુને લીધે સૂરિજી મહારાજને પણ માગવાના સંઘે ચોમાસા માટે બહુ આગ્રહ કર્યો હતો પણ ક્ષેત્ર સ્પર્શનાના યોગે અર્થાત્ જ્યાંની ક્ષેત્ર સ્પર્શના હોય છે ત્યાં શિતોષ્ણાદિ પરિસરોને સહન કરીને પણ જવુંજ પડે છે. અને બીજી વાત એ છે કે જે વેલા તીર્થ આદિ ધાર્મિક કાર્યો કરવાની ઇચ્છા થઈ તે વેલાજ તે કાર્યને વિષે ઉદ્યુત થવું જોઈએ. એક કવિનું કહેવું છે કે:—

કલ કરે જો અજ કર, અજ કરે વો અખ;

પલ પલ વીતિ જાત હે, ફેર કરેગા કખ.

સૂરિજી મહારાજે પણ ઉપરોક્ત કવિના વચનનુ અનુકરણ કરીને મુનિશ્રી લક્ષ્મીવિજયજી, મુનિશ્રી ગુલાબવિજયજી, મુનિશ્રી

હુંસવિજયજી, મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજી, મુનિશ્રી હીરવિજયજી, મુનિશ્રી સાગરાનંદ વિજયજી, મુનિશ્રી વિવેકવિજયજી આદિ મુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ રતલામ (માળવા) થી ખાસ સિદ્ધગિરિની યાત્રા કરવા સાડૂ વૈસાખ સુદ ૫ નો વિહાર કરી પ્રથમ મુકામ ગામ કરણીમાં કર્યો. ત્યાં ગુરૂ મહારાજને વાંદવા માટે આવેલ રતલામ, જાવરા, ખાચરોદ, રાજગઢ, વડનગર આદિ શહેરોના સ્વધર્મ ભાઈઓની ભક્તિને માટે રતલામવાલા શેઠ ભાગીરથજી તરફથી સ્વામીવાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યાંથી વિહાર કરી લાલઘાટી, ડાખરી, કિસનગઢ, જમણીયા આદિ નાનાં મોટાં સ્થળોની ક્ષેત્ર સ્પર્શના કરતા ખવાસા પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે ખુબ ઠાઠ પાઠથી ગુરૂશ્રીને શહેર પ્રવેશ કરાવ્યો. અતરે શ્રી સંઘના આગ્રહથી ત્રણ દિવસ સ્થિરતા કરી હતી. ત્રણે દિવસ પુજા, પ્રભાવના, સ્વામીવાત્સલ્ય, વ્યાખ્યાન, પ્રતિક્રમણ, વૃત્ત, પરમ્યાખ્યાદિ ધાર્મિક કાર્યો કરીને ત્યાંના સંઘે સારો લાભ લીધો હતો. બાદ ત્યાંથી શહેર થાંદલા પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે પણ દમ-દમ સહિત પુર પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. ત્યાં પણ સમ્યક્તત્વાદિનો સારો લાભ થયો હતો. ત્રણ દિવસ ભવ્ય જનોને ઉપદેશામૃત પાન કરાવીને મેઘનગર પધાર્યા ત્યાંથી સીધું દેવદ પધારવું હતું પણ શ્રી જાણુવા સંઘના અત્યાગ્રહથી ત્યાં પધાર્યા. સંઘે મોટું સામૈયું કર્યું હતું. ત્યાં પાંચ દિવસ સ્થિરતા કરી ઉપદેશ આપીને જન પાઠશાળા સ્થાપવામાં આવી હતી. ત્યાંથી વિહાર કરી વચમાં એ મુકામ કરી દેવદ શહેરને પાવન કર્યું.

—દેવદથી ગોધરા થઈ ડાકોરજી પધારવું.—

દેવદમાં સૂરિજી મહારાજશ્રીના દર્શનાર્થે જાણુવા, રાણપુર,

૧૨

આલીરાજપુર, પારા, ખવાસા, જાવરા, ખાચરોદ આદિ શહેરોના ભાવિક શ્રાવકો આખ્યા હતા. ત્યાંના સંઘના તથા બહારથી આવેલ શ્રાવકોના આગ્રહથી ત્રણ દીવસ ત્યાં સ્થીરતા થઈ હતી. વાંદવા આવેલ શ્રાવકોમાંથી ખાચરોદવાલા સુરાણા ચાંદમલજી, લુકડ દોલતરામજી, જાવરા નિવાસી રાંકા કસ્તુરચંદજી, અને વધિચંદજી દુગડ, રાણપુરના ચોધરી પત્રાલાલજી, આદિ ભાવિક સ્વધર્મિ બંધુઓએ છ હરી પાળી સૂરિજી મહારાજની સાથે શ્રી સિદ્ધગિરિની યાત્રા કરવાનો અભિગ્રહ લીધો હતો. ત્યાંથી વિહાર કરી નાના મોટાં ગાંમોની ફરસના કરતા ગોધરે પધાર્યા. ત્યાંના શ્રાવકોએ આતુર્માંસની સ્થીરતા માટે સૂરિજી મહારાજ આદિ મુનિ મંડલને બહુ વિનંતિ કરી હતી. પણ પાલીતાણે આતુર્માંસ કરવાનો ભાવ હોવાથી શ્રી સંઘની અરજ સ્વીકારાઈ ન હતી. ગોધરામાં એક લંબ્ય સાધારણ દહેરાશર છે. તેઓની પાસેજ એક સુંદર પૌશ્પદ્વશાલા અને તેની નીચે જૈન પાઠશાળા અને કન્યા-શાળા છે. ત્યાંથી વટાંમણુ પધાર્યા. સાંજે બાંણુ ગંગા નદીના કિનારા ઉપર આવેલી ધર્મશાળામાં મુકામ કર્યો હતો. ત્યાંથી અંગાડી થઈ બીજે દહાડે ડાકોરજી પધાર્યા.

—ડાકોરજીથી ધંધુકા.—

ડાકોરજી વૈષ્ણવનું મુખ્ય ધામ છે. અને તેમાં શ્રી કૃષ્ણજીની શ્યામવર્ણી મૂર્તિ છે. ત્યાંથી ભાલેજ થઈ વડતાલ પધાર્યા. ત્યાં જૈનોનું એક સુંદર દહેરાશર, ઉપાશ્રય અને વીશ ઘર શ્રાવકોનાં છે. તેમજ ત્યાં સ્વામી નારાયણની મુખ્ય ગાદી છે. મૂખ્ય મંદિરને ફરતી યાત્રિઓને ઉતરવા માટે વિશાળ ધર્મશાળાઓ

૧૩

આવેલી છે. બાદ સોજીયા પધાર્યા. ત્યાં ચીત્તાકર્ષત સુંદર દેરાસર છે. તેમાં મૂળ નાયકજી શ્રી વીર પ્રભુ બિરાજમાન છે. તેના સામેજ બે મજલાની પૌષ્પશાળા આવેલી છે. ત્યાંથી ઇસર-વાડા, સરગવાડા, આદિ ગાંભેની સ્પર્શના કરતા શહેર ધંધુકે પધાર્યા.

ધંધુકાથી સોનગઢ.

ત્યાંના શ્રાવકોએ અતિ ઉત્સાહ યુક્ત પરમ ભક્તિ સહિત અતી સમારોહ સાથે ગુરૂ વર્યનો પુર પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. અતરે વરસાદના કારણથી અને શ્રાવકોની અત્યંત વિનંતિ હોવાથી બે દિવસ સ્થિરતા થઇ હતી. અહિં સૂરિજીએ સંપ ઉપર અતિવ રોચક વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. તેથી આકર્ષાઈને સંઘે પરસ્પર વિમનસપણાને લીધે પાંચ સાત વરસથી શ્વામી વાત્સલ્ય બંધ હતું તે શરૂ કર્યું. અર્થાત્ બધાએ ભોગા મળી પ્રીતી ભોજન કર્યું અને તેના ખુશાલીમાં મોટી પૂજા ભણાવવામાં આવી હતી. આ શહેરમાં હેમાચાર્ય માહારાજનો જન્મ થયો હતો. અહિંયાં આત્મારામજીના શિષ્ય મુનિ શ્રી હંસવિજયજીના ઉપદેશથી જૈન લાઇબ્રેરી, માહાવીર મંડલી તથા જૈન પાઠશાલા જારી છે. હેમાચાર્ય મહારાજધ્રીની મૂર્તિ બેસાડવા માટે સુંદર ગુરૂ મંદિર બનાવવામાં આવ્યું છે. જૈન પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓની ગુરૂવર્યે પરીક્ષા લીધી હતી. પરિણામ સાડે આવ્યું હતું. બાદ ખાચરોદ નિવાસી સુરાણા ચાંદમલજીએ વિદ્યાર્થીઓને પ્રભાવના આપી હતી, અને શિક્ષકને પણ ઈનામ આપવામાં આવ્યું હતું. ત્યાંથી તગડી, પોલાપુર, વલા, ચમારડી, પાલડી થઈને સોનગઢમાં પધાર્યા.

૧૪

સોનગઢથી પાલીતાણા પધારવું અને ત્યાં ચોમાસાની સ્થિરતા.

ત્યાં શ્રી વીર ચારિત્ર રત્નાશ્રમમાં મુકામ કર્યો હતો. આશ્રમમાં દર્શનીય શ્રી વીર પ્રભુનું દહેરાશર છે. પ્રસિદ્ધ વક્તા મુનિશ્રી ચારિત્રવિજયજીનો અતરે મેળાપ થયો હતો. તેઓ શ્રીએ જાતે આવીને ગુરૂવર્યની સાથે સરલતાપૂર્વક બે ઘડી જ્ઞાન ગોષ્ઠી કરી હતી. ત્યાંથી વિહાર કરી મોખડકા થઈને આષાઢ વદી ૭ ના દહાડે શ્રી પાલીતાણા શહેરમાં ગુરૂજીએ નવ થાણું સહિત પ્રવેશ કર્યો હતો.

ગુરૂ માહારાજના પધારવાના ખબર માલવા, મારવાડ, ગુજરાત, મેવાડ આદિ દેશોના શ્રાવકોને તાર તથા કાગળોથી પહેલેથીજ થયા હતા. તેથી પાલીતાણાના સંઘે તેમજ વિદેશથી યાત્રાના માટે આવેલ સંઘે ગુરૂ માહારાજની પધરામણીને સારો લાલ લીધો હતો. શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી તરફથી ખૂબ ઠાઠ પાઠથી સામૈયું થયું હતું. આશરે ત્રણ ચાર હજારથી પણ અધિક શ્રાવક શ્રાવિકાઓની મેદની આ સામૈયામાં સામીલ હતી. શ્રી યશોવિજયજી ગુરૂકુળના તથા બાલાશ્રમના તમામ વિદ્યાર્થીઓએ ગુરૂશ્રીને સન્મુખ આવીને શોભામાં અધિક ઉમેરો કર્યો હતો. શ્રી સિદ્ધક્ષેત્રની શ્રાવિકાશ્રમની બાલાઓએ પણ સારી ભકિત દર્શાવી હતી. શહેરના મુખ્ય દહેરાસરમાં સંઘ સહુ શ્રી યુગાદિ દેવનાં દર્શન કરીને નિજ આત્માને સફલ માની હતી. તત્પશ્ચાત્ શહેરના મુખ્ય બજારમાં થઈને સામૈયું કુકસીવાલા દાનવીર શ્વર્ગસ્થ શેઠ માણેકચંદજી ચંપાલાલજીની

૧૫

ધર્મશાળામાં આવ્યું હતું. ગુરૂશ્રીએ ધર્મશાળાના મુખ્ય હોદ્દામાં હજારોની મેદનીમાં સ્થાવર તીર્થ સેવનથી શું લાભ થાય છે તેના ઉપર અનેક હેતુ યુક્તિ અને દૃષ્ટાંતોથી ભરપૂર મહા પ્રભાવશાળી સંક્ષેપમાં ઉપદેશ આપ્યો હતો. અંતમાં મહિલા-શ્રમની બાળાઓએ ગુરૂભક્તિ કેવી રીતે કરવી એ વિષયોના અનેક રતુતિ રતોત્ર તથા સુરીલા મધુર સ્વરોથી અનેક ગાયનો કર્યાં હતાં. બાદ શ્રી સિધ્ધક્ષેત્ર મહાવીર ગાયન મંડલીએ પણ “ એવા ગુરૂ મળવા દુર્લભ છે ” એ વિષય ઉપર સુંદર ગાયન કર્યું હતું. બાદમાં માળવા, મારવાડ, ગુજરાત, મેવાડ, આદિ દેશોની શ્રાવિકાઓએ પણ “એવા ગુરૂ નિત્ય સેવીએ” એ તાત્પર્યની પોત પોતાના દેશની ભાષાઓમાં ગુરૂ ભક્તિમાં ગરકાવ થઇને વિવિધ રાગોથી યુક્ત ગુંડલીઓ ગાઇ હતી. ત્યાર પછી ‘શ્રી આદીશ્વર દાદાની જયહો, શ્રીમાન્ આબાલપ્રહ્લાચારી શ્રી વિજય-ભૂપેન્દ્રસૂરિશ્વરજી માહારાજની જય હો’ એવી રીતે જય ધ્વનીઓના નાદોએ કરીને સારા શહેરને ગુંજાવી દીધું હતું. ત્યાર પછી રતલામ, ખાચરોદ, જામખવા આદિ શહેરોના ભાવિક શ્રાવકો તરફથી શ્રીકૃષ્ણની પ્રભાવના થઇ હતી.

આષાઢ વદી અષ્ટમીના દહાડે શ્રી શત્રુઙ્ગ્ય ગિરિરાજ ઉપર રહેલ સૌખ્યશિખરી શ્રી આદીશ્વર દાદાની ટુંકના મૂળ નાયક શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુનાં પોતે સુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ દર્શન કર્યાં હતાં. “ ગુરૂ સાથે ગિરિ ભેટીએ ” એ પદ ઠેવલ ગાવાનું નથી પણ અવસર આવે સાર્થક પણ કરવું જોઇએ અર્થાત ઠેવલ મુનિઓ સાથેજ નહિ પણ સેંકડો આવક શ્રાવિકાઓએ પણ ગુરૂ સાથે દાદાશ્રીનાં દર્શનનો લાભ લીધો.

૧૬

હતો. ગુરૂશ્રી આદિ શ્રી સંઘે ઉલટ ભાવ યુક્ત દાદાનાં દર્શન કરી પોતાની આત્માને સફલ માંની હતી. અર્થાત્ બાવીસ વરસથી ગિરિરાજને ભેટવાની અભિલાષા હતી તે આજરોજ સફલ થઈ તેવું માનતા હતા. પછી તપસ્વી મુનીશ્રી હર્ષવિજયજીનો નૂતન બનાવેલ સ્તવન બોલવામાં આવ્યું હતું. સ્તવનમાં ભાવાર્થ એ હતો કે:—

“ દાદાનાં દર્શન પુન્યથી પાવે, પુર્વ સંચિત સહુ પાપ ખપાવે. ”

બાદ સંઘ સહ આકુલતા રહિત બાકી રહેલ બધી ટુંકોનાં દર્શન કરીને બે વાઝ્યાના આશરે શહેરની ધર્મશાલામાં પધાર્યા હતા.

—સિદ્ધગારિ ઉપર આવેલ નવ ટુંકોનાં નામ—

(૧.) આદીશ્વર દાદાની ટુંક. (૨.) મોંતીશાની ટુંક. (૩.) બાલા-ભાઈની ટુંક. (૪.) મોદી પ્રેમચંદ લાલચંદની ટુંક. (૫.) પ્રેમા-ભાઈ હેમાભાઈની ટુંક. (૬.) ઉજમભાઈ વખતચંદની અથવા હેમાભાઈ વખતચંદની ટુંક. (૭.) છીંપા વસીની ટુંક. (૮.) શેઠ સાકરચંદ પ્રેમચંદની ટુંક. (૯.) ખડતર વસીની ટુંક.

શ્રીમદ વિજય ભૂપેન્દ્ર સૂરીશ્વરજી માહારાજનો

સુયોગ્ય મુની મંડલ સહિત શ્રી સીદ્ધક્ષેત્રમાં

(પાલીતાણામાં) સંવત ૧૯૮૨ નો ચાતુર્માસ

અને તેના અંગે થતા તમામ ધર્મ

કાર્યોની યાદી.

ગુરૂ માહારાજે મહુર્મ શેઠ માણેકચંદજીની ધર્મશાલાના વિશાળ હોલમાં ચાતુર્માસ કર્યો હતો. તેઓશ્રીને કચ્છ નિવાસિની સુશ્રાવિકા શેઠાણી પુરબાઈએ તથા મહુર્મ શ્રી

૧૭

વીરબાઇની પાઠશાળાના ઓન. સેક્રેટરી શ્રીયુત્ શેઠ હીરજીભાઈ પઢમસીલાઈ આદિએ પોત પોતાની ધર્મશાળાના વિશાળ અને દર્શનીય હોલોમાં ચાતુર્માસની સ્થિરતા માટે પોત પોતાના મુનિમોની મારફત પત્ર તથા તારદ્વારા આગ્રહ કર્યો હતો. પણ શેઠ ચંપાલાલજીનો પાંચ સાત વરસથી આગ્રહ હતો કે:—

“આપ શ્રી જ્યારે પાલીતાણે ચોમાસે પધારે ત્યારે પહેલું ચોમાસું મારી ધર્મશાળામાં કરી અમને પવિત્ર કરજો, કારણ કે મહુમ ઈમારા પિતાજી શ્રીની આંતરિક લાવના અંત સમય લગી આવી રીતે હતી કે:—“મહુમ સૂરિજી મહારાજના અંતેવાસી તમામ મુનિઓ સહિત વર્તમાનાચાર્ય મહારાજશ્રીનું ચોમાસું શ્રી સિદ્ધક્ષેત્રમાં ગુરૂ મહારાજના ઉપદેશથી નિર્માણ કરેલ મારી ધર્મશાળામાં અવશ્ય કરાવીશું. અને બનતાં સુધી હું પોતે પણ સહ કુટુંબ ચાતુર્માસ લગી ત્યાં રહી તન, મન અને ધનથી સ્થાવર તથા જંગમ તીર્થની સેવાને લાલ ઉઠાવીને અનાદિ કાળના અશુભ કર્મોથી વિંટાયેલ મહારા આત્માને પવિત્ર કરીશ.” પણ કાળ રૂપી રાક્ષસના આગળ ચક્રવૃત્તિ આદિ મહાન્ યોદ્ધાઓ પણ હતાશ થયા છે. અથાત્ કાળ રૂપી રાક્ષસના ગ્રાસ થયા છે, તે બીજાઓનું શું ગણું કે તેના સામનો કરી હરાવીને સહાને માટે વર્તમાન શરીરથી કાયમ રહી શકે ! અર્થાત્ ભાડાની બુંપડી મુદત થવાથી છોડવીજ પડે છે. તે ઉપરોક્ત અનાદિ કાળની રીતિનું અનુકરણ કરી શુભ ધ્યાન યુક્ત નશ્વર શરીરને છોડીને શુભ ગતિના ભાજન થયા.” શાસ્ત્રનું વચન છે કે:—
યાન્તે મતિઃ સાગતિઃ। પણ પિતૃ ભક્ત શેઠ ચંપાલાલજીએ મહુમ પિતાજીશ્રીની અંત સમય સુધી ચોમાસું કરાવવાની

૧૮

ભાવના હતી તે સફળ કરી. અન્તે મહુમ શેઠનું કહેવું પણ હતું કે, “જરૂર ચોમાસું કરાવીને મારી ભાવનાને સફળ કરજો. નહિં કરાવશો તો તમારા ઉપર મારું ઋણ રહેશે.” આ ધર્મશાળામાં અંદાજે પચીસેર હજાર રૂપીઆ ખર્ચ થયા હશે એમ તેનું શીલ્પ કામ જોતાં જણાય છે.

સૂરિજી મહારાજનું ચોમાસું આ સાલમાં પાલીતાણે થશે તેની જાહેર પત્રિકા રતલામથી શ્રી અભિધાન રાજેન્દ્ર પ્રચારક સંસ્થા તરફથી ખડાર પાડવામાં આવી હતી. જાહેર પત્રિકાઓ પહેંચતાં માલવા, મારવાડ, મેવાડ, ગુજરાત, નીખાડ આદિ દેશોના શ્રદ્ધાળુ અને ભાવિક શ્રાવક શ્રાવિકાઓથી શેઠ અંપાલાલજીની તથા મહુમ સુરત નિવાસી શેઠ મોતી સુકીયાની ધર્મશાળા અશાડ સુદ ૧૪ પહેલાં ચીકાર ભરાઈ ગઈ હતી. આ બંને ધર્મશાળાઓ જોડા જોડ આવેલી છે તેથી સામાયિક, પોસહ, પ્રતિક્રમણ, વ્યાખ્યાનાદિ ધર્મ કાર્યોમાં જવા આવવાની સગવડતાને લીધે તેમાં ગુરૂશ્રીને નિમિત્તે ચોમાસું કરવા આવેલા શ્રાવક શ્રાવિકાઓનો ભાગ વિશેષ હતો. ચોમાસે રહેલ મૂખ્ય શ્રાવકોનાં નામ:— રતલામ નિવાસી ધર્મ ચુસ્ત શ્રીયુત કાલુરામજી ઘુઘરીયા સહ પરિવાર, ખાચરોદવાલા શ્રીમાન શેઠ ચોથમલજી લુણાવત તથા શ્રીયુત ભંડારી છોગમલજી રતનલાલજી સહ કુટુંબ, વડનગરથી શ્રીયુત મન્નાલાલજી મુરાણા સહ પરિવાર, મારવાડ વાલીથી ધર્મ પરાયણ શ્રીયુત શેઠ ગુમાજી પ્રેમચંદજી, વાગરાથી શ્રીયુત વનેચંદજી ખુશાલજી આદિ સેંકડો શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ તન, મન અને ધનથી સ્થાવર અને જંગમ તીર્થની સેવાનો લાભ ઉઠાવ્યો હતો. ત્યાં ચોમાસુ, રહેલ તથા

૧૯

નાના પ્રકારની અંતરયોને લીધે જાતે આવવું નહિ થવાથી પોતાના દેશમાં રહીને ન્યાયોપાર્જીત પોતાની લક્ષ્મીનો પાલિતાણુના ચોમાસા નિમિત્ત સદ્ વ્યય કર્યો હતો.

**સૂરેશ મહારાજના ચોમાસા નિમિત્તે આવેલ શ્રાવક
શ્રાવિકાઓમાં નાના પ્રકારનાં ધર્મ કાર્યો થયાં
તેની યાદી નીચે મુજબ:—**

આપાઠ સુદી ૧૪થી કાર્તિક સુદી ૧૫ પર્યન્ત પૂજા પ્રભાવનાદિ ધર્મ કાર્યોની વૃદ્ધિ સારી થઈ હતી.

જે આસણાં, એકાસણાં, નિવી, આંબીલ, ઉપવાસ, સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, દેશાવગાસી આદિ નાના પ્રકારની તપસ્યાઓ ઘણી થઈ હતી. તે ઉપરાંત બેલા ૭૭૧, તેલા ૮૧, ચોલા ૧૧, પાંચ ૧૫, છકકાઈ ૧, સત્તાઈ ૧, અઠાઈ ૧૫, નવ ૧, દશ ૧, પંદર ૧, સોળે ૨, વર્ષી તપ ૨, સિદ્ધિ તપ ૧, અષ્ટાપદ તપ ૧૦, માસખમણ ૧, પ્રભાવના ૧૫૦૧, બડી પૂજા ૩૧, ચૈત્ર પરવાડી ૧૦, શ્વામીવાસલ ૨૧, વરઘોડા ૩, લાખેણી આંગી ૫૧, હ્લાંણી ૧૦૧, નવાંણું તળેટીની ૩૦૧, વ્યાખ્યાનમાં ગૂંહલી ૨૦૧, આદિ મોટી તપસ્યાઓ પણ સારા પ્રમાણમાં થઈ હતી. તે ઉપરાંત શેઠ પ્રેમાભાઈના વંડામાં રૂપીઆ ૬૬ને સાત વાર આંબીલ કરાવ્યાં હતાં. તેમજ મુનિ વર્ગમાં મુનિશ્રી ગુલાબવિજયજી તથા મુનિશ્રી હર્ષવિજયજી મહારાજશ્રીઓએ જે માસી તપ ઉપરાંત છઠ્ઠ, અઠમાદિ બીજી તપસ્યાઓ પણ બહુ કરી હતી. શ્રાવિકા વર્ગમાં માલવા જાવરા નિવાસીની સણુગારબાઈએ માસ ખમણ તપ કર્યો હતો. તે નિમિત્તે ચોમાસે રહેલ સ્વધર્મિ

૨૦

લાઇઓએ સૂરિજી મહારાજશ્રીના ઉપદેશથી સુરત નિવાસીની જસ-
કુંવર શેઠાણીની ધર્મશાળાના લગ્ન મંદિરમાં અઠાઈ મહોત્સવ
કર્યો હતો. હંમેશાં લાખેણી આંગી, સંગીત મંડલી, રેશની,
પૂજા, પ્રભાવના, ચોઘડીયાં, બેન્ડ વાજાં આદિથી દહેરાશરને
અપૂર્વ શોભા યુક્ત કર્યું હતું. અંતમાં તખતગઢ મારવાડ
નિવાસીની સુ શ્રાવિકા ચતુરબાઈએ શેઠ આણંદજી કન્યાણુની
પેઢીનો તથા સરકારી તમામ લવાજમા સહિત ચતુર્વિધ સંઘ
સહ ખૂબ ઠાઠ પાઠથી મોટો વરઘોડો કાઢ્યો હતો.

૨ ખીજે અઠાઈ મહોત્સવ આહોર નિવાસી શાહ રતનાજી
મીસરીમલજીએ જોન શાસનની અને ગૂરૂ ગચ્છની ઉન્નતિના માટે
શેઠ મોતી સુકીયાની ધર્મશાળાના વિશાળ હોલમાં કર્યો હતો.
સમોવસરણની રચના તથા ચંપાપુરી, પાવાપુરી આદિ તિથીની
રચનાઓ પણ કરી હતી.

૩ ત્રીજે અઠાઈ મહોત્સવ ચોમાસે રહેલ સંઘે કર્યો હતો.

૪ ચોથો અઠાઈ મહોત્સવ દીક્ષાના નિમિત્તે આહોરવાલા
શ્રીયુત્ હીન્દુજી છોગમલજી તરફથી થયો હતો. તમામ મહો-
ત્સવોના અંતમાં તમામ લવાજમા સહિત મોટા વરઘોડા કાઢવામાં
આવ્યા હતા અને અંતમાં નવકારસીઓ પણ થઈ હતી. મારવાડ
સાંતુ નિવાસી શાહ ચેનાજી રૂપચંદજી તરફથી ચારે માસ વ્યા-
ખ્યાનમાં ગૂંહલી કાઢવામાં આવી હતી અને પ્રત્યેક ગૂંહલી
દીઠ રૂ. ૧૫ અને શ્રીફળ ચડાવવામાં આવતું હતું. ખીજી પણ
સેંકડો ગૂંહલીઓ થઈ હતી. કાણોદરવાલા પ્રેરાજીજી ગુલાબચંદજી
તરફથી ચોમાસાના દરમ્યાન વ્યાખ્યાન વખતે પાંચ તિથિઓની

૨૧

પ્રભાવના થઈ હતી અને તે સિવાયના તમામ દિવસોમાં પ્રભાવના આહોર નિવાસી શાહુ કુંગાજી ભુરમલજી તરફથી આપવામાં આવી હતી. શ્રી પર્યુષણ પર્વમાં પારણા તથા કલ્પ સૂત્રજીને નિમિત્તે:જ્ઞાન ખાતામાં સારી ઉપજ થઈ હતી. ડા. ૫૦૧૭ બોલીને શ્રી કલ્પ સૂત્રજીનો રાત ઉળગરો વીરખાઈની પાઠશાળાના વિશાળ હોલમાં વાગરા નિવાસીની ગજરાંખાઈએ કરાવીને ચંચળ લક્ષ્મીથી અવિચળ જ્ઞાન રૂપી લક્ષ્મીને ઉપાર્જન કરી હતી. કુલ્લ રકમ કલ્પ સૂત્ર તથા પારણાદિ નિમિત્તની રૂ. ૭૫૧૭ ની થઈ હતી.

અતરે સ્થાવર તથા જંગમ એ બંને તીર્થોની જોગવાઈ હોવાથી કાર્તિકી પૂર્ણિમાના મેળા ઉપર માળવાદિ દેશોથી સ્વ-ગમ્છીય હજારો શ્રાવક શ્રાવિકાઓ આવેલ હતાં. કાર્તિક સુદી ૧૪ ના રોજ મહાન્ સમારોહની સાથે ચત્ર પરવાડી નીકાલવામાં આવી હતી. હજારો નર નારીઓની આદીશ્વર દાદાની અને અને ગુરૂ મહારાજની જય ઘોષણાથી સાડેં શહેર ગાજી ઉઠ્યું હતું. પર્યુષણ ઉત્સવાદિ દરેક ધર્મ કાર્યોમાં ગુરૂકુળ, બાલાશ્રમ, શ્રાવિકાશ્રમ આદિ સંસ્થાઓ તરફથી પણ સારી મદદ મળી હતી. શ્રી યશોવિજયજી જૈન ગુરૂકુળમાં ૧૦૮ વિદ્યાર્થીઓ ધાર્મિક તથા વ્યવહારિક જ્ઞાનનો લાલ લેં છે. બાલાશ્રમમાં ૭૫ વિદ્યાર્થીઓ લાણે છે. શ્રાવિકાશ્રમમાં ૩૨ શ્રાવિકાઓ ધાર્મિક અને વ્યવહારિક વિદ્યા સંપાદન કરે છે. પુસ્તક, ખાનપાન, વસ્ત્રાદિની કુલ વ્યવસ્થા ઉપરોક્ત સંસ્થાઓ તરફથી કરવામાં આવે છે. વિદ્યાર્થીઓની તથા શ્રાવિકાશ્રમની બાળાઓની પરિક્ષા સંસ્થાઓના વ્યવસ્થાપકોએ જાતે આવીને ગુરૂશ્રીને વિનંતિ કરવાથી ત્યાં પધારીને લીધી હતી. પરિક્ષાનું પરિણામ સાડેં આવ્યું

૨૨

હતું. પરિક્ષાના અંતમાં વિદ્યાનુ દાન આપવાથી તથા વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તકો આદિની સહાયતા આપવાથી શું લાભ થાય છે તથા ઉપરોક્ત કાર્યો કરવાથી આગળ કેને લાભ થયો હતો તે વિષયને અનેક હેતુ દ્રષ્ટાંતોથી સારી પેઠે સમર્થન કરવાથી પરિક્ષાના અવસરમાં સાથે આવેલ શ્રાવકોના હૃદયમાં સારી છાપ પડી હતી. ઉપરોક્ત ઉપદેશથી આકર્ષાઈને ગુરુકુળ, બાલાશ્રમ, શ્રાવિકાશ્રમ અને ગૌશાલા એવી રીતે ત્યાં રહેલી કુલ્લ નાની મોટી સંસ્થાઓમાં ગુરુશ્રીના ઉપદેશથી યથાયોગ્ય શ્રીમંતો તરફથી મહદ આપવામાં આવી હતી. ચોમાસું શ્રી વીરબાઈની પાઠશાળામાં ગુરુશ્રીએ બઢલાબ્યું હતું. પૂણિમાના દીવસે સંખ્યાબંધ શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ના સમૂહ સાથે ગુરુશ્રીએ શ્રી સિદ્ધગિરિની યાત્રા કરી હતી. જેઠ વદ આઠમથી કાર્તિક વદ ૧૦ પર્યંત કુલ્લ સિદ્ધગિરિની યાત્રા ગુરુશ્રીને ૩૧ થઈ હતી. બીજા મુનિઓને ઓછા વત્તી પણ થઈ હતી. કાર્તિક વદ ૨ ના રોજ વ્યાખ્યાનના અવસરે જાંત્રાના માટે આવેલ માળવાદિ લિન્ન લિન્ન દેશોના શ્રાવકોએ પોત પોતાના દેશમાં વિહાર કરવાને માટે ગુરુશ્રીને બહુ આગ્રહ કર્યો હતો. અતે **થીરપુર (થરાહ)** ના સંઘની ઘણાં વરસોથી ગુરુશ્રીને પોતાના દેશમાં પધારવા માટે વિનંતિ હોવાથી જુનાગઢ આદિ તિથોની સ્પર્શના કરીને **થરાહ** જવા માટે ભાવ જણાવ્યો હતો. પછી જેવી ક્ષેત્ર સ્પર્શના.

નિજાંબાઈની જુનાગઢ સંઘ કાઢવા માટે સંઘને વિનંતિ.

બાદમાં તપસ્વીજી મુનિ શ્રી હર્ષવિજયજી મહારાજે ગુરુ સાથે છઃરી પાળી યાત્રા કરવાથી શું લાભ થાય છે તે વિષય

ઉપર ગુસ્સાવાળો ઉપદેશ આપવાથી શ્રોતા જનોના ચિત્તમાં સારી અસર થઈ હતી. બાદ અર્ધા બ્યાખ્યાનમાં આહોર નિવાસીની સુશ્રાવિકા તિળાંબાઈએ હુબરો શ્રોતા ગણોની મેઢનીમાં ઉભા થઈ હાથ જોડીને ગુરૂ મહારાજને તથા શ્રી સંઘને અરજ કરી કે “ આપ શ્રી સંઘ રત્નાકર તુલ્ય છે. અર્થાત્ શ્રી સંઘમાં મહોટા મહોટા ભાગ્યવાન અતરે બિરાજેલા છે તે ધારે તે કામ કરી શકે છે પણ શ્રી જુનાગઢનો સંઘ નીકાલવાની શ્રી સંઘની ચર્ચા રેણું સમાન એવી મને સંઘ તરફથી આજ્ઞા મળવી જોઈએ. બાદ બાઈનો અત્યંત આગ્રહ હોવાથી ગુરૂ શ્રીની સમત્તિ લઈને શ્રી સંઘે તિળાંબાઈને સંઘ કાઢવાની રજા આપી હતી, અને સંઘે ધન્યવાદ આપ્યો કે “ ધન્ય છે આવાં પુણ્યાત્મા બહેનોને ! કે જેમણે ઉપદેશ થતાં હુબરો રૂપીઆ ઉપરડી મોહ ઉતારીને તથા સગાં બહાલાંને વિના પુછ્યે સંઘ કાઢવા માટે સંઘથી આગ્રહ પૂર્વક આજ્ઞા લીધી. તેમના જેવી શ્રદ્ધાળુ અને ઉત્સાહિત બાઈઓ વિરલેજ હોય છે. અર્થાત્ એવી તો ઘણી હોય છે કે એક રૂપીઆની સ્નાત્ર પૂજના માટે પણ છત્રીસ જણાંની સલાહ લે છે. બાદમાં ગુરૂ શ્રીની તથા શ્રી તીર્થરાજની જય બોલાવી સભા વિસર્જન કરવામાં આવી હતી.

શ્રી સિદ્ધાગરિથી જુનાગઢની યાત્રા માટે તૈયારી

તથા યાત્રાળુઓનું સંગઠન.

સંઘવણ તરફથી આમંત્રણ પત્રિકા જાહેર કરવાની હતી પણ સંઘ પ્રસ્થાન કરવાનું મુહૂર્ત નજીક હોવાથી તેમ બની

૨૪

શક્યું ન હતું. તે ત્યાંથી આવેલ ભિન્ન ભિન્ન દેશીય સંઘને એકઠો કરી નિમંત્રણ કરવામાં આવ્યું હતું કે “ આપશ્રી સંઘ ગુરૂ સાથે યાત્રાએ પધારીને મારી ભાવનાને સફલ કરો. ” બાદ વાગરા નિવાસી શ્રીયુત્ વનજી. ખુશાલજી સહ પરિવાર તથા અમદાવાદવાલા સુકવિ શ્રીયુત્ લલ્લુભાઈ વડ્યમદાસજી પોતાના પરિવાર સહીત અને ખીબા પણ ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ છારી પાળી ગુરૂ સાથે યાત્રાએ જવાની તૈયારી કરી હતી. સંઘવણે પણ પોતાને જોઈતી બધી તૈયારી પેઢીના મુનિમોની મારફત કરી હતી. પછી મૃગશર સુદ ૧૧ ને દહાડે પ્રભાતના શુભ ચોઘડીયામાં મુનિ મંડલ સહિત આચાર્ય મહારાજે શ્રી સઘ સાથે યાત્રા માટે પ્રયાણ કર્યું હતું. શ્રી સંઘ તથા આચાર્ય મહારાજ શ્રીને પહોંચાડવા માટે શ્રી પાલીતાણાનો સંઘ તથા માળવાદિ દેશોના સંઘે સાથે આવીને ગુરૂશ્રીની અને સંઘની શોભાનો અપૂર્વ લાલ લઈને પોતાની આત્માને કૃત કૃત્ય માની હતી. અર્થાત્ હજારો જૈન અને જૈનેતર પ્રજા ગુરૂશ્રીની જય ઘોષણા કરતી શહેરના બાહ્ય ઉદ્યાન સુધી પહોંચાડવા માટે આવી હતી અને શ્રી યશોવિજયજી આદિ સંસ્થાઓના કાર્યવાહકો તમામ વિદ્યાર્થીઓ સાથે અને શ્રાવિકાશ્રમના ઉત્પાદક શ્રીમતી હરકોરબાઈ પણ આશ્રમની બધી બાબાઓને સાથે લઈને ગુરૂશ્રીના દર્શનના માટે આવ્યાં હતાં. બાદ આચાર્ય શ્રી મહારાજે એક્યતાથી તિર્થની તથા પવિત્ર ગૂરૂની સેવા કરવાથી શું લાભ થાય છે તે વિષય ઉપર સંખ્યાબંધ જનતાની સમક્ષ અસરકારક વિવેચન કર્યું હતું. જેની છાપ શ્રોતાઓના હૃદયમાં સચોટ પડી હતી. બાદ સેંકડો સ્ત્રી પુરૂષોએ પોત પોતાને

૨૫

ચોગ્ય ગુરૂશ્રીના મુખથી બાધાઓ લીધી હતી. અંતમાં ગુરૂશ્રીની જ્ય બોલીને નિજ નિજ સ્થાને ગયા હતા.

—પાલીતાણાથી વિહાર કરી તાલદ્રજ પધારવું.—

ત્યાંથી ગુરૂશ્રી વિહાર કરી શ્રી સંઘ સાથે ‘રાયલી’ પધાર્યા. ત્યાં સૂરિજના દર્શનના માટે આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીના વહીવટદાર રાવ સાહેબ હરીલાલભાઈ જેઠાભાઈ અને ગુરૂકુળના સેક્રેટરી તથા ગૌશાળાના ઓન. સેક્રેટરી કપાસી જમનાદાસ મેઘજીભાઈ તેમજ ખીજા પણુ ઘણા આવકે આવ્યા હતા. ત્યાંથી ખીજે દહાડે તાલદ્રજગિરિ (તલાજ) પધાર્યા. ત્યાંના સંઘની પેઢી તરથી સામ્યું કરવામાં આવ્યું હતું. પેઢીનો તથા તમામ સરકારી લવાજમ સામૈયામાં આવ્યો હતો, અને રંગ ખેરંગી ખીજા પતાકાઓથી સાડું શહેર શણગારવામાં આવ્યું હતું. અને શહેરના મુખ્ય નાકા ઉપર દરવાજા સજીને તેના અગ્ર ભાગમાં ગુરૂશ્રીના નામનું સાઈન બોર્ડ લગાવવામાં આવ્યું હતું. શહેરના જ્ય દહેરાશરોના દર્શન કરી પેઢીની ધર્મશાળાના મૂખ્ય હોલમાં ગુરૂશ્રીએ મુકામ કર્યો હતો અને સેંકડો શ્રોતાઓની હાજરીમાં પ્રાચીન તિથો ધર્મશાળાદિનો ઉદ્ધાર કરવાથી શું લાભ થાય છે તે વિષયને સારી રીતે સમર્થન કરી દર્શાવ્યો હતો. અંતમાં તીર્થના અને ગુરૂશ્રીના દર્શનના માટે આવેલ મરુસ્થલ નિવાસી પ્રાવકોએ યાત્રાજીએને ઉતરવા સાડું નવીન ધર્મશાલા બંધાવવા માટે નીચે મુજબ સહાયતા કરી હતી:—

આહોરવાલા શાહ ચમનાજી ડુંગાજીએ રૂ. ૭૫૧-૦-૦ આપીને ધર્મશાળામાં મોટી ઓરડી નોંધાવી હતી. તથા

૨૬

બલોરવાલા આઈદાનજી કપુરજી, વાગરાવાલા ચમનાજી ખુશાલજી, સીયાણાવાલા ભીખાજી કપુરચંદજી તથા ભગવાનજી લુંબાજી આદિ ધર્મિષ્ઠ શ્રાવકોએ ગુરૂશ્રીના ઉપદેશથી આકર્ષાઈને ઉપરોક્ત કાર્યમાં એક એક ચોરડીના દરેકે પાંચસોડ પાંચસોડ રૂપીઆ નોંધાવી પોતાની લક્ષ્મીનો સદ વ્યય કર્યો હતો. બીજાઓએ પણ ઇર્ષોદ્ધારાદિ ધાર્મિક કાર્યોમાં સારી મદદ આપી હતી. બાદ સૂરિજી મહારાજશ્રીની જય બોલી સભા વિસર્જન થઈ હતી.

બીજે દહાડે સંઘવણુ તરફથી પૂજા પ્રભાવના તથા નવકારસી કરવામાં આવી હતી અને બીજાં ધર્મ કાર્યોમાં પણ સંઘવણુ તરફથી સારી મદદ આપવામાં આવી હતી. તાલદ્વજ તીર્થ પ્રાચીન અને દર્શનીય છે. પહાડ શહેરની લગતોજ છે. એક ગાઉનો ચડાવ છે અને ત્રણ ટુંકોથી સુશોભીત છે.

ત્રણ ટુંકનાં નામ:—૧. શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુની.

૨. શ્રી સાચા દેવની. (શ્રી મુમતિ નાથ સ્વામીની.

૩. ચૈા મુખજીની.

ત્યાં આબુખાબુ શ્રી રૂપલદેવ પ્રભુનાં તથા ભરત ચક્રવર્તિનાં પગલાં છે, અને પ્રત્યેક ટુંકે ઉપર સિખર બંધ દહેરાશરો છે. ડુંગર નાનો હોવા છતાં પણ ચિત્તાકર્ષક છે. બીજી ટુંકે ઉપર શ્રી નેમિસૂરિજીના ઉપદેશથી ગુરૂ મંદીર બનાવવામાં આવેલું છે. તેમાં સૌધર્મા સ્વામિ, જંબુ સ્વામિ તથા શ્રી દેવધિગણિ ક્ષમા શ્રમણાદિ પ્રભાવિક મહાન પ્રાચીન પુરૂષોની અને અર્વાચીન કેટલાક આચાર્યોની મુર્તિઓ સ્થાપન કરવામાં આવી છે. આ

૨૭

તીર્થના ઉદ્ધારના માટે વિશેષ ઉપદેશ શ્રી નેમિસૂરીજીનો છે. દહેરાશરે સિવાય બીજાં પણ ગુફાઓ, જલાશયાદિ બહુ દર્શનીય સ્થળો આવેલાં છે. આ પહાડ શ્રી સિધ્ધગિરિની આઠમી ટુંક હોવાથી સિધ્ધગિરિની યાત્રાએ આવતા ભાગ્યેજ કોઈ દર્શનથી વંચિત રહેતા હશે અર્થાત્ અસંખ્ય શ્રાવક શ્રાવિકાઓ તાલદ્વજગિરિની યાત્રા કરીને પોતાની સંસાર યાત્રા સફળ કરે છે. ઇહાં નાના પ્રકારના પ્રાચીન તથા સ્વકીયે બનાવેલ સ્તુતિ સ્તોત્ર સ્તવનાદિથી સૂરિજી મહારાજ આદિ મુનિવરોએ ગિરિરાજની સ્તવના કરી હતી જેનો પુસ્તકની પાછલા ભાગમાં સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. અતરે શ્રાવકોનાં ઘર પંચોતેર છે. શહેરમાં ચાર મંદીર, જે ઉપાશ્રય અને ચાર ધર્મશાલાઓ છે. અતરેના આગેવાન શેઠ કેશવજી ઝુઝાભાઈ છે. પેઢીના પ્રમુખ પણ તેઓજ છે. તેઓની ધાર્મિક લાગણી પ્રશંસનીય છે. ક્રિયાપાત્ર તથા જ્ઞાની પુરૂષોના પૂર્ણ ભક્ત છે. અતરેથી સંઘ સહુ ‘ત્રાપસ’ પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે સંઘનું સાડું સન્માન કર્યું હતું. અહિં એક દહેરાશર, એક ઉપાશ્રય તથા યાત્રાળુઓ માટે સારી સવડતાવાળી એક ધર્મશાળા છે.

—તાલદ્વજથી ઘોઘા તથા ભાવનગર પધારવું.—

અહિંથી તણાસા, વાડી, કોલીયાવાડ આદિ ક્ષેત્રોની સ્પર્શના કરતા શ્રી ઘોઘા બંદર પધાર્યા. આ શહેર પ્રાચીન છે. પ્રથમ તે સૌરાષ્ટ્રના વહેપારનું કેન્દ્ર સ્થાન હતું. હાલમાં શહેરની સ્થિતિ નબળી છે. અર્થાત્ પ્રથમના જેવી બહોજલાલી હાલમાં નથી. શહેરને લગતેજ ત્રણે બાજુ દરીયો આવેલો છે. અતરેના

૨૮

સંઘે ગુરૂશ્રીનો સારો સત્કાર કર્યો હતો. આ શહેરમાં પ્રાચીન ચાર હહેરાશરે છે. તેમાં મૂળ્ય મંદિર અતીવ મનોહર ચિત્રાકર્ષિત સૌધશિખરી શ્રી નવખંડા પાર્શ્વ પ્રભુનું છે. મુળ નાયક પાર્શ્વપ્રભુની મુર્તિ સ્યામ પાષાણની અને અમત્કારીક છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૧૬૮ માં શ્રીમાલી નાણાવટી હીરૂએ કરાવેલ છે. નવખંડા પાર્શ્વનાથજીનો વિશેષ હાલ તિર્થાવલી આદિ પુસ્તકથી જાણ્યો. અહીંયાં સંઘવણુ તરફથી સ્વામિવાત્સલ, પૂજા, પ્રભાવનાદિ કરવામાં આવ્યાં હતાં. અતરે સંઘની પેઢી છે. યાત્રાળુઓને પેઢી તરફથી ભાતું આપવામાં આવે છે. પ્રભિમાજી અમત્કારી હોવાથી ઘણા યાત્રાળુઓ દર્શનાર્થે આવે છે. પેઢીમાં સંઘવણાદિ યાત્રાળુઓએ સારી રકમ આપી હતી. બાદ અખવાડા થઈ ભાવનગર પધાર્યા.

ભાવનગરમાં શ્રીમાન્ શેઠ કોટાવાળાની વાડીમાં આવેલી ધર્મશાળાના વિશાળ હોલમાં સ્થિરતા કરી હતી. સંઘ પણ અતરેજ ઉતર્યો હતો. વાડીમાં યુગાદિ દેવ શ્રી આદીશ્વર ભગવાનનું ભવ્ય હહેરાશર છે. અતરે સંઘ તરફથી પૂજા, અંગ રચનાદિથી પ્રભુની ભક્તિ કરવામાં આવી હતી. ત્યાં ત્રણ દિવસ સ્થિરતા કરી જૈન હહેરાશરેનાં દર્શન તથા શહેરની અંદર રહેલી શ્રી આત્માનંદ જૈન ધર્મ પ્રચારક સભા, શ્રી યસોવિજય જૈન ગ્રંથમાલા આદિ ધાર્મિક સંસ્થાઓનું પણ નિરીક્ષણ કર્યું હતું. વહેપારાદિની જાહેજલાલીથી ચડતી દશા હોવાથી આ શહેર કાઠીઆવાડમાં પહેલા નંબરનું ગણાય છે.

—ભાવનગરથી જુનાગઢ પધારવું—

ભાવનગરથી વરતેજ પધાર્યા. ત્યાંનું દહેરાશર તીર્થ રૂપ છે. અને એવી ચિત્તાકર્પક પ્રતિમા છે કે યાત્રાળુઓનું મન દેખતાંજ તટ્થીન થઈ જાય છે. શહેરથી નજીક તથા અહીંની આબોહવા સારી હોવાથી યાત્રાળુઓની આવ જવ નિરંતર રહે છે. ત્યાંથી શીહાર પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે ગુરૂશ્રીનો તથા સંઘનો સારો સત્કાર કર્યો હતો. ત્યાંથી મહડા પધાર્યા. અતરે પડિત લાલન વિગેરે ધર્મ પ્રેમીઓના પ્રયાસથી ઉદ્યોગશાળાઓ સ્ટેશન ઉપર બનાવેલી છે. તથા ધાર્મિક સંસ્થાઓ પણ ત્યાં છે. દેખરેખ શિવજીભાઈ દેવગીભાઈની છે. બધી સંસ્થાઓના મધ્યમાં હિંદ-દેવીનું મંદિર છે જેમાં પાષાણની હિંદદેવીની મૂર્તિ બેસાડવામાં આવેલી છે અને તેની આબુબાબુ મહાત્મા ગાંધીજી તથા લોક-માન્ય બાલ-ગંગાધર તિલકના ફાટુઓ ગોઠવવામાં આવ્યા છે. સંસ્થાઓમાં ઠંઠોને દર્શન કરવા માટે વીર પ્રભૂનું ઘર દહેરાશર પણ રાખવામાં આવ્યું છે. અતરે શિવજીભાઈનો મેલાપ થયો હતો. તેઓ ગુરૂ સાથે ચાલીને મહડા સુધી પુગાડવા આવેલ હતા મહડા ગાંમ નાનું હોવાથી સ્થિરતાનો વિચાર કમ હતો પણ તેઓશ્રીના આગ્રહથી સંઘે એક દિવસ મુકામ કર્યો. મધ્યાહ્ને પોતે સંસ્થામાં ધાર્મિક અભ્યાસ કરવાવાલી મહિલાઓને લઈને ગુરૂશ્રીના દર્શનના માટે આવ્યા હતા. બે ઘડી સુધી કર્મચંચાદિ ધાર્મિક ચર્ચાઓ ગુરૂશ્રીના સાથે થઈ હતી. મહિલાઓની નાની ઉંમર છતાં પણ ધાર્મિક કેળવણી સારી જણાઈ હતી. ત્યાંથી નવાગામ, નાગણવદર, પરવડી થઈ ગારીયાધર પધાર્યા. આ

૩૮

ગામ પાડીતાણા ડોકરનું ગુની ગાદીનું સ્થળ છે કે ત્યાંથી પાડીતાણાના ડોકર સાહેબના પૂર્વજેને...જેનોના શત્રુજય વિગેરે ધામેની તથા ચાવીઓની ચોકી (રંગપાનું) કરવા માટે શ્રી જન સંઘ તરફથી લાવવામાં આવ્યા હતા. ત્યાંથી મોટા ચારોડીઆ, નાના લીલીઆ થઈ અમરેલી પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે ખૂબ ઠાઠ પાડથી સંઘ સહિત ગુરૂશ્રીને નગર પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. ત્યાંના સંઘે ગુરૂશ્રીની સ્થિરતા માટે બહુજ આગ્રહ કર્યો હતો. પણ સંઘ સાથે હોવાથી વિશેષ સ્થિરતા થઈ ન હતી. ત્યાંથી મોટા આંકડીઆ, કુકાવાવ, ચૂડા, રાણપુર, વડાલ થઈ ગુનાગઢ પધાર્યા.

ત્યાંના સંઘને પહેલેથીજ ખબર હોવાથી સામૈયાદિની આરી સગવડતા કરવામાં આવી હતી. પેદી તરફથી સામૈયું થયું હતું. શહેરના મુખ્ય બજારમાં થઈ મુખ્ય જન એ-એનાં દર્શન કરી શેઠ હેમાભાઈ પ્રેમાભાઈની ધર્મશાલાના મેડા ઉપરના મુખ્ય હોલમાં ગુરૂશ્રીએ મુકામ કર્યો હતો. અહીં સંજ્યાબંધ માણસોની મેદનીમાં ગુરૂશ્રીએ જીણાદાર માટે વિવેચન કરી જનતાના હૃદયમાં આરી છાપ પાડી હતી. ત્યાંથી સાંજે વિહાર કરી તલેટીમાં મુકામ કર્યો. ખીજે દહાડે સંઘ સહિત હર્ષ યુક્ત પહેલી ટુંકના મૂળ નાયક શ્રી આનંદ બ્રહ્મચારી પશુઓ ઉપર દયા લાવી અંતઃકરણથી ચાહનારી સતી શિરોમણી એવી રાજુલ નારી તથા તમામ રાજરિદ્ધિ ને ત્યાગીને જેઓએ આજ ગિરિ ઉપર મોક્ષ રૂપી અવિચલ રમણીને વર્યા હતા તેવા શ્રી નેમીશ્વર દાદાનાં દર્શન કરીને પોતાના આત્માને વિશુદ્ધ કર્યો હતો. અતરે

૩૫

કુમારપાળ, સંધ્યામ સોની તથા સંપ્રતિ રાજા આદિનાં બનાવેલ સૌધશિખરી દહેરાશરો હાલે પણ મોજુદ છે, જેનાં જીર્ણોધ્ધાર અત્યારે શ્રી વિજયનીતિસૂરીજીના પ્રયાસથી ચાલુ છે. અહિંયાં સંઘ તરફથી લાખેણી આંગી તથા પૂજા ભણાવવામાં આવી હતી. બાદ રાજમતીની ગુફા, સહસ્રાશ્ર (સેસા) વન આદિ પાંચ ટુંકોનાં દર્શન કરી તલેટીથી જુનાગઢ પધાર્યા.

પાંચ ટુંકોનાં નામ:—

- (૧) નેમનાથ દાદાની. (૨) રથ નેમિની. (૩) આંબાવજીની. (ત્યાં પ્રભૂનાં પગલાં પણ છે.) (૪) પ્રભૂનાં પગલાં છે અને (૫) પ્રભૂનાં પગલાં તથા પ્રભૂની અતિ પ્રાચીન મૂર્તિ છે.

આ ડુંગર જુનાગઢથી અઢી માઈલ દૂર અને સમુદ્રની સપાટીથી ૩૬૭૫ ફુટ ઉંચો ગિરિનાર પર્વત છે. આ પર્વત પ્રથમ છત્રીસ જ્ઞેજનના પ્રમાણુ વાલો હતો અને શત્રુંજયના એક શિખર તરીકે લેખાતો હતો. તેના પ્રાચીન અને અર્વાચીન નામો કૈલાસ, ઉજ્જયન્ત, રૈવત, સ્વર્ગપર્વત, ગિરનાર અને નંદ-ભદ્ર વિગેરે છે. તેમજ આ પર્વત ઊપર કેટલીક પવિત્ર ગુફાઓ અને નિરિક્ષણીય ભૂમિકાઓ છે. જે પૈકીનાં પ્રસિદ્ધ સ્થાનો:—

અધ્યાત્મ યોગી ચિદાનંદજીના ગુરૂ ભાઈ કપૂરચંદજીની ગુફા, ગદધેસીંગજીનો ડુંગર, તાંતણીઓ ધરો, ચોરાશી સિદ્ધની ટેકરી, અશ્વત્થામા પર્વત, સહસ્રાશ્ર વન વિગેરે અતીવ રમણીય સ્થાનો ચમત્કારી અને ચિન્તાકર્ષક છે.

૩૬

જીનાગઢમાં સ્વામીવાત્સલ્ય, પૂન, પ્રભાવનાદિ સંઘવણ તરફથી કરવામાં આવ્યાં હતાં તથા જીર્ણોદ્ધારના માટે સંઘવણ તરફથી તથા સંઘ સાથે આવેલ ભાવિક શ્રાવકોએ ખરડો કરીને સારી મદદ આપી હતી. ત્યાંથી સંઘ સાથે આવેલ ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ યાત્રા કરીને પોત પોતાના દેશમાં ગયા હતા.

—જીનાગઢથી પ્રભાસપાટણ પધારવું.—

ત્યાંથી આચાર્ય મહારાજ સંઘમાં બાકી રહેલ શ્રાવકો સાથે સોરઠ વનથલી પધાર્યા. ત્યાંના શ્રાવકોએ ગુરૂશ્રીના સારી પેઠે સામૈયું કરીને પુર પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. ત્યાં એકજ પોળામાં ઉપાશ્રય, પૌષધશાળા, જૈન-પાઠશાળા, કન્યાશાળા, કાર્તિકેશ તથા અતીવ રમણીય શિખરસંઘ એ દહેરાશરો છે. ત્યાંના શ્રાવકો કેવળ દૃષ્ટિરાગી નથી કિન્તુ ગુણાનુરાગી અને તત્ત્વચાહી છે અર્થાત્ પ્રતિક્રમણ, પડિલેહુણાદિ નિન્ય ક્રિયાને લોક દેખાડે અને ઈહ લોક માનતા માટે નહિ પણ દંભ રહિત નિઃસ્વાર્થપણે કરતા જોઈને ત્યાંના સંઘના હૃદયમાં સૂરિજી મહારાજ પ્રત્યે પૂન્યભાવ પ્રગટ થયો હતો અર્થાત્ વર્તમાન કાલમાં ક્રિયાપાત્ર આવા ગુરૂ મળવા મુશ્કેલ છે એવું ધારી સંઘ એકઠો થયો અને ગુરૂ મહારાજને સ્થીરતા માટે વિનંતિ કરી હતી. સંઘ સાથે હતો તોપણ સૂરિજી મહારાજે ત્યાંના સંઘની વિનંતિ સ્વીકારી એ દિવસ રહી સાધુ કોને કહેવા એ વિષયને સાસ્ત્રેકત હેતુ દૃષ્ટાંતથી સારી પેઠે વિવેચન કરી ચર્ચ્યો હતો. ત્યાંથી આગતરાઈ, કેસોદ, માલીયા, આહરી આદિ ગામોમાં વિચરતા વેરાવળ બંદર પધાર્યા. આ શહેર બિલકુલ દરીયા કાંઠે આવેલું છે. શહેરની ફરતો

૩૭

પાપાણમય મજબૂત કોટ (ગઢ) આવેલો છે. બંદર હોવાના લીધે વહેપાર આદિની જોડોજલાલી સારી છે અને અતીવ મનોહર વિશાળ અને સુંદર જેન જિંભોથી સુશોભિત ત્રણ દહેરાશરો છે. આડી ત્રણસો ઘર શ્રાવકોનાં છે અને યાત્રાળુઓને તેમજ સાધુ સાધ્વીઓને ઉતરવા માટે એક ઉપાશ્રય, વિશાળ ત્રણ ધર્મશાલાઓ, લાઈબ્રેરી, જેન-પાઠશાલા, કન્યાશાલા આદિ ધર્મ સંસ્થાઓ પણ જોવા લાયક અને પ્રશંસનીય છે. ત્યાંથી દરિયાના કીનારેજ પૂર્વ દિશામાં એક ગાઉ છેટે અતીવ પ્રાચીન પ્રભાસ-પાટણ નામનું શહેર છે. ત્યાં સંઘ અને મુનિમંડલ સહિત ગુરૂ મહારાજ જેન ચૈત્યોની યાત્રાર્થે પધાર્યા હતા. આહું પ્રાચીન નવ જેન દહેરાશરો છે. ત્યાં સ્થિરતાથી દર્શન કરી શહેરના મુખ્ય પ્રાચીન ઉપાશ્રયે પધાર્યા. ત્યાંનો સંઘ વ્યાખ્યાન માટે ભેગો થવાથી ગુરૂ મહારાજે જીર્ણોદ્ધાર માટે ઉપદેશ આપ્યો હતો. અંતમાં સંઘ તથા સંઘવર્ણ ત્યાંના પ્રાચીન જેન દહેરાશરોના ઉદ્ધારના માટે સારી મદદ કરી હતી.

—પ્રભાસપાટણથી ધોરાજી થઈ રાજકોટ પધારવું.—

ત્યાંથી વેરાવળ થઈ કેશોદ પધાર્યા. ત્યાં શ્રાવકોની વસ્તીના અભાવે મોરહ કાઠિયાવાડ અનાથાશ્રમના સંચાલકોના અત્યાચ્છથી આશ્રમના મુખ્ય હોલમાં ગુરૂશ્રીએ મુકામ કર્યો હતો. સદગત આચાર્ય મહારાજ શ્રીમદ્ વિજય રાજેન્દ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજની નિર્વાણ તિથિ પોસ મુદ્ ૭ આવવાથી આશ્રમના સંચાલકોની પ્રેરણાથી ત્યાંજ ગુરૂ જયન્તી સારી પેઠે ઉજવવામાં આવી હતી. મધ્યાહ્ને આશ્રમના વિદ્યાર્થીઓની ગુરૂશ્રીએ પરીક્ષા લીધી હતી.

૩૮

બાદ વિદ્યાર્થીઓએ ગુરૂ ભક્તિ વિષે સ્તવના કરી હતી. બાદ સંઘ તરફથી વિદ્યાર્થીઓને પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. સંસ્થામાં પણ સંઘવળ તરફથી સારી મદદ કરવામાં આવી હતી. ત્યાંથી બીજે દહાડે મગરવાડા, સૌરાષ્ટ્ર, વનથલી, મજેવડી આદિ ગામોમાં વિચરતા ધોરાજી પધાર્યા. અહિંં શ્રાવકોનાં એ ઘર છે. એક ઉપાશ્રય, એ ધર્મશાલા અને એ દહેરાસર છે. ત્યાં સંવત ૧૬૪૨ની સાલમાં સદ્ગત જ્ઞેનાચાર્ય પરમ ગુરૂ શ્રીમદ્ વિજય રાજેન્દ્ર સૂરેશ્વરજી મહારાજનું પોતાના મુર્યાગ્ય મુનિ મંડલ સહિત ચોમાસું થયું હતું. અત્યાર મુઘી પણ ત્યાંના જૂના શ્રાવકો ગુરૂશ્રીની ક્રિયાને તેમજ તેઓશ્રીના શુદ્ધ ઉપદેશને યાદ કરે છે. અતરેના ભાવિક શ્રાવકોના અત્યાગ્રહથી ત્રણ દિવસ સ્થિરતા કરી ગુંદાળા, જેતપુર, ગોમટા થઈ ગોંડલ પધાર્યા. ગોંડલમાં જ્ઞેનોનાં પાંચ સોડુ ઘર છે. અહિંના શ્રાવકો વ્યાપાર આદિ ઉદ્યોગને માટે વિશેષ પરદેશમાં રહે છે. તેઓને શુભ સાધુઓ કોપર ધર્મ પ્રેમ આરા છે. અહિંં એક ધર્મશાળા, તથા એક ઉપાશ્રય અને એક દહેરાસર પણ છે. ત્યાંથી રીબડા થઈ રાજકોટ પધાર્યા. ત્યાં શ્રાવકોનાં ઘર પાંચસોડુ છે અને એકજ પોળમાં ઉપાશ્રય, ધર્મશાલા, મંદિર તથા જૈન બાલા અને બાલકોની શાલા અને વાંચનાલય આદિ ધાર્મિક સંસ્થાઓ આવેલી છે. અહિંના શ્રાવક શ્રાવિકાઓની ધાર્મિક જાગૃતિ સમયાનુકૂળ પ્રશંસનીય છે. બીજી પણ ગૌશાળા આદિ ધાર્મિક સંસ્થાઓ દર્શનીય અને પ્રશંસાને પાત્ર છે.

—રાજકોટથી વાંકાનેર થઇ વઢવાણ પધારવું.—

રાજકોટથી ખેરાણા, સીંધાવદર થઇ વાંકાનેર પધાર્યા. આ શહેર મચ્છુ નદીના કીનારે આવેલું છે તથા તેને ફરતો મજબૂત કોટ હોવાથી શહેર નાનું હોવા છતાં પણ મહાન નગરની શોભાનું દર્શન થાય છે. અહિંના સંઘ આચાર્યશ્રીનો સારો સત્કાર કર્યો હતો. અહિં બવ્ય જે દહેરાશર તથા સારી સગવડતાવાળી જે મજલી ધર્મશાલા છે. અહિંના આવકોમાં સારો સંપ હોવાથી પાઠશાલા, વાંચનાલય તથા બાળવૃદ્ધોએ મળીને એક ધાર્મિક મંડળ સ્થાપન કર્યું છે કે જેમાં નાનાં મોટા મળીને એકાવન મેમ્બરો છે અને પ્રત્યેકને જુદાં જુદાં કામો આપેલાં છે. ગાયન મંડળી, સંગીત મંડળી, લેકચર મંડળી આદિ જુદી જુદી મંડળીઓ સ્થાપિત કરેલી છે. વિહારની તાકીદ હતી પણ ઉક્ત મંડળીઓના અત્યાચ્છાદથી સૂરજી મહારાજે ચાર દિવસ સ્થિરતા કરી હતી અને ઉક્ત મંડળીઓની ધાર્મિક કાર્યોમાં વિશેષ બાગૃતિ થાય તેવી રીતે ઉપદેશામૃત પાન કરાવ્યું હતું. મંડલીના મેમ્બરોએ પણ પોત પોતાને યોગ્ય લેકચરાદિ કાર્યો કરી બતાવ્યાં હતાં. અહિં સંસ્થાના મેમ્બરો તરફથી પ્રીતિ ભોજન અને મોટી પૂજા થઇ હતી. ત્યાં સંસ્થાના સંચાલક અને સંરક્ષક કવિ નેમચંદ્રજીભાઈ છે. તેઓએ ગુરૂશ્રીની શતુતિ રૂપ જુદા જુદા સુંદર રાગો વાળી ગુંડલીઓ જોડી હતી જે આ પુસ્તકના પાછલા ભાગમાં આપવામાં આવી છે. ત્યાંથી ફલડી પધાર્યા. ફલડી સુધી સંસ્થાના મેમ્બરો ગુરૂશ્રીને પહોંચાડવા માટે આવ્યા હતા. બાદ થાંન, દીકસર થઇ વઢવાણ કેમ્પ પધાર્યા. ત્યાંના

૪૦

સંઘની પેઠી તરફથી સામેયું થયું હતું. સામેયામાં સંકેડા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ તથા જૈન પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓએ તથા કન્યાશાળાની બાળાઓએ પણ ગુરૂશ્રીની સામે આવીને જૈન શાસનની શોભામાં વિશેષ વૃદ્ધિ કરી હતી. ગુરૂ મહારાજનો મુકામ ધર્મશાળાના મુખ્ય હોલમાં થયો હતો. અતરે વ્યાખ્યાનના અવસરે શ્રોતાઓની મેદનીમાં બીજા દાનોથી વિદ્યા દાન શ્રેષ્ઠ છે એ વિષયને બે કલાક સુધી સારી પેઠે સમર્થન કર્યો હતો. અહિં જૈનોનાં ઘર અઢી સો હ. છે. એક હોંડરાશર, જૈન પાઠશાળા, કન્યાશાળા, જૈન લાઈબ્રેરી, જ્ઞાન મંદિર અને સાધુ સાધ્વીઓને તથા શ્રાવક શ્રાવિકાઓને યોગ્ય સગવડતાવાળી જુદી જુદી ધર્મશાળા તથા ઉજ્જમણાં આદિ મહાન ધર્મ કાર્યો નિમિત્તે હજાર શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ખેત્રી શકે તેવો સગવડતાવાળો બધી સંસ્થાઓના મધ્યમાં કાયમના માટે લબ્ધ મંડપ બંધાવેલ છે તથા વ્યાખ્યાન માટે વિશાળ હોલ છે. જેની લંબાઈ પચાસ હાથ અને પહોળાઈ બાવીસ હાથની છે. તેને વચમાં એક પણ થાંભલો નથી. (વિના થાંભલાની ધર્મશાળા છે.) શ્રાવિકાઓને બેસવા માટે બીજાં ચાળીસ હાથનો લાંબો હોલ છે. ઉપરોક્ત બધી સંસ્થાઓનો દરવાજો એકજ રાખવામાં આવેલ છે ત્યાંથી વઢવાણ શહેર પધાર્યા હતા. ત્યાંના સંઘેપણુ સામેયાદિની સારી વ્યવસ્થા કરી હતી. ત્યાં ત્રણ તાલની પીછાણુ કેવી રીતે કરવી તે વિષયને વ્યાખ્યાનના અવસરમાં સારી પેઠે ચર્ચવામાં આવ્યો હતો. વઢવાણ પ્રાચીન નગર છે. એનો પૂર્વે વર્ધમાન નામ હતું. ચરમ તીર્થંકર શ્રી વીર પ્રભુ આ શહેરને પાઠર આવેલ ભોગાવા નદીને

૪૧

કિનારે રાત્રિ કાઉસગ્ગ ધ્યાને રહ્યા હતા. તે વખતે શૂલપાણી
 યક્ષે સિંહ આદિનાં રૂપો વિકૃત્ત્વિને પ્રભૂને મહાન્ ઉપસર્ગ કર્યો
 હતો પરંતુ ભગવાને તેને આખર ખૂઝવ્યો હતો. તેની વિશેષ
 કથા શ્રી કૃષ્ણસત્રથી જાણવી. ત્યાં આગળ શુસોભિત દેવળ છે
 અને તેમાં શ્રી મહાવીર પ્રભુનાં ચર્ણાવિદ છે. હેરીના ખારણાની
 દિવાલ ઉપર શૂલપાણી યક્ષની મૂર્તિને કોતરવામાં આવેલ છે.
 ત્યાંના સંઘની સાર સંભાળ સારી છે. અહિંયાંના શ્રાવકો અંધ
 શ્રમ્ભાળુ નથી કિન્તુ શુદ્ધ ઉપદેશ દેવાવાલા જ્ઞાની ક્રિયાપાત્ર
 સાધુઓની પીછાંણ કરવા વાળા છે. શ્રાવકોનાં ઘર ત્રણસોહ છે.
 ત્રણ દહેરાશર, ચાર ઉપાશ્રય અને તમામ જતની સગવડતાવાળી
 બજારના મધ્યમાં નવીન બે મજલાવાળી મોટી ધર્મશાળા છે.
 નીચેના ભાગમાં લાઈબ્રેરી, જૈન પાઠશાળા અને કન્યાશાળાદિ
 ધાર્મિક સંસ્થાઓ આવેલી છે. ત્યાં સંઘના આગ્રહથી બે દિવસ
 સ્થિરતા કરી હતી.

—વઢવાંણથી વીરમગાંમ પધારવું.—

વઢવાંણ શહેરથી વિહાર કરી દેહાડ થઈ લખતર પધાર્યા.
 ત્યાં શ્રાવકોનાં ઘર ત્રીસ છે પણ ત્યાંના દિવાન સાહેબ નેણુસી-
 ભાઈની ધર્મમાં લાગણી સારી હોવાને લીધે જૈનેતર પ્રજા પણ
 જૈન સાધુઓ માટે સારી લાગણી ધરાવે છે. અર્થાત્ વ્યાખ્યાનાદિ
 ધર્મ કાર્યોમાં જૈનેતર પ્રજા પણ સારો લાભ લે છે. દિવાન સાહેબ
 પુરાણી ચાલનો સાદો વેશ રાખે છે અને માન શુભાન રહિત
 સારી સલાહમાં રહે છે. તેથી પ્રજામાં તથા રાજ્યમાં એટલા

૬૨

સુધી માન્યતા ધરાવે છે કે જે કાર્ય ઉઠાવે છે તેમાં એક વાર તો બધાંયને સહમત રહેવું પડે છે. તેમની ઉંમર સાઠ વર્ષ ઉપરાંતની છે. છતાં પણ ઉભય કાળનાં પ્રતિક્રમણ, અષ્ટમી ચતુર્દશીનો ઉપવાસ તથા નિરંતર પૂજા કરે છે. તેમજ શ્રાવક શ્રાવિકાઓને સામાયિક, પોસહ, પ્રતિક્રમણ આદિ ધર્મ ધ્યાન કરવા માટે ગામ લાયક પોસહશાળા પોતાના ખર્ચે બંધાવી છે. રાજ્ય કાર્યને અંગે દિવસમાં અવકાશ ન મળવાથી સંધ્યાનુ પ્રતિક્રમણ કર્યા બાદ આઠ વાગ્યાથી અગ્યાર વાગ્યા સુધી સૂરિજી મહારાજ આથે ધર્મ ચર્ચા કરી હતી. ચર્ચામાં વિષય આ હતો કે:— “સામાયિક, પ્રતિક્રમણાદિ નિર્જરણે હેતુ ક્રિયાઓમાં લઘુ શાંન્તિ તથા દેવતાઓની યાચના કરવાથી ઉપરોક્ત ક્રિયાઓમાં દોષ લાગે તેવું આપનું ફરમાવવું છે તે બાબતમાં અત્યારે સ્પષ્ટ રૂપે મને સમજ પાડો.” બાદમાં અચાર્ય શ્રીએ શાન્ત ભાવથી પોતાની મધુર વાણીએ કરી ઉપરોક્ત વિષયને શાસ્ત્રોક્ત હેતુ દ્વષ્ટાંત તથા પ્રમાણિક આચાર્યોના અંથોથી અને ગણધર રચિત સૂત્રોના પાઠોથી શાન્તપણે એવી સમજ પાડી હતી કે દીવાન સાંઢળના હૃદયમાં બિલકુલ વાત હતી હતી. અંતમાં કહ્યું કે “મહારાજશ્રી ! આ તરફ આપ સરખા મહાત્માઓનું કોઈ વખત ભાગ્ય યોગ્યેજ પધારવું બને છે માટે આ તરફ જે વિશેષ વિચરે તેઓને અનુકૂળ અમારે ચાલવું પડે છે પણ આપનું કહેવું પક્ષપાત રહિત બિલકુલ સત્ય છે.” બાદ ત્યાંથી લીલાપુર, વણી થઈ વીરમગામ પધાર્યા. ત્યાં શ્રાવકોનાં ત્રણસોહ ઘર છે. છ મંદિર, સાત ઉપાશ્રય અને બે ધર્મશાલાઓ છે તથા

નેન લાઈબ્રેરી, કન્યાશાળા, નેન પાઠશાળા આદિ ધાર્મિક સંસ્થાઓ પણુ સખ્ય સંચાલકોના પ્રયાસથી ચાલુ છે. આ શહેરમાં જગતવિખ્યાત પરમપૂજ્ય જૈનાચાર્ય ગુરૂવર્ય સદગત શ્રીમદ વિજય રાજેન્દ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રી સંવત ૧૯૪૫નાં આસમાં ચાતુર્માસ રહ્યા હતા. તે પ્રસંગે જે જે ધાર્મિક કાર્યો થયાં તેનો વિશેષ હાલ ગ્યાં વાં શ્રીમાન મુનિશ્રી યતીન્દ્રવિજયજી મહારાજશ્રીએ બનાવેલ જીવન પ્રભા નામના સંક્ષેપ ગુરૂ મહારાજના ચરિત્રથી જાણવો. ત્યાં ચોમાસુ થયાંને બહુ વરસ થયાં છે તોપણ જેઓએ સદગત વિજય રાજેન્દ્રસૂરિજી મહારાજનાં દર્શન કરેલાં છે તેઓ સૂરિજી મહારાજની ક્રિયા તથા તેઓની શુદ્ધ પડ્પણાની અત્યારે પણ પ્રસન્ના કરી રહ્યા છે. અર્થાત્ તેઓ હિંમતથી કહે છે કે એવા નિરભિમાની શુદ્ધ પડ્પડ અને ક્રિયાપાત્ર મહાત્માઓ કુવચિતજ નજરે પડે છે. અહિં શહેરની ફરતો સંગીન કિલ્લો છે અને શહેરની પશ્ચિમ તથા પૂર્વ દરવાજાઓની બહાર સરોવરની સમાન શોભાવાળાં સંગીન ઘાટથી બાંધેલાં રમણીય તળાવો છે અને બારે માસ કટોરાને સમાન જલથી પરિપૂર્ણ રહે છે. આ શહેર કાઠીયાવાડ તથા ગુજરાતની સરહદ પર આવેલું છે.

—વીરભગામથી સાણુંદ થઈ અમદાવાદ પધારવું.—

ત્યાંથી જખવાડા, છારોલી આદિ નાનાં મોટાં ગામોમાં વિચરતા સાણુંદ પધાર્યા. ત્યાં શ્રાવકોનાં ઘર ચારસોહ છે. જે હહેરાશર, એક ઉપાશ્રય તથા ચાર ધર્મશાળાઓ છે. અહિંનાં

૪૪

દહેરાશર અતીવ દર્શનીય અને મનોરંજક છે. આ શહેરમાં અર્ચાયકૃત્વર્તિ મહુમ શ્રીમદ વિજયધનચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રાનું ચોમાસું સંવત ૧૬૪૨ ની સાલમાં થયું હતું અને તેઓશ્રીએ શ્રી ભગવતી સૂત્ર વાંચ્યું હતું. તેઓની વાંચવા તથા સમજાવવાની એવી શૈલી હતી કે અત્યારે વિચરતા મહાત્માઓ પૈકી ઘણે ભાગે કોઈકમાં જોવામાં આવે છે. અર્થાત્ એવી શૈલી હતી કે સામાન્ય જ્ઞાન ધરાવનાર શ્રોતાઓને પણ સારી પેઠે સમજ પડતી હતી. અત્યારે પણ ત્યાંના શ્રાવકો તેઓશ્રીના વ્યાખ્યાનની પ્રશંસા કરે છે. આ ગામમાં સારા સારા વિદ્વાન મુનિરાજોનાં ચોમાસાં ઘણાં થયાં છે અને ભગવતી આદિ સૂત્રો પણ વ્યાખ્યાન દ્વારા બહુ સંભળાવ્યાં છે પણ જેથી તેઓમાં વાંચવાની શૈલી જોઈ હતી તેવી અત્યાર સુધી કોઈમાં અમારા જોવામાં આવી નથી. ત્યાંથી સરખેજ પધાયાં. ત્યાં શ્રાવકોનાં ઘર દશ છે. એક દહેરાશર, એક ઉપાશ્રય, તેમજ જાત્રાગુઓનાં ઉતરવા માટે એક સારી સગવડતાવાળી ધર્મશાળા છે. આ ગામ ખુબું છે. પાંદલાં શ્રાવકોનાં ઘર ઘણાં હતાં. હમણાં આ ગામની પડતી દશા હોવાના લીધે વાંડપારી વર્ગે અમદાવાદ આદિ શહેરોનો આશ્રય લીધો છે. અહિંના દહેરાશરમાં શ્રી વીર પ્રભૂની મૂર્તિ મનોહર અને ચમત્કારી હોવાથી અમદાવાદ શહેરના તથા બીજા આસપાસના ગામોના જાત્રા માટે બહુ શ્રાવક શ્રાવિકાઓ આવે છે. ત્યાંની પેઠી તરફથી જાત્રાગુઓની સાર સંભાળ સારી લેવાય છે. અમદાવાદથી સરખેજ ત્રણ ગાઉ થાય છે. ત્યાંથી રાંગા, રેહવે અને મોટરોમાં બેસીને સૂરીશ્વરજી મહારાજનાં દર્શન

૪૫

માટે સેંકડો શ્રાવક શ્રાવિકાઓનો સમૂહ આવ્યો હતો. બીજે દહાડે ત્યાંથી વિહાર કરી અમદાવાદ શહેરની બહાર હઠીપુરામાં ઓવંદી હઠીલાઇની વાડીની ધર્મશાળામાં મુકામ કર્યો હતો. ત્યાં સેંકડો શ્રાવક શ્રાવિકાઓની મેદનીમાં ગુરૂશ્રીએ સંપના વિષય ઉપર જનતાને રાચક અને પ્રભાવશાળી અસરકારક ઉપદેશ આપ્યો હતો અને અંતમાં ફરમાવ્યું હતું કે જગ્યાદિ કદાચહીને ફર મૂકીને એક સંપથી રહી દરેક ધર્મ કાર્યોમાં ભેગા થઈ ભાગ લેવો શ્રેયસ્કર છે. આદ્ય ગુરૂ મહારાજની જય બોલી સભા વિસ્મયન થઈ હતી. તતપશ્ચાત્ મધ્યાન્હે અમદાવાદમાં આવેલી પાંજરાપોળ, સામળાની પોળ આદિના સદ્ગૃહસ્થોએ ગુરૂશ્રીને પોત પોતાની પોળ માં પધારતા માટે આગ્રહ પૂર્વક વિનંતિ કરી હતી. પણ સામળાની પોળના શ્રાવકોનો વિશેષ આગ્રહ હોવાથી ત્યાંની વિનંતિ સ્વીકારવામાં આવી હતી. બીજે દીવસે સામળાની પોળ તથા બીજી પોળોના સેંકડો શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ગુરૂ મહારાજને વધાવવા માટે સામૈયું લઈ હઠીલાઇની વાડીમાં આવ્યા હતા. ત્યાંથી પોતાના સુયોગ્ય મુની મંડળ સહિત હજારો શ્રાવક શ્રાવિકાઓના સમૂહ સાથે ગુરૂશ્રીએ શહેરમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. આપશ્રીના પ્રવેશોત્સવની શોભાનો દૃશ્ય અપૂર્વ માલમ પડતો હતો. અર્થાત્ સંખ્યાબંધ સ્ત્રી પુરૂષોનાં જુંડનાં જુંડ સ્થાન સ્થાનપર જોવામાં આવતાં હતાં. શહેરના મુખ્ય પ્રત્યેક બજારોમાં જોવા કે દિલ્હી દરવાજે થઈ ઘી કાંટા, માણેક ચોક, રીચીરોડ રતનપોળ આદિ શહેરના પ્રસિદ્ધ મુખ્ય અને વિશાળ બજારોમાં થઈને ધ્વજપતાકા, વાવટા તથા સ્થાન સ્થાન પર ગુરૂશ્રીના નામના સાઈન બોર્ડોથી શુસોભિત

૪૬

કરેલી શામળાની પોળમાં હુબરો નર નારીઓના સમૂહ સાથે પધાર્યા હતા. ત્યાં પોળમાં આવેલા ભવ્ય દહેરાશરમાં ગિરાજેલા શ્રી શામળા પાર્શ્વ પ્રભૂનાં દર્શન કરી સાડી અગીયાર વાગ્યાના આશરે તેજ પોળમાં આવેલા ભવ્ય ઉપાશ્રયમાં પધાર્યા. ત્યાં ગુરૂશ્રીએ જ્ઞાન ક્રિયાભ્યાં મોક્ષઃ એ વિષય ઉપર અતીવ છટાદાર વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. અંતમાં ત્યાંના વયોવૃદ્ધ અને છટાદાર કાવ્યો બનાવવાથી પ્રસિધ્ધ પામેલા જૈન કવિ શ્રીયુત આંકળાચંદ્રભાઈએ “શુદ્ધ ક્રિયાપાત્ર જ્ઞાની, ધ્યાની અને નિરભિમાની એવા ગુરૂ મળવા દુર્લભ છે” એ વિષય ઉપર પોતે નવીન બનાવેલ ગુંહલી ગુરૂ સન્મુખ ઉભા થઈને હર્ષ યુક્ત સુંદર આલાપથી ગાઈ હતી. બાદ કવિવર્ય ધોલેરા નિવાસી હાલ અમદાવાદમાં રહેતા શ્રીયુત ડગલી લલ્લુભાઈ વલ્લ્યમદાસે ઉપરોક્ત ભાવાર્થની મધુર ગિરાથી પોતે જોડેલી ગુંહલી ગાઈ હતી. બાદ ઉપરોક્ત ગુંહલીઓનાં છપાવેલ ફોર્મો સભામાં આપવામાં આવ્યાં હતાં. જે ગુંહલીઓ આ પુસ્તકના પાછલા ભાગમાં આપવામાં આવી છે. બાદ ગુરૂ મહારાજની જય બોલી સભા વિસર્જન થતાં વ્યાખ્યાનમાં તથા સામૈયામાં આવેલ જનતાને શ્રી ધિરપુર નિવાસી વ્યાપાર માટે હાલ અતરે આવી રહેલ શ્રાવકો તરફથી મોદકની પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. બીજી પછુ શ્રીકૃષ્ણ આદિની પ્રભાવનાઓ થઈ હતી. રાત્રિમાં શામળાની પોળના શ્રાવકો તરફથી ગુરૂશ્રીના પધારવાની પુશાલી નિમિતે રાત્રી બગરણ કરવામાં આવ્યું હતું. અંતે તેજ પોળના ભાવિક શ્રાવકો તરફથી મોદકની પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી.

૪૭

અમદાવાદ શહેર જૈનીઓનું એક કેન્દ્ર સ્થાન છે. અર્થાત્ જૈનપુરી કહેવામાં આવે છે. અહીંયાં પચાસહજાર જૈનીઓની વસ્તી છે. એટલી જૈનીઓની વસ્તી ખીજા ગામોમાં નથી. અને સેંકડો નાનાં મોટાં જીન દહેરાશરે' આ શહેરમાં છે. તેથી હજારો જીન જિંઓનાં દર્શન આ શહેરમાં થાય છે. અહીં ૧૨૬ મોટાં દહેરાશરે તથા ૮૭ થર દહેરાશર મળી ૨૧૬ દહેરાશર છે. અહીંયાં ગુરૂ મહારાજે દોઢ માસ સુધી સ્થિરતા કરી નાનાં મોટા લગભગ તમામ જૈન દહેરાશરેનાં દર્શન તથા મુખ્ય અને પ્રસિદ્ધ જૈન અને જૈનેતર સંસ્થાઓનું પણ અવલોકન કર્યું હતું તથા આગરમતી નદીના તટ ઉપર આવેલી ભારત મહા વિદ્યાપીઠનું અવલોકન અને તેના સંચાલક જૈન મુનિશ્રી જીનવિજયજી અને તેના અંગે જૈન અને જૈનેતર ગ્રંથોના અંશોધક ન્યાયતીર્થ જૈન પંડિત બહેચરદાસ તથા પ્રજ્ઞ ચક્રુ-ન્યાય તીર્થ પંડિત સુખલાલજી સાથે ઉપરોક્ત સંસ્થા ઉપર આવેલ મુખ્ય હાલમાં બે ઘડી સુધી સંસ્થાના વિષયમાં ધાર્મિક ગોળી થઈ હતી. ગાદ ઉપરોક્ત મહાશયોએ સુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ જૈનાચાર્યે અતરે આવીને આ સ્થાનને પાવન કર્યું તેના માટે આભાર માન્યો હતો. અતરે શહેરની સમીપ આવેલા રાજપુર. સસપુર, નરોડા આદિ તીર્થોનાં દર્શન કર્યાં

મુની જીનવિજયજી પ્રથમ જૈન સાધુ હતા તેની ઓળખાણના માટેજ વર્તમાનમાં તેઓ મુની અવસ્થાનું નામ ચોલપટો અને શીર ખોદ્યું રાખે છે. અવશેષ તમામ દીનચર્યા વર્તમાન સમયના કોઈ જગ્યાએ ભાગ્ય યોગે મળતા વિદ્વાન યનિઓની માફક છે.

૪૮

હતાં. અતરે શામળાની પોળના રહીશ રા. રા. શ્રીયુત કચરા-
ભાઈ નાથુભાઈ અને હાઈ કોર્ટના વકીલ શ્રીયુત જેસીંગભાઈ
પોચાભાઈએ વિગેરે સદ્ગૃહસ્થો ભેગા થઈને ગુરૂશ્રી રાજનગરમાં
પધાર્યા તેની ખુશાલી માટે નરોડા તીર્થના સંઘ નિકાલ્યા હતા.
સંઘમાં જે એક હજારના આશરે આવક આવીકાઓની હાજરી હતી
તથા શ્રી વર્તમાનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી
મહારાજશ્રી પણ સુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહિત સંઘમાં પધાર્યા
હતા અને ખીજા મુનીઓ પણ જેવા કે વિજય માણેકમિંહ-
સૂરિજી આદિ પોતાના સહ વર્તી મુનિઓ સહિત ત્યાં પધાર્યા
હતા. ત્યાં ઉપર બતાવેલા સદ્ગૃહસ્થો તરફથી પૂજા, પ્રભાવના
અને પ્રભુની લાખેણી આંગી રોશની અને નવકારમ્ની કરવામાં આવી
હતી. ત્યાં આવકોનાં ઘર પચાસ તથા વાંચનાલય છે. ત્યાં
અમદાવાદના અને ત્યાંના સંઘ તરફથી દહેરાશરની અને યાત્રાળુ
ઓની સગવડતા માટે એક પેઢી સ્થાપન કરવામાં આવી છે.
ત્યાં ત્રેવીશમા શ્રી પાર્શ્વપ્રભુનું સુંદર અને વિશાળ દહેરાશર
છે. તેમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ શ્વામીની શ્યામ વર્ણી મૂર્તિ ચમત્કારીક
છે અને નરોડા ગોડોજી પાર્શ્વ પભુના નામથી પ્રસિદ્ધ છે અહિં
આચાર્ય મહારાજ આદિ મુનિવરો તરફથી ચેત્યવંદન, રતુતિ,
શતવનાદિ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં જે આ પુશ્તકના અંતમાં
આપવામાં આવ્યાં છે. અહિં સંઘ તરફથી છણોધારનું કામ
ચાલુ છે. અહિં યાત્રાળુઓને ઉતરવા માટે જે ધર્શશાળાઓ છે.
ત્યાંથી ખીજે દહોટે વિહાર કરી અમદાવાદ પધાર્યા. ત્યાં
ગુરૂશ્રીના દર્શનના માટે આજનાર બહાર ગામના સ્વધર્મી

ભાઈઓની ભક્તિ નિમિત્તે ત્યાંની પાંજરાપોળના રહીશ મહુર્મ શેઠ લખમીચંદ જેઠાભાઈના સુપુત્રો શ્રીમાન્ છગનભાઈ તથા મણીભાઈ તથા થરાદવાસી હાલમાં વેપાર માટે અતરે આવી રહેલ ભાવિક સ્વધર્મિ બંધુઓ તરફથી રસોડું ખોલવામાં આવ્યું હતું. શ્રી શત્રુઙ્ગચગિરિ આદિ તીર્થોની જાત્રા નિમિત્તે જતાં આવતાં આ શહેર વચમાં હોવાથી માલવા, મારવાડ આદિ દેશોનાં સેંકડો ભાવિક શ્રાવક શ્રાવિકાઓ અતરે આવીને સૂરિજીના દર્શનનો તથા અતરે રહેલા ભગ્ય દહેરાશરેના દર્શનનો લાભ લીધો હતો. અહિંયાં વ્યાખ્યાનદ્વારા સૂરિજી મહારાજે શ્રી સિંદૂર પ્રકરણને અંતર્ગત આવેલા દેવ-ભક્તિ, ગુરુ-ભક્તિ, સંઘ-ભક્તિ, તીર્થ-ભક્તિ આદિ વિષયોના પ્રાસ્તાવિક જનતાને રૂચક છટાદાર શ્લોકોનું વિવેચન કરીને જનતાના હૃદયમાં સારી છાપ પાડી હતી. ગુરુશ્રીની વાંચનકલા, તથા દરેક વિષયને વિવેચન કરીને સમજાવવાની શૈલી સરસ હોવાથી ઝવેરી વાડા, નીશાપોળ, પાંજરાપોળ, માંડવી પોળ, પતાસાંની પોળ, દોશી વાડો આદિ દૂર સ્ત્રી પોળના ભાવિક સંખ્યાબંધ શ્રાવક શ્રાવિકાઓ નિરંતર આવીને સૂરિજીના દર્શનનો તથા તેઓશ્રીના વ્યાખ્યાનનો લાભ લેતા હતા. વ્યાખ્યાનના અંતમાં નિરંતર ત્યાંના શ્રાવકો તરફથી તથા તેઓશ્રીના દર્શનના માટે આવતા વિદેશી સ્વધર્મિ બંધુઓ તરફથી શ્રીકૃણ આદિ નાના પ્રકારની પ્રભાવના આપવામાં આવતી હતી. આ શહેરમાં જૈનોની વસ્તી ખંડોળી હોવાના લીધે વિદ્વાન મુનિઓના ચાતુર્માસ નિરંતર થવાથી અંતઃએવ તેઓના ઉપદેશથી ધાર્મિક શિક્ષણના માટે નાની મોટી

અનેક સંસ્થાઓ પણ ખોલવામાં આવેલી છે. તે સંસ્થાઓમાં સેંકડો આબાલ વૃદ્ધ શ્રાવક શ્રાવિકાઓ જૈન શિક્ષકો દ્વારા ધાર્મિક કેળવણી લે છે. ઘણું શું લખીએ. આ શહેર વિદ્યા, લક્ષ્મી તથા કલાકૌશલ્યથી સમૃદ્ધ છે. અતરે વ્યાખ્યાનના અવસરમાં અને દિવસ તથા રાત્રીના સમયમાં વિદ્વાન્ શ્રાવકોએ તથા જૈન-તરેએ ધાર્મિક તથા મત મતાંતર સંબંધી અનેક પ્રશ્નો પૂછ્યા હતા. અતરે ગ્રંથ ગૌરવના ભયના લીધે જનતાને ખડુ ઉપકારક હતા તોપણ દાખલ કરવામાં આવ્યા નથી. અવશર હશે તો તેઓશ્રીના જીવન ચરિત્રમાં સમાવેશ કરવામાં આવશે. અહિંયાના શ્રાવકોએ શુદ્ધ ઉપદેશથી તથા પ્રતિક્રમણ, પરિલેહણ, ગૌચરી આદિની શુષ્ક દિન ચર્યાથી આકર્ષાઈને ગુરૂશ્રીને ચોમાસા માટે અત્યાગ્રહ કર્યો હતો. પણ થરાદના સંઘની વિનંતિ પહેલેથીજ થવાથી ત્યાંની વિનંતિ મોકુફ રાખવામાં આવી હતી. અહિંયાં વિશેષ કરીને શામળાની પોળના જેસીંગભાઈ પોચા વકીલ, તથા કચરાભાઈ નથુભાઈ અને સારાભાઈ અને પાંજરાપોળના છગન-લાલભાઈ લખમીચંદ, મણીલાલ લખમીચંદ અને ભોગીલાલ લખમીચંદ આદિ સહ કુટુંબે તથા સદગત ઉભય આચાર્યોના અને વર્તમાનાનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્ર સુરીશ્વરજી મહારાજ આદિ મુનિઓના પૂર્ણ શ્રદ્ધાળુ વયોવૃદ્ધ સુવિખ્યાત કવિ લલ્લુ ભાઈ વસ્યમદાસ તથા થરાદના રહીશ શ્રીયુત દેશાઈ કાળીદાસ પથાચંદ તથા અદાણી વીરચંદ કરસન આદિ સુશ્રાવકોએ ગુરૂશ્રીની તથા વિદેશથી દર્શનાર્થે આવતા સ્વધર્મ ભાઈઓની નિરંતર તન, મન અને ધનથી સારી ભક્તિ સાચવી હતી. અર્થાત્ બહેપાર

આદિ પોતાનાં કાર્યો છોડીને ગુરૂશ્રીની તથા સ્વધર્મ ભાઈઓની ભક્તિમાં દિનરાત લીન રહી પોતાના માનવ જન્મને સાર્થક કર્યો હતો. થરાદના સંઘ તરફથી અતરે ગુરૂશ્રીને થરાદ પધારવાની વિનંતિ કરવા માટે થરાદના સંગવી જેમચંદ મગનલાલ તથા મલુકચંદ ન્યાલચંદ આવેલ હતા.

—અમદાવાદથી સેરીસા, પાનસર, ભોયણીજી થઈ
મહેસાણા પધારવું.—

ત્યાંથી પ્રથમ ચૈત્ર વદ ૧૪ નો વિહાર કરી થલતજ, ઓગણજ થઈને સેરીસા પધાર્યા. ત્યાં શ્રી પાર્શ્વ પ્રભૂની પ્રાચીન શ્યામ પાપાણની ભગ્ય મૂર્તિ છે. ત્યાં અમદાવાદના મુપ્રસિદ્ધ શેઠ સારાભાઈ ગ્રહ્યાભાઈએ શ્રી વિજય નેમસૂરિજીના ઉપદેશથી ભગ્ય શિખરજંઘ દહેરાશર બંધાવેલ છે, અને તેના ફરતી યાત્રાળુઓના માટે વિશાળ ધર્મશાળાનું કામ પણ ચાલે છે. આ સેરીસા તીર્થ સંબંધી સંવત ૧૪૦૦ ની સાલનો એક લેખ છે. તેમાં લખ્યું છે કે, “દેવચંદ્ર નામન! ક્ષુદ્રત્રક સાધુએ ચક્રેશ્વરી દેવીનું વરદાન મેળવી એકજ રાત્રિમાં કાઉસ્સગીઆ સહીત શ્રી પાર્શ્વનાથ વિગેરેની પ્રતિમાથી મુશોભિત ત્રણ માળનો પ્રાસાદ તૈયાર કર્યો હતો.” એવી રીતે બીજા પણ લેખો “જૈન તીર્થનો ઇતિહાસ” આદિ પુસ્તકોમાં આપેલા છે તેમાંથી જાણવા ત્યાંથી કલોલ થઈ પાનસર પધાર્યા. અહિંયાં મહાવીર પ્રભૂની શ્વેત પાપાણની સુંદર અને અમત્કારીક મૂર્તિ છે. સંજ્યાબંધ યાત્રાળુઓ ત્યાંની આબોહવા સારી હોવાથી “એક પંથ દો ઝાજ”

એ કહેવતનું અનુકરણ કરી મુંબઈ આદિ મહાન શહેરોમાંથી આવે છે. આ મૂર્તિ પાનસરમાં કૃષિકારના ઘરમાંથી ખોદ કામ કરતાં નીકળી હતી. આ દહેરાશરની પ્રતિષ્ઠા સંવત ૧૬૭૪ના વૈશાખ સુદ ૬ના રોજ કરવામાં આવી હતી. તેની વિશેષ હકીકત શ્રી શાન્તિવિજયજીના બનાવેલ તીર્થ ગાઈડ નામના પુસ્તકથી જાણવી. અહિંયાં જાત્રાળુઓને ઉતરવા માટે મંદિરની આસપાસ જુદા જુદા શહેરોના શ્રાવકો તરફથી બનાવેલી વિશાળ ધર્મશાળાઓ આવેલી છે. આ ધર્મશાળાઓ કેવલ યાત્રાળુઓને સગવડતા માટેજ સખી ગૃહસ્થો તરફથી બનાવવામાં આવેલી છે તેમ છતાં કેટલાક ગૃહસ્થો ત્યાં કુટુંબ સહિત હવાખાવા આવી ચાર ચાર માસ પર્યંત સ્થિરતા કરી રહે છે, તેથી બીજા યાત્રા નિમિત્તે આવતા ગૃહસ્થોને ઉતરવાને હરકત પડે છે તો આ વાતનો કારખાના સંચાલકો વિચાર કરશે તેવી આશા છે. અહિંયાં યાત્રાએ આવેલ કુકસી નિવાસીની સુઆવિકા નંદુબાઈ તરફથી લાખેણી આંગી, મોટી પુજા કરવામાં તથા પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. પાનસર સુધી ગુરૂભકત અમદાવાદના રહીશ શેઠ છગનભાઈ મણીલાલભાઈ સહ પરિવાર ગુરૂ મહારાજને પહોંચાડવા માટે આવ્યા હતા.

ત્યાંથી બીજે દહાડે વિહાર કરી રાજપુર, સુરજ થઈ ભોયણીજી તીર્થ પધાર્યાં. અહિં મંદીનાથ પ્રભૂની કેવળ-પટેલ પોતાના ખેતરમાં કુવા ખોદાવતાં એ કાઉશસગીઆ સહીત સંવત ૧૬૩૦ ના મહા સુદી ૧૫ ને શુકરવારે નીકળી હતી. ત્યાર પછી સંઘ તરફથી ભોયણીમાં મોટું ભવ્ય ત્રણ શિખરવાળું દહેરાશર તૈયાર

૫૩

કરાવી તેમાં સંવત ૧૬૪૩ ના મહા વદ ૧૦ ના દહાડે શ્રી મહ્વી-
નાથ પ્રભૂની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી હતી. અહીંના ખીજે હાલ
તીર્થ સંખંધી ખીજ પુસ્તકોથી જાણવો. ત્યાં જે દિવસ સ્થિરતા
થઈ હતી. અહિંયાં વડનગર માલવાના રહીશ શ્રીચુત શેઠ
સેવારામજી તરફથી તથા ખીમેલ (મારવાડ) વાલા શ્રીચુત પુખ-
રાજજી તરફથી જે દિવસ પ્રભૂશ્રીને લાખેણી આંગી તથા મોઢી
પૂજા લાણાવવામાં આવી હતી. ઉક્ત સદગૃહસ્થો અતરે પરિવાર
સહીત સ્થાવર જંગમ તીર્થની યાત્રા માટે આવ્યા હતા. ત્યાંથી
ઝોટાણા, ખોરીઆવી થઈ મહેસાણા પધાર્યા. મહેસાણા શહેર
પ્રાચીન હોવા છતાં પણ જનર તથા મકાનોનું દૃશ્ય વર્તમાન
સમયને અનુકૂળ પ્રશંસનીય છે. અહિંયાં શ્રાવકોનાં ઘર ત્રણ
સો, જે ઉપાશ્રય અને જે સાધુ સાધ્વીઓને તથા શ્રાવક
શ્રાવીકાઓને યોગ્ય ભવ્ય વિશાળ જનરમાં આવેલી પૌષધશાલાઓ
છે અને નાનાં મોટાં મળીને બાર જૈન દહેરાશરો છે. અત્રેના
હેરાશરો રમણીય અને પ્રાચીન હોવાથી તથા આ શહેર તારંગાજી,
આબુજી અને મારવાડમાં આવેલા ગોઢવાડ પ્રાન્તમાં પંચતીર્થની
યાત્રાએ જતાં આવતાં વચમાં આવવાથી બહુજ યાત્રાળુઓ
દર્શનના માટે અત્રે ઉતરે છે. ગુરૂશ્રીએ શહેરના કિનારે આવેલી
સાધુ સાધ્વીઓને યોગ્યતાવાળી દાદા સાહેબની વાડીની ધર્મશાળાના
વિશાળ હોલમાં મુકામ કર્યો હતો. અહિંયાં યાત્રાળુઓને ઠેરવા
માટે શેડેશન પર અને ગામમાં વિશાળ ધર્મશાળાઓ છે. અહિંયાં
જૈન બાલવૃદ્ધોને અને વિદ્યાના ઉત્સાહી જૈન સાધુ સાધ્વીઓને
સંસ્કૃત આદિ વિદ્યાની પ્રાપ્તિના માટે સારી સગવડતાવાળી શ્રી

૫૪

યશોવિજય જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા છે. આ પાઠશાળા ખોલ્યાને સત્તાવીસ વર્ષ થયાં છે. અર્થાત્ સંવત ૧૯૫૪ના કાર્તિક સુદ ૩ના રોજ જન્મ પામી છે. (ખુદ્દી મુકવામાં આવી છે.) આવી જૈનોની પાઠશાળા (કહો કે વિદ્યાપીઠ) સારા હિંદુસ્તાનમાં એકજ છે. પાઠશાળાનો ઉદ્દેશ જૈન સિધ્ધાન્તોના તાત્ત્વિક રહસ્યો પ્રગટ કરવા ઇત્યાદિ. અદ્યાપિ પર્યન્ત આ પાઠશાળામાં અંદાજે સાડીચાર સોહુ શ્રાવકોએ તથા દોઢેસોહુ ઉપરાંત સાધુ સાધ્વીઓએ લાલ લીધો છે.

શિક્ષણ:— સંસ્કૃત વ્યાકરણ, કાવ્ય, કોષ, સંસ્કૃતની બે બુક, પ્રાકૃત, કર્મ ગ્રંથ આદિ પ્રકરણો, પચખખાણુ આદિ ભાષ્યો તેમજ વ્યવહારિક દેશીનામું અને ઇંગ્રેજી ભાષાજ્ઞાન સારી રીતે અને સંગીતપણુ અપાય છે.

શિક્ષકો:— મોટી વિદ્યાલયમાં રહી સર્વ અભ્યાસ કરેલા વિદ્વાન પંડિતો તેમજ કૃશળ અને અનુભવિ અધ્યાપકો રાખવામાં આવેલા છે.

દાખલ કરવાનું ધોરણ:— ગુજરાતી પાંચમી ચોપડી માં પાસ થએલા અને પંદર વરસની પૂરી ઉંમરવાળા વિદ્યાર્થીઓને દાખલ કરવામાં આવે છે. અત્યારે આ સંસ્થામાં ૧૦૧ વિદ્યાર્થી ઉપરાંત તથા જતા આવતા અને ચોમાસું રહીને કોઈ ત્રણ ચાર વરસ સુધી ત્યાં રહી મુનિરાજો પણ લાલ લે છે. આ સંસ્થાના ઉત્પાદક અને સંચાલક ત્યાંના જતની શા. વેણીચંદભાઈ સૂરચંદભાઈ હતા. તેઓ પૂરા આશ્રિતક અને ધર્મ પ્રચારણ હતા. અર્થાત્

બાર વ્રતધારી, ચૌદ નિયમ ચિતારવાવાલા અને ઉલ્લેખકાલ પ્રતિ-
ક્રમણ કરવાવાલા છે. તેવા ધર્મ ચુસ્ત અને કાર્યદક્ષ સંચાલકો
સંસ્થાના ભાગ્ય યોગ્યેજ મળે છે. અતરે સંસ્થાના સંચાલકોની
તથા અધ્યાપકોની પ્રેરણાથી આચાર્યશ્રી મહારાજે ત્યાંના વિદ્યા
ભુવનમાં પધારી વિદ્યાર્થીઓની પરીક્ષા લીધી હતી. પરીક્ષાતું
પરિણામ પ્રશંસનીય અને સંતોષકારક આવ્યું હતું. પરીક્ષકો-
તીણોને ઇનામ તથા સંચાલકો તથા અધ્યાપકો સહિત વિદ્યાર્થી
ઓને મારવાડ ભાડુંદાવાળા શ્રીયુત્ સૂરજમલજી ઉમેદમલજીના
તરફથી ગુરૂશ્રીના ઉપદેશથી પ્રીતી ભોજન આપવામાં આવ્યું
હતું. આ શહેરમાં આવેલી રાજ્યની તેમજ નૈન વ નૈનેતર
સદ્ગૃહસ્થોની સહાયથી ચાલતી આંધળા બહેરા મુગાની પાઠશાળામાં
પધારી પાઠશાળાના શિક્ષકો દ્વારા બોલાવવાની, લખાવવાની અને
સીવણ આદિની કલા ગુરૂ મહારાજે જોઈ હતી. બાદ મુનીશ્રી
હર્ષવિજયજીના ઉપદેશથી મારવાડ હરજી નિવાસી જ્ઞાનમલજીના
તરફથી ઉક્ત સંસ્થાના વિદ્યાર્થીઓને મિષ્ટાન્ન ભોજન આપવામાં
આવ્યું હતું. ત્યાં ગુરૂશ્રીના દર્શનના માટે તથા થરાદ પધારવાની
વિનંતિ માટે રા. શ્રીયુત્ મંછાયંદ વજેચંદ વકીલ, રા. ગાંધી
કાળીદાસ હરજીવન તથા રા. શેઠ ઓતમચંદ છગનલાલ આવ્યા હતા.

—મહેસાણાથી તારંગાજી પધારવું.—

મહેસાણા ચાર દિવસ સ્થિરતા કરી ત્યાંથી વિહાર કરી
સવાલા થઈ વીસનગર પધાર્યા. ત્યાં ચાર ધર્મશાલા, બે ઉપાશ્રમ
અને અઢીસો ઘર આવકનાં તથા આઠ હોરાશરો છે. અહિંયાં

૫૬

કલ્યાણી પાર્શ્વ પ્રભૂનું દહેરાશર અતિ ઉંચું અને વિશાળ છે. તેમાં પ્રભૂની મૂર્તિ ચમત્કારીક અને દર્શનીય છે. ખીજું અષ્ટાપદજીનું દહેરાશર પણ ભવ્ય અને અદ્ભુત છે. અતરે બે દિવસ રહ્યા હતા. “ત્યાં સત્સંગ કરવાથી શું લાભ થાય છે” તે વિષય ઉપર અતીવ રોચક અને અસરકારક સૂરીજી મહારાજે વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. ત્યાંથી ગુંબ થઈ વડનગર પધાર્યા. ત્યાં એક ધર્મશાળા, બે ઉપાશ્રય અને એક ધર શ્રાવકોનાં અને પાંચ દહેરાશર છે. આ ગામ જીનું છે તેથી બનર ધર્મશાળા આદિની બાંધણી પ્રાચીન ઢળની છે. અત્યારે બેંડપાર આદિની બંદોબસાલી મંદ થવાથી દ્રવ્યના અભાવે સંપ્રતિ કુમારપાળ મહારાજઓનાં બાંધાવેલાં ભવ્ય ચિશાળ અને સૌદશિખરી આદીશ્વર આદિ પ્રભૂનાં દહેરાશરો જીર્ણપ્રાય થઈ ગયાં છે. માટે આડિં જીર્ણોદ્ધારની પ્રજ્ઞા આવશ્યકતા છે. ત્યાંથી ખેરાલુ, તારંગા-હીલ થઈ પહેલા ચૈતર વદ ૭ના રોજ શ્રી તારંગાજી તીર્થ પધાર્યા.

તારંગા હીલ સ્ટેશનથી શ્રી તારંગાજીની તળેટી બે ગાઉ ઉપર આવેલી છે. ત્યાં જત્રાળુઓના વિશ્રામના માટે પુરાણી ચોકી છે. અત્યારે ત્યાં શ્રી આજુદંજ કલ્યાણજીની પેઢી તરફથી ધર્મશાલા અને કુવા બાંધવાનું કામ જારી છે. તળેટીમાં પેઢી તરફથી જત્રાળુઓને ભાતું આપવામાં આવે છે. તળેટીથી ગાઉના અંદાજે ડુંગરનો ભરણ ચડાવ છે. તારંગા હીલથી તળેટી આવતાં વચ્ચેમાં વિકટ અટવી હોવાથી જત્રાળુઓની જાન માલની રક્ષાના માટે પેઢી તરફથી ચોકીઠારોનો પુરતો બંદોબસ્ત રહે છે. અર્થાત્ તારંગા હીલથી આવતાં તથા ત્યાં જતાં

જત્રાજીઓને લેવા અને મૂકવા માટે હુથીયારં બાંધ પેઢીના સીપાઇઓ જાય છે. અહિં કાર્તિક અને ચૈત્રી પૂર્ણિમા ઉપર જત્રાજીઓની ભીડ વિશેષ રહે છે. અતરે છ મંદિર શ્વેતામ્બરનાં અને એક દિગમ્બરનું છે. જત્રાજીઓને ઉતરવા માટે સારી સગવડતાવાળી પાંચ ધર્મશાળાઓ, સીવાય બે ઉપાશ્રય પણ છે. અહિંયાં પહાડની નાની મોટી ટુંકેની તથા વિકટ અટવીની મધ્યમાં આવેલા સમભૂમિવાળા અતિ વિશાળ યોગાનમાં અને આસપાસ વિશાળ ધર્મશાળાના ઘેરાવાથી અતી રમણીયતાને પામેલું મહા વિસ્તારવાળું અને ઉંચ શિખરવાળું જાણે કે પૃથ્વી માતાનો ચોટલોજ હોય નહીં એવી શોભાવાળું શ્રી અજીતનાથ દાદાનું મૂળ મંદિર છે. આ દહેરાશર જગત્ પૂજ્ય શ્રી હેમચન્દ્રાચાર્ય મહારાજના ઉપદેશથી ચૌલુક્ય વંશીય ધર્મ સ્થંભ ગુર્જરેશ્વર શ્રી કુમારપાળ મહારાજે બાંધાવેલું છે. અને દહેરાશરની અંજનશલાકા પણ ઉક્ત સૂરીજીના હાથથીજ કુમારપાળ મહારાજે કરાવી હતી. મંદિરની ઉંચાઈ ચોરાસી ગજની છે. ત્યાર પછી ચારસો વરસ સુધી આ મંદિરમાં કાંઈ નવીન ફેરફાર થયો ન હતો. પરંતુ પંદરમી સદીના મધ્યમાં અંધા ધુંધીનો પ્રસંગ આવી પડતાં કુમારપાળ મહારાજાએ સ્થાપેલ પ્રવાહના જીવ બિંબને ભોંયરામાં ભંડારવાની જરૂર પડી હતી. ત્યાર પછી સંવત ૧૪૬૨ લગભગમાં દેવસુંદર સૂરીજીના ઉપદેશથી રાયખંડી વડાલી વાસ્તવ્ય ઓળખૂં શાળે ગોર્ખીદે તારંગાજી ઉપર અજીતનાથના નવીન બિંબની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. અહિંયાંનો વિશેષ હાલ તીર્થ ગાઇડ તથા જૈન તીર્થોના

૫૮

ઈતહાસ વિગેરેથી જાણવો. અહિ ગુરૂશ્રીએ ચાર દિવસ સ્થિરતા કરી હતી. ચારે દિવસ માલવા, મારવાડ આદિ સ્થાવર જંગમ તીર્થની જાત્રાના માટે આવેલા ભાવિક શ્રાવકો તરફથી પ્રભુને લાખેણી આંગી, પૂજા, રોશની અને શ્રીફળ આદિની પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી.

—તારંગાળથી શ્રી સંજેશ્વર પધારવું.—

ત્યાંથી પહેલા ચૈતર વદી ૧૧ નો વિહાર કરી ડભાડા, ચાણસાલ, કોદરા, વીઠોડા, લુણાવા, મેરવાડા અને દાસજ થઈ ઉઝા પધાર્યા. ત્યાં એક સારી સગવડતાવાળી બે મજલાની ધર્મશાળા છે. ત્રણ ઉપાશ્રય અને ત્રણસો ઘર શ્રાવકોનાં છે. અહિંયાંના શ્રાવકો સત્યગ્રાહી અને ધર્મની રૂચીવાળા છે. અત્રે સાધુ અને શ્રાવકોના આચાર ઉપર ઉપદેશ આપ્યો હતો. ત્યાંથી ઉનાવા પધાર્યા. ત્યાં એક ધર્મશાળા, બે ઉપાશ્રય અને પચાસ ઘર શ્રાવકોનાં છે. અત્રે પાયથંદગચ્છના સરળ સ્વભાવી અને નમ્ર મુનીશ્રી પ્રસાદચંદ્રજી સૂરિજી મહારાજનાં દર્શનના માટે વ્યાખ્યાનના અવસરમાં આવ્યા હતા. તેઓના તથા ત્યાંના સંઘના આગ્રહથી બે દિવસ સ્થિરતા કરી ‘આચારઃ પ્રથમો ધર્મઃ’ એ વિષયને વ્યાખ્યાન દ્વારા સારી પેઠે સમર્થન કર્યો હતો. પ્રસાદચંદ્રજી સદ્ગત્ શાન્ત સ્વભાવી શ્રી ભાતૃચંદ્રસૂરીજીના લઘુ શિષ્ય છે. સદ્ગત્ વિજયરાજેન્દ્ર સૂરીજી મહારાજ સાથે શ્રી ભાતૃચંદ્ર સૂરીજીનો ધનિષ્ઠ સંબંધ હતો. ત્યાંથી વિહાર કરી સંડેર, રણોજ થઈ ચાણુરમાં પધાર્યા. ત્યાં બે ધર્મશાળા, બે

૫૯

ઉપાશ્રય અને ત્રણસો ઘર શ્રાવકોનાં અને ત્રણ હંદેરાશરો છે. એક હંદેરાશર સ્ટેશન ઉપર શ્રી રૂપભદ્રેવ સ્વામીનું શ્રી નેમિ સુરીજીના ઉપદેશથી નવીન બંધાવેલું છે. ત્યાંથી સોલંકીની કંબોઈ થઈ હારીજ પધાર્યા. અહિંયાં બે ધર્મશાળા, સાડત્રીસ ઘર શ્રાવકોનાં અને એક ઘર હંદેરાશર છે. આ ગામ થોડા વખત પહેલાં જંગલપ્રાય હતું. અત્યારે સ્ટેશનના લીધે બહેપારની બહોળલાલીથી શહેરની સરખામણી કરે છે. અતરેથી શ્રી સંખેશ્વરજી દશ ગાઉ થાય છે. આસપાસ ખીબું સ્ટેશન ન હોવાથી ઘણા યાત્રાળુઓ અતરેથી ઉતરીને ત્યાં જાય છે. અહિંયાંના સંઘ તરફથી યાત્રાળુઓ તથા સાધુ સાધ્વીઓને ઉતારા વિગેરે ની સારી સંભાળ લેવાય છે. અતરેથી મુજપુર થઈ ખીબા ચૈતર સુદ ૧૦ના રોજ પોતાના સુયોગ્ય મુની મંડલ મહા શ્રી શંખેશ્વરજીમાં રહેલા શ્રી શંખેશ્વરા પાર્શ્વનાથ પ્રભૂજીનાં દર્શન કર્યાં હતાં. અહિંયાં જાત્રાના માટે આવનાર જાત્રાળુઓને તથા સાધુ સાધ્વીને ઉતરવા માટે સારી સગવડતા બાળી વિશાળ ત્રણ ધર્મશાળાઓ અને એક ઉપાશ્રય છે. તેમજ અહિં સાધારણ સ્થિતિવાળાં પાંચ ઘર શ્રાવકોનાં છે. અહિં દર સાલ ચૈતરી પૂર્ણિમાનો મેળો ભરાય છે. તેથી ત્યાં દૂર દેશોના તથા નિકટવર્તી અમદાવાદ, મહેસાણા, પાટણ, હારીજ, પાલણપુર, રાધનપુર આદિ જુદા જુદા શહેરોના હજારો શ્રાવક શ્રાવિકાઓ આવીને અપૂર્વ દર્શનનો લાલ લે છે. આ સાલમાં શ્રી વિજયનીતિ સુરીજીના ઉપદેશથી અમદાવાદ આદિ શહેરોના સેંકડો શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ અત્રે આવીને ક્રિયા સહિત આંખીલની ચૈતરી

૬૦

ગોળી કરી હતી. અને તે નિમિત્ત અઢૂઢ ઓચ્છવ થયો હતો. આઠે દિવસ શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ વિવિધ રાગોથી પરિપૂર્ણ આનંદાનંદ સહિત નવી નવી પૂજાઓ ભણાવી હતી. આ શુભ અવસરમાં મહેસાણાની તથા રાધનપુરની સંગીત મંડલી પણ આવી હતી. આ પ્રસંગે શ્રી વિજયભૂપેન્દ્ર સુરીજી મહારાજ તથા શ્રી વિજયનીતિ સુરીજી અને પંન્યાસ શ્રી મુંદરવિજયજી, ગણુ શ્રી ઉમંગવિજયજી અને પંન્યાસ શ્રી કસ્તુરવિજયજી આદિ પદવીધરા પોત પોતાના મુયોગ્ય મુની મંડલ સહ અતરે પધાર્યા હતા. અર્થાત્ લગભગ પંચોતેર સાધુ સાધવીઓએ અતરે મેળાના પ્રસંગે આવીને યાત્રાનો લાલ લીધો હતો. અતરે વિજયનીતિ સુરીજી આદિ પદવીધરાએ અને અન્ય મુનિઓએ શ્રીમાન વિજયભૂપેન્દ્ર સુરીશ્વરજી મહારાજનો યધાયોગ્ય અભ્યુત્થાનાદિ વિનય સાચવ્યો હતો. તેઓશ્રીએ પણ તેવીજ રીતે વર્તાવ રાખ્યો હતો. અર્થાત્ પૂજા, રથયાત્રા આદિ તમામ મહોત્સવ સંગ્રામી કાર્યોમાં અરસપરસ ભેદભાવ રહિતપણે મળીને સાથે જવાના અને એક જગ્યાએ ભેસવા આદિનો સરળ વર્તાવ જોઈને સંઘમાં ઉક્ત મહાત્માઓ પ્રત્યે અપૂર્વ ભક્તિભાવની ઉર્મિએ પ્રગટ થઈ હતી. અને ત્યાં આવેલા શ્રાવકોમાં પરસ્પર વાર્તાલાપ થતો કે જુદા જુદા સીધાડાના મુખ્ય આચાર્યાદિ મહાત્માઓનો ભેદ ભાવ રહિત સરળપણનો વર્તાવ અમોને તો અતરેજ જોવામાં આવ્યો છે. અહિં સૌદ્રશિખરી ત્રેબીશમા શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વ પ્રભુનું મુખ્ય દહેરાશર છે. તેમાં શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુજીની મૂર્તિ અપૂર્વ શોભા અને કાન્તિયુક્ત ખીરાજેલી છે. આ મૂર્તિ ગત

૬૧

ચોવીસીમાં શ્રી દામોદર સૂરીજીના ઉપદેશથી અપાઢી શ્રાવકે તેઓ સૂરીજીના હસ્તે અંજનશલાકા કરીને ભરાવેલી છે. આ પ્રતિમા ઘણા કાળ સુધી ભુવનપતિના ઈંદ્ર ધરણીંદ્રે પોતાના ભુવનમાં રાખીને પૂજેલી છે. ત્યાંથી બાવીસમા શ્રી નેમનાથ સ્વામીના વચનથી પોતાના સૈન્ય ઉપર મૂકેલી જરાસંઘની જરાને ફર હટાવવા માટે નવમા શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવે તેડાની તપસ્યાથી ધરણીંદ્રજીને પ્રસન્ન કરીને આ પ્રતિમા તેઓથી પ્રાપ્ત કરેલી છે. બાદ વિધિ યુક્ત પૂજા કરેલ— સ્નાત્રજલ સૈન્યોપરિ છાંટવાથી જરાથી સૈન્ય મુક્ત થયું હતું. બાદ પ્રતિ વાસુદેવ જરા સંઘને જીતવાથી અતરે શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવે જીતનો શંખ પૂર્યો હતો ત્યારથી શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ એ નામથી પ્રચલિત છે. અને શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવે ત્યાંજ મંદિર બનાવી ઉક્ત પ્રતિમાજીને પધરાવ્યા હતાં. ત્યારબાદ પંચ્યાસીહજાર વરસો વહી જતાં તે મૂળ સ્થાનથી એક માઈલ દૂર નવું જનભુવન તૈયાર કરાવી તેમાં સંવત ૧૧૫૫ ની સાલમાં સજ્જન શેઠ તથા દુરજનશૈલ્ય રાજાએ શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજીના ખીખને ઉક્ત દહેરાશરમાં પ્રતિષ્ઠા કરાવી પધરાવ્યા હતા. અત્યારેપણ એક ચિત્તથી ધ્યાન કરવાથી શ્રી કૃષ્ણ વાસુદેવની પેઠે હરેક કાર્યને વખતે ફતેહ મેળવે છે. અહિંયાં આચાર્ય શ્રી મહારાજ આદિ મુનીઓએ નિરંતર નવીન સ્તવન, સ્તુતિ સ્તોત્રોથી પ્રભુની સ્તવના કરીને પોતાના આત્માને વિશેષ પવિત્ર કરી હતી. જે આ પુસ્તકના પાછલા ભાગમાં આપવામાં આવશે. ત્યાંથી લગભગ ચાર ગાઉ ઉપર આવેલા પંચાશર ગામમાં જઈ શ્રી વીર પ્રભુનાં દર્શન કર્યાં હતાં

૬૨

ત્યાં એક ઉપાશ્રય શિખરબાંધ દહેરાશર અને પહેર ઘર શ્રાવકોનાં છે. ત્યાંથી પાછા શંખેશ્વર પધાર્યા.

—શંખેશ્વરથી પાટણ પધારવું.

શંખેશ્વરથી ગુરૂ મહારાજનો રાધનપુર, ભાભર થઈ સીધો થરાદ પધારવાનો વિચાર હતો. પણ પાટણનિવાસી નિષ્પક્ષપાતિ ક્રિયાપાત્ર શુદ્ધ સાધુઓના અનુરાગી ચોખાવટી પાડના રહીશ શ્રીયુત શેઠ જેસીંગભાઈ નેહાલચંદ તથા ખડતરવસીની પોળના શ્રીયુત શેઠ જેસીંગભાઈ લેહરુભાઈ તથા ગ્રાહ્યજવાડના સરસ ગવૈયા ઝવેરી મોહનલાલભાઈ આદિ ભાવિક શ્રાવકોએ ગુરૂવર્યને પાટણ પધારવા માટે અતિ આગ્રહ કરવાથી ત્યાંથી ખીબત ચૈતર વદ ૨ નો વિહાર કરી મુજપુર થઈ સમી પધાર્યા. ત્યાં શ્રાવક શ્રાવિકાઓને ધર્મ ધ્યાનના માટે જુદી જુદી બે ધર્મશાલાઓ તથા બે ઉપાશ્રય છે. અતરે ધર્મની સારી લાગણીવાળા શ્રાવકોનાં સો ઘર છે. ત્યાં ચરચ તીર્થંકર શ્રીવીર પ્રભુનું ભવ્ય દહેરાશર છે. તેમાં ચમત્કારી અને ગુંદર આકૃતિવાળી શ્રી વીર પ્રભુની મૂર્તિ છે. શંખેશ્વરની જત્રાએ જતાં રાધનપુર આદિના શ્રાવકો પણ અતરે આવી દર્શનનો લાભ લે છે. અહિંયાં નિરંતર પચીસ ત્રીસ શ્રાવકો ઉભય કાલના પ્રતિક્રમણ કરે છે. અને જૈન પાઠશાળા, કન્યાશાળા, લાઈબ્રેરી આદિ ધાર્મિક સંસ્થાઓ પણ સારી ચાલે છે. અતરે આચાર્યજી મહારાજે જૈન પાઠશાળા અને કન્યાશાળાની પરીક્ષા લીધી હતી. અંતમાં અમદાવાદવાળા ગુરૂશ્રીને વાંદવા માટે આવેલ શ્રીયુત મજ્જીલાલભાઈ લખમીચંદ-

ભાઈ તરફથી વિદ્યાર્થીઓને શ્રીફળની પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. આ ગામમાં જૈનીઓનાં ફક્ત સો ઘર છે, છતાંપણ એક સંપ હોવાથી પાઠશાળા આદિની સગવડતાના લીધેજ અત્રે ઇતિહાસના પાનામાં આ ગામનો અહેવાલ નોંધવામાં આવ્યો છે. ત્યાં શ્રાવકોના આગ્રહથી બે દિવસ સ્થિરતા કરી સંપ ઉપર ઉપદેશ આપ્યો હતો. અર્થાત્ સંપથી પાંચ જણાઓ પણ ધાર્યું કામ કરી શકે છે અને કુસંપ રૂપી રાક્ષસના પ્રવેશથી અધિલ થયેલા એવા સેંકડો મનુષ્યોથી સાધારણ કાર્ય થવું પણ મુશ્કેલ થઈ પડે છે તે તાટશી બતાવી આપ્યું હતું. ત્યાંથી જમણપુર, અડીઆ, કુણધેર આદિ નાનાં મોટાં ગામોની સ્પર્શના કરતા બીજા ચૈતર વદ ૧૧ ના રોજ પાટણ પધાર્યા.

શ્રી પાટણના સંઘે ઉત્સાહ યુક્ત સાડાં સામૈયું કરીને આચાર્ય શ્રીને નગર પ્રવેશ કરાવ્યો હતો; અર્થાત્ સેંકડો શ્રાવક શ્રાવિકાઓના સમૂહ સાથે શહેરના મુખ્ય માણુકચોક, કાપડ બજાર આદિ બજારોમાં થઈને શહેરના મુખ્ય પ્રસિદ્ધ શ્રી પંચાસરા પાર્શ્વ પ્રભુનાં દર્શન કરી ચોખ્ખાવટીની પોળના ઉંપાશ્રયમાં આચાર્ય શ્રી આદિ મુનિમંડલે મુકામ કર્યો હતો. ત્યાં ગુરૂશ્રીએ સંઘ ભક્તિ ઉપર અતીવ રોચક અને સરસ વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું. અર્થાત્ સંઘ કોને કહેવો અને કેટલા પ્રકારનો, તેની ભક્તિ કેવી રીતે કરવી, ભક્તિ કરવાથી શું લાભ થાય છે અને આગળ કોને સંઘની ભક્તિ કરી હતી તે વિષય ઉપર શ્રી મહાપ્રભાવક શ્રી સૌમપ્રભાચાર્યકૃત શ્રી સીંદૂરપ્રકર્ણાંતગત, “**મર્ક્તિ તીર્થકરે શુરૌ જિનમતે સંઘે ચ દ્વિસા ઽ નૃતમઃ ।**” મત્યાદિ શ્લોકો વડે

૬૪

કરીને શ્રી ભરતચક્રવર્તિ, સંપ્રતિ રાજા, કુમારપાળ આદિ મહા-
 રાજાઓના તથા પેયડશાહ આદિ ધર્મ રક્ષક મહાન શ્રાવકોના
 હેતુ દૃષ્ટાંતોથી ઉપરોક્ત વિષયને સારી પેઠે વિવેચન કરવામાં
 આવ્યો હતો. બાદ ખેતરવસી પાડાના શેઠ જેસંગભાઈ લેહર
 ભાઈ તરફથી શ્રીફળની પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. જેવી
 રીતે લેહરચુંબક લોખંડને ખેંચી લે છે. તેવીજ રીતે ગુરૂશ્રીના
 ઉપદેશથી આકર્ષાઈને દિનોદિન શ્રાતાઓનો વિશેષ જમાવ થતો
 હોવાથી ઉપાશ્રયમાં સમાવેશ થવો મુશ્કેલ થવાની પચાસ હજાર
 રૂપીઆ ખર્ચાને નવીન બંધાવેલ રાજકાવાડાના મોટા ઉપાશ્રયના
 વિશાળ હોલમાં ગુરૂશ્રીના અમૃતરૂપી વાણીનો સભ્ય શ્રાતાઓ
 નિરંતર પાન કરતા હતા. આ શહેર અતીવ પુરાણું ગુજરાતનું
 પાટનગર અને જૈનીઓનું કેન્દ્ર સ્થાન હતું અર્થાત કલિકાલ-
 સર્વજ્ઞ જૈનાચાર્ય હેમાચાર્યના ઉપદેશથી કુમારપાળ મહારાજાએ
 શ્રી સિદ્ધાચળનો સંઘ નીકાડ્યો હતો ત્યારે અતરેથી અઢારસો
 કેડાધિપતિ તો સંઘ સાથે હતા તો બીજાઓનું તો લેખુંજ શું ?
 અર્થાત કેડાધિપતિઓનો હિસાબ જોતાં તો પૂર્વે જૈનીઓનાં
 લાખો ઘર આ શહેરમાં હતાં તેમ કહીએ તો પણ ચાલે. અત્યારે
 પણ વીશા દશા શ્રીમાળી તથા ઓસવાળ અને પારવાડ આદિ
 મળીને ત્રણ હજાર ઘર આવકોનાં છે. અર્થાત જૈનીઓની વસ્તી
 માટે વર્તમાન સમયમાં અમદાવાદથી આ શહેર બીજા નંબરનું
 છે. આ શહેરના નકશા ઉપરથીજ સરકારે અમદાવાદ વસાવ્યું
 છે. આ શહેરની પ્રાચીનતા બતાવવા માટે રાણકી વાવ, હામોદર
 કુવો, પ્રાચીન રાણીનો મહેલ, જશમા ઓડણની દહેરી તથા

૬૫

કાલીકા દેવીનું પ્રાચીન મંદિર આદિ અનેક પુરાણાં આઈઠાંણાં અત્યારે પણ મોજુદ છે. કાલીકાદેવીને કુમારપાળ મહારાજના વખતથી લઈને અત્યાર સુધી પણ બલિદાન બીલકુલ બંધ છે, અને બંદોબસ્ત માટે આઠે પહોર સરકારી પહેરો રહે છે. અહિંયાંની પ્રાચીનતા માટે વિશેષ શું લખીએ ! જેટલું લખીએ તેટલું ઓછું છે. વિશેષ હાલ જાણવાની ઇચ્છાવાલાએ શ્રી કુમાર-પાળ ચરિત્ર, પાટણની પ્રભુતા, ભામાશાહ આદિ પુસ્તકોથી જાણવો. અતરે એક માસની સ્થિરતા કરી શહેરમાં આવેલ પ્રાચીન તથા અર્વાચીન સૌદ્રશિખરી ભવ્ય નાનાં મોટાં જિન દહેરાશરોનાં દર્શનતથા હેમાચાર્ય મહારાજ આદિ પ્રભાવિક આચાર્યોના ઉપદેશથી તાડપત્રોપરી લખાએલા શ્રી ભગવત્ પ્રણીત જૈન સિદ્ધાન્તોના તથા સુવિહિત અને પ્રભાવિક મહાન આચાર્યોના બનાવેલા ગ્રંથોનું તથા શ્રી પાટણ જૈન મંડલ ઝોડિંગ આદિ જૈન સંસ્થાઓનું રા. રા. શ્રીયુત્ શા. જેસીંગભાઈ નેહાલચંદભાઈની મારફતે ખારિકીથી સારી પેઠે અવલોકન કર્યું હતું. અહિંયાં શ્રીપંચાશરા પાર્શ્વપ્રભૂનું અને શ્રી અષ્ટાપદજીનું તથા શ્રી શામળાજી પાર્શ્વપ્રભૂનું એવાં ત્રણ દહેરાશરો વિશેષ કરીને માન્ય અને પ્રસિદ્ધ છે. તેઓમાં પણ શામળાજીની અધિકતર મહિમા છે. અર્થાત્ વિવાહ, સાદિ અને દીપમાલિકા, હોલી, પોશદશમી આદિ નાનાં મોટાં તહેવારોમાં હજારો જૈન તેમજ જૈનેતર શ્રી પુરૂષો પ્રભૂના દર્શનનો લાભ લે છે. આ શહેરમાં નાનાં મોટાં એકસોને એક જૈન દહેરાશરો છે. તે ઉપરાંત ઘર દહેરાશરો પણ ઘણાં છે. અહિંયાંના શ્રાવકોની વહેપાર આદિની જાહોજલાલી પ્રથમના જેવી નથી તોપણ

૬૬

દહેરાશરોની દેખરેખ સારી અને પ્રશંસનીય છે. અર્થાત્ એકાન્ત ગલીમાં તથા જ્યાં કાલદોષના યોગે એકપણ શ્રાવકનું ઘર નથી ત્યાં પણ સંઘ તરફથી તુટપુટ આદિની વ્યવસ્થા તથા દહેરાશરોની પૂજા સંબંધી દેખરેખ બરાબર થાય છે. અત્રે પૈસાપાત્ર ગૃહશ્ચે તરફથી વરસમાં એક બે દહેરાશરોનો જીર્ણોદ્ધાર પણ થાય છે. શાસ્ત્રનું વચન છે કે “ નવું દહેરાશર બંધાવવા કરતાં જીર્ણોદ્ધાર કરાવવામાં આઠગણો લાભ થાય છે. ” એ શાસ્ત્રીય વચનને અતરેના શ્રાવકોએ સાર્થક કર્યું છે. અહિંયાં ફેફલીઆવાડામાં સભ્ય મેમ્બરોની દેખરેખ નીચે સુરક્ષિત અતીવ પ્રાચીન અને વિસ્તીર્ણ જૈન મહાન્ ભાંડાગાર તાડપત્રોપરી લખાયેલ શ્રી “ જૈન સંઘ ભંડાર ” ઘણા કાળથી સ્થાપન કરેલો છે. તેમાં પંચાંગી, સહિત આચારાંગાદિ જૈન-સિદ્ધાન્તો તથા મહાન્ આચાર્યોએ બનાવેલા સેકંડો જૈન ગ્રંથો પડિમાત્રાદિ સુંદર જૈન લિપિમાં તાડપત્રોપરી લખાયેલા સુંદર બંધન અને વેસ્ટન સહિત આ ભંડારમાં સ્થાપન કરેલા છે. આ ભંડારનું સૂરિજી મહારાજે પોતાના સુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ ત્રણ ચાર વાર જાતે જઈને ત્યાં બે ત્રણ ઘડીની સ્થિરતા કરી સિદ્ધાન્તોનું તથા અન્ય પ્રાચીન ગ્રંથોનું બારીકીથી અવલોકન કર્યા ઉપરાંત પોતાના સ્થાન ઉપર પણ નિરંતર ત્રણ ચાર પ્રતો મંગાવીને સાક્ષર મુનિઓ સહ ગ્રંથોનું અવલોકન કર્યું હતું. ગ્રંથોપરી વિશેષ કરીને વિક્રમ સંવત ૧૧૦૦ અને ૧૨૦૦ નો સૈકો જોવામાં આવતો હતો. અતરે ખીજો ભંડાર તાડપત્રોપરી લખાયેલ સંઘવી પોળના ઉપાશ્રયમાં આવેલો છે, તેનું પણ નિરિક્ષણ કર્યું હતું. ભંડારની દેખરેખ આ પોળના શ્રાવકો

૬૭

તરફથી સારી રાખવામાં આવે છે. તાડપત્રોપરી લખાએલા જૈન સિદ્ધાન્તોના મહાન ભાંડાગાર પ્રાચીન ગ્રંથ શહેરોમાં સંભળાય છે. જેસલમેર, ખંભાત અને પાટણ. તેમાં પણ પાટણના ભંડારની વ્યવસ્થા સારી છે. અતરે શ્રીમાન નેમિસૂરીજીના ઉપદેશથી શહેરમાં રહેલા નાના મોટા ભંડારોનું સારી વ્યવસ્થાથી એકજ જગ્યાએ સંગઠન કરવા માટે રા. રા. શ્રીયુત્ સેવંતીલાલ નગીનદાસ-ભાઈએ જૈન ભાંડાગાર મહાન હોલ માટે શ્રી સંઘને પચાસ હજાર રૂપિયા અર્પણ કર્યા છે અને બંધાવવાનું કામ પણ શરૂ થઈ ગયું છે. ઉક્ત શ્રીમાને ગઈ સાલમાં એક લાખ રૂપિયા ખર્ચાને વીશ સ્થાનકનું ઉજ્જમણું ઉજ્જમ્યું હતું. તે પ્રસંગે પણ જૈનોની ઉન્નતિના માટે કઈ છોટાં મોટાં કાર્યો કર્યાં હતાં. ખીજા પણ આ શહેરમાં રા. રા. શ્રીયુત્ પૂનમચંદ કરમચંદ કોટાવાલા તથા શા. છોટાલાલ કીલાચંદ આદિ ધનાઢ્ય અને સખી ગૃહસ્થો વસે છે. તેઓ પણ ઘણી વખત જીર્ણોદ્ધાર આદિનાં કાર્યોમાં સારો ભાગ લઈ પોતાની લક્ષ્મીનો સદ્વ્યય કરે છે. આ શહેરમાં ફાંટી પોલના દરવાજા બહાર શેઠ જેસીંગલાલભાઈની ભમરીયાની વાડીમાં ઢલુકુવા પાસે શ્રી પાટણ જૈન મંડલ યોડીંગ આવેલી છે જે વાડી મકાનો સહીત યોડીંગના વપરાશ માટે શેઠ જેસીંગલાલભાઈએ ભેટ કરેલ છે, તેમાં લગભગ ચાળીસ વિદ્યાર્થીઓ રહી અભ્યાસ કરે છે. તેમાં રહી સંસ્કૃત, ઇંગ્રેજી, ગુજરાતી, આદિ વ્યવહારિક જ્ઞાન મેળવી શકાય છે, તેમજ ત્યાં જૈન ધર્મ સંબંધી ધાર્મિક જ્ઞાન પણ અપાય છે, ઉપરાંત દર રવિવારે પ્રતિક્રમણ અને દરરોજ પ્રભૂની પૂજા વિગેરે થાય છે. યોડીંગમાં ઘર

૬૮

ઢહેરાશર પણ રાખવામાં આવેલ છે. વળી દર રવિવારે જુદા જુદા વિષયો ઉપર નૂતન લેખ બનાવીને વિદ્યાર્થીઓ પરસ્પર એક મિટીંગ દ્વારા ચર્ચે છે. ત્યાં વ્યાયામ આદિની પણ સારી સગવડતા રાખવામાં આવેલ છે. પાટણમાં બીજી પણ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય, વાંચનાલય નામની સંસ્થા પણ સારી રીતે ચાલે છે. અર્થાત્ તેમાં સાપ્તાહિક, પાશ્ચિક, માસિક, દૈનિક આદિ હિન્દી, ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી પત્રો આવે છે. તેમજ ઉક્ત સંસ્થા તરફથી પ્રાચીન જ્ઞેન ગ્રંથો પણ પ્રકટ થાય છે. તે ઉપરાંત બીજી પણ જ્ઞેન પાઠશાળા, જ્ઞેન લાઇબ્રેરી, ઉદ્યોગાલય, ઔપધ્યાલય, હાઈસ્કૂલ, બોર્ડીંગ, હાનાલય, જ્ઞેન બીસી આદિ નાની મોટી ધાર્મિક તથા પારમાર્થિક ઘણી સંસ્થાઓ આ શહેરમાં ચાલે છે. અતરે શ્રીમાન વ્યાખ્યાન બાયરૂપતિ-મુનીશ્રીચતિન્દ્રવિજયજી મહારાજ સુયોગ્ય મુનિમંડલસહ માલવાથી સંઘ સહિત વિહાર કરી પાલીતાણા, જુનાગઢ, શંખેશ્વર આદિ મહાન તીર્થોની યાત્રા કરતા પાટણ પધાર્યા હતા તેઓ શ્રી પણ શ્રીમદ્ વિજય ભૂપેન્દ્ર સૂરિજી મહારાજ આદિ મુનિ મંડલસહ પાંચ સાત દિવસ સ્થિરતા કરી અતરે રહેલા ચૈત્યોનાં દર્શન તથા નાની મોટી સંસ્થાઓનું નિરિક્ષણ કરી તારંગાજી કુંભારીયાજી, તથા અર્બુદગિરિ આદિ મહાન તીર્થોની યાત્રા કરતા મારવાડ પધાર્યા. અતરેના ભાવિક શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ ‘જેવી કથની તેવી રીતેજ કરણી’ અર્થાત્ પ્રતિક્રમણ, પડિલેહણ, ગૌચરી આદિનો વર્તાવ શાસ્ત્રોક્ત જોઈને તેઓશ્રીને ચોમાસા માટે અતરેના સભ્ય ગૃહસ્થોએ બહુ આગ્રહ કર્યો હતો પણ અમદાવાદથીજ થરાદ નિવાસી શ્રાવકો

૬૯

ગુરૂશ્રીને થરાદ લઈ જવા માટે સાથે હોવાથી તથા ખીજાઓ વોરા જેવંતલાલ કેસરાજી તથા સરૂપચંદ ભુખણલાઈ વિગેરે પણ ચોમાસાની વિનંતી કરવા માટે પાટણ આવ્યા હતા તેથી પાટણના સંઘની વિનંતી મોકુફ રાખવામાં આવી હતી.

આચાર્ય શ્રી પાટણથી પોતાના સુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ વૈશાખ વદ ૧૨ નો વિહાર કરી શ્રી ચારૂપ-તીર્થ પધાર્યા. આ ચારૂપ તીર્થ ગુજરાતના પ્રાચીન પાટનગર અણહીલપુર પાટણથી ચાર ગાઉ દૂરનું એક નાનું ગામડું છે. તેમાં જૈનોનું અત્યારે એકપણ ઘર નથી ફક્ત સો ઘર જેડુતોનાં છે. અતરેની પ્રાચીનતા બતાવવા માટે શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભૂની પ્રતિમા સિવાય ખીજું કંઈ ખાસ જોવા લાયક નથી. અને તેથી ખ્યાલ આવે છે કે ભૂતકાળમાં અહિં જૈનોની વસ્તી હશે. જે પ્રતિમાજી ત્યાં હાલ ખિરાજે છે તે ૫,૮૬,૬૬૨ વર્ષ ઉપર ભરાવેલાં કહેવાય છે.

“ શ્રી કાન્ત નગરીનો ધનેશ નામનો શ્રાવક દરિયાઈ સફરે જવા માટે વહાણમાં બેઠો અને વહાણ હંકારવાનો હુકમ કર્યો; પરંતુ તેના અધિષ્ઠાયક દેવતાએ તે વહાણને સ્થંભન કરી દીધું હતું. એટલે ધનેશે તે વ્યંતર દેવતાની વિધિ પૂર્વક પૂજા કરી, ત્યારે તે વ્યંતર દેવે પ્રસન્ન થઈ સમુદ્ર ભૂમિમાંથી શ્યામવર્ણી ત્રણ પ્રતિમાઓ લાવી શેઠને તેની પ્રતિષ્ઠા કરવા કહ્યું. આ ઉપરથી શેઠે ત્રણે પ્રતિમાઓની યોગ્ય મુનિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી ત્રણે પ્રતિમાઓને જુદા જુદા યોગ્ય સ્થાને સ્થાપન કરી હતી. તે એ કે શામળાજી પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિમા ચારૂપ ગામમાં સ્થાપન કરી હતી જે હાલે ત્યાંજ ખીરાજમાન છે. ખીજી શ્રી અરિષ્ઠ-

૭૦

નેમિની અને ત્રીજી પ્રતિમા પાર્વનાથજીની હતી. તેને શ્રી સ્થંભન (ખંભાત) ગામ પાસે શેઠીકા નદીના કાંડા ઉપર તરૂંબવ્યાંતર ભૂમિમાં સ્થાપન કરી હતી. તે પ્રતિમા હાલે ખંભાત બંદરમાં આવેલા ભવ્ય દહેરાશરમાં બિરાજમાન છે. ”

બિંબાસનના પાછલા ભાગમાં નીચેની પંકિતઓ લખેલી હોવાનું સંભવાય છે.

“ નમસ્તીર્થકૃતસ્તીર્થે વષવ્દોકે ચતુષ્ઠયે ।

આષાઢભાવકો ગૌડો કાઠ્યેત્પ્રતીમિત્રયમ્ ॥ ”

“ ભાવાર્થ:— ચોવીસીના નેમિનાથ તીર્થંકરના શાસન પછી ૨,૨૨૨ વર્ષ પછી આષાઢ નામનો શ્રાવક ગૌડ દેશનો વાસી હતો. તેણે ત્રણ પ્રતિમાઓ ભરાવી હતી એ ત્રણમાંની આ પ્રતિમા પણ એક છે. આ ગણત્રીથી નિર્ણય થાય છે કે આ પ્રતિમાજી બનાવ્યાને ૫,૮૬,૬૬૨ વર્ષ લગભગ થઈ ગયાં છે. આ હકીકત મહુમ શ્રીમદ્ વિજ્ઞાનંદ સૂરીશ્વર (આત્મારામજી) ના બનાવેલા “ શ્રી તત્ત્વનિર્ણય પ્રાસાદ ” નામના ગ્રંથમાં પૃષ્ઠ ૫૩૩, ૫૩૪ માં લખેલી છે અને વધારે ખાતરી માટે “ પ્રભાવક ચરિત્ર ” તથા “ પ્રવચન-પરોક્ષા ” નામના ગ્રંથ બેવા ઉપરોક્ત હકીકતની ‘ શ્રી ચાર્ણપતું અવલોકન ’ નામના પુસ્તકમાં લલામણુ કરી છે.

અહીં પહેલાંનો સાધારણ દહેરાશર હમણાં પણ મોજુદ છે. તેજ દહેરાશરની નજદીકમાં જમણી બાજુ શ્રી વિજયનેમિસૂરીજીના ઉપદેશથી શ્રી પાટણના સંઘ તરફથી ભવ્ય-શિખરબંધ નવું દહેરાશર તૈયાર થાય છે અને તે દહેરાશરને ફરતી જત્રાણુઓને

૭૧

ઉતરવા માટે એક સારી સગવડતાવાળી વિશાળ ધર્મશાળા છે આ ધર્મશાલાના મુખ્ય દરવાજાના આગળ બાજુના મેડા ઉપર સાધુ સાધ્વીઓને ઉતરવા માટે તથા શ્રાવક શ્રાવિકાઓને પ્રતિક્રમણ આદિ ધર્મ ધ્યાન કરવા માટે વિશાળ હોલો રાખવામાં આવેલા છે તેની નીચે તીર્થની તથા જાત્રાગુઓની સાર સંભાળ માટે પાટણ સઘ તરફથી પેઠી રાખવામાં આવી છે. પાટણથી આ ગામ નજીક હોવાના લીધે યાત્રાગુઓની આવજાવ નિરંતર થતી રહે છે. અતરે સૂરીજી મહારાજને પહોંચાડવા માટે આવેલ પાટણ નિવાસી શ્રીયુત્ શેઠ જેસીંગભાઈ નેહાલચંદ તથા શેઠ જેસીંગભાઈ લેડડભાઈ તરફથી લાખેણી આંગી, રોશની આદિ પ્રભૂની ભક્તિ તથા પહોંચાડવા માટે સાથે આવેલ સ્વધર્મ ભાઈઓની ભક્તિ નિમિત્ત સ્વધર્મ વાતસલ્ય કરવામાં આવેલ હતું. પાટણના ઉક્ત શ્રીમાનો તરફથી પાટણમાં ગુરૂજી મહારાજની તથા ગુરૂશ્રીના દર્શનના માટે આવતા સ્વધર્મ ભાઈઓની તન મન અને ધનથી સારી પેઠે ભક્તિ બજાવવામાં આવી હતી. તેટલા માટે તેઓને અહીંની “ શ્રી રાજેન્દ્ર-જૈન-સેવા સમાજ ” શતશઃ ધન્યવાદ ” આપે છે.

ત્યાંથી વાગડૂદ પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે સામૈયાદિથી ગુરૂશ્રીનો સારો સત્કાર કર્યો હતો. આ ગામમાં પંદર ઘર શ્રાવકોનાં તથા એક ઉપાશ્રય અને એક દહેરાશર છે. અતરે ‘અહિંસા પરમોધર્મ’: એ વિષયનો ઉપદેશ આપ્યો હતો. અંતમાં ત્યાંના રાજપૂતો, પાટીદાર આદિ કૃષિકારોએ એકાદશીને દહાડે રાત્રિમાં ન ખાવું તથા મધપાનાદિ અભક્ષ પદાર્થોના તથા નિરપરાધી હુરણુ આદિ પશુઓની હિંસા નહિ કરવી ઇત્યાદિ તેઓએ જીદગી ભરના માટે શપથ કર્યા હતા. ઉપદેશના અંતમાં થરાદ નિવાસી વોરા

૭૨

સરૂપચંદ-ભુખણલાઈ તથા વોહરા જેવંતલાલ-કેસરીચંદ તરફથી શ્રીકૃષ્ણની પ્રસાવના આપવામાં આવેલ હતી. હાલ અહિંયાં બહેપારના માટે આવી રહેલ મારવાડના ગામ ભૂતીવાલા શ્રીયુત્તરનાથ દક્ષીચંદથી તરફથી સ્વામીવાત્સલ્ય થયું હતું. અહિંયાં ઉક્ત સ્વધર્મિ ભાઈની ધર્મ ધ્યાન આદિમાં લાગણી વિશેષ છે. ત્યાંથી સમગ્ર થઈ વૈશાખ વદ ૧૪ના રોજ શ્રી ભીલડીયાથી તીર્થ પધાર્યા હતા. અહિં પૂર્વે રાજગ્રહીના રાજકુમાર શ્રેણીક પિતાથી રીસાઈ પરદેશ ફરવા નીકળ્યા હતા. ત્યારે તે અહિંયાં એક ભીલકુમારીના પ્રેમમાં પડ્યા હતા. જે પ્રેમની યાદી માટે તે ગામનું નામ ભીલડી પાડવામાં આવ્યું હતું, અને શ્રેણીક રાજાએ ગૌતમસ્વામીના હાથથી ભીલડીઆ પાર્શ્વનાથજીની પ્રતિષ્ઠા કરાવેલ છે. આનું જીવનું નામ તામ્રલિપ્ત તથા ભીમપલ્લવ હતું. ત્યાં ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ ઉપર સંવત ૧૨૧૫થી ૧૩૫૮ સુધીના શિલાલેખ છે. ત્યાં બે ધર્મશાળા, બે દહેરાશર, એક ઉપાશ્રય અને ચાર ઘર શ્રાવકોનાં છે જત્રાણુઓને ઠેરવા માટે સારી વ્યવસ્થા વાળી ગામની બહાર મોટી ધર્મશાલા આવેલી છે. તેની મધ્યમાં મુનિરાજેને ઉતરવા માટે તથા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ પ્રતિક્રમણાદિ ધાર્મિક ક્રિયા શાન્ત વૃત્તિથી કરી શકે તેવો ફરતી ભમતીવાળો ખંડાલાના આકારે વિશાળ હોલ બનાવવામાં આવેલ છે. તે હોલની સમીપમાંજ શિખરખંધ સુંદર ઘાટવાળું પ્રાચીન શ્રી ભીલડીઆ પાર્શ્વ પ્રભૂજીનું દહેરાશર છે. તે દહેરાશરના તલઘરમાં અતીવ મનોહર ચમત્કારી રચામ પાષાણની અતીવ સુંદર પાર્શ્વ પ્રભૂની મૂર્તિ છે. તલઘરના ઉપર દહેરાશરમાં

ખાવીસમા શ્રી નેમનાથ સ્વામીજીની અને પંદરમા શ્રી ધર્મ-
નાથજીની મૂર્તિઓ ખીરાજેલી છે. અહિંયાં દરેક પોષ દશમીનો
મેળો ભરાય છે. તેમાં ડીસા, રાજપુર, પાલણપુર, પાટણ, ડીસા-
કેમ્પ, થરાદ, વાવ, ધાનેરા આદિ શહેરોના તથા આસપાસના
ગામોના સેંકડો શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક શ્રાવિકાઓ અતરે આવીને અપૂર્વ
દર્શનનો લાભ લે છે. અતરેની પ્રાચીનતા બતાવવા માટે જાણુવા
યોગ્ય કેઈ ખાસ દૃશ્ય નથી, અતરેનો વિશેષ હાલ તીર્થ ગાંઠડ
તથા તીર્થમાલા આદિ પુસ્તકોથી જાણવો. અતરેના દહેરાશર
આદિની સાર સંભાળ રાખવા માટે ડીસાના સંઘ તરફથી મુનિમ
રાખવામાં આવેલ છે. અર્થાત ડીસા સંઘ તરફથી અતરેની તમામ
સગવડતા કરવામાં આવે છે. ત્યાંથી નેસડા પધાર્યા. ત્યાંના સઘે
ખૂબ ઠાઠપાઠથી સામૈયું કર્યું હતું. ત્યાં “દાન આપવાથી શું
લાભ થાય છે; દોન કેટલા પ્રકારનું હોય છે અને આગળ દાન
આપવાથી કોણું ભવ રૂપી સમુદ્રનો અંત કર્યો” તે વિષયને ઉપદેશ
દ્વારા વિસ્તાર પૂર્વક ચર્ચવામાં આવ્યો હતો, અને રાત્રે દયા
ઉપર સરસ વ્યાખ્યાન થયું હતું. ઉક્ત વ્યાખ્યાનનો લાભ ત્યાંની
બ્રાહ્મણ, રાજપૂતાદિ સમસ્ત પ્રજાએ લીધો હતો. અંતમે એકા-
દસીનું વ્રત નિરંતર કરવા તથા મધપાન આહેડા આદી આજીવનમાં
નહી કરવાના રાજપૂતોએ સોગન લીધા હતા. ત્યાં ગુરૂશ્રીને ધાનેરા
પધારવા વિનંતિ કરવા ધાનેરાના ભાવિક શ્રાવકો આગ્યા હતા. પણ
વરસાદના દહાડા નજીક હોવાના લીધે ધાનેરા સંઘની વિનંતિ
સ્વીકારવામાં આવી ન હતી. ત્યાં એક જીપાશ્રય, વીશ ઘર
શ્રાવકોનાં તથા શિખરખંધ એક દહેરાશર છે. ત્યાંથી ફાયણા

૭૪

થઈ વાતેમ પધાર્યા. અતરેના સઘે ઉત્સાહ પૂર્વક ખૂબ ઠાઠપાઠથી સામૈયું કરી પોતાના ગામમાં ગુરૂ મહારાજને પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. “ત્યાં ગુરૂ મહારાજે મનુષ્ય જન્મની દુર્લભતા ઉપર દશ દ્રષ્ટાંતો સહિત અસરકારક વ્યાખ્યાન આપ્યું હતું.” અતરે ગુરૂ મહારાજ આદિ મુનિ મંડલના દર્શન માટે તથા ચોમાસાની વિનંતિ કરવા માટે શ્રી થરાદથી કેટલાક ભાવિક શ્રાવકો આવ્યા હતા. તેમના તરફથી તથા ત્યાંના સંઘ તરફથી બેય દિવસ ખૂબ ઠાઠપાઠથી પૂજા પ્રભાવના તથા નવકારસી કરવામાં આવી હતી. અહિંયાં એક ઉપાશ્રય, બાવીસ ઘર શ્રાવકોનાં અને શિખરખંધ દહેરાશર છે. ત્યાંના ભાવિક સુશ્રાવક ટીલચંદે નૂતન ગુંદલીઓ બનાવી વ્યાખ્યાનમાં ગાઈ હતી. ત્યાંના સઘે સ્થિરતા માટે ગુરૂશ્રીને બહુ આગ્રહ કર્યો હતો પણ વર્ષાઋતુ નજીક આવવાથી વિનંતિ સ્વીકારવામાં આવી નહિ. ત્યાંથી વિહાર કરી લોવાંણા પધાર્યા. ત્યાંના સઘે સામૈયાદિ કરીને ગુરૂ મહારાજને સારો સત્કાર કર્યો હતો. ત્યાં “દેવ દ્રવ્ય ભક્ષણ કરવાથી ભવે ભવમાં દરિદ્રાવસ્થા તથા નરકાર્દના મહાન્ દુઃખ ભોગવવાં પડે છે” તે ઉપર ધનાવહ શેઠની માતાનો તથા નૈપુણ્યકનું દૃષ્ટાંત આપ્યું હતું. બાદ ત્યાંના સંઘ તરફથી શ્રોતાઓને પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી, અને થરાદ સંઘ તરફથી ઘર દીઠ સાકરની લહાણી અને લોવાંણાના સંઘ તરફથી બન્ને ટંકની નવકારસી કરવામાં આવી હતી. ત્યાં એક ઉપાશ્રય, પાંત્રીસ ઘર શ્રાવકોનાં તથા સાધારણ સ્થિતિવાળું દહેરાશર છે. ઉપરોક્ત ગણે ગામોમાં ધર્મશાસા, ઉપાશ્રય આદિ ધાર્મિક

૭૫

સ્થાનો તથા દહેરાશરોનો ઇર્ષોદ્ધાર કરવાની પૂર્ણ આવસ્યકતા છે. ખાદ ત્યાંથી વિહાર કરી મોટી પાવડ પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે પણ બહુજ આડંબર સ્થિત સામૈયું કર્યું હતું. ત્યાં ગુરૂ મહારાજે ‘**આચારઃ પ્રથમો ધર્મઃ**’ તે ઉપર અતીવ રોચક ઉપદેશ આપ્યો હતો. ખાદ ત્યાંના ભાવિક શ્રાવકો તરફથી પ્રભાવના તથા નવકારસી કરવામાં આવી હતી. થરાદના સંઘ તરફથી હહાણી આપવામાં આવી હતી.

પાટણથી તે ઉપરોક્ત બધા ગામોમાં કાળદોષના પ્રભાવે બહેપારાદિની મંદી હોવાના કારણે જૈનોની આર્થિક સ્થિતિ નબળી હોવાથી દહેરાશરોની તથા ધાર્મિક સ્થાનોની જોડએ તેવી વ્યવસ્થા રાખવામાં આવતી નથી. તેમ થવાનું ખાસ કારણ દ્રવ્ય અભાવ, ખીન્નું કારણ મુનિઓના અભાવ અર્થાત્ આ તરફ ભાગ્ય ચોગ્યેજ અતરેના શ્રાવકોને મુનિઓનાં દર્શન થાય છે. તે પણ કોઈ વખત આપુ આદિ તીર્થોની યાત્રાએ જતાં તથા ગુજરાતથી મારવાડ જતાં બહુજ વિનંતિ કરવાથી મહા મુરકેલીથી એકાદા દીવસની સ્થિરતા થાય છે. તે દિવસ તો તેઓશ્રીના આહારપાણી આદિની ખાતર તળભામાંજ આલ્યો જાય છે. ખીજે દિવસે જેનું મોટું ભાગ્ય હોય છે તેઓનેજ મુનિશ્રીનાં દર્શન થાય છે અર્થાત્ વિહારના માટે એવી શીઘ્રતા કરે છે કે વિલાંબ કરશું તો ફેર કોઈ શ્રાવક આડો પડી રોકીને એકાદો દિવસ ખરાબ કરશે. આમ ઇચ્છી ત્વરાથી વિહાર કરી જાય છે એમ ત્યાંના શ્રાવકોથી જણાયું છે.

૭૬

મહા હા ! મહાન્ અફશોસની વાત છે કે ગામડાના અ-
પહિત અને ગરીબ શ્રાવકોને સુધારવા માટે મહાત્માઓની તેઓ
પ્રત્યે એટલી ધૃષ્ટીત અને સંકુચિત વૃત્તિ ! કહેવાનું તાત્પર્ય
એજ છે કે આ દેશ ઉપર મુનિઓની તથા પૈસા પાત્ર સદ્-
ગ્રહસ્થોની તથા વીરતત્ત્વ પ્રકાશ કરવાવાળા મહાન્ ઉપદેશકોની
જ્યારે શુભ (મીઠી) નજર થશે અર્થાત્ પોતાની ફરજ શું છે
તેનો હૃદયમાં ગહન્ વિચાર કરીને અને પોતાની થતી ભૂલને
સુધારશે ત્યારેજ આ દેશનો ઉદ્ધાર થવાનો છે, અને ઉપરોક્ત
ગામોના શ્રાવકોને પણ પોતાના દેશમાં વિચરાવવા માટે છાપાઓ
તથા પત્રદ્વારા અથવા ચાતુર્માસ આદિના મોકાઓ પર બંતે જઈને
વિનંતિ કરવાથી મહાત્માઓની કૃપા આ તરફ જરૂર થશે.

શાસ્ત્રનું વચન છે કે:—

‘ ઉચ્ચમેન હિ સિધ્ધ્યન્તિ કાર્યાણિ ન મનોરથૈઃ ’

ઉચ્ચ કરવાથી કાર્ય સફળ થાય છે. તદનુસાર નિરંતર
હરેક મુનિઓને અરજ કરવાથી કોઈ મહાત્માઓની શુભ નજર
થશેજ. મહાન્ ભક્ત તુલસીદાસજી કહે છે કે:—

સ્વામી કે સેવક ઘણે, સેવક કે પ્રભૂ એક;
તુલસી દો મેં સો બડા, જા કે મનમેં ટેક.

તાત્પર્ય એ છે કે કોશિષ રૂપી ટેક હૃદયમાં ભક્તિ રૂપ
બની રહેશે તો કોઈ મહાત્માના હૃદયમાં તમારી વિનંતિની અસર
જરૂર થશેજ. ઉપરોક્ત ગામોમાં ગુરૂશ્રીએ યોગ્ય અવસર સુધી

૭૭

સ્થિરતા કરી સમયોચિત સદ્બોધ આપેલ હતો. ત્યાંથી વિહાર કરી મહુપુર પધાર્યા. ત્યાં ગુરૂ મહારાજનાં દર્શન કરવા માટે થરાદથી સેંકડો આખાલ વૃદ્ધ શ્રાવકો આવ્યા હતા. મહુપુરમાં શ્રાવકોની વસ્તીના અભાવે ત્યાં ઉતરવા વિગેરેની તમામ સગવડ ત્યાંના પાટીદારો (પટેલો) તરફથી કરવામાં આવી હતી. મહુપુરથી થરાદ એક ગાઉ થાય છે. ખીજે દહાડે સૂર્ય ઉદયને પહેલાં થરાદથી જૈન તેમજ જૈનેતર સંખ્યાબંધ મનુષ્યોના આગમનથી મહુપુર મનુષ્યમય થઈ ગયું હતું. અર્થાત્ થરાદની જનતા સૂરિજના દર્શનના માટે ઈડાં સુધી ઉલટી હતી કે મહુપુરમાં મહુપુરની બહાર અને થરાદ અને મહુપુરની વચ્ચે મનુષ્યોની મેદની સિવાય ખીજું કંઈ પણ જોવામાં આવતું ન હતું અર્થાત્ એટલા મનુષ્યોની દર્શનના માટે આવ જાવ થતી હતી કે જેવી રીતે કાર્તિક અને ચૈતરી પુણિમાના મેળાઓ ઉપર યાત્રાળુઓની પાલીતાણા અને તલાટી વચ્ચે આવજાવ થાય છે. કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે તે વેળા હજારો મનુષ્યોની આવજાવ થવાથી થરાદ અને મહુપુર એકજ માલુમ પડતાં હતાં. અહિં કોઈ શંકા કરશે કે થરાદમાં તો જૈન અને જૈનેતરની વસ્તી અંદાજે ચાર પાંચ હજારની છે તો હજારો મનુષ્યો ક્યાંથી આવ્યા? તેનું સમાધાન એવી રીતે સમજવું કે આ દેશમાં કોઈ વખત મહાન્ લામ્બ યોગ્યેજ સાધુ સમુદાય સહિત મહાન આચાર્યોનું પધારવું થાય છે, તથા ખીજા દેશોની માફક આ દેશોમાં મત તથા ધર્મ સંબંધી પરસ્પર મમત્વભાવ તથા ઝગડાઓ નથી. અર્થાત્ જૈન તેમજ જૈનેતર બંધાઓ પરસ્પર મૈત્રીભાવથી વર્તે છે, અને એક ખીજાના ધાર્મિક

૭૮

કાર્યોમાં બનતી મદદ આપે છે. તેના લીધે તથા થરાહની આસપાસ આવેલ દશ પંદર ગાઉ સુધીની જન અને જૈનેતર પ્રજાએ અગાઉથી ખબર પડવાથી નગર પ્રવેશના અવસર પર અતરે આવીને ગુરૂશ્રીના દર્શનને અલભ્ય લાલ લીધો હતો. એવી રીતે મહુપુરથી પોતાના મુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ હજારો જનતાઓની મધ્યમાં શુદ્ધ ધરિયાસમતિને ગવેષીને આલતા આલતા જ્યાં ત્રણે રૂતુઓમાં હજારો મનુષ્યોની શારીરિક બાહ્ય આત્મપને અલગ કરે છે અને શીતળ ઉદકથી પરિપૂર્ણ એવા આ શહેરની બહાર આવેલા સુધારીઆ નામના કુવાની નજીકના રસ્તે થઈને જ્યાં સૌભાગ્યવતી અને સુંદરી સંકટો લલનાઓ વિવિધ માંગલિક ગીતો ગાવી રહી છે તથા પોતાના કર કમળોમાં માંગલિકના માટે અક્ષત, કુંકુમ, શ્રીફળ આદિ માંગલિક પદાર્થોને લઈને વર્ષા રૂતુમાં જેમ મયૂર મેઘની રાહ જુઓ છે તેવી રીતે ગુરૂશ્રીના મુખ રૂપ ચંદ્રની રાહ જોતી જે રસ્તાની સન્મુખ ઉભી રહી છે તે શહેરના મુખ્ય રસ્તેથી હજારો મનુષ્યોથી વીંટાયેલા મુનિ મંડલ સહ શ્રીમાન્ વિજય ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજે શહેરમાં પ્રવેશ કર્યો અર્થાત્ સંવત ૧૯૮૨ના જેઠ મુદ ૭ વાર ગુરૂ તા. ૧૭-૬-૧૯૨૬ના રોજ સવારના સાત વાગ્યાના આશરે ગુરૂશ્રીનો નગર પ્રવેશ થયો હતો. જે વખતે ગુરૂશ્રીએ નગરમાં પ્રવેશ કર્યો તે વખતે આ શહેરની અપૂર્વ શોભા માલમ પડતી હતી. અર્થાત્ આખું શહેર વિવિધ તરેહનાં માંગલિક વાજાત્રોથી તથા હજારો મનુષ્યોના મુખથી એકી સાથે ગુરૂ મહારાજની જય ધ્વની બોલવાથી આખું શહેર ગુંજા ઉઠ્યું હતું. બાદ પ્રવેશ

૭૮

કરતાં રસ્તાની ડાબી બાજુએ આવેલ સ્ટેટનું દવાખાનું તથા સરકારી કન્યાશાળા અને ગુજરાતી સ્કૂલ આદિ સંસ્થાઓની નજીક થઈને શહેરના મુખ્ય બજારમાં હજારો મનુષ્યોના સમૂહ સાથે ગુરૂ મહારાજ પધાર્યા ત્યારે સેંકડો ભાવિક શ્રાવકો માંગલિકના અર્થે અખીર, ગુલાલ ઉછાળતા હતા તે વખતે બજારની અપૂર્વ શોભા માલમ પડી હતી. બજારની બંને બાજુની હાટ પંકિતોએને સ્વચ્છ વિવિધ માંગલિક રંગોથી રંગવામાં આવી હતી અને બંને તરફ સોનેરી અને રેશમી કાપડો તેમજ શ્રીફળનાં તોરણો લટકાવવામાં આવ્યાં હતાં તથા રંગબેરંગી ધ્વજ પતાકાઓ અને સુંદર વાવટાઓથી આખું બજાર શણગારવામાં આવ્યું હતું. અને સ્થાન સ્થાન પર વિશ્રામના માટે સુંદર કાપડોના મંડપો તથા પોત પોતાની શેરીના મુખ્ય દ્વાર ઉપર સોનેરી અક્ષરોથી કોતરેલી ગુરૂ મહારાજના નામની આવકાર પત્રિકાઓ લગાડવામાં આવી હતી. અને પગ પગ પર સેંકડો સૌભાગ્યવતીઓ શ્રીફળ આદિની રૂપા નાણાં સહિત ગુંહલીઓ કરીને અક્ષતોથી ગુરૂશ્રીને વધાવતી હતી. બાદ આંબડી શેરીમાં આવેલા શ્રી સુપાર્શ્વ પ્રભૂનાં અને સોનારાંની શેરીમાં આવેલા શ્રી ગોડીપાર્શ્વનાથ પ્રભૂનાં સંઘ સહ દર્શન કરીને ત્યાંથી સેંકડો સૌભાગ્યવતીઓ માંગલિક ગીતો ગાઈ રહી છે તેવા મહાન આડંબર સહિત વાજતે ગાજતે શહેરની મધ્યમાં થઈ પૌષધશાલાની આગળ સાઈનબોર્ડો આદિથી સુસજ્જિત કરેલા નૂતન દરવાજામાં થઈ અનેક ધ્વજ પતાકાઓ વાવટા અને તોરણોથી શુસોલિત કરેલી એવી શહેરની મુખ્ય પૌષધશાલામાં સાડા અચ્ચાર વાગ્યાના

૮૦

આશરે ગુરૂ મહારાજે પ્રવેશ કર્યો હતો. ત્યાં ત્રયતાપને દૂર કરવાવાળી એવી શ્રી શાન્તિનાથ સ્વામિની સ્તુતિ રૂપ માંગલિક શ્લોકનો ઉત્સાહીત શ્રોતાઓની સન્મુખ ઉપદેશ દ્વારા વ્યાખ્યાન કરવાથી શ્રોતાઓના હૃદય રૂપ મંદિરમાં સારી છાપ પાડી હતી. અર્થાત ગુરૂશ્રીના મુખથી શાન્તિનાથ સ્વામિની સંઘ માટે માંગલિક રૂપ સ્તુતિ શ્રવણ કરીને આખાલ વૃદ્ધ બધાઓ પોત પોતાના હૃદયમાં નિશ્ચય કરતા હતા કે આ વર્ષમાં આપણા દેશમાં આનંદ મંગલ વર્તીશે. કારણ કે સૂરીશ મહારાજે સંઘની શાન્તિના માટેજ શ્રી શાન્તિનાથ સ્વામિની વ્યાખ્યાન દ્વારા સ્તુતિ કરી છે. એવી રીતે બધાઓ પોત પોતાના હૃદયમાં સદ્ વિચારો કરતા હતા.

શાસ્ત્રનું વચન છે કે:—

“યાદૃકઋષિ ભાવના યસ્ય, સિદ્ધિર્ભવતિ તાદૃષિ” ॥

અર્થાત જેવી જેની ભાવના હોય છે તેવી રીતેજ સિદ્ધિ પણ થાય છે. અમારે અહિં પણ તેવોજ જોગ બન્યો હતો. પાંચ સાત વરસથી આ દેશમાં કરવરા વરસોને લીધે આ દેશની પ્રજાએ મહાન્ સંકટ ઉઠાવ્યું હતું તે શુભ વેલાએ ગુરૂશ્રીનાં પગલાં આ દેશમાં થવાથી આખા દેશમાં આનંદ મંગલ વર્ત્યો હતો. બાદ ઉપદેશના અંતમાં અતરેના રહીશ વોહરા વીરચંદ ભાઈચંદ તથા તેઓના કુટુંબનાજ નવ યુવક શ્રીયુત ભુદરમલ ખેતમીએ ગુરૂ ગુણ-ગણિત સુંદર રાગોમાં પોતાની બનાવેલી નૂતન ગુંહલીઓ ગુરૂ ભક્તિમાં ગરકાવ થઈને સરસ અને મધુર

૮૬

રાગોથી ગાવી હતી. બાદ અતરેની સુશીલા અને સૌભાગ્યવતી સુંદર લલનાઓએ પોતાનાં મધુર અને સુંદર રાગોથી અતીવ સરસ માંગલિક રૂપ ગુંડલીઓ ગાયા બાદ એકહી સાથે ગુરૂ મહારાજની જય ગોલવાથી આખી ધર્મશાળા અને શહેર ગાજી ઉઠ્યું હતું. બાદ અત્રેના પ્રસિદ્ધ વકીલ શ્રીચુત પીતામ્બર વજેચંદ તરફથી તથા સંગવી ચતુરભાઈ હુકમચંદ તરફથી પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. અહીં જાતિ અને વ્યક્તિના ભેદ ભાવ રહિત પણે સૌ કોઈને પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. અર્થાત્ અત્રેની છત્રીસે કોમે ભેદ ભાવ વગર ગુરૂશ્રીના દર્શનનો અને પ્રભાવનાનો લાભ લીધો હતો. આ દેશમાં મુનિરાજોની થોડી આવજાવના લીધે વિદ્યા વિવેક આદિ વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક આચાર-વિચારથી આ દેશ ખિલકુલ શિથિલ હોવાથી ચોમાસાના પહેલા દિવસોમાં ‘આચારઃ પ્રથમો ધર્મઃ’ ‘વિદ્યા-વિહીનઃ’ ‘પશુઃ ધર્મેણ પ્રાપ્યતે લક્ષ્મીઃ’ ઇત્યાદિ ઉપરોક્ત વિષયો ને દેશ કાલને અનુસરીને સૂરિજી મહારાજે વ્યાખ્યાન દ્વારા અનેક હેતુ દ્રષ્ટાંતોથી ચર્ચવાથી અત્રેના શ્રાવકોના હૃદયમાં સારી અસર થઈ હતી અને ઉપરોક્ત ઉપદેશથી આકર્ષાઈને અત્રેના સુશિક્ષિત જૈન નવયુવકોએ ગુરૂશ્રીની સન્મુખ કમીટી કરીને ઉપરોક્ત વિષયને અમલમાં લાવ્યો હતો. અર્થાત્ સંવત ૧૯૮૨ ના જેઠ સુદ ૧૧ ના દિવસે “શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ” નામની સંસ્થા સ્થાપવામાં આવી હતી. આ સંસ્થા પ્રથમ સ્થાપનાનો મૂળ હેતુ એ છે કે આ સંસ્થાના લીધે આસ્તે આસ્તે પાઠશાળા આદિ બધી સંસ્થાઓનો ઉદ્ભવ થશે, અને બન્યું પણ

૮૨

તેમજ. ઉપરોક્ત સંસ્થા ખોલ્યાને પૂરે માસ તો થયો ન હતો એટલામાં તો અહીંના સંઘે ગુરૂ મહારાજના ઉપદેશ રૂપી અમૃત ધારાનું પાન કરવાથી પ્રેરિત થઈને પોતાના સંતાનને ભાવીક આદર્શ પુરૂષ બનાવવા માટે જે મહાત્માનો આ શહેરમાં જોઈ પરી અસીમ ઉપકાર થયો છે, તે મહાન્ પ્રતાપી મહાત્માનું નામ સદાને માટે અત્રેના સંઘને રમૃતિમાં રહે તે ઉદ્દેશથી તેઓ શ્રીના નામની પાઠશાળા વર્તમાન સૂરિજી મહારાજના ઉપદેશથી ખોલવામાં આવી હતી. અર્થાત્ આ શહેરમાં પૂર્વે સદ્ગત્ ધનચંદ્ર સૂરિજી મહારાજે ત્રણ ચોમાસાં કરીને મહાન્ ઉપકાર કર્યો છે, તે માટે અત્રેના સંઘે તેઓ શ્રીના ઉપકારને રમૃતિમાં લાવીને “શ્રી ધનચંદ્ર સૂરિ જૈન શ્વેતામ્બર પાઠશાળા” સંવત્ ૧૯૮૩ ના કચ્છી અસાડ સુદ ૧ ના રોજ વર્તમાન આચાર્ય શ્રીના અધ્યક્ષ પણા નીચે ખોલવામાં આવી હતી. આ પાઠશાળામાં અત્યારે ૬૫ વિદ્યાર્થીઓ અને ૪૧ કન્યાઓ પ્રતિક્રમણુ આદિ ધાર્મિક વિદ્યાનો લાભ લે છે. ઉપરોક્ત બન્ને સંસ્થાઓ અશાડ સુદ ૧૪ ના પહેલાં ખોલવામાં આવી હતી. અહીંયાં સૂરિજી મહારાજ શ્રીને ચોમાસાની વિનંતિ કરવા માટે શ્રી ધાનેરાના સંઘ તરફથી પાંચ સાત શ્રાવકોએ અત્રે આવીને બહુ આગ્રહ પૂર્વક વિનંતિ કરી હતી. પણ અહીના સંઘનો ઘણા વર્ષોથી ચોમાસા માટે અતિ આગ્રહ હોવાના લીધે તથા અત્રેના શ્રાવકોને ધાસ્તી હતી કે અમદાવાદ તથા તારંગાણથી રખેને માલવા યા મારવાડ તરફ સૂરિજીનો વિહાર ન થઈ જાય. કારણ કે ઉપરોક્ત ગામોથી ઊંઠ દેશ તરફ જવાનો રસ્તો છે. બીજું

૮૩

કારણ સાધુ અપ્રતિબદ્ધ વિહારી અને નિઃસ્નેહિ હોય છે અર્થાત્ તેઓ કોઈની સાથે પહેલેથીજ નક્કી એવો પ્રતિબંધ નથી કરતા કે તમારા ત્યાંજ ચોમાસું કરશું અને તેઓના ચોમાસાનું નક્કી ખીલકુલ ચોમાસાના નજીક દહાડા આગ્યાથીજ શ્રાવકોને માલમ પડે છે. તે પણ અત્યારે કાલ દોષના કારણના લીધે માલમ પાડવી પડે છે. શ્રી ભગવત્ આજ્ઞા રૂપ શાસ્ત્રનું ફરમાન તો આવી રીતે છે કે:— સંવત્સરિ પ્રતિક્રમણ કયાં પછીજ ચોમાસું નક્કી થાય છે અર્થાત્ બાદરવા સુદ ૪ ના પહેલાં કોઈ શ્રાવક મુનિઓને પૂછે કે “ મહારાજ ! ચોમાસું આપનું અહિંયાંજ થવાનું ? ” ત્યારે મુનિ ઉત્તર આપે કે પાંચ સાત દિવસ છીએ. એવી રીતે સંવત્સરી સુધી પાંચ પાંચ દહાડા કહેતા રહેવું, અર્થાત્ જોન સાધુઓને સંવત્સરીના બાદ ચોમાસાનું નક્કી થાય છે. ઉપરોક્ત રીતીના બાણકાર અત્રેના વૃદ્ધ શ્રાવકોએ તેટલા માટેજ અમદાવાદથી લઈને અહિંયાં સુધી પાંચ સાત શ્રાવકોને ગુરૂ મહારાજના સાથે રાખ્યા હતા. અહીં પણ ગુરૂશ્રીના ચોમાસાનું નક્કી અશાઢ સુદીમાં થયું હતું. તે નક્કી થવાના માટે પણ ત્રણ સંજોગો મળ્યા હતા. પ્રથમ અહીંના સંઘની બહુ વરસોની વિનંતિ, બીજું ચોમાસાની પહેલાંજ તેઓશ્રીના ઉપદેશથી અત્રેના સંઘે “ શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ ” તથા “ શ્રી ધનચંદ્ર સૂરિ જૈન પાઠશાળા ” આદિ ધાર્મિક સંસ્થા ખોલીને ગુરૂશ્રીને લોભમાં પાડ્યા હતા. અર્થાત્ સૂરિજી મહારાજે બાણ્યું કે એક માસની સ્થિરતાથી આ ક્ષેત્રમાં એટલો સુધારો થયો તો ચાર માસ સ્થિરતા કરવાથી આ ક્ષેત્ર સારી

પેઠે સુધરી જશે અર્થાત્ આ ક્ષેત્રમાં અણુધાર્યો લાલ જરૂર થશે. ત્રીજું અહિંયાંના નેક નામદાર દરબાર સાહેબ શ્રી ભીમ-સીંહજી સાહેબ બહાદુર અશ્વાડ સુદ ૬ ના સંધ્યા સમયે સાડા પાંચ વાગ્યાના આશરે જાતે પૌષધશાલામાં પધારીને વર્તમાના-ચાર્ય શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમાન્ વિજય ભૂપેન્દ્રસૂરિશ્ચરજી મહારાજ આદિ મુનિઓની મુલાકાત લીધી હતી. બાદ સૂરિજી મહારાજે ક્ષત્રિઓનું કર્તવ્ય શું છે? અને શા ઉપરથી ક્ષત્રિય એવું નામ આ પૃથ્વી ઉપર પ્રસિદ્ધ થયું? એ વિષય ઉપર તથા ‘આત્મવત્ સર્વ ભૂતેષુ, યઃ પચ્યતિસ પચ્યતિ’ અર્થાત્ પોતાની આત્માની સમાન બધા પ્રાણીઓને જાણે તેનેજ જ્ઞાની પુરૂષોએ દૃષ્ટા કહ્યો છે, એટલે તેજ પુરૂષ નેત્રવાલો છે. ઉપરોક્ત વિષયને અનેક હેતુ દૃષ્ટાંતોથી સૂરિજી મહારાજે સરળ અને સંક્ષિપ્તપણે થોડામાં સારી રીતે સમર્થન કરી બતાવ્યો હતો. નામદાર દરબાર સાહેબે પણ ઉપરોક્ત વિષયને સાદર શ્રવણ કર્યા બાદ પ્રસન્ન વદને પોતાના ભાવો વ્યક્ત કર્યા કે આપશ્રીનો ઉપદેશ બહુ પ્રશંસનીય અને આદર્શીય છે. અને આ પ્રમાણે વિશેષ સમય સુધી અહિંના શ્રાવકો અને અન્ય ભાવિકો ને જો આવોજ ઉપદેશ મળે તો તેઓના આત્માની ઉન્નતિ થાય. ગઈકાલે અમારા મોરવાડાના તેહસીલદાર મી. જુમચંદલાઈ સધાંણી તરફથી સાંભળવામાં આવ્યું છે કે થરાદનો જૈન સંઘ આપશ્રીને ચોમાસા માટે બહુ આગ્રહ કરે છે. પરંતુ અઘાપી નકકી થયું નથી, જેના પરિણામે આપ શ્રી જેવા સંત પુરૂષનો આજેજ સત્સંગ કરવાનો નિશ્ચય કરી તે લાલ લીધો. અહિંયાંના સંઘની વિનંતિ શ્વીકારી

૮૫

અત્રે ચોમાસા માટે સ્થિરતા થાય તો સારી વાત છે. આ દેશમાં આપ સરીખા મહાત્માઓનું ભાગ્ય ચોગ્યેજ પધારવું થાય છે, માટે આ ચોમાસું તો જરૂર આપશ્રીને અહિંજ કરવું જોઈએ. બીજા દેશ યા શહેરમાં ચોમાસું કરવાથી જૈનો સિવાય બીજા કોમોની જનતાઓને ભાગ્યેજ લાભ થતો હશે પણ અત્રે તો આ દેશની તમામ પ્રજાને લાભ થશે. નામદાર દરબાર સાહેબ શ્રીના ઉક્ત કથનના પ્રત્યુત્તરમાં ગુરૂશ્રીએ જણાવેલ કે જેવી ક્ષેત્ર સ્વર્ણના તથા એમ પણ જણાવ્યું કે ‘**યાદશી ભાવના યસ્ય, સિદ્ધિર્ભવતિ તાદશી**’ અર્થાત્ જેવી રીતે જેની ભાવના હોય છે તેઓને ભાવનાનું ફળ પણ તેવી રીતેજ પ્રાપ્ત થાય છે. આ વાક્યથી ગુરૂશ્રીએ એમ સૂચવ્યું કે તમારી તીવ્ર ભાવના આગલ અમારી ઇચ્છા જવાની હશે તે પણ સ્થિરતાના માટે થઈ જશે. બાદ ગુરૂશ્રીની સાથે ધાર્મિક અને જાણવા જોગ કેટલીક જૈન અને જૈનેતર સંબંધી ઐતિહાસિક વાર્તાલાપ થયા બાદ પ્રતિક્રમણ બાદ ધાર્મિક નિત્ય ક્રિયાનો સમય નિકટ આવવાથી નામદાર દરબાર સાહેબે સૂચિત્વના તરફથી “**ધર્મ લાભ**” આ શુભ આશીર્વાદ રૂપ તથા માંગલિક સૂચક ધર્મ વાક્યને સહર્ષ અને પ્રસન્નતા પૂર્વક શિરોધાર્ય કરીને સ્વસ્થાને પધાર્યા. અહિંયાંના રાજવી નવયુવક છતાં પણ તેઓશ્રી વિદ્વાન અને ક્રિયાપાત્ર, ધર્માચાર્યો પ્રત્યે કેટલી લાગણી રાખે છે તથા તેઓશ્રી ધાર્મિક અને વ્યવહારિક જ્ઞાનમાં કયાં સુધી કુશળતા ધરાવે છે તથા દીન-હીન દુઃખી જનો અને પોતાની આત્માના નિર્વાહના માટે કેવળ તુણજલ ઉપર રહી જેઓનો આધાર રહેલો એવા ગરીબ અને

૮૬

નિરપરાધી પશુઓ પ્રત્યે નામદાર દરબાર શ્રી કેટલી હદ સુધી
 હયાની લાગણી ધરાવે છે તે વાતની તેઓશ્રીના સમાગમમાં
 અથવા આ પુસ્તકના અંતમાં સંક્ષિપ્તથી આપેલ ચિરપુરના
 ઇતિહાસથી જાણવામાં આવશે. અર્થાત્ થરાદ (થીરપુર) કયા
 સંવત્સરમાં વશ્યું, થીરપુર નામ રાખવાનો હેતુ, કોની અમલદારીમાં
 કેણે વસાવ્યું તથા આ પ્રાન્તમાં વાઘેલા સરદારોની અમલદારી
 કયા સમયમાં થઈ અને પહેલાં તેઓ કયાં વસતા હતા, અને
 શરૂમાં આ પ્રાન્તમાં પોતાનો જય રૂપી ઝંડો કેણે જમાવ્યો
 હતો તે આદિ પુરૂષનું નામાભિધાન ઇત્યાદી તમામ હકીકત આ
 ગ્રંથમાં આપેલ ચિરપુરના ઇતિહાસથી જાણવામાં આવશે.

સંવત્ ૧૯૮૩ની સાલમાં મુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ
 વર્તમાનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય-ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી
 મહારાજનું થરાદમાં ચોમાસું થવાથી તેઓશ્રીના
 ઉપદેશથી શુ' શુ' ધાર્મિક-કાર્યો થયાં તથા
 વ્યાખ્યાનમાં કયું શાસ્ત્ર અને ચરિત્ર વાંચ્યું
 હતું તેનો તમામ હેવાલ આ નીચે આ-
 લેખવામાં આવ્યો છે.

અશાહ સુદી ૧૪થી ફાગણ સુદ ૧ સુધીનો હેવાલ.

પ્રથમ આ શહેરમાં જોનોનાં ઘર અઢાર સો હતાં પણ
 વર્તમાન સમયમાં કાલ દોષને યોગે નાનાં મોટાં ચાર સો ઘર

૯૭

વીશા શ્રીમાળી જૈનોનાં છે તેમાં પણ કેટલાંક કુટુંબો નળળાં વરસ આવવાના સખજે વિશેષ કરીને અમદાવાદ આદિ શહેરોમાં વ્યાપાર આદિ ધંધાર્થે ગયાં છે. તોપણ અહીંના જૈનોની ધાર્મિક લાગણી પ્રશંસનીય અને સારી હોવાના લીધે તેઓની ભાવના રૂપી દોરથી ખેંચાઈને મહાન પરિશ્રમેને શહન કરીને પણ ઉપકારને માટે કોઈ વેલાજ મુનિઓની આ તરફ શુભ નજર થાય છે. તેવીજ રીતે આ વરસમાં પણ સૂરિજી મહારાજે અહીંના શ્રાવકોની ભાવના રૂપી દોરથી ખેંચાઈ અત્રે પધારી ચાતુર્માસની સ્થિરતા કરી અહીંના સંઘ ઉપર અસીમ ઉપકાર કર્યો હતો.

તેઓશ્રીતું કેટલા મુનિઓ સાથે ચોમાસું થયું હતું અને ચોમાસા દરમીયાન જૈન ધર્મની અને ગુરૂ ગચ્છની ઉન્નતિ માટે શું શું ધાર્મિક કાર્યો થયાં તેની યાદી:—

અમારે અહીં પૂર્વ કૃત્ પુણ્યોદ્ધયથી સાહિત્યવિશારદ-
વિદ્યાભૂષણ-મહામહિમશાલી-પ્રાતઃસ્મર્ણીય-શ્રી સૌ-
ધર્મબૃહત્પાગચ્છીય-પ્રવર જૈન-શ્વેતામ્બરાચાર્ય-
ભટ્ટારક-શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ વિજયભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી
મહારાજ, મુનીવર્ય-શ્રીલક્ષ્મીવિજયજી, ચોગ્યમૌહુર્તિક
સંસ્કૃતકવિતાભિરક્ત-શ્રીગુલાબવિજયજી, વૈયાવૃત્યા-
ભિલીનચિત્ત-મુનિસત્તમ શ્રી-હર્ષવિજયજી, નવનવા-
લ્યાસભણુન-ગુણુન-દત્તૈક-ચિત્ત-મુનિ-વજ્રભવિજયજી,
મુનિ-હીરવિજયજી અને મુની-સાગરાનંદવિજયજી સહિત

૮૮

અત્રે આતુર્માસ રહેવાની કૃપા કરી. ચિત્તાકર્ષક અને જનતાઓને અતિપ્રિય એવી પોતાની મધુર ગિરા વડે વ્યાખ્યાનમાં જૈના-ગમરહસ્યભૂત-જગન્માન્ય-સર્વ-દેશ-વિખ્યાત-પ્રાકૃત-માગધી-સંસ્કૃત-ભાષામય “શ્રી અભિધાન રાજેન્દ્રકોષ” અને ભાવનાધિકારમાં અંચલગચ્છીય શ્રી-જયતિલકસૂરિજી સમભિરચિત-સંસ્કૃત-શ્લોકમય— “શ્રી વિક્રમચરિત્ર” વાંચવામાં આવ્યું હતું. સૂરિજી મહારાજની અમૃતમય-વ્યાખ્યાન રૂપી વાણીનો લાલ લેવા માટે જૈન અને જૈનેતર એટલી પ્રજા ઉભી હતી કે પૌષધશાલામાં બેસવા માટે જગ્યા ન મળવાથી કેટલા એક વ્યાખ્યાનના રસિક શ્રોતાઓ ઉભા રહીને પણ વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરતા હતા. અર્થાત્ વ્યાખ્યાનના અવસરમાં એટલી શ્રોતાઓની ભીડ થતી હતી કે આખી પૌષધશાલા ચીકાર ભરાઈ જવાથી પૌષધશાલાના ચોકમાં ઉભા રહીને વ્યાખ્યાનના શુભ અવસરને શ્રોતાઓ સાધતા હતા. અહિંયાના રાજ્યાધિકારીઓએ પણ બહુ વાર વ્યાખ્યાનમાં આવીને ગુરૂશ્રીની અમૃતરૂપી વાણીનો લાલ લીધો હતો. અમે સૂરિજીના વ્યાખ્યાનની વધારે શું તારીફ કરીએ? વ્યાખ્યાનની અંદર શ્રોતાઓને એવો આનંદ ઉત્પન્ન થતો હતો કે આનંદને આ લેખણી દ્વારા લખવાના માટે અમે અસમર્થ છીએ. સૂરિજીના એત્ર ખીરા-જવાથી પ્રજામાં ઉભય ખુશાલી પેદા થઈ હતી. એક તરફ તો ગુરૂ મહારાજે શ્રી-વીર-વચનામૃત-રૂપ-શુભ-વૃષ્ટી સુભદ્ર-ભવ્ય સત્ત્વોના હૃદયમાં સંબોધી સદ્ભાવના અંકુર ઉત્પન્ન કર્યો હતો. બીજી તરફ શ્રી મેઘરાજાએ સૃષ્ટીમાં જલામૃત-વૃષ્ટિ કરી દુષ્કાળ

૮૯

રૂપ કરાડને જડમૂળથી ચકચૂર કર્યો હતો. યાને પાંચ સાત વરસથી અહીંની પ્રજા દુષ્કાળરૂપ રાક્ષસના પંખમાં ફસી હતી, તે ઉપરોક્ત ઉભય સંજોગો એકત્રિત મળવાથી અહિંયાંની પ્રજાને અકથનીય અને અપૂર્વ હર્ષ ઉત્પન્ન થયો હતો. અતરે સૂરિજી મહારાજના ધિરાજવાથી સંઘમાં જ્ઞાન, ધ્યાન, તપસ્યા આદી ધર્મની સારી વૃદ્ધિ થઈ હતી. શ્રી-અભિધાન-રાજેન્દ્ર-કોષના પ્રત્યેક ભાગોના ચડાવા બોલીને અહીંના સદ્ગૃહસ્થોએ પોતાની લક્ષ્મીને સદ્વ્યય કરી જ્ઞાન ભક્તિ રૂપ અપૂર્વ લાભ મેળવ્યો હતો. અર્થાત્ પ્રત્યેક ભાગના ચડાવા બોલી વાજતે ગાજતે પોતાના ઘેર પધરાવી રાત્રી નાગરણ કરી બીજે ઠહાડે મહાન્ વરઘોડો કાઢી સેંકડો શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક શ્રાવિકાઓના સમૂહ સાથે પૌષધશાળામાં આવી શાસ્ત્રેકત વિધિ પૂર્વક ગુરૂશ્રીને અર્પણ કરી શ્રી ગુરૂ મુખથી ભગવત્પ્રણિત સિદ્ધાન્તનું શ્રવણ કરી પોતાની આત્માને નિર્મળ બનાવી હતી. કોષની ભક્તિ રૂપ અલભ્ય લાભ લેવાવાળા સદ્ગૃહસ્થોનાં અંકવાર નામ નીચે મુજબ છે:—

- ૩૦ ૧૨૧) સંગવી પીતામ્બર વજ્રચંદ.
 „ ૬૧) વોહરા ઝુમચંદ સાંકળચંદ.
 „ ૩૨) પારેખ ખેતસી નિહાલચંદ.
 „ ૫૮) શેઠ છગન સુત ઉત્તમચંદ તથા ધારસી.
 „ ૮૧) ગાંધી ખેતસી સાંકળચંદ.
 „ ૪૧) અઢાણી રીખવચંદ ખેતસી.

તદુપરાંત અત્રેના સંઘે સૂરિજીના ઉપદેશથી માલવા આદિ દેશોમાં ચાલતી ધાર્મિક સંસ્થાઓમાં અત્યારે ગામની

૯૦

સ્થિતિ તથા સમય દેખતાં સારી મદદ કરી હતી. વધુ નહીં લખતાં મોટી સંસ્થાઓ સંક્ષિપ્તથી હંમવાર નામ લખીએ છીએ.

૩૧૦ ૫૦૦] શ્રી કોષ મુદ્રણ ખાતે.

„ ૧૦૦] શ્રી રાજેન્દ્ર સમાજોદ્ધારક સંસ્થા ખાતે.

„ ૧૫૦] શ્રી ભાવનગર સસ્તિ વાંચનમાળા તથા આત્મા-
નંદ જૈન સભા તરફથી બહાર પડતાં પુસ્તકોના
અગાઉ કાયમી આહુક તરીકે.

„ ૩૫૦] વિદ્યા પ્રેમી મુનિઓના અધ્યયન નિમિત્તે અર્થીત
પાઠક (પંડિત) ને પગાર આપવા માટે.

એવાં અગ્યાર સો રૂપીઆ ઉપરોક્ત પ્રસિદ્ધ સંસ્થાઓમાં અર્પણ કરીને અહીંના સંઘે ગુરુ-ગચ્છની અને જ્ઞાનની અપૂર્વ જ્ઞાનદાયક ભક્તિનો લાભ લીધો હતો. અને પરમ કારુણિક-પરોપકાર સતતોદય સૂરિજીના સદ્ ઉપદેશથી આતુર્ભાસની પહેલાં “ શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ ” શ્રી ધનચન્દ્ર સૂરિ જૈન પાઠશાળા ” અને “ શ્રી ભૂપેન્દ્ર સૂરિ જૈન લાયબ્રેરી ” આદિ ધાર્મિક સંસ્થાઓ પણ ઉપકારાર્થે ખોલવામાં આવી હતી. થરાદમાં આબાલ-બ્રહ્મચારી-મહારાજ શ્રીનો અને પરોપકાર-પરાયણ-મુનિશ્રીઓનો આતુર્ભાસ થવાથી પૂજા, પ્રભાવના, સામા-યિક, પ્રતિક્રમણ, પોસહ, દેશાવગાશિક તથા ઉપવાસ આદિની નાની મોટી તપશ્યાઓ પણ સંઘમાં બહુ થઈ હતી, તેની વિગત નીચે મુજબ:—

અત્રે સાધુ સમુદાયમાં સૂરિજી મહારાજ આદિ બધા મુનિરાજોએ પોત પોતાની શક્તિ અનુસાર ઉપવાસ બેલા આદિ

૬૧

તપશ્યાઓ સારી કરી હતી. તેમાં પણ વિશેષ મુની-શ્રી ગુલાબવિજયજી અને મુની-શ્રી હર્ષવિજયજી એવં બે મુનિગણેએ બે માસી તપ ઉપરાંત બેલા તેલાઓની તપશ્યાઓ પણ બહુ કરી હતી. તથા સાધવીજી શ્રી વીનયસિરીજી અને મગનસિરીજી કે જેઓનું ચોમાસું કારણ વશાત્ અહીં થયું હતું તેઓએ પણ ઉપવાસ બેલા આદિની તપશ્યાઓ સારી કરી હતી. તેમાં સાધવીજી શ્રી મગનસિરીજીએ તો નવરંગીમાં નવ તથા પચરંગીમાં પાંચ ઉપવાસ કર્યાં હતાં.

શાસ્ત્રીય વચન છે કે:— “યથા રાજા તથા પ્રજા” તેનું અનુકરણ કરીને અત્રેના શ્રાવક શ્રાવિકાઓના સમૂહમાં પણ નાની મોટી બહુ તપશ્યાઓ થઈ હતી. તેનો સંક્ષિપ્તથી હાલ નીચે મુજબ છે:—

બેઆસણાં ૧૦૦૧, એકાસણાં ૨૧૦૧, નીવી ૧૧૦૧, આંખીલ ૧૧૦૦૧, ઉપવાસ ૫૦૦૧, બેલા ૧૦૦૧, તેલા ૪૦૧, ચોદ્દા ૧૦૧, પાંચા ૧૧, છકકા ૩૧, અઠ્ઠાઈ ૨૧, સિધ્ધિ-તપ ૧, ચત્તારી-અઠ્ઠ-દસ-તપ ૧, ચૌમાસી ૧, બડી-પૂજા ૫૧, સામિ-વચ્છલ ૨૧, ચૈત્ય પ્રવાડી ૧૧, વરઘોડા ૨૧, સામાયિક ૪૦૦૧, પ્રતિક્રમણ ૨૧૦૦૧, દેશાવગાસિક ૧૦૧, પૌષધ ૨૦૧, લાખેણી આંગી ૫૧, ગૂંહલી ૫૦૧, પ્રભાવના છોટી મોટી મળી ૨૦૧, ઇત્યાદી નાની મોટી બધી તપશ્યાઓ થઈ હતી. તે ઉપરાંત ક્રિયા અને મર્યાદ સહિત નવરંગી બે તથા પંચરંગી બે પણ બહુ ઠાઠપાઠથી કરવામાં આવી હતી અર્થાત્ બસે મનુષ્યોના સમુદાયથી નવરંગી તથા પોણોસે મનુષ્યોના સમુદાયથી પંચરંગી તપ કરવામાં આવ્યું હતું.

૮૨

શ્રી શત્રુંજય તીર્થના માટે પણ અહિંયાના સંઘે બહુ તપ જપ, અભિગ્રહ, ખાધા, નિયમ, શાન્તિ, સ્નાત્રાદિ પૂજાઓ તથા કુલ વ્યાપારાદિ આરંભનાં કાર્ય બંધ કરીને હડતાલ પાડી હતી. અર્થાત્ અહીંના સંઘ ઉપર શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી તરફથી સિદ્ધિગિરિની યાત્રા હાલમાં બંધ રાખવા આદિના માટે કરમાન પત્રો આવ્યાં હતાં તેઓને વ્યાખ્યાનની અંદર વાંચીને સંભળાવવાથી તથા ઉપરોક્ત વિષયને સૂરિજી મહારાજે વ્યાખ્યાનમાં સારા રીતે વિવેચન કરી સમજાવવાથી ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ ગુરૂ સન્મુખ ઉભા થઈને યાત્રા-વેરા રૂપ અતિ દુઃખદ અને ભયંકર કષ્ટથી સંઘ જ્યાં સુધી મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી અનેક તરેહની ખાધાઓ તથા અભિગ્રહો લીધા હતા, યાને જ્યાં સુધી ઉપરના બતાવેલા સંકટમાંથી સંઘ મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી અમુક વસ્તુ ન ખાવી, બ્રહ્મચર્ય પાળવું, એકાસણાં, આંગિલાદિ અમુક તપ કરવું તથા ગુરૂશ્રીએ બતાવેલ “**દાદા દર્શન દેહી,**” “**ૐ અર્હતે નમઃ**” એ મંત્રનો નિરંતર અમુક સંખ્યા સુધી જપ કરવો ઇત્યાદી અનેક ખાધાઓ શ્રી દાદાના દર્શનના ઉત્સુક શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ લીધી હતી. સંઘમાં શાન્તિ પ્રસરાવવા માટે સૂરિજીના ઉપદેશથી નિરંતર ચાર માસ સુધી શાન્તિ સ્નાત્ર પૂજા ભણાવવામાં આવતી હતી. તેમજ ત્રણ આંગિલ થતાં હતાં જે અત્યારે પણ ચાલુ છે.

શ્રી શત્રુંજય સંબંધી જૈનોની વિરૂદ્ધ રાજકોટના નામદાર એજન્ટ હુ ધી વર્ગનર જનરલ સાહેબે જે અન્યાય યુક્ત ચુકાદો આપ્યો તેના અશુભ ખબર શ્રી આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી

૯૩

તરફથી તથા છાપાઓ દ્વારા મળતાં તરતજ અત્રેના સંઘના હૃદયમાં અકસ્માત્ વજ્રપાતની સમાન આઘાત થયો હતો અને તે ચુકાદો તદ્દન અન્યાય યુક્ત છે અને તે માનનીય નથી તેવું જાહેર બતાવવા માટે તા. ૧૬-૭-૨૬ અને તા. ૧૫-૮-૨૬ ના રોજ બે વખત જાહેર સભા ભરી જૈનોએ હડતાલ પાડી હતી. જૈનોની વિરૂદ્ધ પાલીતાણુના દરબારશ્રી તેમજ રાજ્યને હાનિકારક એવી અયોગ્ય સલાહો આપીને ઉભય પક્ષને હજારોના ખર્ચામાં ઉતારવું એજ જેઓએ અમાત્યપણાનું પરમ કૃત્ય સમજ્યું છે એવાં માનવંત દિવાન પદના નામને કલંકિત કર્યું છે અને શ્રી આણંદજી કલ્યાણજીની પેઠી સાથે દરબારશ્રીનો વંશપરંપરાથી ઘનિષ્ટ સંબંધ આલ્યો આવતો હતો તેને ક્ષણિક સુખ દેવાવાલા એવા તુચ્છ મુડકા વેરાના લોભમાં ઠાકોર સાહેબને ફસાવીને પૂર્વજોએ મહાન્ કષ્ટથી ઉપાર્જન કરી સુરક્ષિત રાખેલી એવી વંશપરંપરાથી ચાલતી આવતી યશરૂપ ઉન્નત કીર્તિને સદાના માટે દેશ નિકાલ અપાવીને મુડકા વેરા નામનો અપ-યશરૂપ ઢોલ ગળે વળગાડીને પોતાનો સ્વાર્થ સિદ્ધ કરી રહેલ છે. એવા દિવાનને પરમાત્મા સદ્બુદ્ધિ આપે તેવી પ્રાર્થના છે. જે તીર્થ પર અનાદિ કાળથી જૈનોની સ્વતંત્રતા અને માલીકીપણું છે અને જે મોગલ બાદશાહો જેવા મુસલમાની રાજાઓએ પણ કાયમ રાખી સનહો બક્ષેલ હતી તેવા વિશ્વ-માન્ય-શ્રી-સિદ્ધાચલ તીર્થની યાત્રાએ આવનારા યાત્રાળુઓ પાસેથી મુડકા વેરા નામનો કર નાંખીને મહાન્ ત્રાસ આપી રહ્યા છે. તેઓને શ્રી શાસન દેવ સદ્બુદ્ધિ આપીને

૫૪

મુડકા વેરા નામના કાળ રૂપી રાક્ષસથી મુક્ત કરી ચતુર્વિધ સંઘમાં શાન્તિ પ્રસરે તેવા હેતુથી સુરિજના ઉપદેશથી તથા શ્રી-રાજેન્દ્ર-જૈન-સેવા-સમાજના મેમ્બરોની પ્રેરણાથી શ્રી સંઘમાં આંખિલ આદિની બહુ તપસ્યાઓ થઈ હતી.

વળી થરાદની નજીક આવેલા જૈનોની વસ્તીવાળા નાના મોટા ગામોમાં પણ શ્રી સંઘની અને શ્રી-રાજેન્દ્ર-જૈન-સેવા સમાજના મેમ્બરોની પ્રેરણાથી ઉક્ત તારીખો ઉપર હડતાલ પાડવામાં આવી હતી. અહિંયાં જૈન-વિવિધ-વિચારમાલા, શ્વેતામ્બર-જૈન, સાંજવર્તમાન, સૌરાષ્ટ્ર આદિ દૈનિક, સાપ્તાહિક, પાક્ષિક, અને માસિક પત્રો દ્વારા શ્રી શત્રુંજય તીર્થ સંબંધી જે લેખો પ્રસિદ્ધ થતા હતા તેઓને ગુરૂશ્રીની આજ્ઞાથી સંઘ સમક્ષ આખા વ્યાખ્યાનમાં અત્રેની શ્રી-રાજેન્દ્ર-જૈન-સેવા-સમાજના ઓન. સેક્રેટરી શ્રીચુત્ મોહનલાલ ખેતસીલાઈની મારફત બંચાવીને સુણાવવામાં આવતા હતા. ઉક્ત પત્રો પણ ખાસ સિદ્ધગિરિ સંબંધિ નવા બૂના સમાચાર જાણવા માટેજ સેવા-સમાજ તરફથી શરૂ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

અત્રે શ્રી ચૈત્રી નવપદજીની ઓળીનો ઠાક પણ ગુરૂશ્રીના ખિરાજવાથી સારી રીતે થયો હતો. અર્થાત્ ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ આંખિલ આદિની તપસ્યા તથા શ્રી ગુરૂ મુખથી નવપદજીની મહિમા રૂપ શ્રીપાળ રાજનો રાસ શ્રવણ કર્યો હતો. યાને સંકટરૂપ વાદળોમાં ઘેરાવવાથી પણ નવપદજીનું ધ્યાન એકાગ્ર-પણે કરવાથી શ્રીપાળ મયાણા સુંદરીએ શું શું રિધિ સિધ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરી હતી, તેનો પ્રત્યક્ષ દાખલો જેમાં બતાવેલો છે એવા

૬૫

મમત્કારિ અને મહાપ્રભાવિક શ્રીપાળ નરેશનું ચરિત્ર શ્રવણ કરાવીને સભ્ય શ્રોતાઓના હૃદયમાં એવી છાપ પાડી હતી કે સેંકડો કષ્ટોનો સામનો કરીને પણ પોતાના નિજ આત્મીય ધર્મમાં હઠ રહેવાથી મહાન પ્રભાવિક અને અદૌકીક રિધિ સિધ્ધિઓ અને અંતમાં પોતાનું ધાર્મિક કાર્ય પણ સિધ્ધ થાય છે, માટે આપણે પણ શ્રીપાળ નરેશની પેરે નવપદજીના ધ્યાનમાં તહીન રહીશું તો રાક્ષસી મુડકા વેરાના પંજમાંથી છૂટીને અલભ્ય એવા દાદાશ્રીના દર્શનનો લાભ અવશ્ય લઈશું. અહીં સૂરિજી મહારાજના ઉપદેશથી ઓળીઓના અવસર પર નવપદજીના ઉગમણા નિમિત્તે અત્રેના પ્રસિધ્ધ અને મોટા શ્રી આદીશ્વર પ્રભુના દહેરાશરમાં થરાદના પારેખ લાલચંદ મગનભાઈ તરફથી નવ દિવસ સુધી પ્રભુને લાખેણી આંગી તથા વિવિધ તરેહની પૂજાઓ ભણાવવામાં આવી હતી. અર્થાત્ અઠાઈ મહોત્સવ કરાવવામાં આવ્યો હતો.

અહીં સૂરિજી મહારાજના ઉપદેશથી અસાદ મહિનામાં ‘શ્રી-ધનચંદ્રસૂરિ-જૈન-વેતામ્બર-પાઠશાળા’ ખોલવામાં આવી હતી. તેને કાયમ રાખવા માટે સ્થાયી ફંડની પૂર્ણ આવશ્યકતા હોવાથી સૂરિજી મહારાજના અને મુનિશ્રી-ઉર્ષ-વિજયજીના પ્રયાસથી કેટલાક સખી ગૃહસ્થોએ સહાય કરીને ગુરૂશ્રીના ઉદ્દેસને પૂર્ણ કર્યો હતો. તેઓનાં નામ આ પુસ્તકના અંતમાં પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવ્યાં છે, અને તેઓએ જે જ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મીનો અપૂર્વ લાભ મેળવ્યો છે તેના માટે ‘શ્રી-રાજેન્દ્ર-જૈન સેવા-સમાજ’ ધન્યવાદ આપે છે, અને સદ્-વિદ્યા-પ્રિય એવા

૯૬

ગુરૂ ભકતોની દિન પ્રતિદિન ચઢતી થાઓ તેવી શ્રી પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા પ્રત્યે અભ્યર્થના છે.

ઉપધાન તપ અને તેના અંતમાં વિવિધ તરેહની પહેરામણી.

એકદા અવશરમાં વ્યાખ્યાનદ્વારા “ શ્રી-અભિધાન-રાજેન્દ્ર કોષ ” વાંચતાં તેની અંતર્ગત આવેલા “ ઉવહાણ ” શબ્દની વ્યાખ્યા કરતાં ગુરૂ મહારાજે ફરમાવ્યું કે જેવી રીતે સદાચારિ મુનિઓને સૂત્ર સિદ્ધાન્તોના ગૂઢ રહસ્ય બાણવા માટે શ્રી વીતરાગ દેવે શ્રી આચારાંગ આદિ સૂત્રોના યોગોદ્ગુન કરવાની પ્રથમ આવશ્યકતા બતાવી છે. તેવીજ રીતે શ્રદ્ધાળુ શ્રાવક શ્રાવિકાઓને પણ દેવ વંદનાદિકમાં આવતાં સૂત્રોને માટે શાસ્ત્રકારોએ ઉપધાન કરવાને પણ ફરમાવ્યું છે. ઉપધાનના મુખ્ય છઃ વિભાગ છે. પ્રથમ ઉપધાન:— પંચ મંગળ મહાશ્વસ્તકંધ (નવકાર) નું. બીજું ઉપધાન:— પ્રતિક્રમણ શ્રુતસ્કંધ (ધરિયાવહી, તસ્સઉત્તરિ) નું. ત્રીજું ઉપધાન:— શકસ્તવાધ્યયન (નમુશ્યુણું) નું. ચોથું ઉપધાન:— ચૈત્ય સ્તવાધ્યયન (અરિહંત ચેઈવાણું, અન્નથ ઉસસિઓણું) નું. પાંચમું ઉપધાન:— નામ સ્તવાધ્યયન (લોગસ્સ) નું. અને છઠું ઉપધાન:— શ્રુતસ્તવ સિદ્ધસ્તવાધ્યયન (પુખ્ખર વરહી અને સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું) નું.

આ છઃ ઉપધાન વહન કરવાના દિવસો અનુક્રમે ૧૮-૧૮-૩૫-૪-૨૮-૭ એ પ્રમાણે કુલ મળીને ૧૧૦ થાય છે. પ્રત્યેક ઉપધાનમાં તપસ્યા ૧૨૧-૧૨૧-૧૬૧ ૨૧-૧૫૧-૪૧ ઉપવાસ પ્રમાણે કરવાની છે. કુલ મળીને ૬૭ ઉપવાસ થાય છે.

૯૭

ઉપરોક્ત બતાવેલ તપશ્ચા કરવાની શક્તિ ઉપધાનની અંદર પહોંચી ન શકાય તો ત્યાર બાદ પણ કરીને પહોંચાડવામાં આવે છે.

મહિમા:— જેવી રીતે ગુરૂ ગમથી તપ જપ ક્રિયાદિ વડે કરી સિદ્ધ કરેલા મંત્રોથી દૃષ્ટિવિષાદિ દુષ્ટ જંતુઓનાં જહેર અને ભૂત પિત્રાશ આદિ અધમ સુરેના કષ્ટો તથા કારાગારાદિ બંધનોથી પણ પ્રાણી મુક્ત થાય છે તેવીજ રીતે ભગવત્ આજ્ઞામાં ચાલનારા શુદ્ધ ક્રિયાપાત્ર એવા ગુરૂ મહારાજ પાસેથી શાસ્ત્રોક્ત વિધિ યુક્ત કરેલા મહામંગલ-ભૂત નવકારાદિના ઉપધાન પણ મહાન ફળદાયી થાય છે. અર્થાત્ સર્પાદિના સિદ્ધ કરેલા મંત્રોથી તો કેવલ ઇહલૌકિક કષ્ટોથીજ આત્મા મુક્ત થાય છે પણ આશ્ચર્ય સહિત ઉપધાન વહેલા સૂત્રો ભણવા, ગણવા, શ્રવણ કરવા, કરાવવા અને મનન કરવાથી ઇહલૌકિક આપત્તિઓથી મુક્ત થતાંની સાથે અખુટ રિદ્ધિ, ઇચ્છિત મનોકામનાનિ પ્રાપ્તિ અને પરંપરાએ અવિચલ મોક્ષ રૂપી લક્ષ્મીનું સામ્રાજ્ય પણ પ્રાપ્ત થાય છે. વર્તમાન સમયમાં કેટલા એક બહુલ સંસારી શ્રી વીતરાગના બચ્ચો પર અશ્રદ્ધા હોવાથી અતીવ અજ્ઞાનતાને લીધે ભ્રમ અને ઉપધાનના વિષયમાં એવી રીતે બોલે છે કે ઉપધાન કરવાનું શું પ્રયોજન છે. સાકર અંધારામાં ખાઓ, અજવાળામાં તે તો બધી જગા મીઠીજ લાગવાની. અર્થાત્ જે ઉપધાન કરીને સૂત્ર વાંચો યા વિના કરે પણ ભગવાનની વાણીમાં તો બધી જગા સમાનજ આનંદ રહેલો છે. એનું સમાધાન સંક્ષેપથી શાસ્ત્રકારોએ આવી રીતે કર્યું છે:— કેઇ તત્ત્વ જ્ઞાની સજ્જન વિનય

૯૮

વૈયાવૃત્તાદિએ કરી પ્રસન્ન કરેલા એવા ગુરૂશ્રીના મુખથી પ્રાપ્ત કરેલ મંત્ર વિધિ યુક્ત સાધન કરે તો ઇચ્છિત મનોકામના સિદ્ધ થાય છે. ગુરૂગમ વિના અવિધથી પોતાની મેલેજ શીખેલ મંત્ર ગણવાથી પુત્ર લેવા જતાં ધણીને ગુમાવવા જેવું બની જાય છે. ઉક્ત પ્રકારેજ ઉપધાનાદિ વહન કરીને સુત્ર વાંચવામાં અને ઉપધાનાદિ વહન કર્યા વિના સુત્ર વાંચવામાં અંતર રહેલો છે. અત્રે થંથ ગૌરવના લયના લીધે ઉપરોક્ત વિષયનું વિશેષ રૂપથી વિવેચન નહીં કરતાં મહાનિસીધાદિ સૂત્રોની લક્ષામણુ કરીને ઉક્ત વિષયને સંકેલીએ છીએ. એવી રીતનો ઉપરોક્ત ઉપધાન વહન કરવા વિષેનો દાખલા પૂર્વક અને અસરકારક ગુરૂ મુખથી ઉપદેશ શ્રવણુ કરીને અત્રેના સંઘે પણ પ્રથમ ઉપધાન વહન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. બાદ ઉપધાન વહન કરવાને માટે એક સંપ થઈ દ્રવ્ય આદિની તમામ વ્યવસ્થા કરી કાર્તિક શુકલ સાતમના દહાડે અતરેની મોટી પૌષધશાલામાં આવેલા વ્યાખ્યાન આપવાના વિશાળ હાલમાં નાંદ મંડાવી ઉપધાન પ્રવેશ મુહૂર્ત કરવામાં આવ્યો હતો. અને માળાનું મુહૂર્ત કાર્તિક વદ ૩ના રોજ સાધવામાં આવ્યું હતું, અને ઉપધાન સમાપ્તિનો વરઘોડો કાર્તિક વદ બીજી ૧૦ના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો હતો. ઉપધાન વહન કરવામાં પાંત્રીસ શ્રાવક શ્રાવિકાઓએ લાલ લીધો હતો. ઉપધાન વહન કરવાને માટે અત્રેના તથા આસપાસના ગામોના શ્રાવકોની બહુ ઉત્કંઠા હતી, પણ આ શહેરમાં પચાસ સાઠ વરસોના દરમીયાનમાં ઉપધાન ન થવાને લીધે ઉક્ત કાર્યમાં અબાણુ હોવાથી તથા આ દેશ એક સાખીઓ હોવાથી વિશેષ કરીને કાર્તિક આદિ બે

૯૯

ત્રણ માસમાંજ વ્યાપારાદિની જાહેરાતલાલી રહે છે અને આ શહેર સ્ટેશનથી પચીસ ગાઉ છેટે હોવાથી માલવા, મારવાડાદિ દેશોના શ્રાવકો ઉક્ત કાર્યોમાં લાગ લઈ શક્યા નહીં. એવં ઉક્ત કારણોને લીધે ઉપધાન વહન કરવાવાલાઓની સંખ્યા કમ થઈ હતી. ઉપધાનના અઢારે દિવસોમાં નાની મોટી પૂજાઓ, અંગ રચના, રાત્રિમાં ભાવનાદિ સફાર્યો સંઘ તરફથી કરવામાં આવ્યાં હતાં. ઉપધાન વહન કરવાની તમામ ક્રિયા સાન્તમૂર્તિ વર્તમાનચાર્ય શ્રીમદ્ (વજય-ભૂપેન્દ્રસૂર્યશ્ચરણ મહારાજ) શ્રીના સ્વ હસ્તેજ કરવામાં આવી હતી. અહિંયાંનાં શ્રાવકોનો ઉક્ત કાર્યમાં વિશેષ અનુભવ ન હતો તો પણ ગુરૂશ્રીના ઉપદેશથી જાણ થઈને ઉપધાનમાં જેઠેલા શ્રાવક શ્રાવિકાઓની સારી રીતે આર સંભાળ રાખવામાં આવી હતી. અર્થાત્ દત્તચિત્ત થઈ તન મન અને ધનથી સેવા બજાવી હતી. ઉપધાનની અંતમાં અર્થાત્ ઉપધાનના અંતિમ દિવસે કાર્તિક વદી બીજી ૧૦ ના દહાડે ઉપધાનની મોગલિક માળા પહેરાવવા માટે ઉપધાન વહન કરવાવાલાઓના સગા સંબંધી તથા માળા આરોપણ મહોત્સવ બેવાના માટે અહિંયાંના તથા બીજા ગામોના શ્રાવક શ્રાવિકાઓ સિવાય અન્ય જનોએ પણ અત્રે આવીને ઉચ્છવમાં વિશેષ શોભા વધારી હતી. આ ઉચ્છવમાં એટલી મેદની એકઠી થઈ હતી કે ધર્મશાળામાં બેસવાની જગ્યા ન મળવાથી કેટલાકોને ધર્મશાળાની બહારના ચોકમાં ઉભુ રહેવું પડ્યું હતું. ગુરૂ મહારાજે માળા પહેરાવવાની વિધિ સવારના આઠ વાગ્યાથી શરૂ કરી હતી તે સાડા દશ વાગે પૂર્ણ થયા પછી ઉપધાન વહન કરવાવાલાઓ

૧૦૦

સંબંધીઓ તરફથી ઉપધાનવાલાઓને માલા પહેરાવવામાં આવી હતી. ત્યારમાઠ અહિંયાંના પ્રસિદ્ધ અને ભાવિક શ્રાવક પારેખ ઉજમચંદ મોતીચંદના સુપુત્ર છગનચંદ ઉજમચંદ તથા વકિલ સંગવી પીતાંમ્બર વજેચંદ તરફથી ઉપધાનવાલા શ્રાવકોને અમદાવાદી પાઘડી તથા શ્રાવિકાઓને ગરમ કાંમદી પહેરામણીમાં આપવામાં આવી હતી. તે સિવાય બીજા સગાં વહાલાંઓ તરફથી તથા ભાવિક અને શ્રદ્ધાળુ સદ્ગૃહસ્થો તરફથી પણ પોત પોતાની શક્તિ અનુસાર જુદી જુદી જાતની પહેરામણીઓ આપવામાં આવી હતી તથા ઉપધાન કરનારાઓ તરફથી ઉપધાનવાલાઓને વાસણ વીગેરેની લ્હાંણી આપવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત માળા પહેરાવવાદિની વિધિ સમાપ્ત થયા પછી ગુરૂ મહારાજે નીચે મુજબ દેશના આપી હતી.

“મુક્તિકની વરમાલા, સુકૃતજલાકર્ષણે ઘટીમાલા ।

સાક્ષાદિવ ગુણમાલા, માલાં પરિધીયતે ધન્યૈઃ ” ॥

ભાવાર્થ:— આ માલા મુક્તિ રૂપી કન્યાની વરમાળા જેવી છે, વળી સુકૃત જે પુણ્ય તે રૂપ જળનું આકર્ષણ કરવામાં રેંટકી ઘટમાળા સમાન છે. અર્થાત્ રેંટની ઘટમાળા જેવી રીતે કુપમાંહેથી જલ આકર્ષણ કરે છે તેવીજ રીતે ઉપધાન આદિ સત્કાર્યો કરી વિધિ પૂર્વક ગુરૂ મંત્રિત વાસણેપથી સુગંધિત કરેલી એવી ઉપરોક્ત માળા પહેરાવાથી પણ નિરંતર આત્માની અંદર પૂણ્ય રૂપી જલનું આકર્ષણ થાય છે. વળી સાક્ષાત્ ઔદાર્ય આદિ ગુણોનીજ માળા ન હોય તેવી રીતની આ માળા પ્રભાવિક

૧૦૧

છે અર્થાત્ આસ્થા અને વિધિપૂર્વક પહેરે તેને માટે તો મોક્ષ-રૂપી માળાજ છે. એવી આ સર્વ ગુણ સંપન્ન માળાને તો કોઈ ભાગ્યવાન પુરુષોજ ધારણ કરે છે. એવં ઉપરોક્ત પ્રકારે માળાના વિષયમાં દેશના શ્રવણ કર્યા પછી સાડા અગીયાર વાગે વરઘોડો કાઢવામાં આવ્યો હતો. વરઘોડામાં મુનિ મંડલ સહ આચાર્યજી મહારાજ પણ પધાર્યા હતા. વરઘોડો નીચે જતાવેલ વ્યવસ્થાથી કાઢવામાં આવ્યો હતો.

વરઘોડાની આગળ પ્રથમ ડંકો, નિશાન ઇન્દ્ર ધ્વજ, ઘોડા-ગાડી, રથ વિગેરે ચાલતો હતો. બાદ ઢાલ સરણાઈ આદિ માંગલિક વાજતો તેની પછી પોલીસ પલટણુ જે પ્યુગલ સાથે ત્યાર બાદ શ્રાવકોનો સમૂહ બાદ જયધ્વની બોલતી જૈન વ જૈનેતર વિદ્યાર્થીઓની નાની મોટી મંડલીઓ ગોઠવવામાં આવી હતી. બાદ જૈન ભજન મંડલી પ્રભુની પાલખી આગળ પ્રભુના ગુણ કીર્તનમાં ગરકાવ થઈ ચાલતી હતી. પાલખીની પછવાડે મુયોજ્ય મુનિ મંડલથી વિંટાએલા સૂરિજી મહારાજ ચાલતા હતા. તેઓની પાછળ ઉપધાન વહન કરેલા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ બાદ સૌભાગ્યવતી શ્રાવિકાઓ આદિનો સમૂહ માંગલિક ગીતો ગાતાં ગાતાં ચાલતો હતો. ઉક્ત કાઠ જોવાને માટે આ શહેરની અને વાવ, હુધવા આદિ બીજા ગામોની જૈન વ જૈનેતર એટલી જનતા ઉલટી હતી કે થસદનો લાંબો અને વિસ્તીર્ણુ બજાર પણ મનુષ્યોથી ભરી જવાથી સંકીર્ણુ થયો હતો. વરઘોડો શહેરના મુખ્ય લક્ષ્મણોમાં તથા રાજ્યની કોર્ટ આગળ થઈને અતરેના પ્રસિધ્ધ અને મુખ્ય શ્રી રૂપભદ્રેવ અને મહાવીર સ્વામીના દહેરા

૧૦૨

શરેનાં દર્શન કરી જૈન વિદ્યાશાળા આગળ થઈ બપોરના દોઢ વાગ્યાના આશરે જૈન પૌષ્ઠશાલામાં આવ્યો હતો. ત્યાં સૂરીજી મહારાજે શ્રોતાઓની મેદનીમાં ઉપધાન કરવાથી, કર્તાને સહાય આપવાથી અને અનુમોદન કરવાથી તથા અંતે તેની મહિમા નિમિત્તે વરઘોડાદિ જૈન ધર્મની ઉન્નતિનાં કાર્યો કરવાથી પ્રાણી શું પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે તેનું ટુંકમાં વિવેચન કર્યું હતું. બાદ જૈન શાસનની અને ગુરૂ મહારાજની જય બોધ્યા પછી રા. રા. શ્રીયુત્ પારેખ છગનચંદ્ર ઉજમચંદ્ર તથા વકીલ પીતામ્બર વજેચંદ્ર તરફથી પ્રભાવના આપવામાં આવી હતી. આ વરઘોડામાં અહિંના નાના મોટા અમલદાર વર્ગે પણ હાજરી આપી સારો ભાગ લીધો હતો. તેમજ અહિંના નેક નામદાર વાલાસાંન દરબાર સાહેબ શ્રી ભીમસિંહજી સાહેબ ખડાદુરે પણ વરઘોડામાં પોલીસ, ખુગલ, ડકો, ઘોડાગાડી વિગેરે જોઈતી મહદ આપી શ્રી જૈન શાસનની શોભામાં વૃદ્ધિ કરી હતી.

એકાદશ વ્યાખ્યાનના અવસરમાં સૂરીજી મહારાજે જંગમ અને સ્થાવર તીર્થોની વ્યાખ્યા કરતાં ફરમાવ્યું કે પોતાની દ્રવ્યાદિની શક્તિ અનુસાર વરસમાં એક બે વાર નાના મોટા તીર્થોની યાત્રા શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકોએ જરૂર કરવી જોઈએ. તેમાં પણ વિશેષ શક્તિવાળાઓએ સંઘ નિકાલી ગુરૂ સાથે છહરી પાળી યાત્રા કરવાથી આત્મા કીયા સુખનો ભોગી થાય છે અને આગળ કીયા મહાત્મ ભાવ્યશાળીઓએ સંઘ નીકાલીને નીજ આત્માને સફલ કરી તેનો ટુંકમાં સરસ રીતે ગુરૂ મુખથી વિવેચન સાંભળી વ્યાખ્યાનમાં બેઠેલા ધર્મ પરાયણ વયોવૃદ્ધ સુશ્રાવક મહુર્મ શેઠ

છગનચંદના સુપુત્ર ઉત્તમભાઈ, ખારસીભાઈ આદિ ભાઈઓ એકત્ર થઈ થરાદથી ઉત્તર દિશામાં સાત ગાઉ ઉપર આવેલા શ્રી ભોરોલ તીર્થની યાત્રા માટે શ્રી સંઘની અને ગુરૂશ્રીની અનુમતિ લઈ મૃગસર સુદ ૫ નો સંઘ નીકાલ્યો હતો. સંઘમાં આચાર્ય મહારાજ આદિ ચાતુર્માસે ખીરાજેલા સાધુ સાધ્વીજીનો સમુદાય તથા થરાદના અને આસપાસના શ્રાવક શ્રાવિકાઓ મળીને અંદાજે છસો સાતસો માણસો સાથે હતાં. એક રાત્રી વચમાં ભાચર ગામે રહી ખીજે દિવસે એટલે મૃગસર સુદ ૬ ને વાર શુક્રના રોજ ચતુર્વિધ સંઘ સહ આચાર્ય મહારાજ શ્રી ભોરોલ પધાર્યા. ત્યાંના સંઘે પણ સમારોહથી સામૈયું કરી ગુરૂશ્રીને અને સંઘને વધાવી ચતુર્વિધ સંઘ સહ ગુરૂ મહારાજનો ગામમાં પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. ત્યાં શ્રી આબાલ બ્રહ્મચારી ખાવીસમા શ્રી નેમિનાથ શ્વામિની શ્યામ પાષાણની અતીવ પ્રાચીન અને મનોહર મૂર્તિનાં ચતુર્વિધ સંઘે ગુરૂશ્રીની સાથે દર્શન કરી પોત પોતાની આત્માને કૃતાર્થ માની હતી. ત્યાં સંઘની તરફથી બે નવકારસી, ળડી પુળ, અંગ રચના, પ્રભાવના થઈ હતી અને રાત્રે દહેરાશરમાં ભાવના બેસાડવામાં આવી હતી. ખીજે દહાડે ત્યાંના સંઘના આગ્રહથી ગુરૂશ્રીએ સ્થીરતા કરી સંઘની ભક્તિ કસ્વાથી, વિદ્યા દાન આપવાથી અને દ્રવ્યાદિની સહાયતા કરી વિદ્યાર્થીઓને વિદ્યા દાન આપાવવાથી શું લાભ પ્રાપ્ત થાય છે તે ઉપર શાસ્ત્રીય સરસ હેતુ દર્શાવેલા આપી શ્રોતાઓના હૃદયમાં સારી છાપ પાડી હતી. બાદ ગુરૂશ્રીના ઉપ-દેશથી આકર્ષાઈ ત્યાંના કામદાર સાહેબ આદિ સખી ગૃહસ્થોએ

૧૦૪

ધરાહમાં ગુરૂત્રીના ઉપદેશથી નૂતન સ્થાપન કરવામાં આવેલી શ્રી ધનચંદ્ર સૂરી જૈન શ્રેતામ્બર પાઠશાળામાં યોગ્ય મદદ આપી હતી. સહાયતા આપનાર સદ્ગૃહસ્થોનાં નામ આ પુસ્તકના અંતમાં છપાવવામાં આવ્યાં છે. ત્યાં ચોવીસ ઘર જેનોનાં છે. અહિંયાં યાત્રાળુઓને ઠેરવા માટે જે ધર્મશાલાઓ તથા એક સાધારણ જૈન લાયબ્રેરી છે. ત્યાંના સંઘ અને ત્યાંના કામદાર મહેતા જીતમલ કેશવજી તરફથી યાત્રાએ આવતા જૈન ભાઈઓની સારી સગવડતા રાખવામાં આવે છે. શ્રી નેમિનાથ પ્રભુની મૂર્તિ અતીવ ચિત્તાકર્ષક, દર્શનીય અને મનોહર છે. આ પ્રતિમાજી સંવત ૧૯૬૨ ની સાલમાં ભોરોલની નજીક આવેલા દેવતભેડુ નામના તળાવમાંથી લાદરવા સુદ ૩ સોમવારે ખેદ કામ કરતાં પ્રગટ થઈ હતી. ત્યાંથી ભોરોલના સંઘે મહોત્સવ પૂર્વક ગામમાં પધરાવી ધર્મશાળાની ચોરડીમાં પરોણા દાખલ રાખેલ, પણ તેજ દિવસની મધ્યરાત્રિમાં પેલાં તો આખી ધર્મશાલા ધુળાવી પછી ચોરડીની બહાર માંચા ઉપર મુતેલા ચોકી-દારોને મ આ ઉપરથી અદૃશ્ય રૂપથી કોઈએ આવીને હેઠે નાખ્યા. એવી રીતે તેજ રાત્રિમાં જે ચાર વાર ઉપરોક્ત ચમત્કાર જોઈ ચોકીદારો બહુ ભયભીત થયા અને ત્યાંથી નાશી જવાને માટે બહુ પ્રયત્ન કર્યો પણ દેવ માયાના યોગે પગ સ્થંભન થવાથી રાત્રિમાં ત્યાંથી જઈ શક્યા નહીં. અવશેષ રાત્રિ પ્રભુનું મનમાં સ્મરણ કરતાં બેઠા બેઠા નીકાળી હતી અને પ્રભુનું સ્મરણ કરવાથી ઉપસર્ગ પણ શાન્ત થયો હતો. બાદ દિવસ ઉઝ્યા પછી ચોકી-દારો પેલાના માંચા આદિ લઈ ઉપરોક્ત ચમત્કારિક અને આશ્ચર્ય-

૧૦૫

જનક રાત્રિનો વૃત્તાન્ત ત્યાંના પંચોને બહિર કરી નોકરીથી રજા માગી પોત પોતાને સ્થાને ગયા. તેજ રાત્રિમાં ત્યાંના સેવકને પણ નીચે મુજબ સ્વપ્નું આવ્યું હતું:—

“કોઈએ અદૃશ્ય રૂપથી તેની પાસે આવીને કહ્યું કે ચોરડામાં મને રાખવાથી અહિંયાનો સંઘ મારી આશાતના કરાવવાનો ભાગી બને છે. માટે કોઈ યોગ્ય સ્થાને પ્રતિમાની સ્થાપના કરવી જોઈએ.” બીજે દિવસે સેવકે પણ ઉપરોક્ત રાત્રિનું વૃત્તાન્ત ત્યાંના સંઘને સંભળાવ્યું હતું. બાદ ત્યાંના સંઘે પણ યોગ્ય વિચાર કરી તે વખતે પાટણમાં સ્થીરતા કરી રહેલા શ્રી આત્મારામજીના સમુદાયના મુનિશ્રી કાન્તિવિજયજીના પાસે મુહુર્ત કઢાવી ધર્મશાલાની પાસેજ આવેલા પ્રાચીન દહેરાશરમાંજ સંવત ૧૯૬૨ના ભાદરવા સુદ ૧૩ના દિવસે શુભ ચૌધડીઆમાં હાલમાં બિરાજેલ પ્રભુની મૂર્તિની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ મૂર્તિ અમત્કારીક અને પ્રભાવિક છે કારણ કે પ્રતિમાજીને દહેરાશરમાં પધરાવ્યા પછી ત્યાંની દશા સારી છે. ત્યારબાદ કેટલાંક વરસ સુધી આ પ્રતિમાજીની નાબી દ્વારા અમી પણ ઝરતું હતું. ઉપરોક્ત હાલ (કિંવદન્તિ સાંભળીને) લખવામાં આવ્યો છે. વિશેષ પ્રતિમાજી સંબંધી હાલ સેવા સમાજ મારપ્રત ત્યાંનો સંઘ બહાર પાડવાનો વિચાર બલાવે છે તેથી જાણવો. ભોરોલમાં ઉક્ત પ્રતિમાજીને માટે લખ્ય અને યોગ્ય શિખરબંધ દહેરાશર બંધાવવાની પૂર્ણ આવશ્યકતા છે માટે ત્યાંનો તેમજ અન્ય ગામોનો જૈન સંઘ ઉક્ત કાર્યને માટે જરૂર ધ્યાન

૧૦૬

આપશે. ત્યાંથી અષ્ટમીનો વિહાર કરી જમડા આદિ ગામોની જૈન વ જૈનેતર પ્રબળે ધાર્મિક તાલિમ આપતા સંઘ સહ સુદ દના રોજ પાછા શ્રી થરાદ પધાર્યા હતા.

આચાર્યશ્રીનો થરાદથી તરતજ વિહાર કરવાનો વિચાર હતો પણ પોષ દશમી (મગસરવદ ૧૦) તથા ગુરૂ જયન્તિ (પોષ સુદ ૭) નજીક આવતી હોવાથી સંઘે તેમજ શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજના મેમ્બરોએ બહુજ આગ્રહ કરવાથી સ્થિરતા કરી હતી.

પોષ દશમીના રોજ થરાદની બહાર આવેલ શ્રી ગોડી-પાર્શ્વ પ્રભુજીનાં પગલાં છે, ત્યાં થરાદના સંગવી જીવરાજ હકમચંદ તરફથી ખૂબ ઠાઠપાઠથી પૂજા ભણાવવામાં આવી હતી.

પોષ સુદ ૭ ના રોજ ગુરૂ જયન્તિ હોવાથી તે દિવસે શહેરમાં પાખી પાળવામાં આવી હતી, અને વ્યાપારાદિ નાનાં મોટાં તમામ આરંભનાં કાર્યો બંધ રાખવામાં આવ્યાં હતાં. તેમજ શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ તરફથી અને શ્રી ધનચંદ્રસૂરી જૈન શ્વેતામ્બર પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓ તરફથી પૌષધશાલાનું મકાન ધ્વજ પતાકા વિગેરેથી શણગારવામાં આવ્યું હતું, તેમજ સેવા સમાજનું મકાન પણ શણગારવામાં આવ્યું હતું.

શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ તરફથી પોષ સુદ ૭ ના રોજ સવારના સાડા આઠ વાગે સદગત ગુરૂશ્રીના ફેટા સાથે મોટું સરઘસ કાઢવામાં આવ્યું હતું. સરઘસ બજારમાં થઈ શ્રી ગોડી પાર્શ્વ પ્રભુનાં પગલાંનાં દર્શન કરી મૂળ્ય પૌષધશાલામાં આવ્યું હતું. ત્યાં આવ્યા પછી શ્રી આચાર્યજી

૧૦૭

મહારાજે મહુમ ગુરૂશ્રી કેવા મહાન્ અને પૂજનીય પુરૂષ થઇ ગયા તે વિષે તેઓશ્રીના ગુણોનું કેટલાક દાખલા સાથે વિવેચન કરી બતાવ્યું હતું. ત્યારબાદ મુનિશ્રી લક્ષ્મી વિજયજીએ સુંદર અને મધુર રાગમાં તેઓશ્રીનું જીવન વૃતાન્ત રાસમાં બનાવેલ વાંચી સંલગ્નાવ્યું હતું. બપોરે પૌષ્ઠશાલાનાજ મકાનમાં થરાદના સગવી ચતુરભાઈ હુકમચંદ તરફથી મુનિશ્રી તીર્થ વિજયજીએ બનાવેલ ગુરૂશ્રીની પુજા ભણાવવામાં આવી હતી. અને શ્રી વિમળનાથ પ્રભુના દહેરાશરે આંગી રચવામાં આવી હતી. બાદ રાત્રે ગુરૂશ્રીની આરતી ઉતાર્યા બાદ શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજના આનરેરી સેક્રેટરી રા. રા. મોહનલાલ ખેતસીભાઈએ મહાન્ પુરૂષોની જયન્તિ ઉજવવામાં શું કારણો રહેલાં છે, ગુરૂ મહારાજને આપણે શા માટે વધારે પૂજનીય માનીએ છીએ તથા ગુરૂ મહારાજે પોતે આચાર્ય તરીકે કરવાં જોઈતાં શું શું કાર્યો કર્યાં હતાં વિગેરે સર્ચતાં તેઓ શ્રીનું જન્મથી તે અંત સુધી ટુંકમાં જીવન વૃતાન્ત કહી સંલગ્નાવ્યું હતું. બાદમાં ગુરૂ મહારાજની જય બોદ્ધી સભા વિસર્જન કરવામાં આવી હતી.

ત્યાર બાદ આચાર્ય મહારાજે કેટલાએક દિવસ થરાદમાં સ્થિરતા કરી શ્રી જૈન ભંડાર તૈયાર કરાવવાનું તથા કેટલાંક દહેરાશરોમાં થતી આશાતના બંધ કરાવવાનું કાર્ય પુર્ણ કરાવી ભંડારમાં પુસ્તકો વિગેરેની બરોબર વ્યવસ્થા કરી સંવત ૧૯૮૩ ના ફાગણ સુદ ૧ ના રોજ સવારમાં અત્રેથી આચાર્ય શ્રી પોતાના સુયોગ્ય મુનિ મંડલ સહ વિહાર કરી ફાગણ સુદ ૨ ના રોજ

૧૦૮

શ્રી વાવ પધાર્યા. અહીંના સંઘે આપનો સારો સત્કાર કર્યો હતો અને સંઘના આગ્રહથી અત્રે પંદર દિવસની સ્થિરતા કરીને અહીંના સંઘને સારો ધાર્મિક બોધ આપ્યો હતો. અહીં આચાર્ય શ્રીના પાસે કેટલાક તેરાપંથિયો પ્રશ્નો પુછવા આવ્યા હતા અને આપના મુખ્યારવિદ્ શાસ્ત્રીય પ્રમાણે સાથે ઉત્તરો સાંભળીને બહુ પ્રસન્ન થયા હતા.

વાવનો તથા ત્યાર પછીનો હાલ યથા અવસર બીજા ભાગમાં આપવામાં આવશે. ઇતિ

થરાદ (થીરપુર)ની પ્રાચીનતા.

થરાદ શહેરની ઉત્પત્તિ:—

* શ્રીપુર નગર કેા છોડ કે, પશ્ચિમ ગયે પરમાર;
સંવત્ એકસો ને એક, વાસ્યો શહેર થરાદ.

થરાદ સંવત્ ૧૦૧ (ઇ. સ. ૪૫)માં ઐહાણુ રજપુત થીરપાલ ધરૂ નામના પુરૂષે વસાવેલું છે એવી દંતકથા ચાલે છે, અને તેમના નામ ઉપરથી આ શહેરનું નામ થીરપુર પડ્યું હતું. પણ હાલ તે થરાદ નામથી ઓળખાય છે. થીરપાલ ધરૂ પોતે જૈન ધર્મિ હતા. અત્યારે પણ તેમના વંશજો થરાદ અને આજુબાજુના ગામોમાં વસે છે, અને “ધરૂ” ના નામથી ઓળખાય છે, અને જૈન ધર્મ પાળે છે.

* શ્રીપુર એ બીન્નમાલ શહેરનું બીજું નામ છે. તેનાં ઘણાં નામો છે:—
શ્રીમાલ, રત્નમાલ, પુષ્પમાલ, બીન્નમાલ, શ્રીનગર, શ્રીપુર વિગેરે.

૧૧૦

સિંભા:— આ શહેરની ઉત્તરે મારવાડ, પૂર્વમાં પાલણપુર, દક્ષિણે દિગ્ગોદર અને સુર્યગામ અને પ્રશ્નિમે વાવ આવેલું છે.

થરાદ એ થરાદ સ્ટેટની રાજ્યધાનીનું મુખ્ય શહેર છે, અને તેના તાળામાં નાના મોટાં ૧૬૩ ગામો આવેલ છે. આ સ્ટેટનું ક્ષેત્રફળ ૧૨૬૦૬ ચોરસ માઇલનું છે, અને સને ૧૯૨૧ ની સાલની ગણતરી મુજબ એકંદર વસ્તી ૫૨૮૩૯ માણસની છે. તેમાં જૈનીઓની વસ્તી ૪૧૦૩ માણસની છે. તે પૈકી થરાદ શહેરમાં ૧૫૭૧ માણસો છે.

થીરપાલ ધરના માટે એવી દંત કથા ચાલે છે કે તેઓ જે લાઈ હતા. તેમાંના મોટા થીરપાલ ધર હતા, અને ભીન્નમાલ શહેરમાં રહેતા હતા. તેમના પિતાજીના મૃત્યુ પછી જાંને લાઈઓ વચ્ચે અરસપરસ કલેશ થવા માંડ્યો તેથી મોટા લાઈ થીરપાલે ભીન્નમાલમાંથી નીકળી બીજે ગામ જવા વિચાર કર્યો. તેવામાં તેજ રાત્રે થીરપાલ ધરને સ્વપ્ન આવ્યું અને તેમાં આશાપુરી માતાજીનાં સાક્ષાત દર્શન થયાં. માતાજીએ થીરપાલ ધરને નિરાશ નહીં થતાં પોતાની આજ્ઞા અનુસાર વર્તવા જણાવ્યું. થીરપાલે માતાજીને જે હાથ જોડી વંદણા કરી માતાજીની આજ્ઞા શિરોધાર્ય ચડાવવા ઇશ્વરત કરી. ત્યાર પછી માતાજીએ તેમને આજ્ઞા કરી કે મારી મૂર્તિને અહીંથી ગાડામાં બેસાડીને લઈ ચાલ. જતાં જતાં રસ્તામાં જ્યાં ગાડાની નાણુ (ધુંસરૂ ખાંધવા ની રસી) ત્રૂટે ત્યાં મારી મુર્તિની સ્થાપના કરી મને પણ તેજ નામથી ઓળખાવજે. ત્યાર પછી ત્યાંથી આગળ ચાલતાં જ્યાં કુતરાં અને સસલાં લડતાં જોવામાં આવે અને કુતરાંની પાછળ

૧૧૧

સસલાં દોડતાં જણાય તે જમીન શૂરી સમજી ત્યાં ગામ વસાવજે.
આવે આશીર્વાદ આપી માતાજી અંતર્ધ્યાન (અદશ્ય) થઇ ગયાં.

આ ઉપરથી ખીજેજ દિવસે રાત્રિના સ્વપ્ના મુજબ પ્રભાતમાં વહેંદા ઉઠી શુભ મુહુર્ત અને શુભ ચોઘડીઆમાં ધીરપાલ ધરૂએ ભીન્નમાલથી પ્રયાણ કર્યું. માતાજીની સૂવર્ણની મુર્તિને ગાડામાં પધરાવવામાં આવી. માતાજીની મુર્તિ સાથે જ સુવર્ણના હંસ હતા. ધીરપાલ ધરૂએ જ્યારે ભીન્નમાલથી માતાજીની મુર્તિ સાથે પ્રયાણ કર્યું ત્યારે તેઓની સાથે ખીજાં જ કુટુંબ હતાં. એક તો વીરવાડીઆના નામથી યોગખાતું કુટુંબ કે જેનું નામ મળી શક્યું નથી. અને ખીજા મહાત્મા મોહનદાસ ત્યાગી હતા.

તેઓ ભીન્નમાલથી ચાલતા ચાલતા હાલે જ્યાં માતાજીનું મકાન છે ત્યાં આવ્યા કે ગાડાની નાણુ (ધુંસરાને ખાંધવાનું દોરડું) ત્રૂટી એટલે રાત્રીના સ્વપ્ના મુજબ તેજ શુભ મુહુર્ત જાણી ત્યાંજ માતાજીની મુર્તિને પરોણા દાખલ ખિરાજમાન કરવામાં આવી, અને માતાજીનું નામ ગાડાની નાણુ ત્રૂટી તે ઉપરથી “નાણુ દેવી” (આશાપુરી) રાખવામાં આવ્યું અને પાછળથી ત્યાં મંદિર બનાવરાવી વિધિ પુર્વક ખુબ ધામધુમથી પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી હતી. તે મંદિર હાલે નાણુદેવી માતાજીના મંદિરના નામથી પ્રખ્યાત છે. અને તે હાલના થરાદથી ઇશાન કુણમાં અડધો માઈલ દુર આવેલું છે. તેનો જીર્ણોદ્ધાર સંવત ૧૯૨૧ ની સાલમાં નામદાર થરાદ દરબાર સાહેબ શ્રી ભીમસિંહજી સાહેબ બહાદુરના અમલમાં કરાવવામાં આવ્યો છે. તેમજ માતાજીના દર્શનાર્થે બહારથી આવતા યાત્રાળુઓ માટે શહેરમાં એક ધર્મશાળા

૧૧૨

પણ ખંધાવવામાં આવેલ છે, જે નાણુદેવી માતાજીની ધર્મશાળના નામથી ઓળખાય છે.

ત્યાંથી થીરપાલ ધરૂ, વીરવાડીઆ તથા મહાત્મા મોહનદાસ સાથે થોડેક આગળ આદ્યા કે રાત્રિના સ્વપ્નાનુસાર કુતરાંની પાછળ સસલાંને દોડતાં જોયાં. આ દૃશ્ય જોઈ આ જમીન શુરાતનવાળી સમગ્ર માતાજીની આજ્ઞા અનુસાર ચોડાણ રજપુત થીરપાલ ધરૂએ વિક્રમ સંવત ૧૦૧ ની સાલમાં શુભ મુહુર્તમાં ત્યાં તોરણ ખાંધી ગામ વસાવ્યું અને તેજ દીવસે શુભ મુહુર્ત લઈ થીરપાલ ધરૂ ગાદીનસીન થયા. વીરવાડીઆને મંત્રી પદ આપવામાં આવ્યું અને મહાત્મા મોહનદાસને માતાજીની સેવા પુજા વિગેરે કરવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું; અને શહેરનું નામ થીરપાલ ધરૂના નામ ઉપરથી થીરપુર રાખવામાં આવ્યું પણ અત્યારે તે થરાદના નામથી ઓળખાય છે.

આ શહેર એવા શુભ મુહુર્તમાં વસાવવામાં આવ્યું હતું કે તે તરતજ આબાદ થઈ ગયું. તેના ઉપર થીરપાલ ધરૂના વંશજોએ લગભગ સંવત ૮૬૬ (ઇ. સ. ૭૮૦) સુધી રાજ્ય કર્યું.

તે વખત દરમીયાન થરાદમાં ૧૪૪૪ સ્તંભનું સફેદ આરસના પાષાણનું એક ચોમુખ લબ્ધ અને મનોહર જૈન મંદિર બનાવવામાં આવ્યું હતું જે મંદિરનો મુસલમાની રાજ્યમાં નાશ થયો હતો પણ ક્યારે નાશ થયો તેનો ચોક્કસ વખત મળી શકતો નથી. તેનાં ખંડીયરો હજી પણ શહેરની પશ્ચિમ દિશામાં જોવામાં આવે છે અને ચોમાસાની રૂતુમાં આ ખંડીયરોમાંથી પથ્થરના કડકા અને મોટી મોટી બુંની માટીની ઈંટો મળી આવે છે જે પથ્થર

૧૧૩

જેવી મજબુત અને લગભગ બે પુટ લાંબી હોય છે.

સઢહું ખાંડીયરોમાંથી સાંગોપાંગ અત્યંત મનોહર વિશાળ લગભગ એક પુરૂષ ઉંચી શ્વેત વર્ણી ચોવીસમાં તિર્થંકર શ્રી મહાવીર પ્રભુજીની બેઠાં પ્રતિમાજી અને તેથી પણ ઉચ્ચાર્થના કાઉન્સિલીયાજી નીકળ્યા હતા. તે બીજા મહાન્ રાજા કુમાર-પાળે ભરાવેલું છે અને દર્શન કરવા યોગ્ય છે. હાલે તે શહેરની નજીક આવેલા દહેરાશરમાં ખીરાજમાન છે. બીજી પણ ઘણી મુર્તિઓ સમયે સમયે નીકળતી હતી. હમણાંજ સંવત ૧૯૮૦ ની સાલમાં એક ઓડના ઘરમાંથી જમીન ખોદતાં ચોવીસે તિર્થંકર પ્રભુની ચોવીસ પ્રતિમાજી નીકળ્યાં હતાં. તેમાં એક મુળ નાયક શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીનાં કેશરિયા આરસ પાષાણનાં પ્રતિમાજી હતાં અને બાકીનાં બિંબ ધાતુનાં હતાં. આ ઉપરથી જણાય છે કે આ શહેર પૂર્વે મહાન્ જંનીઓની સમૃદ્ધિવાળું હશે અને તેમાં મોટાં દહેરાશરે આવેલ હશે.

આ શહેરમાં પૂર્વે જંનીઓનાં ઘર અઢાર સોથી બાવીસ સો સુધી હોવાનું કહેવાય છે અને શહેર પણ હાલે માતાજીનું મંદિર જે ગામથી ઇશાન કુણમાં અડધો ગાઉ છે ત્યાં સુધીના વિસ્તારમાં હતું એટલે કે માતાજીનું મંદિર શહેરના આંધે (દરવાજે) હતું. આ વસ્તીનો મોટો ભાગ સંવત ૧૮૬૬ (અગણોતેરા દુષ્કાળમાં) ના ભયંકર દુષ્કાળ વખતે દેશાવરખાતે નીકળી ગયો હતો, જે પૈકીનાં ઘણાંખરાં અમદાવાદ, પાલણપુર, રાધનપુર, ડીસા, ધાંનેરા, ધાણધાર, ચડોતર, વીશનગર, વીરમગામ અને કાઠીયાવાડમાં વાંકાનેર વિગેરે સ્થળે અને દક્ષિણમાં પુના

૧૧૪

તરફ જઈ રહેલ છે. જ્યારે તેઓના ઘરે પુત્રનો જન્મ થાય છે અને પરણે છે ત્યારે ખર્ચે વખતે મુળ વતની થરાદના હોવાથી નાણાદેવી માતાજીને અથવા તો અમકાર દેવી માતાજી કે જે પાંચસો વેરા (જૈની)ની કુળદેવી છે તેમને પગે લગાડવા (ગોતરજ બારવા) અહીં સંખ્યાબંધ માણસો આવે છે. અને તેઓને પુછતાં અસલ થરાદના રહીશ હોવાનું જણાવે છે, પણ દુષ્કાળ વખતે કેટલાંક કારણોને લીધે પરદેશ ગુજરાત અર્થે નીકળી ગયેલ અને ત્યાંજ ફાવી જવાથી ઘરબાર કરી રહ્યા. પરદેશ નીકળી ગયેલ લાગ હાલે સારી સ્થિતિમાં હોવાનું જણાય છે. અને તેઓ ત્યાં “થરાદરા” તરીકે ઓળખાય છે.

અમકાર દેવી માતાજીની પણ શહેરમાં તેમના દર્શનાર્થે આવનાર યાત્રિકો માટે એક ધર્મશાળા બંધાવવામાં આવેલ છે. આ માતાજીનું ધામ પણ નાણાદેવી માતાજીના ધામની પેઠે પ્રખ્યાત છે.

કહેવાય છે કે અહીં જોનોનાં ધાર્મિક પુસ્તકોનો મહાન્ ભંડાર હતો જેમાં હસ્ત લિખિત તેમજ તાડ પત્રો ઉપર લખાયેલ ઘણી પ્રતો હતી, પણ તે ભંડાર કાળ દોષના કારણે પડી જવાથી ઘણી પ્રતો બગડી નાશ પામી હતી, તેમજ કેટલીક ચોરાઈ પણ ગઈ હતી. અને તેમાંની કેટલીક પ્રતો હાલે બીજા નવીન બનાવેલ ભંડારમાં છે અને તે પણ સારી સંખ્યામાં છે.

વળી એમ પણ કહેવાય છે કે અહીં ગોરજી (યતિ)ની પોશાળ હતી અને તેમાં પણ ઘણી સારી પ્રતો હતી. હાલે તે પણ પડી ગયેલ છે. તેઓ અહીંના નામાંકિત ગોરજી (મહાત્મા) હતા જેના વંશજો અત્યારે પણ અહીંજ રહે છે. પ્રથમ તેઓ

૧૧૫

ફકકડ રહેતા પણ મહાત્મા મેયાચંદજીના વળતથી ઘરખારી થયા છે.

અહીં જૈનનાં તેર દહેરાશર છે અને એક જીર્ણ થઇ પડી ગયેલ છે. તેમાંની પ્રતિમાજી બીજા દહેરાશરમાં પધરાવવામાં આવેલ છે. તેર પૈકી એકમાં શ્રી ગોડી પાર્શ્વ પ્રભુજીનાં પગલાં છે અને તે “વરખડી” ના નામથી પ્રખ્યાત છે. એક ગોરજીનું ઘર દહેરાશર છે, અને એક ઝમકાર દેવી માતાજીનું દહેરું છે અને તેમાં જૈન પ્રતિમાજી પધરાવેલ હોવાથી તે પણ જૈન દહેરાશરના નામેજ ઓળખાય છે. જ્યારે બાકીનાં દશ દહેરાશર સારાં અને મહોંટાં પણ છે. તે સંબંધી વિગતવાર પત્રક પાછળ આપવામાં આવ્યું છે તેથી જાણવું.

થારાપદ્રીય ગચ્છ:— થરાહમાં પ્રાચીન કાળમાં ઉત્પન્ન થયેલ અને થરાહના નામથી પ્રસિદ્ધ થયેલ આચાર્યથી થારાપદ્રીય ગચ્છની ઉત્પત્તિ થયેલ સંભવે છે. થારાપદ્ર ગચ્છમાં વિ. સં. ૧૦૮૫ માં વાઢિવૈતાલ શાંતિસૂરિ થયેલ છે. તેમણે ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર પર વિસ્તારવાળી ટીકા રચેલી છે. થારાપદ્રીય ગચ્છમાં શાલિભદ્રસૂરિના શિષ્ય નમિસાધુ સં. ૧૧૨૫ માં વિદ્યમાન હતા. તે સાલમાં નમિસાધુએ રૂદ્રટના બનાવેલા કાળ્યાલંકાર નામના સાહિત્ય ગ્રંથ પર ટિપ્પન રચ્યું છે. નમિસાધુએ સં. ૧૧૨૨ માં ષડાવશ્યક ટીકા નામનો ગ્રંથ રચ્યો છે.

કડવો-પન્થ-મત:— સંવત્ ૧૫૬૨ ની સાલમાં કડવાશાહ નામના એક વાણીયાએ પોતાના નામ ઉપસ્થી કડવો પન્થ ચલાવ્યો. કડવાશાહે આ કાળમાં કોઈ સાધુ નથી એવો પન્થ ચલાવ્યો, અને ત્રણ થુઇની માન્યતા ધારણ કરી. વીસનગર

૧૧૬

રાધનપુર, થરાદ, અને અમદાવાદમાં કડવાશાહુ મતના શ્રાવકો છે. કડવાશાહુનો પંથ-મત હાલ વીશનગર વીગેરે ગામોમાં વિદ્યમાન છે અને તેની પરંપરાએ તે પંથનો ઉપદેશક પણ વિદ્યમાન છે.

અહીં ખોડાં દોર માટે એક ધર્મશાળા છે તેમજ બીજી મોટી ધર્મશાળા મહાજન તરફથી વસાવવામાં આવેલ મહાજન-પુરા ગામમાં બંધાવવામાં આવેલ છે. જેનો વહીવટ મહાજન ચલાવે છે.

આ શહેરમાં એક ઇંગ્લેજ સ્કુલ, ગુજરાતી સરકારી તથા ગામડી મળી બે સ્કુલો, એક કન્યાશાળા, જૈનશાળા, ઉર્દુશાળા અને દવાખાનું છે. તે ઉપરાંત બે મંદિરો વૈષ્ણવ ધર્મનાં, એક મહાદેવનું દહેરાશર અને ત્રણ મસ્જિદો આવેલી છે.

કહેવાય છે કે થોરપાલ ધરૂ ગાદી આવ્યા પછી થોડાંક વર્ષ બાદ તેમના ત્યાં એક કુંવરીનો જન્મ થયો અને તેણીનું નામ જસુબાઈ* રાખવામાં આવ્યું હતું. તેણીનાં લગ્ન ત્યાંના મુખ્ય મંત્રિ વીરવાડીઆના કુંવર ગડસિંહ સાથે કરવામાં આવ્યાં હતાં. આ લગ્નમાં જસુબાઈએ પોતાના પિતાજી પાસે કન્યા-દાનમાં એવું માગેલ કે હું એક રાતમાં જેટલી જમીનમાં ફરી વળું તેટલી જમીન ગૌચર માટે મુકવી. તે વાત કબુલ રાખવાથી જસુબાઈ એક રાત્રિમાં લગભગ ત્રણ ચોરસ ગાઉ જમીન ફરી વળ્યાં હતાં જે તેણીની માગણી મુજબ ગૌચર તરીકે મુકવામાં

* જસુબાઈને જહાંગીર્ અથવા જહુબા પણ કહેતા હતા અને તે જસુબાઈનું અપભ્રંશ અથવા તેા લાડનું નામ હતું.

૧૧૭

આવેલ અને તે જમીનનું નામ બંન્ને વર કન્યાના નામ ઉપરથી “જસુ ગડ” રાખવામાં આવ્યું હતું અને તે હાલપણુ જહાંગડઃ અથવા જાંગડ નામથી ઓળખાય છે અને તે થરાદથી નજીક ઉત્તરે આવેલ છે.

જહાંગડ (જાંગડ) સંબંધમાં નામદાર દરબાર સાહેબ અને મહાજન વચ્ચે તકરાર પડી હતી. તેનો આપસમાં ફડચો થઈ મહાજનને અમુક જમીન ખોડાં ઢોરો માટે કાઢી આપવામાં આવેલ અને ત્યાં મહાજનને થોડી જમીન પડતર રાખી બીજી ઉપર ગામ વસાવી “મહાજનપુરા” નામ રાખેલ છે. જેની તમામ પેઢાશ ખોડાં ઢોરો માટે વપરાય છે અને ત્યાં ખોડાં ઢોરોની મોટી ધર્મશાળા બંધાવેલ છે અને બીજી જમીન ઉપર રાજ્ય તરફથી ગામ વસાવી મહુમ દરબાર સાહેબ શ્રીના નામ ઉપરથી તેનું નામ “દોલતપુરા” રાખવામાં આવ્યું છે.

માતાજીના માટે એવી દાંતકથા ચાલે છે કે કેટલાક વખત પછી કાલ દોષના કારણે કેઈ સજ્જસ માતાજીનો સુવર્ણનો એક હંસ ચોરી ગયેલ તે ઉપરથી માતાજી પોતાના બીજા હંસ સહિત બાબુના કુવામાં અદૃશ્ય થઈ ગયાં હતાં જે કુવો હાલે પડી જઈ ખુડાઈ ગયેલની સ્થિતિમાં મોજુદ છે. આ હકીકતની બાબુ થતાંજ કેટલાક ભાવિક અને શ્રદ્ધાળુ જૈનોએ આવી અરજ કરી અને થયેલ ભૂલની માફી માગી તેથી અસલ મુર્તિ તો નહીં નીકળતાં એક ગેબી અવાજ થયો અને તે અવાજની સાથેજ એક પત્થરની તેજ આકારની મુર્તિ નીકળી જે હાલ મંદિરમાં

x જહાંગડ અથવા જાંગડ એ નામ જસુગડનું અપભ્રંશ છે.

૧૧૮

વિદ્યમાન છે અને ત્યારથી જે કોઈ માતાજીને જાર કરવા માટે આવે છે તે પ્રથમ મંદિરમાં હાલની મુર્તિ આગળ જાર કર્યા પછી આ ભાંગેલો કુવો કે જેમા માતાજીની અસલ સૂવર્ણની મુર્તિ અલોપ થઈ ગઈ હતી તેમાં જાર કરવાનો રિવાજ ચાલતો આવે છે.

માતાજીને જૈન તેમજ જૈનેતર તમામ વર્ણ માને છે અને સેવા કરે છે. તેમજ માનતાઓ પણ ઘણીજ થાય છે. ઘણે ભાગે તેમને શ્રીકૃષ્ણ ચડાવવાનો અથવા તો વધેરવાનો રિવાજ છે.

પ્રથમની યાદગિરિ માટે હજી એટલો રિવાજ તો ચાલે છે કે અહીં જ્યારે કોઈપણ જૈન ભાઈને ઘરે દીકરાનું લગ્ન હોય છે ત્યારે લગ્ન લખાવતી વખતે ધરૂ અને વીરવાડીઆના કુટુંબ માંથી એક એક પુરૂષને બોલાવવામાં આવે છે અને તેઓને દરેકને એક એક ટકો (ત્રણ પૈસા) આપવામાં આવે છે. તેમની હાજરીની લગ્ન લખાવતી વખતે જરૂર રહે છે. તેમજ અહીંથી પાંચ ગાઉ ઉપર આવેલ વાવના રાજા કે જેઓ રાણાજીના નામથી ઓળખાય છે તેઓનો રાજ્યાભિષેક થાય છે ત્યારે ઉપર બતાવેલ બન્ને કુટુંબનો એક એક પુરૂષ ત્યાં જાય છે. વીરવાડીઆના કુટુંબનો માણસ પોતાની આંગળીમાંથી લોહી કાઢે છે અને ધરૂ ગાદીનશીન થનાર રાજાને તીલક કરે છે. જે માટે રાણાજી તરફથી તેઓને એક ઘોડી અને એક ભેંસ ભેંટ આપવામાં આવે છે.

આ શહેર પુર્વે મહાન્ જૈનીઓની વસ્તી અને સ્મૃદ્ધિવાળું મહોદ્ધ શહેર હતું. તેની યાદગિરિ અને પ્રાચીનતા માટે ઘણા નોંધવા લાયક બનાવો બનેલા છે. પરંતુ તે શોધખોળના

૧૧૯

અભાવે અજવાળામાં આવી શકતા નથી. તેમ છતાં પણ ખની શકે તેટલી હકીકત સંક્ષેપે આપવામાં આવી છે.

પંડિત શ્રી રત્નશેખરસૂરિ વિરચિત ‘શ્રી આદ્યવિધિ’ તથા તેમનીજ રચેલી ‘વિધિ કૌમુદી’ નામની ટીકાના *ભાષા-તરમાંથી નીચે મુજબની હકીકત મળી આવેલ છે:—

“થરાહમાં શ્રીમાલ આભૂનામા સંઘ પતિએ ત્રણસો સાઠ સાર્ધર્મિ ભાઈએને પોતાના સરખા કર્યા.” (પૃ. ૪૩૩.)

“થરાહમાં પશ્ચિમ મંડલિક નામે પ્રસિદ્ધ એવા આભૂ સંઘવીની યાત્રામાં સાતસો જિન મંદિર હતાં, અને તેણે યાત્રામાં ખાર કોડ સોનૈયાનો^૧ વ્યય કર્યો. (પૃ. ૪૩૮.)

“થરાહના સંઘવી આભૂએ ત્રણ કોડ ટંક^૨ ખરચીને સર્વ આગમની એકેક પ્રત સૂવર્ણમય અક્ષરથી અને ખીજી સર્વ ગ્રંથની એકેક પ્રત સાહિથી લખાવી.” (પૃ. ૪૭૮.)

“થરાહના આભૂ સંઘવીએ જેમ આતુર દીક્ષાને અવસરે (અંત સમયે) સાત ક્ષેત્રોમાં ‘સાત કોડ ધન’^૩ વાપર્યું. (પૃ. ૪૮૫)

* આ ટીકાનું ભાષાંતર પંડિત શ્રી દામોદર ગોવિંદાચાર્યની પાસે કરાવી સાદ રવચંદ જયચંદે અમદાવાદમાં ડોશીવાડાની પોળમાં સ્થાપન કરેલી ‘શ્રી જૈન વિદ્યાશાળા’ તરફથી સંવત્ ૧૯૫૫ ની સાલમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ કરેલ છે.

૧. ૨. ૪. સોનૈયા, ટંક અને ધન તે વખતમાં ચાલતું એક જાતનું નાણું છે. ચલણી નાણાં પહેલાં સમ્રાટ અને કોરીનું ચલણ હતું. તેવીજ રીતે તેના પહેલાં ઉપર જતાવેલ નાણાંનું ચલણ હોવું જોઈએ.

૩. જ્યારે આભૂ સંઘવીએ તમામ ગ્રંથની એકેક પ્રત લખાવેલ, તો તે ઉપરાંત ખીજી કેટલી પ્રતો તે વખતે લખાવેલ હશે? અને કેવડો મોટો

૧૨૭

વિક્રમ સંવત્ ૭૯૫ માં સિન્નમાલ નગરમાં શ્રીમાલ્લી જ્ઞાતિનો અગ્યાર કોડ દ્રવ્યનો માલિક શંખ નામે વૈષ્ણવ શેઠ રહેતો હતો. તેને ઉદયપ્રભસૂરિએ પ્રતિગોધીને જન કર્યો. તેના વંશમાં સંવત ૧૧૧૧ માં સહસા શાહ^૧ નામે શેઠ થયો. તે વખતે સિન્નમાલ નગરનો મોગલોએ નાશ કરવાથી તે સહસા શાહ ત્યાંથી નાશી થિરાદિ (થરાદ) માં આવેલા અચવાડી^૨ ગામમાં આવી વસ્યો. તેના વંશમાં થયેલા મહીપતિ નામના શેઠની જોગિણી નામની સ્ત્રીથી આકા, વાંકા, નાકા તથા નોડા નામે ચાર પુત્રો થયા. તેમાંથી વાંકાનો પુત્ર કાલા અને તે કાલાનો વઘજા નામે પુત્ર ઉમટા નામના ગામમાં આવી વસ્યો. તે વઘજાને સંતાન ન હોવાથી તેણે પોતાની ચામુંડા નામની ગોત્ર દેવીને આરાધી. ત્યારે દેવીએ પ્રત્યક્ષ થઈ કહ્યું કે જો તું અહીં માઈ મંદિર બંધાવી તેમાં મારી સૂવર્ણમય મૂર્તિ સ્થાપન કરે તો તને સંતાન થાય. તેને તે કબુલ કરી દેવીનો પ્રાસાદ તે ઉમટા ગામમાં કરાવી તેમાં એક મણુ સુવર્ણની પોતાની ગોત્ર દેવીની પ્રતિમા કરાવી સ્થાપન કરી. અને ત્યાર બાદ સંવત ૧૩૧૧ માં તે વઘજાને પુત્ર થયો. ત્યાર બાદ કેટલાક વખત પછી તે

લંડાર હશે અને તેમાં કેટલાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ કરવામાં આવેલ હશે તેનો વાંચનાર પોતેજ ખ્યાલ કરી લેશે.

૧. સહસા શાહ શેઠ હરીયાણુ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયા હતા.

૨. અચવાડીને હાલ અછવાડીયા કહે છે અને તે થરાદથી ૭ ગાઉ દુર દીવેદર તાલુકામાં આવેલું છે.

જો અચવાડીનેજ અછવાડીયા કહેતા હોય તો તે પ્રથમ થરાદ તાપ્તાનું હશે તેમ જણાય છે.

૧૨૧

ગામમાં યવનો આવ્યા. તે વખતે તે ગોત્ર દેવીની મૂર્તિ ઉછલીને કુવામાં પડી. રાત્રિએ વઢજને સ્વપ્નામાં આવી કહ્યું કે, હવેથી હું તે મંદિરની પાસે આવેલા આંખલીના વૃક્ષમાં રહું છું અને તેથી તે દેવીનું નામ ‘આંખલીઆવી’ પ્રસિદ્ધ થયું, અને ત્યારથી વઢજના વંશજો ‘આંખલીઆ’ કહેવાણા.

કાત્યાપન ગોત્રમાં વિક્રમ સંવત ૭૬૫માં ભિન્નમાલ નગરમાં શ્રી શાંતિનાથજીનો ગોષ્ઠિક શ્રીમદ્ધ નામે સાત કોડ દ્રવ્યવાળો વ્યાપારી વસતો હતો, તે શ્રી ઉદય પ્રભસુરિ પાસે પ્રતિબોધ પામી ઈંની થયો. આ ગોત્રના વંશજો થરાદ, રાધનપુર, ધાનેરા ત્રિગેરે ગામોમાં વસે છે. તેમાંના કેટલાક કડવા મતિ છે. આ વંશમાં થરાદ તાળાના ગામ ભોરોલમાં થયેલા શેઠ મુંજએ સંવત ૧૩૦૨ માં અંચલગચ્છની વલ્લ્હી શાખાના શ્રી પુણ્યતિલક સુરિના ઉપદેશથી શિખરખંધ જિન મંદિર ખંધાવ્યું, તથા પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને વાવ ખંધાવી. સર્વ મળી સજ્જા કોડ દ્રવ્ય ધર્મ કાર્યોમાં ખર્ચ્યું. સંવત ૧૪૬૮ માં શેઠ લીંખાએ પાટણમાં દુકાળ વખતે ઘણું દ્રવ્ય ખરચી ઘણા લોકોને ઉગાર્યા.

સંવત ૭૬૫ માં ભિન્નમાલ નગરમાં શ્રી શાંતિનાથજીનો ગોષ્ઠિક શ્રીમાલી જ્ઞાતિનો જુના નામે કાશ્યપ ગોત્રનો શેઠ વસતો હતો. તે શ્રી ઉદય પ્રભસુરિ પાસે પ્રતિબોધ પામી ઈંની થયો. સંવત ૧૧૧૧ માં મુસલમાનોએ ભિન્નમાલ નગરનો નાશ કરવાથી આ વંશના શેઠ અના ત્યાંથી નાશીને અચવાડી ગામમાં વસ્યા. સંવત ૧૧૫૫ માં તેમણે સૂવર્ણગિરિ પર પ્રાસાદ કરાવીને તેમાં અઠાર ભાર પીત્તાળની જિન પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત કરી હતી.

૧૨૨

આ વંશમાં સંવત ૧૨૫૫ માં આલાણી શાખાના આલુ શેઠે માહુડકા^૧ ગામમાં શ્રી મહાવીર પ્રભુનો પ્રાસાદ બંધાવ્યો તથા શત્રુંજયનો મોટો સંઘ કહાડી સંઘવીની પદવી લીધી.

સંવત ૭૬૫ માં શ્રીમાલી જ્ઞાતિનો વૃદ્ધ શાખામાં પરાયણ ગોત્રી એકવીસ ફેડનો વ્યાપારી સોમા નામે શેઠ ભિન્નમાલ નગરમાં વસતો હતો. તે શ્રી ઉદયપ્રભસુરિ પાસે પ્રતિબોધ પામી જૈની થયા. સં. ૧૧૧૧ માં મુક્તલમાનોએ ભિન્નમાલ નગરનો નાશ કર્યો તેથી તે વંશના શેઠ તિહુઅણસી ત્યાંથી નાશીને બેનપ (બેણાતટ) માં આવ્યા.

આ ગોત્રના વંશજો થરાદ પાસે વાવ, માડકા, થરાદ, બેણપ, ભોરેલ, ઇટા વિગેરે ગામોમાં વસે છે.

આ વંશમાં સં. ૧૪૮૫ માં બેણપમાં થએલા મંત્રી રૂપાએ કુવો બંધાવ્યો, પણ તેમાંથી પાણી નિકળ્યું નહીં. રાત્રિએ પાઇ નામની દેવીએ^૨ મંત્રી રૂપાને કહ્યું કે જો તારા પૌત્ર કાનાનો બલિદાન આપે તો કુવામાં પાણી આવું. આવીજ રીતનું સ્વપ્ન તેણીના ભુઆ સારંગને પણ આવ્યું. ત્યારે શેઠ ચિંતાતુર થયા. એવી રીતે પાંચ દીવસો વીત્યા બાદ સસરાને ચિંતાતુર જોઇ વહુએ તેનું કારણ પૂછતાં તે વાત કહી. વહુએ

૧. માહુડકા હાલે માડકા નામથી ઓળખાય છે, અને તે થરાદ સ્ટેટ તાપ્તાનું ગામ છે.

૨. પૂર્વે બેનપ (બેણપ) એ બેન્નાતટ (બેણાતટ) બંદર હતું, અને તેની પાસે દરિયા આવેલ હતો. આ બેણપ હાલે થરાદની સરહદ ઉપર આવેલું વાવ તાપ્તાનું ગામ છે.

૧૨૩

પુશીથી પુત્ર આપ્યો. ત્યારે શેઠે મહાજન એકઠું કરી તે કાન કુંવરને પારણામાં સુવાડી તે સૂકા કુવામાં સંધ્યાકાળે મૂક્યો. સર્વ કોઈ લોકો પોત પોતાને ઘેર ગયા. પ્રભાતે કુવો જલથી ઉભરાઈ ગયો, અને પારણ ઉપર તરી નિકળ્યું, જેમાં તે બાળક રમતો દીઠો. રૂપા મંત્રીને લોકોએ વધામણી આપી કે તારો પૌત્ર જીવતો છે. પછી તે બાળકને ઘેર લાવ્યા ત્યારથી તેના વંશજો ‘બાલકુઆ’ ના નામથી ઓળખાવા લાગ્યા. તેના વંશમાં બાળકના વાળ ઉતારે ત્યારે બાલકુઆનું નામ લેઈ નિવેદ કરે.

ગોડાયણુ ગોત્રમાં બેન્નાતટ (બેણપ બંદર) માં થયેલ વ્યાપારી જગદેવ શેઠે જકાત માટે ત્યાંના રાજ સાથે વાંધો પડતાં અઢાર લાખ લહારી^૧ ખરચીને તે બંદર પાસેનો સાત ગાઉ સુધીનો સમુદ્ર કિનારો પથ્થર, કચરો વિગેરે ભરાવીને ખુરાવી નાખ્યો કે જેથી ત્યાં કોઈ પણ વ્યાપારીનું વહાણ તે બંદરમાં જઈ શક્યું નહીં. જેથી તે બંદરમાં વ્યાપાર ન ચાલવાથી ઉજ્જડ થઈ ગયું. વ્યાપારી સર્વે નાશીને બીજાં શહેરોમાં ચાલ્યા ગયા. વિજાપુરમાં વસેલા તે જગદેવના પુત્ર સોમચંદ તથા ગુણચંદ્રે મળીને આબુપરના વસ્તુપાળ તેજપાલના જિન મંદિરનો મુસલમાનોએ પાડેલા કેટલાક ભાગનો અર્જોદ્ધાર કરાવ્યો.

વિ. સંવત ૭૬૫ માં ભિન્નમાલ નગરમાં શ્રીમાલી જ્ઞાતિનો શ્રી શાંતિનાથજીનો ગોળિક ચંડીસર ગોત્રી ત્રણ કોડનો વ્યાપારી

૧. લહારી એ પણ પૂર્વે ચાલતું એક જાતનું નાણું હતું.

૧૨૪

નારાયણ નામે શેઠ વસતો હતો. તે શ્રી ઉદયપ્રભસુરિ પાસે પ્રતિજ્ઞા પામી જૈની થયો. તેના વંશમાં થએલા વીરદાસ શેઠ બેણપમાં લાખણ રાણાના કારભારી હતા, અને રાણાની સોનાની કટારી તે લેઠમાં બાંધતા. એક વખતે નજીકના ભરડુઆ ગામના સાંબડુ નામના ભિલ્લે તેના ઘરમાંથી તે કટારી ચોરીને સોહીગામ પાસે એક મોટા વડના વૃક્ષ નીચે દાટી. બીજે દિવસે તે ભિલ્લ થરાદમાં ચોરી કરતાં તલવારના ઘાથી માર્યો ગયો. હવે શેઠે કટારીની વણી શોધ કરી પણ મળી નહીં. તે ભિલ્લ મરીને બ્યંતર થયા બાદ તેણે શેઠને સ્વપ્નમાં તે કટારીની ચોરીની હકીકત કહી ને જ્યાં દાટી હતી તે સ્થાન બતાવ્યું, અને લાખણ રાણાએ પણ તેવુંજ સ્વપ્ન જોયું. પછી પ્રભાતે વીરે શેઠ તથા રાણો બંનેએ પરિવાર સહિત ત્યાં જઈ જમીન ખોદી તો તે કટારી દીવાળીને દિવસે સાત વર્ષો બાદ મળી આવી, અને વાજતે ગાજતે તે કટારી ઘેર લાવ્યા. ત્યારથી તેના વંશને ગોત્રજ્ઞ સાથે કટારીને પણ પૂજે છે. આ વંશમાં મંડપાચલ-માંથી જીંબુમાં વસેલા મેઘા શેઠથી તેના વંશમાં સેદહોત ઓડક નિકળી છે, તેઓ પણ કટારી પૂજે છે, સુથણ પહેરતા નથી, વાજણી ઘુઘરી ન પહેરે વિગેરે.

વિક્રમ સંવત ૧૪૪૭ ચૈત્ર વદ ૧૧ ગુરુવારે થરાદ પાસે પાલતી નામના ગામમાં તથા થોડાક વર્ષ પછી કંટલી ગામમાં સહસા નામે ઓશવાળ જ્ઞાતિના શેઠ વસતા હતા. તેની અધુષ્ટા

૧. ભરડુઆ ગામ સુધગામ થાણામાં આવેલું છે.

૨. સોહીગામને હાલ સુધગામ કહે છે.

૧૨૫

નામે ગોત્ર દેવી હતી. તેના કર માટે એક દીવસ ઘરમાં પકવાન્ન થતું હતું. ત્યારે ઘરના છાપરામાં રહેલા કોઈક સર્પનું ગરલ તેમાં પડ્યું, તેની કોઈને ખબર પડી નહીં. તે પકવાન્ન ખાવાથી ઘરના ઘણા માણસો ઝેર ચડવાથી મૂર્છિત થયાં, એક સહસ્રા શેઠ અને તેની માતા તે ન ખાવાથી જીવતા રહ્યા. એવામાં ત્યાં શ્રી અંચલ ગચ્છના આચાર્ય શ્રી જયકીર્તિસૂરિ માસકમણુ રહ્યા હતા. સહસ્રા શેઠની માતાએ ગામના મનુષ્યો સહિત તેમની પાસે જઈ વિનંતિ કરવાથી શુદ્ધ મહારાજે વિષાપહાર મંત્રવડે સર્વને જીવતા કર્યા, અને ત્યારથી તે સહસ્રા શેઠના વંશજો અંચલગચ્છની સમાચારી પાળવા લાગ્યા, અને તેના વંશજો વિષાપહાર ગોત્રથી પ્રસિદ્ધ થયા.

ઉપરના કેટલાક પુરાણા દાખલાઓ, જુનાં ખંડીયરો, અને વળી દહેરાશર અને પ્રતિમાઓની સંખ્યાથી અનુમાન થાય છે કે આ શહેર પૂર્વે જૈનીઓની વસ્તી અને સમૃદ્ધિવાળું મોટું શહેર હોવું જોઈએ અને તેમાં ઘણાં જૈન દહેરાશરો આવેલ હશે.

ત્યારબાદ કાળાંતરે કેટલાક વર્ષો બાદ આ પ્રદેશમાં પરમાર રજપુતોનો વસવાટ થયાનું કહેવાય છે. વર્તમાન સમયમાં કેટલાક કોટીના પરમારો ખેડુતની હાલતમાં આ પ્રદેશનાં કેટલાંક ગામોમાં વસે છે.

જૈન ઇતિહાસ પ્રમાણે પરમાર વંશના છેલ્લા રાજ્યકર્તા કે જેઓ જૈન ધર્મિ હતા, તેઓ જૈન સાધુ બની, પોતાના ભાણેજ નાટોલના ચૌહાણને પોતાનું રાજ્ય આપી, દુનિયામાંથી નિવૃત્ત થયા હતા.^૧ તેઓએ છ પેઢી સુધી થરાદમાં રાણાના ઇલ્કાબથી

૧૨૬

રાજ્ય કર્યું. રાણા પુંજાજીના વખતમાં મુસલમાનોએ આ રાયજ ઉપર હુમલો કર્યો અને તેઓની રાજધાની લઈ રાજ્યને મારી નાખ્યો. ત્યાર પછી થરાદ મુસલમાનોનું 'પરગણું' થયું,^૨ અને કેટલીક પેઢી સુધી એક મુલતાણીના નામથી ઓળખાતા કુટુંબનો આ પ્રદેશ ઉપર અમલ રહ્યો હતો.

આ મુસલમાનો ઘણું કરીને (સંવત ૧૨૩૦ થી ૧૨૬૨) મહુમદશાહબુઝીનગોરી અથવા કુતબુઝીન ઇબરના વખતમાં આવેલા જણાય છે. (સંવત ૧૨૬૨ થી ૧૨૬૬) તેમાંના છેલ્લા પાદશાહના વખતમાં લાહોરથી પાયતખ્ત દિલ્હી કરવામાં આવ્યું, અને તેઓએ ઘણા મુલકો જીત્યા. તે ઉપરથી મુલતાણીઓને પણ ડર લાગ્યો કે પોતાનો અમલ આ પ્રદેશ ઉપર રહેવો મુશ્કેલ થશે તે ઉપરથી કેટલાક ચાહાણ કુટુંબો કે જેમણે હિન્દુ ધર્મ છોડી ઇસ્લામ ધર્મ સ્વીકાર્યો હતો અને પોતાને નાયક તરીકે ઓળખાવતા હતા તેઓની મદદ લઈ મુલતાણી અમલ કતાઓએ પોતાનો પ્રદેશ જાળવી રાખ્યો. આ સેવાના બદલામાં નાયક કુટુંબોને કેટલાંક ગામ મળ્યાં હતાં જે હાલ પણ તે કુટુંબના માણસો ભોગવે છે.

આ સમયમાં નાની જાગીરા પરમાર અને ગોહીલ શાખાના

૧. બીજાઓનું કહેવું એમ છે કે નાહોલના ચાહાણ પોતાના સગા મામાને મારી નાખી પોતે ગાદી દબાવી પડ્યો હતો.

૨. બીજા જગ્યાએ એમ પણ કહેવાય છે કે ચાહાણ રજપુતોને જોધપુરના રોકોડે કાઢી મુક્યા હતા અને તેમના પછી મુસલમાન આવ્યા હતા
(Bom. Gov. Sel. XXV 37.)

૧૨૭

આશ્રીતોના હાથમાં હતી. કુંભારા અને લેંગડાઉ ચૌહાણના હાથમાં હતાં. કુવા, રાહુ અને તીથગાંમ ભીલરીઆ વાઘલા જેઓ ભીલડી ગઢના હતા તેઓના હાથમાં હતાં એટલા અને ખીન્દાં ગામો ચીલડીઆ પ્રાક્ષણના વંશોએ કનોજના રાઠોડો તરફથી મેળવ્યાં હતાં, અને ખીજી જગીરો ખીન્દાં ઘણાઓ પાસે હતી, પણ હાલ તેઓનાં નામ નિશાન પણ જણાતાં નથી.

થરાહ મુસલમાનોએ જીતી લીધું ત્યાર પછી રાણા પુન્નજીની સોદી રાણીજી પોતાના બાળક કુંવર વન્નજીને લઈ પોતાના માવિત્રને આશ્રયે નગરપાસકર જઈ રહ્યાં હતાં. આ કુંવર ઉમર લાયક થતાં ઇ. સ. ૧૨૪૪માં (સંવત ૧૩૦૦) આ પ્રદેશમાં આવ્યા અને જંગલમાં આશ્રય લઈ વસ્તીના કેટલાએક મુખ્ય મુખ્ય કુટુંબોને પોતાનો પરીચય આપી પોતા તરફ લાગણી જોડી મુલતાણીઓ ઉપર હુમલો કરી તેમને હઠાવી રાણાને ખીતાબ ધારણ કરી પોતે વાવ બાંધેલી તેના નામથી તે કસ્બાનું નામ વાવ આખ્યું અને તેમના વંશજો હજુસુધી વાવમાં રાજ્ય કરે છે.

મુલતાણીઆ કરતાં વાવના ઠાકોર તરફ લોકોનું વલણ સાડું સાડું હતું પણ પાટણના હાકેમની ફ્રાજ તેમના ઉપર ચડી આવશે તે બીકથી ખીજો વિચાર નહિ કરતાં પોતાની જગીર સંભાળી રાખી. તેમના લાયાતો થરાહ તાબાના ઘણા ગામોમાં વસે છે. ગોહીલ, સુવર અને કલમા રજપુતોને હાંકી કહાડ્યા અને તેઓની જગીરો થરાહ તરફથી પોતે રાખી અને થરાહના રાજકર્તાઓને ભેટો આપી રાજી રાખ્યા એ રીતે થરાહની જગીર

૧૨૮

નડોલા ચૌહાણોના હાથમાં આવી. તેઓ વાવના પૂર્વજ રાણાઓના વંશના છે અને એ જાગીરો હજી તેમના કબજામાં છે.

મુસલમાની રાજ્યનું ગુજરાતમાં પ્રબળ વધી જવાથી મુલતાણીઓ તેના ખંડીઆ થયા. (સંવત ૧૪૫૬) પછી ફતેહ-ખાન બલોચ જે ગુજરાતનો એક મુખ્ય અમીર હતો તેણે તેરવાડા ને રાધનપુરનો કબજો મુલતાણી કુટુંબને કહાડી કર્યો. તેથી તેઓનો (મુલતાણી) વંશ તદ્દન નબળી સ્થિતિમાં આવી પડ્યો, અને હમણાં થરાદમાં તેઓનું એક કોઠીગામ નામે ગામ છે.

સંવત ૧૭૫૬ માં ઝાલોરી કુટુંબને ઝાલોરમાંથી હાંકી કહાડ્યા, અને તેઓ પાલણપુરમાં આવી રહ્યા ત્યારે ફીરોજખાન ઝાલોરીને થરાદમાં વસતા નામાંકિત દેશાઈ કુટુંબે થરાદમાં લાવી મુખ્ય સત્તા તેમને આપી. આ સત્તા થોડો વખત રહી. આશરે સંવત ૧૭૫૬ માં થરાદ તાલુકો રાધનપુરના જવાનમર્દખાન બાબીને આપવામાં આવ્યો. ત્યારપછી ટુંક મુદતમાં સંવત ૧૭૮૩-૧૭૮૩ માં જ્યારે અભેર્સીગઢ સરસુઓ થયો, તે વખતે બાબીને કહાડી મુકવામાં આવ્યા, અને તેની જગ્યા ઉપર એક નાયબને થરાદ મુકવામાં આવ્યો. તે પછી થરાદના હાકેમ ચૌહાણ જેતમલજી થયા. જેઓ વાવના ભાયાત હતા. તેઓ ત્યાં સંવત ૧૭૬૨ માં સ્થાપન થયા. બીજે વરસે વાવના મુખ્ય રાણા વજેરાજજીએ જોયું કે જેતમલજી તેના ભયંકર હરીફ થઈ પડશે. તે બીકથી તેને હાંકી કાઢવા પાલણપુરના બહાદુરખાનજીને બોલાવ્યા. બહાદુરખાનજી કબુલ થયા. અને જેતમલજીને હાંકી કહાડી રાજ્ય પોતાને કબજે કર્યું. થોડા વરસમાં એટલે સંવત ૧૭૬૬ માં

૧૨૯

નવાળ કમાલુદ્દીનખાનને તે જાગીર જાગીરદાર તરીકે અથવા ફ્રાજદારી ચલાવવા માટે આપવામાં આવી. તેઓએ સં ૧૮૧૫માં મોરવાડાના મુખી વાઘેલાખાનજીને આપી, જે બાળી કુટુંબના મહદ આપનારામાંના એક હતા.

આ રાજ્ય કર્તા રજપુતની વાઘેલા શાખાના હતા. કુમારપાળની માસીના દીકરા અણોરાજથી વાઘેલ વંશ ઉત્પન્ન થયો હતો અણોરાજે ગુજરાતના મહાન્ રાજા કુમારપાળની સેવા બજાવી હતી. તેના બદલામાં કુમારપાળે તેમને વ્યાઘપદ્મી અથવા વાઘેલ નામનું ગામ ઈનામમાં આપ્યું હતું. એ ગામ અણુહીલપુરથી દશ માઈલ છેટે હતું. આ ગામના નામ ઉપરથી અણોરાજનો વંસ વાઘેલ કહેવાયો હતો.

પૂર્વ દિશામાં ટુંકટોડા નામે શહેર હતું જ્યાં સોલંકી રજપુત રહેતા હતા. તેમાં મુખી રાજા શ્રીખીજ તથા ભાઈરાજ એ બે ભાઈઓ હતા. તેમાં રાજના દીકરા મુળરાજે સંવત ૮૩૧ ના માહા સુદ ૫ વાર ગુરના રોજ સવા પહોર દિવસ ચડતાં પાટણ આવી આવડા વનરાજને મારીને ગાદીએ બેઠા. તેમના પછી વાઘેલજી, વીરધમલ, લુણાસી, ચંદરાજ, લુણકરજી, ઉદેસીંગ, ઘેમલજી, ખાનાજી અને મુળજી એમ અનુક્રમે ગાદીએ આવ્યા હતા. મુળજી સંવત ૧૧૦૫ની સાલમાં પાટણથી જઈ હાલાર દેશમાં આવેલ સરધારના રાજા નામે લેમ શાખે ચુડા સમાને મારીને ગાદીએ બેઠા. તેમણે તેત્રીસ વરસ મુધી અમલ કર્યો. તેમના વંશમાં સરધારની ગાદી ઉપર લુણા વાઘેલજી થયા. તેઓ ઘણા પ્રતાપી અને શૌર્યવાન હતા. તેમના વંશજ સરધાર વાઘેલાના નામથી

૧૩૦

ઓળખાય છે. લુણાળના તાળામાં સાતસેં ગામ હતાં તે ઉપરથી સાતસેં સરધારા કહેવાતું તેમને સૌરાષ્ટ્ર સરકાર (ભુનાગઢ) ના સુબાથી તેમજ બીજાં પણ આબુબાબુના પ્રદેશના રાજાઓથી સારા-સારી નહતી. વીલાળ નામના નવાનગર (જામનગર) ના ભાયાતને કાળાવડ પરગણું (બાર ગામનું) ગીરાસમાં મળેલ તેની સાથે આ સરધારા વાઘેલા ડાકોરની કુંવરીનું લગ્ન થતાં દાયજામાં ચીલડા ગામ આંપવામાં આવેલ કે જે રાજધાનીના શહેર સરધારથી થોડેક દુર હતું. અને આ વિલાળએ પોતાનું રહેઠાણ ત્યાંજ રાખ્યું હતું.

આ વિલાળએ સૌરાષ્ટ્ર ના મુસલમાન સુબાની સાથે મળી લુણાળ સાથે લડાઈ કરી જેથી લુણાળને સરધાર છોડવાની ફરજ પડી. ત્યાંથી તેઓએ સંવત ૧૩૭૦ ની સાલમાં લોલાડા જે હાલે રાધનપુર કહેવાય છે ત્યાં તરક રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને મારી રાજ્ય ગાદી સ્થાપી. આબુ બાબુનાં કેટલાંક ગામે સર કર્યા. ત્યાંથી વેરાઈ-ગેડી (વાગડમાં) કરણ મકવાણાને મારીને કબજે કર્યું અને ગેડી આવી રાજ્ય જમાવ્યું. ગેડીમાં વાઘેલાના વંશના રણુમલળ માંનળ થયા. વાઘેલાની કુળદેવી આમુડા સીલુચી ઉર્ફે વેરાયમાતા છે. રણુમલળની ઠંકરાણી ઓઢીઆ આવડીને પુત્ર ન હોવાથી માતાળ ઉપર દૃઢતા રાખી તેથી તેણીને ત્રણ પુત્રો થયા. લાધાળ, હેંગોલળ અને વિશલદેવળ. તે સોલકી રણુમલળને રાણા વનળના નામથી પણ સંબોધતા હતા. તેમના કુંવર વિશલદેવે સંવત ૧૫૩૫ ના કાર્તિક સુદ ૩ ના રોજ મોરવાડાના આવડ નગાળ તથા ભાયાળને મારીને મોરવાડા

૧૩૧

કળજે કચું, અને ત્યાંજ રાજ્ય જમાવ્યું. તેમના પછી વીરેજી, રાજધીરજી, ગાંગોજી, ખેતોજી, કેસરજી, દેદાજી અને જગમાલજી અનુક્રમે થયા. જગમાલજીને સોળ કુંવર હતા તેમાંથી અગીયારનું નિર્વંશ ગયું અને પાંચ ભાઈનો વિસ્તાર રહ્યો. તેમાંના ચાર ભાઈનું કુટુંબ મોરવાડામાં છે, અને મુખી મુળવાજીના કુંવર મેહજી હતા, અને તેમના કુંવર શ્રી ખાનજી થયા, તેઓ મહાન્ પરાક્રમી થઈ ગયા.

હાકોર શ્રી ખાનજી વિશલદેવજીથી દશમી પેઢીએ થયા. તેઓ વાગડમાં આવેલ સીકરામાં પરણ્યા હતા. તેમનાં માતૃશ્રીનું નામ લાડબાઈ હતું.

મોરવાડામાં જે પાટી હતી તેમાં હાકોર શ્રી ખાનજીની પાટીની આર્થિક સ્થિતિ સારી નહતી. એક વખત એવું બન્યું કે સાંત-લપુર તાલુકામાં આવેલ ચારણકાના ગઢવી દેવીદાનજી પોતાના ગામમાં અપાઠી વરસાદ થએલ પાણુ ખેડ કરવા માટે સાંતીડું નહિ હોવાથી મોરવાડાના હાકોર પાસેથી મળશે તેવી આશાએ મોરવાડામાં આવ્યા. આવતાં પ્રથમ તેઓ બીજી પાટી કે જેની સ્થિતિ સારી હતી તે કોટડીએ ગયા અને તમારામાં ટીલાટ કોણ છે તેમ પુછ્યું. ત્યારે તેઓએ આ ગઢવી કંઈક આશાએ આવ્યા જણાય છે તેમ ધારી મશ્કરીના રૂપમાં જવાબ આપ્યો કે ચારણજી ! અમારામાં ટીલાટ તો હાકોર ખાનજી છે. આ શબ્દો સાંભળી ચારણ હાકોર ખાનજી પાસે ગયા. હાકોર ખાનજીને ડેલીએ બેઠેલા ભેઈ ચારણ સમજી ગયો કે મારી અને હાકોર ખાનજી બન્નેની મશ્કરી કરવા માટેજ મને અહિં મોકલ્યો હોય

૧૩૨

તેમ જણાય છે. પણ હશે ખેર! જે બનવાનું હતું તે બન્યું.
પ્રભુ લાજ રાખશે એમ સમજી ચારણે ઠાકોર ખાનજીનાં યોગ્ય
વખાણુ ગાયાં અને પોતાને ખેતી માટે એક બળદની જોડની
જરૂર છે તેવો સવાલ કરી હુલો ગાયો:—

આજ અષાઢો આવીઓ, સાંભો થયો સંતાપ,
બળદાં વાંણાં બાપ, ખેતર સુકાણા બાનુવા.^૧ ૧

ખાનો? વળ ભરીયલ ક્ષત્રી, સોય ભૂપે સરદાર;
હુવા કહું હજાર, મસર પ્રખેણુ મેહવત.^૨ ૨.

આ હકીકત સાંભળી ઠાકોર ખાનજીએ ચારણનો યોગ્ય સત્કાર
કરી ત્યાં આગળ રોકાઈ જવા આગ્રહ કર્યો. ચારણજીને કંઈક
આશા જણાઈ અને તેથી રાત વાસો રહ્યા. મધ્ય રાત્રે ઠાકોર
ખાનજી તૈયાર થઈ પોતાના તેજ ધોડા ઉપર સ્વાર થઈ બહાર
રવાના થયા. રસ્તે જતાં સોનેથ (તાલુકે સાંતલપુર) ગામની
સીમમાં વરસાદ સારો હોવાથી એક કણખીને તેના ખેતરમાં કામ
કરતો જોયો. તેના પાસે બળદની જોડ ઘણી સારી હોવાથી ઠાકોરે
જઈ પટેલને તે બળદો આપી દેવા કહ્યું અને સાથે સાથે
જણાવી 'પણુ દીધું' કે કાલેજ સવારે આ રસ્તે થઈને એક ચારણ
આજ બળદોની જોડ લઈને જશે. પરંતુ બળદરદાર! તેનું જો
નામ લીધું છે તો? હાલ મારી પાસે આનો બદલો વાળવાની
જોગવાઈ નથી. પણુ સમય આવતાં તેનો બદલો વાળી આપીશ.
પટેલ પણુ વસ્તુ સ્વીકૃતિ પામી ગયો અને તેણે વગર આના-

૧. ૨. ઠાકોર ખાનજી.

૩. મેહવતના કુંપર ઠાકોર ખાનજી.

૧૩૩

કાનીએ બળદની જોડ સુપ્રત કરી દીધી. ઠાકોર બળદની જોડ લઈ પોતાને ઘરે આવી ઢાળીઆમાં બાંધી સુઈ રહ્યા પ્રભાતે વહેલા ઉઠી ઠાકોરે ચારણુજને કમુંબા પાણી પાઈ ભોજન કરાવી બળદની જોડ દોરી આપી. ગઢવીજ બળદની જોડ જોઈ અત્યંત આનંદમાં આવી ગયા, અને ઠાકોર ખાનજી દુર્બળ સ્થિતિમાં છે છતાં તેમની આવી ઉદારતા જોઈ પ્રસન્ન થઈ ખરા દીલનો આશિર્વાદ આપ્યો અને દોઢીએથીજ ઠાકોર ખાનજીની ઉદારતાના નીચેના દુહા લલકારતા લલકારતા ગામમાંથી પસાર થયા.

દુહા.

ખાનો ધરતી ખાટશે,	તેની સુરજ શશીચર સાખ.	
મોરાધર ^૧ ગઢ મંડશે,	તેની વેદ ન ચુકે વાત.	૧
ખમા ખમા રે ખાનુવા,	ખમા ખમા રે ખાન,	
રખ્યા કરે રણુછોડજી,	રામ રખ્યા રાજન.	૨
વાથેલો વાઘાં વચ્ચે,	મહે ત્રાડે મેવાસ,	
ભાલુ ભારથ વાર,	ખલે તુંવાલું ખાનવા.	૩
ચાંદરણી ખેઠો ચડી,	વડ હથ ગુંજે વાઘ,	
ભડા ન દઈએ ભાગ,	ખાગ તણે ખળ ખાનુવા.	૪
ભડ ચાલતા ભયભીત,	હીયા પથેણા હાલતા,	
નટવર નાટક વીર,	તેં ખેંલાયા ખાનુવા.	૫
ખેડી તે ખડ તાલ,	પડ ધ્રુજે પૃથ્વી તણા,	
પોઢ્યો નાગ પેચાળ,	ખરો જગાયો ખાનુવા.	૬

૧. મોરવાડાના ધણી ઠાકોર ખાન.

૧૩૪

દધી મારગ જો દેત, હેમર નર હાથી હાલંત,
તો લંકે તણો ગઢ લેત, ખાગ બળે ખાતુવા. ૭.

પરભાતે રાખુ પીવે, છત્રપત કઈ છાંના,
એવી ખીચડીયું ખાના, મહોલે તુંવારે મેહવત. ૮.

+ + + + +

કહેવાય છે કે ગઢવીએ ઉપર મુજબ જશ કીર્તિના ૩૬૦
દુહા ગાઘ્યા હતા.

આ બનાવથી ઠાકોર શ્રી ખાનજીની ખ્યાતી ચોમેર પ્રસરી રહી
અને ચારણના આશિર્વાદથી તેમજ તેઓની આવી પૂન્યશાળી
ઉદાર વૃત્તિથી ચડતી કળા થવા માંડી.

ઠાકોર શ્રી ખાનજી માટે ખીજી પણ આવીજ વાત પ્રચલિત
છે કે આ બનાવ બન્યાને થોડોજ વખત ગયા પછી પોતે શ્રી
ઓગડનાથજીની* માનતાએ સહ કુટુંબ જતા હતા. ઓગડનાથ-
જીનું ધામ થોડેક દૂર રહ્યું હશે ત્યાં રસ્તામાં ઠાકોરશ્રી ખાનજીને
એક કિશોરવયના સોનરી બાલવાળા બાળયોગી મળ્યા. અને
ઠાકોર સાહેબે તેઓને નમસ્કાર કરતાં તેઓશ્રીએ હસીને ઠાકોર
સાહેબને કઈ તરફ જવાનું પુછતાં જવાબમાં ઠાકોર સાહેબે શ્રી
ઓગડનાથજીની માનતા હતી તે પુરી કરવા જવાનું કહેતાં

* શ્રી ઓગડનાથજીનું ધામ અનાસ કોઠા એજન્સીમાં આવેલ દીઓ-
દરથી છ માઈલ દૂર આવેલું છે. ત્યાં મહાંત બાવા રહે છે, અને હર
સાલ અપાઠ વડી અમાસના રોજ મોટો મેળો ભરાય છે અને ત્યાં હજારો
અધ્યાત્મીઓ દર્શનાર્થે આવે છે.

૧૩૫

યોગીશ્રીએ ફરમાવ્યું કે જાર (માનતા) માનેલ હોય તે મનેજ અડાવોને! ઠાકોર સાહેબે સવિનય જાર (માનતા) તેઓશ્રીને અડાવ્યો. તે ઉપરથી બાળયોગીએ પ્રસન્ન થઈ આશિર્વાદ આપ્યો કે બચ્ચા તારો ઘોડો જ્યાં જ્યાં ચડશે ત્યાં ફતેહજ મળશે. તેવો આશિર્વાદ આપી પોતે અદ્દશ થઈ ગયા. તે ઉપરથી ઠાકોર ખાનજીએ જાણ્યું કે આતો શ્રી યોગડનાથજીએ પોતેજ દર્શન દીધાં. છતાં પણ તેઓના ધામે જઈ માનેલ જાર ફરીથી અડાવી ત્યાંથી મોરવાડા તરફ પધાર્યા.

ત્યાં આવ્યા બાદ ઠાકોર શ્રી ખાનજી, વખત નખળો હોવાથી અને મોરવાડામાં ભાઈયાતોનું જોર હોતાં પોતે કબીલા સાથે પુરુષાર્થ કરવા બાહોર જઈ રહ્યા. ત્યાં આવ્યા બાદ કુમાર શ્રી આણંદસીંગજીનો જન્મ થયો. જે વખતે કુમારશ્રીનો જન્મ થયો તે વખતે ત્યાં નજીકમાં એક ગોરજી (યતિ) રહેતા હતા. આ જન્મ સમાચારની તેમને ખબર પડવાથી કુંવરની જન્મ કુંડલી બનાવી. આ વાતની બાઈને ખબર મળતાં તેવણે હુકીકત પુછાવી. જવાબમાં ગોરજીએ જણાવ્યું કે આ કુમાર મહાન્ પ્રતાપી અને અજીત થશે. પણ જે યોગણીસમા વરસે તેમના ઉપર જે ઘાત છે તે નિર્વિઢને પસાર થઈ જશે તો મોટી કીર્તિને પ્રાપ્ત કરશે. આ કુમારશ્રી ઉમર લાચક થતાં તે વખતના ક્ષત્રિય કુળ રીતિ મુજબ આબુખાબુના મુલકો ઉપર ચઢાઈ લઈ જઈ સંપત્તિ મેળવતા હતા. તે વખતે ભાલેરમાં પણ પાલવી ઠાકોરો ઘણા પ્રબળ હતા, અને તેઓનો પણ ચારે બજીએ ત્રાસ હતો. આ ત્રાસથી

૧૩૬

વસ્તીને બચાવાવનું કુમારશ્રી આણુંદસીંગજીએ ધાયુ' જે ઠાકોરોને માલમ પડતાં તેઓએ જાસો કહેવરાવ્યો કે;—

રાધનપુરથી રીસાણું, વીસા સાથે વેર,
ખાનજી મત જાણે ખોખલાં, ભાંચ ખીજી ભાભેર.

આ ઉપરથી કુમારશ્રી આણુંદસીંગજીએ પોતાના લશ્કર સાથે પાલવી ઠાકોરો ઉપર ચઢાઈ લઈ જઈ તેઓને હરાવી ગામની મધ્યમાંથી સુંસરા પોતાના લશ્કરને લઈને ચાલ્યા, અને ગામની મધ્યમાંથી પોતાના લશ્કરને દોરવી જીનું ભાભેર ભાગી જીહાજીહા જે ભાગ પાડી રૈયતને ત્રાસમાંથી બચાવી. ત્યાં આગળ પાલવી ઠાકોરોને ઉદ્દેશી ઉપરના કહાવેલ દુહાનો પ્રત્યુત્તર નીચે પ્રમાણે દીધો.

કોળીઓ કરીએ નહિ, વડાં ઘરાંથી વેર;
અડભંગ ભાગ્યા અણુદે, ભડ કીધાં જે ભાભેર.

ત્યારથી ભાભેરમાં જે વાસ પડ્યા છે અને અત્યારે પણ તેમજ છે.

ઠાકોરશ્રી ખાનજી ત્યાંથી મોરવાડા પધાર્યા. ત્યાંથી થોડો વખત ઠેરી કંઈક પુરૂષાર્થ કરવા વિચાર થતાં થરાદ તરફનો મુલક કે જે સીંધના ખોસાઓએ હુટકાટ ચલાવીને લગભગ ઉજ્જડ વેરાન જેવો બનાવી દીધો હતો ત્યાં આવી પુરૂષાર્થ કરવા નિશ્ચય કર્યો. થરાદની ભાગોળે આવતાંજ ગામમાં પેસતાં માણસનું મુડદું સામું મળ્યું, તે શુભ શુકન જોઈ તેઓ બોલ્યા કે આ મુડદું પાછું સજીવન થઈ ગામમાં આવવાનું નથી તેમ હુવે આપણે પણ મર્યા પહેલાં ગામ બહાર જવાના નથી તેમ પોતાના મનમાં સમજી ગામમાં આવી નગારે ડોકો દેવડાવી

૧૩૭

પોતાના નામની દુવાઈ ફેરવી દીધી. ઠાકોરશ્રી ખાનજી ઘણાજ અકકલમંદ અને જોરાવર હતા. થરાદનો કબજો લીધા પછી તેઓએ નવસેં શુરવીર એક લોહીયા (એકજ ત્રાંસળીથી જમનાર) લડવૈયાનું લશ્કર જમાવી આજુબાજુનો મુલક સર કર્યો. ખોસા લોકોને હાંકી કાઢી વસ્તીને ત્રાસમાંથી બચાવી જેથી વસ્તીના જે જે સંભાવીત ગૃહસ્થો તથા આજુબાજુના ચૌહાણ જંગીરહારે બહાર નાશી ગયા હતા તેઓને ખોલાવી જંગીરે આપી પોતાના પટાવત બનાવ્યા. તેવીરીતે પોતાનું રાજ્ય મજબુત કર્યું. તેઓ સં. ૧૮૪૨માં (સને ૧૭૮૬) સત્તાવીસ વરસ રાજ્ય કરી સ્વર્ગસ્થ થતાં પહેલાં સ્વતંત્ર બન્યા હતા.

તેમને ત્રણ કુંવર હતા. (૧) કુમારશ્રી આણુંદસીંગજી, (૨) હડભમસીંગજી અને (૩) કરણસીંગજી. જે પૈકી દીલાયત કુમાર શ્રી આણુંદસીંગજી હતા. એક વખત એવું બન્યું કે ઠાકોરશ્રી ખાનજી કચેરીમાં બેઠા હતા, અને ડાયરાની ઠંઠ જામી હતી, અમલ કરુણા લેવાતા હતા, તે વખતે તેઓએ ફરમાવ્યું કે કુમાર શ્રી હડભમસીંગજી કંઈક મોળા છે તેથી કુમાર શ્રી આણુંદસીંગજી તેમને સુખે બેસવા દેશે નહિ. આ વાતની આણુંદસીંગજીને જાણ થતાં તરતજ ખીજેજ દીવસે કચેરીમાં આવી ગઈ કાલે બનેલ હકીકત વિષે પોતાના પુજ્ય પિતાજીશ્રી (ઠકરાઈ ખાનજી)ને પુછ્યું. તેથી તેઓએ ફરમાવ્યું કે દીકરા, હું તો એજ કહેતો હતો કે કુમાર શ્રી હડભમસીંગજી કંઈક મોળા છે. એટલે તમારા તરફથી ઉપદ્રવ થવાની ચિન્તા રહે છે. આવા શબ્દો પોતાના પિતાજીના મુખથી સાંભળી કુમાર શ્રી આણુંદસીંગજીએ

૧૩૮

એ તરતજ પોતાના પિતાજી સમક્ષ કચેરીમાંજ પ્રતિજ્ઞા કરી કે આપનું એટલે ઠાકોર શ્રી ખાનજીનું મેળવેલું રાજ્ય વૈભવ વિગેરે કુમાર શ્રી હડલમજીને તો હલાલ છે અને મારે (આણંદસીંગજી) હરામ છે તેવી દૃઢ પ્રતિજ્ઞા લઈ કહ્યું કે પિતાજી! એમાં શું છે? હું વળી થરાદ જેવડું ખીજી પ્રગણું લઈશ. રજપુતના દીકરાને શું મુસ્કેલ છે તેમ કહી ત્યાંથી રાધનપુર તરફ પુરપાર્થ માટે જવા રવાના થયા. તે વખતે તેમની ઉંમર લગભગ અઢારેક વરસની હતી. રાધનપુર જઈ ત્યાંના મુખ્ય હાકેમની નોકરી મેળવી ત્યાં રહ્યા. નોકરી નિમકડલાલપણે બળવી પોતાના પરાક્રમથી ત્યાંના નવાબ સાહેબનો ચાહ મેળવી લીધો.

હવે એક વખત એવું બન્યું કે જ્યારે કચેરી પૂર ભરાઈ હતી અને તમામ ડાયરાની મધ્યમાં નવાબ સાહેબ ખીરાજ્યા હતા અમલ કસુખાની ઠંઠ જામી હતી. હુકા ભરાતા અને ડલવાતા હતા ત્યાં કેટલીક જમીન સંબંધી ચર્ચા થતાં કુમાર શ્રી આણંદસીંગજી બોલ્યા કે નવાબ સાહેબ, આપને તો આ ખારો પાટ ન જોઈએ. (રાધનપુર પરગણું ન જોઈએ). આતો હમારા જેવાને માટે ઠીક. આપને તો પાટણ જેવો મહાલ જોઈએ. અર્થાત્ આ ખારો પાટ મને આપો અને આપને હું પાટણ મહાલ અપાવું. જો હુકમ હોય તો ફક્ત ત્રણ દીવસમાંજ મેળવી આપું. આ વાત સભામાં અમીર ઉમરાવો એ સાંભળી ત્યારે તેઓએ પોત પોતાના મનમાં વિચાર્યું કે આતો દુધપાઈ સર્પને ઉછેરવા જેવું છે. આટલું અઢાર વીસ વરસનું બાળક હજી જીવાની તો પુટી નથી અને આ પ્રમાણે બોલે છે, તે જ્યારે ભર જીવાનીમાં આવશે ત્યારે શું

૧૩૮

નહિ કરે? નવાળ સાહેબને પાટણ લેતાં રાધનપુર ખોવા વખત આવશે. માટે આને હવે વધુ વખત રાખવા તે ઠીક નથી. અને તેટલા માટે તેનો કાંટો કાઢી નાખવો જોઈએ. તેમ માંહે માંહે વિચાર કરી એક સંપ થઈ ખીજે દેવસે નવાળ સાહેબ પાસે જઈ તમામ વાતથી વાકેફ કર્યા અને તેજ વખતે દરેકે એકમત થઈ નક્કી કર્યું કે કુમાર શ્રી આણંદસીંગજીને ઉણના કોળીઓને હાંકી કાઢવાનું કામ સોંપવું કે જેથી તે ત્યાંજ કામ આવી જાય અને ટાઢે પાણીએ ખસ જાય. આવા નિશ્ચય ઉપર આવી ખીજે દેવસે કચેરીમાં નવાળ સાહેબ બોલ્યા કે કુમાર શ્રી આણંદસીંગજી, જે હું પૂર્વ દિશા તરફ દ્રષ્ટિ દેકું છું તે મને ઉણ ખુંચે છે. કારણ કે તે વખતે ઉણમાં પાલવી (કોળી) ઠાકોરોનાં ઘર ઘણાં હતાં અને તેઓ લુટફાટનો ધંધો ચલાવતા હતા, અને વસ્તીને ઘણોજ ત્રાસ આપતા હતા તેમજ નાસતા ભાગતા હોવાથી નવાળ સાહેબને વસ થતા ન હતા. તેથી તેઓનો નાશ કરવાની આવશ્યકતા હતી, જે આટલું નહિ થાય તો વસ્તી ત્રાસમાંથી મુક્ત થશે નહિ, અને મારી ઉમેદ મનમાંજ રહી જશે. આ વાત કુમાર શ્રી આણંદસીંગજી એ સાંભળી તરતજ જવાબ આપ્યો કે તેમાં શું મ્હોટું કામ છે કે ક્યારના વિચાર કરી રહ્યા છો. તે કામ તો મારુંજ છે હું હમણાંજ પાલવી ઠાકોરોને કાઢી મુકું છું તે બિચારાઓના શા ભાર છે! તેવું બોલી નવાળ સાહેબની રજા લઈ ઉણના પાલવી ઠાકોરોને એક જાસો મોકલાવ્યો કે ચેતતા રહેજો. દીવાળીનો દહાડો તો તમારો છે. પણ આરણીનો* દહાડો

* ક્રતિક મુદ ૧. ખેસતું ગતન વર્ષ.

૧૪૦

અમારો છે. માટે લડવાને તૈયાર રહેજો. આવો જસે મોકલાવ્યા પછી પોતે પોતાના લશ્કરને સાથે લઈ લડવા ગયા અને એક જળરહસ્ત ખુનખાર લડાઈ થઈ. તેમાં બન્ને પક્ષના સેંકડો શૂરવીરો કામ આવી ગયા અને આખરે કુમાર શ્રી આણંદસીંગજીની બહાદુરીથી બાકી રહેલ ઠાકોરો હારીને નાશી ગયા અને તે મુલક સર કરી પાછા ફરતા હતાં ત્યાં રરતામાં એક કોળી નાશીને કોઈ ઝાડીમાં છુપાઈ રહ્યો હશે તેની પાસે એક બંદુકડી હશે તે તેણે ફેંદી અને તે કુમાર શ્રી આણંદસીંગજીના પગમાં વાગી. તે વખતે કુમાર શ્રી બોલ્યા કે કોઈક હીચકારો ચાર છુપાઈને આંલો કરી ગયો. એમ કહીને તેની પાછળ પડી જખમી થયા છતાં પણ તેને પુરો કયો અને ફતોહ કરી રાધનપુર પધાર્યા. બેગમ સાહેબાએ કુમાર શ્રી આણંદસીંગજીને ધર્મભાઈ કરેલ હતા. કુમાર શ્રી ધાયલ થયાના સમાચાર બેગમ સાહેબાને મળતાંજ તેવણ ત્યાં જોવા પધાર્યા અને કહ્યું કે હાલે સાળ થાયો ત્યાં સુધી દવા દારૂ કરાવી અહિંજ રહેજો. મોરવાડે જવાની જરૂર નથી. સાળ થાયો એટલે ઘણી ખુશીથી પધારજો. બેગમ સાહેબાનો અત્યંત આગ્રહ જોઈ કુમાર શ્રી રાધનપુરમાંજ રહ્યા. દવાથી તેઓને લાગેલ ગોળીનો ઘા રૂઝાવા લાગ્યો અને લગલગ આરામ જણાયાથી તેમના માથે પાણી નાખવાનો શુભ અવસર આવ્યો. આ શુભ પ્રસંગે તમામ રાવણું ભેગું થયું હતું અને કેટલીક વાતોચીતો નીકળતાં કંઈક શૈયલરી વાત આવી કે તરતજ કુમાર શ્રી આણંદસીંગજી કે જેઓ બાબુના છત્રી પલંગ ઉપર આરામ કરતા હતા તે પલંગ ઉપરથી એકદમ બેઠા થઈ

૧૪૬

ગયા જેના જોશથી પલંગ તૂટી ગયો. માંદગીના ખીછાને પડેલ છતાં તેઓની આવી તાકાત જોઈ ત્યાં ભરાયેલ ડાયરામાંના મુસલમાન સભ્યોને લય તથા ધર્મ ઉત્તમ થયાં અને જેન કેન પ્રકરેણ તેમનો (કુમાર શ્રી આણંદસીંગજી) પ્રાણુ લેવા કાવત્રું રચ્યું, અને નવાળ સાહેબ પાસે જઈ બનેલ હકીકતમાં મરી મસાલો ભભરાવી હકીકત નીવેદન કરી કહ્યું કે:— “આપે દુધ પાઈ સર્પ ઉછેર્યો છે માટે અત્યારથી ચેતી જાઓ, નહિ-તર પાછળથી પસ્તાવણું પડશે.” નવાળ સાહેબ દીલના ભોળા હતા તેથી તેમણે કહ્યું કે “તમારી દરેકની જેવી ઇચ્છા.” પણ હવે શી રીતે નાશ કરવો તે વિચાર કરતાં સર્વાનુમતે તેમને ઘા ઉપર બાંધવાના પાટામાં સોમલણું ઝેર દેવાયું અને પાટો બાંધવામાં આવ્યો. પાટો બાંધ્યા પછી અડધો કલાક તો ભાર્યેજ થયો હશે ત્યાં તો ઘા ઉખળ્યો અને કુમાર શ્રીએ તરતજ પોતાના માણસોને હાકલ કરી કહ્યું કે વિશ્વાસઘાત થયો છે. હગો ! હગો !! હગો !!! પાટામાં હળાહળ ઝેર દેવાયું છે, અને તેથી હવે મારી દેહનો ભડસો બહુજ થોડો રહે છે, માટે આપણાં માણસો તૈયાર થઈ જાઓ અને સત્વર મને અહિંથી આપણી (મોરવાડાની) હદ તરફ લઈ ચાલો. હવે આ રાજ્યમાં રહેવું જોજ સલાહ ભરેલું નથી. કુમારશ્રીનાં માણસો જે હુમેશાં તત્પરજ રહેતાં હતાં તેઓએ ટુંક વખતમાં મુસાફરીની તમામ તૈયારી કરી લીધી અને કુમારશ્રી આણંદસીંગજીને સંભાળથી લઈ મોરવાડા તરફ પ્રયાણ કર્યું. રસ્તામાં વારંવાર મોરવાડાની સરહદ આવી છે કે કેમ ? તેવું પુછતા હતા. જ્યારે

૧૪૨

મોરવાડાની સરહદની અંદર દાખલ થયા ત્યારે ગાડીવાને જણાવતા તેઓ ગાડીમાંથી નીચે ઉતર્યા અને આથેના તમામ ભાઈઓને ભેગા કરી કસુબા પાણી લેવરાવી સર્વેની સાથે રનેડુભાવ અને મીઠાશથી વાત કરી અરસપરસ એક ખીજનાં કોઈ કારણસર મન દુઃખ થયાં હોય તેની ક્ષમાપના કરી અને તેઓએ જે વફાદારીથી વગગી રહી હરેક પ્રસંગે ઉત્તમ પ્રકારની સેવા યજ્ઞવી હુલી તે માટે સહર્ષ આભાર માની પોતાના દેહથી વિમુક્ત થતાં પહેલાં અંતિમ શબ્દો ઉચાર્યા કે, “હુંવે આ જગ્યાએ માફ સ્મરણ ચિન્ટુ રાખજો અને જે કોઈ માણસ પ્રમાણિકપણે મારી માનતા માનશે તેનું કાર્ય ઇશ્વર સફળ કરશે.” પરંતુ જે માનતા (નર) આવે તેમાંથી શેષ કોઈપણ મુસલમાનને આપશે નહીં; કારણ કે મારા મૃત્યુનું કારણ મુસલમાન છે.” આટલું કહી પોતે આંખ મીંચી દીધી અને પરમાત્માના ધ્યાનમાં વિલીન થઈ ગયા. તેઓ રણમાં જુઝતા તેથી તેમને જુઝારજના ઉપનામથી સંબોધતા હતા.

સને ૧૭૬૧ (સ. ૧૮૧૭) ની સાલમાં જોધપુરના મહારાજ વજેસીંગજી તરફથી તેમના દીવાન ભોજા મહેતા તથા બીજી કેટલીક ફોજ લઈને થરાદ ઉપર ચઢી આવ્યા ને ઠાકોર ખાનજી

ઠાકોર શ્રી આણંદસીંગજીએ પોતાના અવસાન વખતે પોતાના માનતા સંબંધમાં કહેલ અક્ષરસઃ ખરું પડે છે. અધ્યાપી સુધી તેઓશ્રીની માનતા મનાતી આવે છે અને તે ઘણું ભાગે ઇશ્વર પૂર્ણ કરે છે.

મોરવાડામાં પણ રાજ્ય (થરાદ સ્ટેટ) તરફથી એસતા વરસે સવા પાંચ રૂપીઆનું નિવેદ (પ્રથમ વાર) ધરાય છે.

૧૪૩

પાસે ખંડણી માગી. તે પ્રમાણે આપવા ના પાડી તેથી જ મડા આગળ (થરાદથી ત્રણ ગાઉ) લડાઈ થઈ તેમાં જોધપુરના મહારાજના દીવાન ભોજો મહેતો હારીને પાછા ગયા. એ લડાઈમાં સાથે સરહારો આવેલા તેની વિગત:—

દુહા ૧.

માહોર એક વળ મહારાજ, જડા જોધપુર વાલા,
શક્તી પરા રાય હો સાથે, સગા કુંવર કા સાલા. ૧
મલ રાવળ હોનુ મેવેચા, કહીયે રાણા કોટડીયા,
ખાડમેરા રાવત ખંડા, એઠા રાણા અટંકા. ૨
રાણા સુરાચંદ કા, જોર ગડા નગરકા,
એ આરુ રાણા સપરાણા, આવ્યા લડાઈ માંહે મતાણા. ૩
એના મહીપતીયા મોટા, ખરી લગાડી ખામી,
વડ ભાગી ખાન વાઘેલે, ખરાવડા ખનામી. ૪
જોધપુરની ફોજ હારીને પાછી ગયેલી તેમાં વધારો કરીને

જોધપુરના મહારાજ તરફથી જોરાવરસંગ ફોજ લઈને ફરીથી સને ૧૭૬૪ (સં. ૧૮૨૦) માં થરાદ ઉપર ચઢી આવ્યા. થરાદના વાઘેલા તરફથી તેમના નોકરો તથા લાલપુર, હરવા, મડાલ અને મોરવાડાના કોળીઓને લડવા માટે બોલાવવામાં આવેલ. લડાઈ થઈ. તેમાં જોધપુર તરફનું ત્રણસે માણસ ધાયલ થયું અને થરાદનું સો માણસ ધવાયું. ઠાકોર શ્રી ખાનજીની છત થઈ, અને જોરાવર સંગ હારીને પાછા ગયા. તેમની પાસેથી સાત તોપા પડાવી લીધેલી જે પૈકી ચાર રાખી ત્રણ તેમને પાછી સુપરત કરવામાં આવી હતી. આ ચાર તોપો પૈકી ત્રણ હાલે

૧૪૪

આલુ સ્થિતિમાં મોઝુદ છે અને એક લાંગી ગયેલ હોવાથી તેના કડકા પડેલા છે.

ન્યારે જોધપુરનું લશ્કર હારીને પાછું ગયું ત્યારે જોધપુરના મહારાજાએ હાકેમ જોરાવરસંગ કે જે તે વખતે લડાઈમાં ભેગાજ હતા તેમને નીચે મુજબ પ્રશ્ન કર્યો:—

કહો ખાન મળીયો કસો.

તેના જવાબમાં હાકેમ જોરાવરસંગે જવાબ આપ્યો કે:—

એસો મળ્યો અરડીંગ, બીડ ઇઠ પ્રસણે લાગ્યા,
એળો મળ્યો અરડીંગ, લોધ ચડ વાંસે લાગ્યા. ૧
મુણતાં કાને સાચ, અમે ભડ નજરે દીઠો,
વકે ભડ વાઘેલ, રૂક જડ વાયો રીઠો. ૨
મનખોગમી સંઘવી મળ્યો, લાજ ખોઈ પાછો લશ્યો,
મહારાજ! કહે જોરાવરસંગ, કહો ખાનજી મળીયો એસો. ૩

અને ૧૭૮૬ (સં. ૧૮૪૨)ના સાલમાં વાઘેલા ખાનજી મોરવાડામાં કૌલાસવાસ થયા. તેથી થરાદથી કુંભારશ્રી હડભમસીંગજી વિગેરે વિગેરે મોતીકારજ કરવા સારૂ મોરવાડે ગયા. રાધનપુરના નવાખ સાહેબને આ સમાચાર મળવાથી જે હજાર માણસની ફ્રાજ લઈને સીધી અડમ્મને થરાદ કબજે કરવા રવાના કર્યો. ફ્રાજ મધ્ય રાત્રિએ તેરવાડે આવી. તાર્કીક હોવાથી તેરવાડાથી ભોમીયો લીધો. તેરવાડાવાલાઓને થરાદ સાથે મળતો સંઘ હોવાથી ફ્રાજને થરાદ તુરત ન પહોંચાડવાના હેતુથી આડે રસ્તે ચડ્યો, અને તેરવાડેથી મુઘામ ખીજો માણસ મોરવાડે ખખર કરવા મોકલ્યો. તેણે ભાભેરમાં આવી લાધા લુહરીઆને

૧૪૫

કહ્યું. લાધે લુહરીએ સતોરાત મોરવાટે જઈ હકીકત જાહેર કરી. ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીએ આ વખતે થરાદનો બંદોબસ્ત રાખવા નુરમહુમદ જમાદારને રાખ્યા હતા. જમાદારે રાધનપુરથી ફોજ આવે છે તે જાણ્યાથી લાલપુર મહાલ વિગેરે ઠેકાણેથી કોળીઓને ખેલાવી ભેગા કર્યા. ઠાકોર હડભમસીંગજીને તેમના મોટા ભાઈ કુંભાર શ્રી આણંદસીંગજી ગુજરી જવાથી સને ૧૭૮૬ (સં. ૧૮૪૨) ની સાલમાં મોરવાડામાં ગાદીએ ખેસાડી તેજ સાંજે ત્યાંથી રવાના થયા. તેમની મદદે બહુત્રા, દીવોદર વિગેરે ઠેકાણેથી માણસો આવ્યાં હતાં. સીંધી અહમદે ફોજ સહીત મહુપુર પડાવ કરી તે ગામ લુટ્યું. આ વાતની જાણ થતાં ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીએ કહેવરાવ્યું કે અમે લડવાને તૈયાર છીએ, માટે તમારે ગામ લુટવાં નહીં લડાઈ શરૂ થઈ. ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીની જીત થઈ અને અહમદ સીંધી હારીને પાછો રાધનપુર ગયો.

ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજી પણ તેમના પિતાજીશ્રીના જેવાજ મહાન્ પરાક્રમી અને સીંદ્રડ રાજવી થઈ ગયા. તેમના વખતમાં પણ ઘણી લડાઈઓ થયેલ.

સને ૧૭૬૬ (સં. ૧૮૫૨) ની સાલમાં થરાદ તથા વાવ ઉપર બેઘપુરના મહારાજા તરફથી રાજમલજી કારભારી તથા રાજમલજી ઠાકોર બન્ને જણા ફોજ લઈને લડવા આવ્યા. પીલુડા ગામે મુકામ કર્યો હતો. થરાદ અને વાવે એકમત થઈ ઠરાવ કર્યો કે દરેક રાજ્યે પોત પોતાનું લશ્કર લાવીને લડવું અને જે કંઈ ખર્ચ થાય તે જેના તે રાજ્યે ભોગવવું. બે કંઈ-

૧૪૬

પણ આપણું પડે તો થરાદે જે ભાગ અને વાવે એક ભાગ પ્રમાણે આપણું. તેમાં કોઈએ ફરવું નહીં. બન્ને રાજ્યના જામીન ડોડગામના મહંત દલભરામભારથી થયા હતા. થરાદ વાવ તરફથી ઘણાખરા કોળી અને રજપુતો હતા. લડાઈ વીસ પચીસ દીવસ ચાલી. થરાદ-વાવ વાળા જોધપુરની ફોજ ઉપર રાત્રે છાપો મારવા લાગ્યા, અને તેથી તેઓ કાયર થવાથી હારીને પાછા ગયા.

સને ૧૮૦૦ (સં. ૧૮૫૬) ની સાલમાં જોધપુર ગયેલી ફોજમાં વધારો કરીને કારભારી રાજમલજી પાછા થરાદ-વાવ ઉપર આવ્યા. પંદર દીવસ લડાઈ ચાલી. તેમાં થરાદ વાવવાળા હારવાથી તેના બદલામાં ડોડગામના મહંત દલરામભારથીએ જોધપુરના કારભારીને પાંચ કીમતી ઘોડા ભેટ કરવાથી પાછા ગયા.

સને ૧૮૧૧ (સં. ૧૮૬૭) માં જોધપુરના મહારાજ તરફથી ઠાકોર વજેસીંગજી, થરાદના વાઘેલા ઠાકોર શ્રી હડભમ-સીંગજી તથા વાવના ચૌહાણ રાણા ભગવાનસીંગજી ઉપર ઘણી ફોજ લઈને આવ્યા. પીલુડા તથા સણવાલ એમ જે ઠેકાણે પડાવ નાખ્યો. જોધપુરની ફોજમાં નવ હજાર માણસ હોવાથી વાવના રાણા ભગવાનસીંગજીએ થરાદના ઠાકોરને દગો દઈ જોધપુરવાલા તરફ મળી ગયા. તેની ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીને ખબર પડવાથી કારભારી વાલચંદ દેશાઈને સલાહ કરવા સાડે મોકલ્યા. તેમણે જઈ સલાહ કરી. તેમાં એવું હતું કે એસી હજાર રૂપીઆ ખંડણીના આપવા, અને તેટલાજ વાવના રાણા પાસેથી પણ લેવા. વાવના રાણાજી પાસેથી રૂપીઆ વસુલ થવા

૧૪૭

ગાહુ સખ્તાઈ થવાથી તેમની તરફના વસુલ થયા. થરાદવાળે તે વખતે ત્રીસ હજાર રૂપીઆ રોકડા આપ્યા, બાકીના પાછળથી મોકલીશું તેમ કહ્યું. આ રૂપીઆ વસુલ લાવવા સે અતિતોને થરાદ રાખ્યા. બાકીની ફેજ પાછી બેધપુર ગઈ. વસુલ કરવા રહેલા અતિતોને બેધપુર મળતો પગાર થરાદમાં આપવો કરીને નોકર રાખી લીધા તેથી એ રૂપીઆ મોકલવા પડ્યા નહી.

સને ૧૮૧૨ (સં. ૧૮૬૮) માં વાવના રાણા ભગવાનસીંગજી અને થરાદના વાઘેલા હડભમસીંગજી વચ્ચે લડાઈ થઈ. વાવના રાણાજીની બે કુંવરીઓ ડકરાઈ હડભમસીંગજીને પરણાવી હતી. એકનું નામ વીરબાઈ તથા બીજાનું નામ હેમજીબા હતું. આ વખતે વીરબાઈ વાવે પીયેરમાં હતાં. તેઓ જાણે નહિ તેવી રીતે રાણા ભગવાનસીંગે બાબાસર ઇલાકે મારવાડથી એક હજાર ઘોડા મદદ સાડે થરાદ લેવા બોલાવ્યા. થરાદમાં આ વાતની ખબર ન હોવાથી અચેત હતા. વીરબાઈને ખબર થતાં વાવથી ખબર કરવા સાડે કાસીદ મોકલ્યો પણ રાણા ભગવાનસીંગજીએ થરાદના રસ્તે રસ્તે ચોકી બેસાડેલીકે વાવથી કોઈ થરાદ ખબર આપે નહિ. સવા પહોર વખત થતાંની વખતે વાવની ફેજ થરાદ ઉપર આવી રસ્તે જતાં આઠ માણસોને મારી નાખ્યા. આ વાતની ખબર ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીને થતાં તે વખતે જેટલું હાજર હતું તેટલું લશ્કર લઈ ચડ્યા * તેમાં સાહેબાજી નામના

* કેટલાક એમ પણ કહે છે કે:— ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજી વાવના રાણા શ્રી ભગવાનસીંગજીનાં કુંવરી હમજીબા માથે પરણ્યા હતા એક વખત એવું બન્યું કે રાણા ભગવાનસીંગજીના કુંમાર શ્રી અદેસીંગજી ભાચર

૧૪૮

જાડેબા ખુધા સાથે હતા. આ વખતે થરાદ પાસે ૮૫ ઘોડાં અને થોડું ખ્યાદલ માણસ હતું. વાવના લશ્કર સાથે આવેા ઘુમરાણી કે જે પ્રખ્યાત બહારવટીઓ થઈ ગયેા તેનો બાપ ભારે ઘુમરાણી હતો. લડાઈમાં ભારે ઘુમરાણી મરાયો. લશ્કરમાં ભંગાણ પડયુ રાણાજી ત્યાંથી નાશી ડોડગામના મઠમાં ભરાઈ પેડા હથીઆર વગરના યોધાને નહિ મારવેા એ રજપુત રીતિ મુજબ ડકરાઈએ તેમને માફી આપી વાવ તરફ રવાના કર્યા. આ લડાઈ દરમીયાન વાવના રાણાજીએ એક ચારણને પોતાનાં વખાણ કરવા અને લડાઈમાં લશ્કરને ઉશ્કેરવા બોલાવેલ પણ તે રાણાજીની હાર થતાં અને રાણાજીને નાસી પાછા ફરતાં જોઈ તરતજ વાવથી રવાના થઈ થરાદ આવી ડકરાઈ પાસે નીચે મુજબ ગીત ગાયું હતું.

(થરાદ તામે) માંથી ઘાસનાં ગાડાં ભરાવી વાવ લઈ જતા હતા. તેથી ત્યાં હજાર રહેલાં થરાદનાં માણસોએ તેમ નહીં કરવા સમગ્નવ્યા અને કહ્યું કે તમારે આ પ્રમાણે કરવું હોય તો થરાદ સિવાય ઘણો મુલક છે, પણ આતો હીક કહેવાય નહીં. સગાનું સગપણ તોડવાનો પ્રસંગ આવશે. તમારાથી અમારા મુલકમાં હાથ નાંખી શકાય નહીં. આ પ્રમાણે ઘણી રીતે સમગ્નવ્યા છતાં જ્યારે અદેસીગિજીએ માન્યું નહીં ત્યારે શકાર શ્રી હડભમસીગિજીનાં માણસોએ ઉશ્કેરાઈ સામનો કર્યો, અને તેમાં કુમાર શ્રી અદેસીગિજીનું મરણ થયું. જ્યારે આશ્રી હમજીયાને પોતાના બાઈનું અવશાન થયાના ખેદજનક સમાચાર મળ્યા ત્યારે ઘણાંજ દીલગીર થયાં અને ડકરાઈને આ માહ સમાચાર કહેવરાવ્યા. ડકરાઈએ જવાબમાં કહેવરાવ્યું કે તમારા બાઈને ઘણો મુલક હતો છતાં આપણાજ મુલકમાં હાથ નાંખવાની શું જરૂરત પડી? પરીણામે મૃત્યુ થયું. જે અનવાનું હતું તે તો બની ગયું, હવે કુપાય રહ્યા નથી. આવો જવાબ મળતાં આશ્રી ઘણાંજ દીલગીર થઈ રીસણે

૧૪૯

કળાળ ઠાઠ થરાદ ગઢ વાવ ચડીઆ કહે

ગટે રણતુર તંબાળ ગડીઆ.

૧

કટક વાઘેલ ચૌહાણ વાળા વકટ,

અડીખમ મેંગળાં જેમ અડીઆ.

૨

ધોમ માથાં ખગાં શેલવાળા ધમક

ચણક ગોળી ઘણાં તીર છુટયાં.

૩

(પોતાના પીયર વાવ) ગયાં. આ ખેદજનક સમાચાર રાણા શ્રી ભગવાન-સંગિછને પહોંચ્યા કે તેઓ જણાજ ઉસ્કેરાદ ગયા અને પોતાના ભાયાતોને (પાર દેશોના રાગગેઓને) લડાઈ કરવા બોલાવ્યા. સધી અને બેલોચના નવસં ઘોડા તૈયાર કરી તાલીમ આપવા માંડી. તાલીમ આપતાં વાત વાતમાં વારંવાર જણાવતા કે જે જે દરરાઈ હડભમસંગિછ આપણા જમાદ ધાય છે માટે તેમને મારી નર્હી નાંખતાં જીવતા પકડીને અહીં લઈ આવજો. આ શબ્દો જ્યારે આશ્રી હમજીખાએ સાંભળ્યા ત્યારે તેવણે પોતાના પીતાજી રાણાશ્રી ભગવાનસંગિછને કહેવરાવ્યું કે હું જ્યારે રીસણે આવી છું ત્યારે આપ આવા અજાજતા શબ્દો વારંવાર મારા આગળ બોલી બળતામાં ધી ઉમેરો છો, અને મને દુઃખી કરો છો. દરરાઈ શું ભાજીપાલો છે કે આપ તેમને સહેલાઈથી પકડીને લાવશો. આવી રીતે કહેવરાવી ગાડી નેડાવી પોતે ત્યાંથી થરાદ તરફ રવાના થઈ ગયાં. ત્યાં આવી તમામ હકીકત દરરાઈને જણાવી. જવાબમાં દરરાઈએ જણાવ્યું કે ભલે ખુશીથી આવે.

ખીજેજ દીવસે એક રજારીએ આવી સમાચાર આપ્યા કે વાવ રાંણાજી લસકર સહિત ખારોડેલા સુધી આવા પહોંચ્યા છે. તેમની સાથે સધી અને બેલોચના ઘોડા છે, અને ત્યાંથી આપણાં ઢેર વાળે છે. આ ખબર મળતાંજ ઠાકોરશ્રી હડભમસંગિછ લાજર રહેલ વણસેં ઘોડે સ્વારોને સાથે લઈ સાંમે ગયા. ખારોડેલામાં ભારે ખુતખાર લડાઈ જામી વિગેરે.

૧૫૦

સગળા દળા ખંને પડ કારણુ સાથીઆં, જોશવર હાથીઆં જેમ જીવ્યાં.	૪
રાણુ રાજસંગ નાયક જતાં રાવણુ, નેથડે ઉછટે ખાગ નાગાં.	૫
દંતુ ભડ ખાનરાં જોધ ભડ વાંકડા, વાહલાં મેંગળાં જેમ વાગ્યાં.	૬
થયો ભારથ તહાં સૂર રથ થાંભીયો, ખરો વર વરે રંભ તજે ખોટો.	૭
પટા ધર મેહરો અરડીઓ પોરસે, મરડીઓ ગેંઢ ચૌહાણુ મોટો.	૮
શાખળે ઉજળે શાળા દાંતુ સળે, ઘણા ઠડ પાળા ઓછાડ ઘોડે.	૯
પેરીયેલ પડાવે રાણુ પાછો વળ્યો, વળ્યો ધરખાંન નીશાન વાયે.	૧૦
મુળરાજ જગદ દેહડ જશા મીલાવે, લલા વાઘેલ સઘળાં ભભાવે.	૧૧
મેળગદ થરાદે વધાયો મોતીઓ, ચાંદરણી આવીયો નીર છાડે.	૧૨

સને ૧૮૧૩ (સં. ૧૮૬૯) માં ભુજના રાવ શ્રી ભારમલજીની
એનનું સગપણુ થરાદના વાઘેલા હડભસીંગજી સાથે કરવાનું
કેહિણુ મોકલ્યું. પણ વાઘેલે કોઈ કારણસર કબુલ કર્યું નહિ.

૧૫૧

તેથી સંઘનપુરના નવાળ શેરખાનજી સાથે મળીને વારાહી જીતીને થરાદ ઉપર આવવાનો ઠરાવ કર્યો.

રસ્તામાં આવતાં મોરવાડા હુટયું. મોરવાડાના લોકો નાશી ગયા. ત્યાંથી માડકા હુટી થરાદ આવ્યા. ફોજમાં ઢશ હજાર માણસ હતા. વાઘેલાએ જાણ્યું કે આપણાથી પહોંચી શકાશે નહિ તેથી સલાહ કરવાને કહેણ મોકલતાં એવો ઠરાવ થયો કે ભુજનાં કન્યા ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજી પરણે અને ત્રણ લાખ રૂપીઆ જાન ખરચતા રાવ શ્રી ભારમલજી થરાદના ઠાકોરને આપે, ત્યાં થરાદને ફરતો કોટ કરાવી આપે અને મોરવાડું આખાદ કરાવી આપવું. આ પ્રમાણે રાવ ભારમલજી તરફથી સાહેબાજી કોડાગરે અને નવાળ સાહેબ તરફથી અખેરાજ સોદા આવેલ હતા. તેઓએ સલાહ કરી ખરચના બદલામાં સોળ હજાર રૂપીઆ આપ્યા.

ખોસા લોકો અને રણુના હુટારૂઓ વારંવાર થરાદ ઉપર હુલ્લા લઈ આવતા હતા. જેઓને વખતો વખત મારી હુડાવવામાં આવતા. છેવટે તેઓમાંના પ્રખ્યાત અને મહાન્ બહારવટીઆ આચાધુમરાણીને સં. ૧૮૭૫ (અને ૧૮૧૯) ની સાલમાં સાળુ ગામ પાસે મારી ઠાર કરી શાન્તી સ્થાપી. રાજ્યની જમાવટ કરી આ બહારવટીઆ પાસે પાંચસે પાંચસે થોડા રહેતા હતા.

કહેવાય છે કે:—

દુહો

ઝડપી જખરાળી થુલાળી ચરતી થજે,
વાઘેલા તેં વાળી ખાગ તણે બજ ખાનુવત *

* હડભમસીંગજી.

૧૫૨

ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીના વખતમાં એક ખીજે પણ જાણવા યોગ્ય બનાવ બન્યો છે.

ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીનાં બહેનને આડેસરના જાડેજા ઠાકોર સાહેબ સાથે પરણાવવામાં આવ્યાં હતાં, અને હળવઠનાં કુંવરીને પણ તેઓની સાથેજ પરણાવ્યાં હતાં. એકઠા બંને બહેનો ચોપાટ રમતાં હતાં. રમતમાં થરાઠનાં કુંવરીની પાસામાં જીત થયેલી પણ તે હળવઠનાં કુંવરીએ માન્યું નહિ. તે ઉપરથી થરાઠનાં કુંવરીએ પોતાના ભાઈ હલાના ^૧ સોગન આપ્યા. જ્યારે બે ચાર વખત આવી રીતે સોગન આપવામાં આવ્યા ત્યારે હળવઠનાં કુંવરીએ કહ્યું કે એવો તે હલો કેવો બહાદુર અને ઈંમતી પુરૂષ છે કે વારંવાર તેનાજ સોગન આપે છે. જો એવો બહાદુર હોય તો હળવઠનું (મારા પિયરનું) બાળધું ૨ વાળે. તે ઉપરથી થરાઠનાં કુંવરીએ પોતાના ભાઈ હડભમસીંગજીને થરાઠ પત્ર લખી ઉપરની હકીકત જણાવી. અને સાથે સાથે એમ પણ જણાવ્યું કે જ્યાંસુધી તમે હળવઠનું બાળધું વાળશો નહિ ત્યાંસુધી મારે અનાજ હરામ છે.

જ્યારે ઠકરાઈને પત્ર મળ્યો અને પોતાનાં બહેને પણ (સોગન) લીધા છે તેમ જાણ્યું કે તરતજ એક પગા પણ વિલંબ નહિ કરતાં પોતાના પાંચસેં ઘોડે સ્વારેને સાથે લઈ હળવઠ તરફ પ્રયાણ કર્યું. હળવઠ બે ગાઉ રહ્યું હશે ત્યાં રસ્તામાં એક રખારીની ઝૂંપડી આવી. રખારીએ ઠાકોર શ્રીને દુધ પે

૧. ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજી.

૨. ધણુ વાળી જવું અર્થાત્ દોરે હાંકી જવાં.

૧૫૩

જશ વાર આરામ લઈ જવા અરજ કરી. ઠાકોરે પ્રથમ તો ના કહી. પણ જ્યારે ઘણી આજીજી સાથે કહેવામાં આવ્યું ત્યારે તેમણે રખારીની વિનંતી સ્વીકારી. રખારીએ જે ત્રાંસળામાં દુધ આપ્યું તે એકજ ત્રાંસળે જ્યારે પહેલેથી છેલ્લા સુધી પાંચસેંચ ઘોડે સ્વારોએ દુધ પીધું ત્યારે રખારી તો હેરતજ થઈ ગયો અને ઠાકોર શ્રી ને જણાવ્યું કે આપ અહિં થોડો વખત આરામ લ્યો, હું જઈ હળવદના ધણીને ખંખર કરું. રખારીએ જઈ હળવદના ધણીને ઉપરની હકીકત જાહેર કરી. એટલામાં ઠાકોર શ્રીના લશ્કરને આંદણીમાંથી આવતું જોયું કે તરતજ શહેરના દરવાજા ખંધ કરાવ્યા. પણ સુર્યોદય થઈ જવાથી ગામનાં ઠોર ભાગેભોજ ઉભાં હતાં. ઠકરાઈએ તેના ઉપર ધાખો માર્યો. પણ કોઈ સામું થયું નહિ. એટલે પોતાના લશ્કરમાંથી દશ ઘોડે સ્વારોને બાળધું હાંકી આડીસરને મારગે રવાના કર્યા. અને બાકીની ફોજ ત્યાંજ ઉભી રહી. કારણ કે આ શહેરમાં એક ભીમ નામનો રખારી ચેત્તીખંધ હતો તેની રાહ જોવા ઉભા રહ્યા હતા. આ રખારી શહેરમાં રહેતો હતો અને તે વખતે તેની આંખો દુખતી હતી. દરવાજા ખંધ હતા અને ઘરમાં ઘંટી ફરતી હતી તેથી બહાર શું થાય છે તે તે જાણી શક્યો નહિ તેની મા શહેરમાં ગઈ હતી તેણીએ આવી જણાવ્યું કે શું જોઈ બેસી રહ્યો છે. હળવદનું બાળધું ધરાદનો વાધેલો હડભમસીંગજી લઈને જાય છે. માટે જ સામે થા. રખારી ઘોડે સ્વાર થઈ સામે આવ્યો. ઠાકોર શ્રી હડભમસીંગજીએ જ્યારે તેને એકલાનેજ આવતો જોયો ત્યારે તેમના લશ્કરને સામે થવા ના કહી. તે

૧૫૪

આવ્યો. બંન્નેએ રામા સાંભા કર્યા. પણ તે એકલોજ હોવાથી તમામ લશ્કર સાથે નહિ લડતાં આ લશ્કરમાંથી એકજ લડવૈયા હરીયાખાન મુલતાની સાથે લડવાનું નક્કી કર્યું. બંન્ને જણ વચ્ચે મોટું યુદ્ધ થયું. છેવટે બંન્ને ઘાયલ થયા. તેઓને ત્યાંથી ઉપાડી ખાટલામાં નાખી આડીસર લાવ્યા. અને પાટા પટી કરી હળવદથી લાવેલ ખાળામાંથી બંન્ને બહેનોને (થરાહનાં તથા હળવદનાં કુવંરીઓને) સરખે ભાગે પછેડામાં વહેંચી આપી ઠાકોર શ્રી હડલમસીંગજી પોતાના લશ્કર સાથે થરાહ પધાર્યા.

દુહો:—

હળવદને ગોળે હવા, થાંને નરખે જાલાં નાર,

ખાધા વ્રીત બોવાર, ખંડપત વળીઓ ખાનુવત. ૧

ખાનુવત ઘોડા ખેડીઆ, અપટી જાલાવાડ,

ધણ ખાળધું ધધકાર, હળવદસેલાયો હલો. ૨

સને ૧૮૧૬ (સં. ૧૮૭૫) માં અંગ્રેજ સરકાર તરફથી જમીનની માપણી કરવા કર્નલ મેકફરશન સાહેબ પાટણના રસ્તે થઇને દીવોદર આવ્યા હતા. તે વખતે ભાભેર, દીવોદર અને વાવ ત્રણેએ એકઠાં મળી કર્નલ મેકફરશન સાહેબ સાથે ચારસો ઘોડા હતા તે તથા ખીજી માલ મીલકત લુટી લેવાનું નકી કરી થરાહના ઠાકોર શ્રી હડલમસીંગજીની સલાહ લીધી. ઠાકોર શ્રીએ એમ કરવાની ના કહી. પણ તેઓએ માન્યુ નહિ તેથી વાઘેલા હડલમસીંગજીએ કાસીદ મોકલી કર્નલ સાહેબને બળર આપ્યા કે તમે સાવચેત રહેજો. આ હુકીકતથી કર્નલ સાહેબ એકદમ દીવોદરથી મુકામ ઉપાડીને થરાહ પધાર્યા. ઠાકોર શ્રી હડલમસીંગજીને

૧૫૫

મળ્યા. અને તેમનો ઉપકાર માન્યો. ઠાકોર શ્રીએ પોતાના ત્યાં છ સાત દીવસ રાખી સારી રીતે બરદાસ્ત કરી પોતાના સોહ ઘોડા સાથે આપીને જાળતાથી કર્નલ સાહેબને અંતર પહોંચાડ્યા અને ૧૮૨૦ (અ. ૧૮૭૬) ની સાલમાં કર્નલ મેહેબ સાહેબે પાલણપુરના દીવાન સમશેરખાનજી પાસેથી પંદર દીવસ રહીને કેટલીક મસલત ચલાવી અને તે વાતની બબર થરાદ પડતાં વાઘેલા હુડલમસીંગજી પારકર ગયેલા હોવાથી છોટા સાહેબને ચારસો ઘોડાથી થરાદ મોકલ્યા હતા. ઠાકોર શ્રી હુડલમસીંગજીએ કર્નલ મેકફરસન સાહેબને સારી મદદ આપવાથી પારકરથી બોલાવ્યા અને તેથી હુડલમસીંગજી થરાદ આવ્યા. તેમની સાથે મસલત કરી છોટા સાહેબ પાછા પાલણપુર ગયા અને કર્નલ મેહેબ સાહેબને હકીકત કહી.

ઉપર મુજબ લડાઈઓ થઈ અને ૧૮૨૦ થી અગ્રેજ સરકારનો અમલ પાલણપુર એજન્સી ઉપર થવાથી લડાઈ ટંટા બંધ પડવા લાગ્યા.

આ રાજ્યને સને ૧૮૨૫ (સં. ૧૮૮૧) ની સાલથી નામદાર સરકારે ખંડણીમાંથી મુક્ત કરેલ છે.

ઠાકોર શ્રી ખાનજી, કુમાર શ્રી આણંદસીંગજી અને ઠાકોર શ્રી હુડલમસીંગજીના વખતમાં ઘણા જાણવા યોગ્ય બનાવો બન્યા હતા પરંતુ આ ગ્રંથ મોટો થઈ જવાના ભયથી આ સ્થળે વર્ણવેલા નથી.

ઠાકોર શ્રી હુડલમસીંગજી ઈ. સ. ૧૮૨૩ (સં. ૧૮૭૬) માં સાડત્રીસ વરસ રાજ્ય કરી મોરવાડામાં સ્વર્ગવાસ થયા હતા.

૧૫૬

તેઓ શ્રી અપુત્ર ગુજરી જવાથી તેમની પાછળ તેમના નાના ભાઈ કુમાર શ્રી કરણસીંગજી તેજ સાલમાં ગાદીએ આવ્યા.

હાકોર શ્રી કરણસીંગજી ઇ. સ. ૧૮૫૬ (સં. ૧૯૧૫) માં છત્રીસ વરસ રાજ્ય કરી દેવલોક પામ્યા. તેઓ શ્રીને બે કુંવરો હતા. કુમાર શ્રી વનાજી અને પરબતસીંહજી. વનાજીની શારિરીક સંપત્તિ સારી નહિ હોવાથી હાકોર શ્રી કરણસીંહજીની પાછળ તેમના પૌત્ર યુવરાજ કુમાર શ્રી ખેંગારસીંહજી ગાદીએ આવ્યા.

વનાજીને બે રાણીઓ હતી (૧) વાંસાવાળાં અને (૨) બુકણાવાળાં. બાંધી વાંસાવાળાંથી કુમારશ્રી ખેંગારસીંહજીનો જન્મ થયો હતો. તેમને ત્રણ કુંવરો અને ત્રણ કુંવરીઓ હતી. ૧. ખેંગારસીંહજી, ૨. ભુપતસીંહજી અને ૩. પૃથ્વીરાજજી. ત્રણ કુંવરીઓ પૈકી એક જસોદના હાકોર સાહેબને બીજાં લગ્નતરના હાકોર શ્રી કરણસીંહજી સાથે, અને ત્રીજાં કુંવરી સણુવા (કચ્છ) ના હાકોર શ્રી રણમલસીંહજી સાથે પરણાવ્યાં હતાં.

હાકોર શ્રી ખેંગારસીંહજી તા. ૫-૧-૧૮૬૨ (સં. ૧૯૪૮) ના રોજ છપ્પત વરસની ઉંમરે તેત્રીસ વરસ સુધી રાજ્ય કરી દેવલોક પામ્યા. તેઓ શ્રીને બે રાણીઓ પૈકી (૧) વાંદીઆમાં અને (૨) બંદીઆળી (ભુજ) નાં કુંવરી હતાં. બા શ્રી વાંદીઆવાળાંથી કુમાર શ્રી અલેસીંહજીનો જન્મ તા. ૬-૩-૧૮૫૬ (સં. ૧૯૧૫ ના ફાગણ સુદ ૫) ના રોજ થયો હતો, અને બા શ્રી બંદીઆળીવાળાંથી કુંવરી શ્રી રતન કુંવર બાનો જન્મ થયો હતો, જેવણને મોરખીના નામદાર હાકોર સાહેબ શ્રી સર-

૧૫૭

વાઘજી બહાદુર સાથે પરજીવવામાં આવ્યાં હતાં. બા શ્રી બંટી-
ચાળીવાળાં બાએ શહેરની પૂર્વ તરફ આવેલ તળાવમાં એક
મોટો કુવો બંધાવેલ જે અત્યારે જડેલના કુવાના નામથી
ઓળખાય છે. * અને ગામની ઘણી ખરી વસ્તી તે કુવેથી પાણી
ભરે છે. તેમજ તેઓ શ્રીએ એક મોટું વૈષ્ણવ ધર્મનું મંદિર
બનાવરાવ્યું હતું જે નવા મંદિરના નામથી ઓળખાય છે.

હાકોર શ્રી ખેંગારસીંહજીના રાજ્ય દરમીયાન સં. ૧૬૪૪
ની સાલમાં થનાદના પારેખ મોતીચંદ મઘાણીની પેઢીના વારસ
અંબાવીદાસ મોતીચંદ તથા ઉજમચંદ મોતીચંદ તરફથી વડીલ
બંધુ અંબાવીદાસ મોતીચંદના નામથી સિદ્ધાચલ આદિ તિર્થોનાં
યાત્રા કરવા માટે મોટો સંઘ કાઢ્યો હતો. જેમાં બે ચૈત્યાલય, સો
રથ, ચારસો ગાડી, પાંચસો ઉંટ, અને ત્રણ હજાર યાત્રિક હતાં.
તેમજ બંદોબસ્ત માટે ત્રણસો સરકારી સિપાઈઓ હતાં. આ
સંઘમાં ગુરૂ મહારાજ શ્રીમાન્ જ્ઞાનાચાર્ય વિજય રાજેન્દ્ર સૂરિ-
શ્વરજી તથા વિજય ધનચંદ્રસૂરિશ્વરજી મહારાજ પણ પોતાના
શિષ્યો સાથે સાંભીલ હતા.

હાકોર શ્રી ખેંગારસીંહજીની પાછળ તેઓના એકના એક
કુમાર શ્રી અભેસિંહજી (અભયસિંહજી) તેત્રીસ વરસની ઉંમરે
ગાદીનિશીન થયા હતા. તેઓ શ્રીનું નામ ‘ અભયસિંહજી ’
રાખવામાં આવ્યું હતું. યથા નામ તથા ગુણાઃ એ સુત્રાનુસાર
તેઓ શ્રી ઘણા બહાદુર અને બુદ્ધિશાળી રાજ્યકર્તા નીવડ્યા
હતા. તેઓ શ્રીએ રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં યોગ્ય
કેળવણી સંપાદન કરી હતી. આ વખતે પાલણપુર નિવાસી

* જડેલના કુવાને બાનો કુવો પણ કહે છે.

૧૫૮

રા. રા. મોહનલાલભાઈ પીતામ્બરભાઈ મહેતા બી. એ. એલ. એલ. બી. મુખ્ય કારભારી તથા રા. રા. મંગળજીભાઈ સોભાગચંદભાઈ સહન્યાયાધીસ હતા. આ ત્રણે મહાશયોની ત્રિપુટીએ થરાદ સ્વસ્થાનને બેહુદ કાયદો કરી આપ્યો છે. આ સ્વસ્થાન તાબાના જમૈયા ઠાકોરો ઉપરની હકુમત જે તે વખતે આ સ્ટેટની વતી પાલણપુર એજન્સી ભોગવતી હતી તે હકુમત તેઓ શ્રીએ એજન્સીમાંથી પાછી પોતાના હસ્તક લીધી હતી (સને ૧૯૦૪ સં. ૧૯૬૦) આ જગ્યાએ ઠાકોર સાહેબ શ્રી અલોસિંહજી તથા મુખ્ય કારભારી મોહનલાલભાઈ કેવા નિરપૃહી અને નિર્લોભી હતા તેનું ઉદાહરણ અત્રે ટાંકવાથી અસ્થાને ગણાશે નહિ.

આ સ્વસ્થાન માટે જમૈયા જાગીરદારો ઉપરની હકુમત પાછી મેળવવામાં અને બીજાં કેટલાંક ગીરાસી કેસો અને સંસારિક વ્યવહારિક ખર્ચો થવાથી તેમજ આ સ્ટેટનું વજે ભાગનું અનાજ માગણીના અભાવે કેઠારમાં ઘણું સીલીક રહી જવાના સળબે સ્ટેટના નોકરોની ઈચ્છાથી તેમના પગાર પેટે જેને જે જે ધાનની જરૂર હતી તેમને તે આપવામાં આવેલ હતું તેજ પ્રમાણે રા. રા. શ્રીયુત મોહનલાલભાઈના પગાર પેટે બાજરી આપવામાં આવેલ. જેનો ભાવ પાછળથી ઘણોજ વધી જવાથી લગભગ બે હજાર રૂપીઆની રકમ વધારે ઉપજેલ જે મોહનલાલભાઈએ નામદાર દરબાર સાહેબ શ્રી અલોસિંહજી સાહેબ પાસે રજુ કરતાં તેઓ શ્રીએ ફરમાવ્યું કે મેં તો તમોને બાજરી તે દિવસના ભાવ મુજબ તમારા પગાર પુરતી આપેલ એટલે એ હક તમારો છે. જ્યારે મોહનલાલભાઈએ અરજ કરી કે મને મારા પગાર પુરતી રકમ મળી જતાં

૧૫૯

આ બે હુનરનો વધારો રહે છે એટલે આ રકમ ઉપર મારો હક પહોંચે નહિ. તેથી હું તે રાખી શકતો નથી. આવી રીતે અરસપરસ કેટલીક ચર્ચા થયા બાદ એવા નિર્ણય ઉપર આવ્યા કે મોહનલાલભાઈએ પોતાની ઈચ્છાનુસાર કોઈની સારા કામમાં તે રકમ ખર્ચી નાખવી. તે ઉપરથી તેઓ શ્રીએ અહિં પારે-વાંઓને ચણુ નાખવા માટે એક ચબુતરાની ખાસ અગત્ય જણાયાથી કાળા પથ્થરનો એક લખ્ત ચબુતરો તેમના પિતાશ્રી શ્રીના સ્મરણાર્થે બંધાવી અત્રેના મહાજનને સુપ્રત કરી આપેલ છે. તેમના માટે એમ પણ કહેવાય છે કે તેમને અહિંના કરતાં સારા પગારથી મોટાં રાજ્યો તરફથી માગણીઓ આવતી હતી. પણ તેના જવાબમાં તેઓ એજ કહેતા કે ઘણી તો એકજ રાખું છું.

આવી ધાર્મિક અને ઉદાર વૃત્તિના રાજવી અને કારભારી હોય ત્યાં મન ગમતો વરસાદ થાય તેમાં શું આશ્ચર્ય ?

ઠાકોર સાહેબ શ્રી અભેસિંહજી કાશી વિશ્વનાથના પરમ ભક્ત હતા. તેઓ શ્રી કાશી વિશ્વનાથની યાત્રાએ સં. ૧૯૬૨ ની સાલમાં ગયા હતા. તે વખતે એક આશ્ચર્યજનક ઘટના બની હતી જેની નોંધ અત્રે આપવાની આવશ્યકતા જણાઈ છે.

સંવત ૧૯૬૨ ની સાલમાં તેઓશ્રી ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં યાત્રા નિમિત્તે પધારેલ. જ્યારે શ્રી કાશી વિશ્વનાથ પધાર્યા ત્યારે ત્યાંના પુનરીને પુછાવ્યું કે પોતાને એકાન્તમાં શ્રી કાશી વિશ્વનાથની પુજા કરવાની છે તો તેવી સગવડ કરી આપવા બદલ કેટલું ખર્ચ આવશે. જેના જવાબમાં પુનરીએ ઘણી વધારે પડતી રકમ કહી મોકલી. બે કે ઠાકોર સાહેબશ્રીએ પાંચ હુનર રૂપીઆ

૧૬૦

સુધી આપવા જણાવ્યું પણ પુજારીએ માન્યું નહિ. એટલે હવે પુજારીની મરજી મુજબની રકમ આપવી કે કેમ તે સખંધી ઠાકોરશ્રી વિચારમાં હતા અને પોતાના મુખમાંથી એમ નીકળી ગયું કે “શું કાશી વિશ્વનાથનો હુકમ મને પુજા કરવા દેવાનો નહિજ હોય?” નેવી રીતે બોલી શ્રી કાશી વિશ્વનાથનું સ્મરણ કરતા કરતા નિંદ્રાદેવીને સ્વાધિન થઈ ગયા.

હવે એવું બન્યું કે તેજ રાત્રે શ્રી કાશી વિશ્વનાથે પુજારીને સ્વપ્નામાં આવી તેને હુકમ કર્યો કે થરાદ દરબાર મારો પરમ ભક્ત છે માટે તેને મારી પુજા કરવાનો તાકીદે બંદોબસ્ત કરી દેવો, અને નહિ થાય તો તને મોટું તુકશાન થશે. તે ઉપરથી બીજા દીવસના પ્રભાતમાંજ પુજારીએ દોડતા આવી મહારાજ સાહેબને વિનંતિ કરી કે “મેંને ધુડ બાઈ કે આપ જૈસે શંકરકે પરમ ભક્તકો મેં પુજા કરનેમેં હરકત લાયા. શ્રી કાશી વિશ્વનાથકા હુકમ હૈ કે આપકું પુજા કરનેકા બંદોબસ્ત કર દેના ઐર એક પૈસા બી લેનેકા નહિ હૈ. જો આપકી મરજી આવે સો જ્ઞાન પૂન્ય કરે” એવું બોલી ગયો. આ જગ્યાએ જણાવવું જરૂરનું છે કે શ્રી કાશી વિશ્વનાથજીનાં દર્શને તે વખતે હજારો લાલિક ધનવાનો આવેલા હતા અને પુજારીને મન ગમતી દક્ષિણા આપી પ્રથમ પુજાનું પૂન્ય હાંસલ કરના તૈયાર હતા. એટલે પુજારીએ આ વખતે ધનનો લાલચે ઠાકોર સાહેબશ્રીને વિનંતિ કરેલ હતી તેમ નહતું પરંતુ શ્રી કાશી વિશ્વનાથના હુકમથીજ તેને (પુજારીને) આવવાની ફરજ પડી હતી. અને બીજેજ દિવસે પ્રભાતમાં મોટો પરાંદીએ ચાર વાગે તમામ બારણાં બંધ કરી ઠાકોર સાહેબ શ્રીએ રાણીજી સાથે

૧૬૧

સવારના આઠ વાગ્યા સુધી પુજા કરી કે જે બધો વખત હજારો ભક્તોને દર્શન વગર રોકાઈ રહેવાથી મોટી ગરબડ મચી રહી હતી. પુજા કરી રહ્યા બાદ હજારો રૂપીઆનું દાન કરી પુજારીને સારી દક્ષિણા આપી સંતુષ્ટ કર્યો હતો.

યાત્રાએથી પાછા પધારીને પણ ડાકોર સાહેબશ્રીએ હજારો રૂપીઆ બચી મોકોટું ઉજમણું કર્યું હતું.

ડાકોર સાહેબ શ્રી અભેસિંહજીએ ઘણી રૂઢી રીતે પ્રજાને પાળી પોષી લોક પ્રીયતા મેળવી હતી. તેઓશ્રી સને ૧૯૧૦ (સંવત ૧૯૬૬) ની સાલમાં છેલ્લી બીમારીએ હતા તે વખતે પણ એક બહુવા યોગ્ય ચમત્કાર બન્યો હતો.

પોતાને જે દિવસે સ્વર્ગારોહણ કરવું હતું તે દિવસે પોતાના તમામ ભાયાતો અને નામાંકિત પટાવતો તથા રાજ્યના તમામ નાના મોટા નોકરોને બોલાવી તમામ પ્રત્યે હાથ જોડી સંપૂર્ણ વિનયથી કહ્યું કે “ભાઈઓ! હું રાજા હતો અને તમે સર્વે મારા નાના મોટા નોકર હતા એટલે રાજહિત માટે અગર કોઈ બીજાં એવાંજ કારણસર મેં કોઈને બે કડવાં વેણ કહીને કે બીજી રીતે દીલ દુભાવ્યું હોય એ વાસ્તવિક છે. પરંતુ તે બધાને માટે હવે હું હાથ જોડી તમામની ક્ષમા માગું છું.” આ વખતનો દેખાવ ત્યાં હાજર રહેલા તમામ માણસોના હૃદયને પીંગળાવી નાખવાને માટે બસ હતો.

ત્યારબાદ તેઓશ્રીએ થોડો કરવાની તથા તુલસી-પત્ર, ગંગાજળ વિગેરે અવશ્યાન વખતની આવશ્યક વસ્તુઓ મંગાવી અને બંગલામાં જે ગળીયલ રંગના ગાંઢીઆ હતા તે પણ ફેરવાવી નાંખાવ્યા અને તમામ સામગ્રી તૈયાર કરાવ્યા બાદ પોતે થોડો

૧૬૨

વખત ધ્યાનસ્થ સ્થીતિમાં રહ્યા, અને તે સ્થીતિમાંથી જગૃત થતાં ખડખડ હસી પડ્યા અને પાસે બેઠેલા સર્વ સજ્જનોને કહ્યું કે “ જુઓ! જુઓ!! શ્રી કાશી વિશ્વનાથ પોતેજ મને તેડવા માટે પધાર્યા છે એમ કહી જે દિશામાં શ્રી કાશી વિશ્વનાથને પોતે જોતા હતા તે દિશા તરફ હાથ જોડી નમન કર્યું અને કહ્યું કે “ મહારાજ! આપે સેવકને કૃતાર્થ કર્યો. ખડુ કૃપા દૃષ્ટી કરી, શા માટે આપે જાતે તકલીફ લીધી. સેવક તો આપની સેવામાં હાજરજ થતો હતો. ” આટલું બોલી પોતે સ્વર્ગસ્થ થયા. (તા. ૨-૬-૧૯૧૦).

ધન્ય છે આવા મહાત્માઓને કે જેઓ પોતાનું અવશાન પણ અમુક વખતે થવાનું છે તે જાણી લે છે અને તે વખત સુધારી લે છે.

ડોકર સાહેબ શ્રી અલેક્સીહુજના સ્વર્ગવાસ થયા બાદ બેજ વરસે તેઓશ્રીના બાહોશ કારભારી મોહનલાલલાઈનું પણ યુવાવસ્થામાંજ બેઠજનક અવશાન થયું હતું. (તા. ૨૬-૧૦-૧૯૧૨). તેઓશ્રીએ સ્ટેટની નોકરી ઘણીજ વફાદારીથી અને પ્રમાણીકપણે રાજા પ્રબને સંતોષ આપી બળવી હતી.

ડોકર સાહેબ શ્રી અલેક્સીહુજને ચાર રાણીઓ હતી. (૧) વડોદવાળાં ગાલીજી, (૨) ગણોદવાળાં, (ગોંડલ ભાયાત) (૩) ખેજડીયાવાળાં, (વાંકાનેર ભાયાત) અને (૪) ધમડકાવાળાં. વડોદવાળાં બાશ્રીથી બે કુંવરો દૌલતસીહુજ અને રાયસીંગજી થયા હતા અને ધમડકાવાળાં બાશ્રીથી કુંવરીશ્રી હરિકુંવર બાનો જન્મ થયો હતો. જેમનાં લગ્ન તેઓશ્રીની હયાતીમાંજ ઘણી ધામધુમથી ધ્રાંગધ્રાના તે વખતના રાજસાહેબ શ્રી સર અડત-

૧૧૩

મીંહીજી બહાદુર સાથે કરવામાં આવ્યાં હતાં.

ઠાકોર સાહેબ શ્રી અલેક્સીંહીજીના અવશાન પછી તેમની પાછળ યુવરાજ કુમાર શ્રી દૌલતસીંહીજી તા. ૨૩-૧-૧૯૧૧ ના રોજ તપ્તનિશીન થયા હતા. તેઓ શ્રીનો જન્મ તા. ૧૦-૬-૧૮૮૧ (સંવત ૧૯૩૭ ના ભાદરવા વદ ૩) ના રોજ થયો હતો. તેઓ શ્રી રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં સારો અભ્યાસ કરી કેળવણી પુર્ણ થતાં અહિં આવી તુરતજ રાજ્યના કાર્યમાં પોતાના પિતાજીશ્રીને મદદ આપવા લાગ્યા હતા. અને કેટલાક વખત મુખી તો સ્ટેટના પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ સાહેબ તરીકેનો હોદ્દો પણ ભોગવ્યો હતો.

તેઓશ્રીના અમલમાં થરાદ સ્ટેટ જે ક્ષેત્ર કલાસનો (ચોથો વર્ગનો) અખતીયાર ભોગવતું હતું તેને નામદાર સરકારે થર્ડ કલાસમાં (ત્રીજા વર્ગમાં) મુક્યું હતું.

ઠાકોર સાહેબ શ્રી દૌલતસીંહીજી પણ પોતાના પિતાજીશ્રીની માફક શ્રી શંકરના પર્મ ભક્ત હતા. તેઓશ્રીના વખતમાં સ્ટેટમાં કેટલાએક સુધારા વધારા થયા, તેમજ નવાં મકાનો બંધાવવામાં આવ્યાં. જે પૈકી “ ગદમીબાઈ ઍંગ્લો વર્નાક્યુલર સ્કુલ ” કે જે અત્રેના વતની બહુ નેમજી ખુશાલનાં મુખુત્રી ગંગાસ્વરૂપ બાઈ ગદમી બાઈ (રાધનપુરના નગરથી પોલીઠાસ સોભાગચંદ મહાલીઆનાં વિધવા) કે જેવણને કૈસરે હિંદનો પણ ઇલ્કાબ મળેલ તે અહિં પોતાના પીયર મળવા આવતાં અહિંના મુખ્ય કારભારી સાહેબ રા. રા. શ્રીયુત્ પરસોતમરાય ભવાનીશંકરની મુલાકાત વખતે અહિં કોઈ સાર્વજનિક સંસ્થા સ્થાપવાની પોતાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી. તે ઉપરથી સ્ટેટ તરફથી ઈંગલીશ સ્કુલ ખોલવાનો

૧૬૪

વિચાર ચાલે છે એમ જણાવતાં ગદખીખાઈએ પોતાના તરફથી સ્કુલનું મકાન બંધાવી આપવા વિગેરે માટે સાત હજાર રૂપીયાની રકમ સુપ્રત કરી હતી. તે ઉપરથી સ્ટેટે મકાન બંધાવી સ્કુલનું નામ “ શ્રી ગદખીખાઈ ઍડ્વો વર્નાક્યુલર સ્કુલ ” આપી તેવણનું નામ અમર કર્યું. હાલે આ સ્કુલ સ્ટેટની ગ્રાન્ટથી ચાલે છે. તેમજ સ્કુલનું ફંડ પણ સાફ છે.

અહિં સાર્વજનિક લાયબ્રેરીની જરૂર જણાતાં અત્રેના શેઠ હાજી ઉસમાન અબદલલાઈએ મકાન અણવામાં સારી રકમ આપી હતી. અને બીજું ખર્ચ સ્ટેટ તરફથી કરી “ શ્રી દૌલતસીંહજી લાયબ્રેરી ” નો સને ૧૯૨૦ ની ચાલમાં પાચો નાખ્યો હતો જે હાલના રાજવીના મુખારક હસ્તથી ખુલ્લી મુકવામાં આવી હતી.

આ ધાર્મિક અને દયાળુ રાજના વખતમાં પણ પ્રજા ધણીજ સુખી અને આખાદ હતી. તેઓશ્રી સંવત ૧૯૭૭ના મહા સુદ ૨ (તા. ૯-૨-૧૯૨૧) ના રોજ યોગણુ ચાળીસ વરસની યુવાન વયે, દશ વરસ રાજ્ય કરી સ્વર્ગવાસ પામ્યા હતા.

હાકોર સાહેબ શ્રી દૌલતસીંહજી શંકરના પરમ ભક્ત હોવાથી તેઓશ્રીને વાક્ય સિદ્ધિ હતી એમ કેટલાએક અંગત પરિચયમાં આવનાર ગૃહસ્થો કહે છે અને હાલ પણ તેઓશ્રીની માનતા ચાલે છે.

તેઓશ્રીને ચાર રાણીઓ હતી. (૧) વીંઝણવાળાં, (૨) લાકડીઆવાળાં, (૩) ટાંપીવાળાં અને (૪) ખાનપુરવાળાં સોદીજી.

બા શ્રી વીંઝણવાળાંથી યુવરાજ કુમારશ્રી ભીમસીંહજી, કુમારશ્રી ભગવતસીંહજી અને શ્રી કુંવરી શ્રી પ્રતાપકુંવર બાનો જન્મ થયો હતો અને લાકડીઆવાળાં બા શ્રીથી કુમારશ્રી કેશરી-

૧૬૫

સીંહજીનો જન્મ થયો હતો.

ઠાકોર સાહેબશ્રી દૌલતસીંહજીના પાછળ પાટવી કુમારશ્રી (હાલના સુર રાજવી) ભીમસીંહજી સાહેબ બહાદુર તા. ૧૬-૨-૧૯૨૧ (સં. ૧૬૭૭)ના રોજ તખ્તનિશીન થયા. તેઓશ્રીનો જન્મ તા. ૨૮-૧-૧૯૦૦ (સં. ૧૯૫૬ના પોષ વદ ૧૨)ના રોજ થયો હતો. તેઓશ્રીએ રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ઠાકોર સાહેબશ્રીને રાણીજી શ્રી વાંસાવાળાંથી યુવરાજ કુમારશ્રી જોરાવરસીંહજીનો જન્મ તા. ૧૩-૩-૧૯૨૩ (સં. ૧૯૭૬ના ફાગણ વદ ૧૧)ના રોજ થયેલ હતો.

આ રાજવી પણ પોતાના વડીલોની માફક ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધાળુ, જીવહયાના પ્રેમી અને પરોપકાર વૃત્તિવાળા સુર સંજ્ઞન છે. તેઓશ્રીએ પોતાના રાજ્યમાં કેટલાએક સુધારા વધારા કરી પેદાશમાં વધારો કર્યો છે. પોતે સાદાઈને વધારે પસંદ કરે છે. પોતાના આખા રાજ્યમાં હરણુ, છેકરાં, નીલગાય, કાળીઆર, મોર વિગેરે નિર્દોષ પ્રાણીઓનો શીકાર કરવાનો અપવાદ સિવાય સખત મનાઈ હુકમ કાઢેલો છે. યુરોપીઅન પરોણા હોય (મે. પો. એ. સાહેબ વિગેરે) ત્યારે પણ તેઓને અગાઉથી મુચ્ચના આપી દેવાય છે કે જેથી ભવિષ્યમાં ભુલ થવાનો સંભવ રહે નહીં. આ હુકમનો અમલ બરાબર થાય છે કે કેમ તે ઉપર ખાસ ધ્યાન આપે છે. એક વખત એક માનવંત ઇશલામી ધર્મ ગુરૂ આ સરહદમાંથી પસાર થતાં તેમની સાથેના માણસોએ એક હરણુનો શીકાર કરેલ. તેમના ઉપર રાજકર્માચારીઓએ કાયદેશર પગલાં લઈ ઠંડ કરેલ. તે ઉપરથી આ પીર સાહેબે નામદાર ઠાકોર સાહેબશ્રી પાસે આવી પોતાની યોગખાણ આપતાં

૧૬૧

બનેલ બનાવ નિવેદન કર્યો. જો કે તેમની તરફ માનની નજરથી પોતે જુએ છે છતાં ધોરણ વિરૂદ્ધ પોતે કાંઈપણ કરી શકશે નહીં એમ ખુલ્લું જણાવી પોતાના ખાતગી ખાતેથી થયેલ દંડની રકમ પીર સાહેબને આપી દીધી. તેવીજ રીતે રાજ્યના એક નજીકના ભાયાતની પણ આવીજ કસુર થતાં તેમને પણ યોગ્ય નસીયત કરેલી હતી. આવો તેઓ શ્રીના જીવદયા પર પ્રેમ છે. આ રાજ્યમાં ખાટકી (કસાઈ) ને તો સ્થાનજ નથી.

આ મુલકમાં બળદ, ભેંસ, ગાય તથા સાંઢો વિગેરે ઉપયોગી પ્રાણીઓની ઉમત્ત માટે પંકાય છે અને દેશ પરદેશના બહેપારીઓ આવી આવા માલની મોટી ખરીદી કરે છે. જો કે અહીં ગાયોનો નીકાશ તો ઘણા લાંબા વખતથી બંધ છે પરંતુ મુંબઈનાં આગેવાન પંપરોથી તેમજ મુંબઈ હુયુમેનીટેરીયન લીગ તરફના રીપોર્ટોથી તેઓ શ્રીની દયાની લાગણી એકદમ ઉભરી આવી અને તેથી ભેંસનો પણ નીકાશ કરવાનો મનાઈ હુકમ કાઢી દેશનું પશુધન દેશમાં રાખ્યું.

આ દરબાર સાહેબ શ્રીના વખતમાં “ શ્રી દૈવતસીંહજી લાયબ્રેરી ” નું મકાન પૂર્ણ થતાં તેને ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા આ એજન્સીના મહેરબાન પોલીટીકલ એજન્ટ સાહેબ લેફ્ટેનન્ટ કર્નલ એન. એસ. કોઝ્હીલ સાહેબ કે જેઓ એક ઘણાજ સન્મન પુરૂષ હતા તેમના હસ્તથી થયેલ હતી. તેમજ થરાદથી થોડે દુર આવેલ “ શ્રી નાણદેવી ઉર્ફે આશાપુરી ” માતાનું દેવળ તથા તે લગતાં મકાન ઇર્ષ થઈ જવાથી જીજ્ઞાસુદ્વાર કરાવવામાં આવેલ છે. તેમજ તેના દર્શનાર્થે આવતા યાત્રાળુઓને સગવડ માટે શહેરમાં એક ધર્મશાળા બંધાવવામાં આવેલ છે.

૧૬૭

આ રાજ્યમાં હિન્દુ અને મુશલમાન એક બીજાના ધર્મને સંપૂર્ણ માનની નજરે જુવે છે, અને બન્ને કોમ લાઇચારથી વર્તે છે અને તેમ થવામાં નામદાર દરબાર સાહેબશ્રીનો ખાસ હાથ છે. ઇસ્લામ ધર્મનાં સ્થાનકોને પણ પોતે માનની નજરથી જ જુવે છે.

પરમાત્મા તેઓશ્રીનું લાંબું આયુષ્ય, જશ અને કીર્તિ તથા વંશવૃદ્ધિ બક્ષે ! તથાસ્તુ !!!

શાસ્ત્રીમાં હસ્ત લિખિત પત્ર મળી આવેલ તે ઉપરથી કરેલ ઉતારો.

(પાંચસેં વેરા શાખે પરમાર, શાન્ત ગોત્રી, ગોત્રજ માતા ઝમકાલ દેવી).

ભીનમાલના રાજા જીત શત્રુ પરમાર ભીમસીંગજી તત્ પુત્ર રાજસીંગ તત્ પુત્ર પેથડ ભાર્યા જવલદેવી તત્ પુત્ર સંગ્રામ સંવત્ ૪ માં પરમાર વંશ. સંવત્ ૯ માં ભીનમાલ નગરમાં પેથડને ધર્મઘોષસૂરિએ પ્રતિબોધ આપ્યો. રાજા પેથડે શ્રીમાલી વંશ સ્થાપ્યો અને શ્રાવક પદવી પામ્યા. શાન્તિનાથ ભગવાનનો મંદિર કરાવ્યો તેથી તે શાન્તગોત્રી કહેવાયા. ગોત્રદેવી ઝમકાલ દેવી. પુત્ર જન્મે ઘૂત બે શેરની માતર કરીને શ્રીફલ એકનો બાર કરે. નણુંદને ફદીઉં આપે. પછી સાડી એક કોરી, ઘાટડી એક, લાડુ ચાર, નણુંદને દે. પછી બાલકને મોવાલ ઉતારે. ખરી બમીનું કાપડું બજ સવા, લીલું એક, શ્રીફળ એક ફદ્દનિ દીજે. પછી પુત્રને સાડું મુહૂત બોધ નિશાળે બેસાડે. સ્વામી

૧૬૮

વત્સલે, સંઘ પુનઃ મહોત્સવે સર્વ ઠેકાણે શ્રીકૃષ્ણ એક દીજે. માસ બાર માંહે આસો સુદ ૬ની ગોત્રજ બેવારીએ. તેમાં માતાના કરની વિધિ:— (૧) લાવસી, (૨) ખીચડી, (૩) પુડલા. એણી રીતે ગોત્રજ જારીએ. ૨. ચૈતર સુદ ૬ની ગોત્રજ જારીએ. શ્રીકૃષ્ણ બે ચડાવવાં. એ રીતે માતાનો કર કરવે.

પરમાર વંશમાં વીસા શ્રાવક શાખે 'પાંચસે' વોરા— બીન-માલથી નીકળી ગામ ચોટણ પાટણે આવ્યા તે વાર પછી ધુધલીમલ અતીતે ચોટણ પાટણ ઉધું માર્યું ચોર્યાસી પાટણ ડાહ્યાં. તે વારે પાદર દેવી આશાપુરીએ ઉગાર્યા વસ્તીના લોક:— પરમાર થરે રાજ, વીરવાડીયા પ્રધાન, સંવત્ ૧૦૧ માં થરાદ વસાવ્યું. તેનો પરિવાર ધરૂ કહેવાયા. થરપારની ખેડેન રાજખાઈએ પ્રાસાદ કરાવ્યો. તેમને શેઠ ખરૂ બીજાને વેરે પરણાવ્યાં. ત્યારથી અવચલ સગપણ મામા ભાણેજનો થયો. ત્યાંથી ધરૂ પરમારે ઢીમું વસાવ્યું. એ ત્રણ કુળની જુદી શાખા થઈ. 'પાંચસે' વોરા, ધરૂ એ ત્રણ કુળનો પરિવાર. પહેલો 'પાંચસે' વોરાનો કુટુંબ લખું છું.

સં. ૪ પાંચા વરણે પરમાર પેથડને ધર્મધોષસૂરિએ પ્રતિ-ખોધ્યા. પેથડ પરમારથી 'પાંચમી' પેઢીએ સં. ૭૩૫ માં ચોટણ આવ્યા. ત્યાંથી ત્રાંખાવટી નગરી તથા બેણાટ નગરી કહેવાય છે ત્યાં માણેકચંદ આવ્યા. ત્યાં આવીને રૂ. ૬૨૦૦૦ ખર્ચી શ્રી શાન્તિનાથ પ્રભુનું દહેરાશર કરાવ્યું. સ્વામી વત્સલ કહ્યું. ત્યાં થકી શાન્તગોત્રી કહેવાયા.

સમાપ્ત.

અગાઉથી ગ્રાહક થઈ મદદ આપનારાઓનાં મુખ્યારક નામ.

થરાદ.

ક્રમાંબા.

નામ.

- ૫૧ નેક નામદાર ખુદાવીંદ વાલાસાંન મહેરખાન થરાદ દરખાર
સાહેબ શ્રી ભીમસીંહજી સાહેબ બહાદુર, થરાદ.
- ૨૫ રા. રા. ઝુમચંદભાઈ સાંકલચંદ સધાંણી,
તહેસીલદાર, મોરવાડા. (થરાદ.)
- ૧ „ જગન્નાથભાઈ કસલચંદ મહેતા,
હબુર સીરસ્તોદાર, થરાદ સ્ટેટ.
- ૧ „ જેસીંગભાઈ મગનલાલ કારભારી,
મેડીકલ ઓફીસર. થરાદ સ્ટેટ.
- ૨ „ ગુલાબચંદ ત્રીકમલાલ દેશાઈ,
ટ્રેઝરી કામદાર, થરાદ સ્ટેટ.
- ૧ „ ઇન્દિરલાલ ભુખણભાઈ,
રેકર્ડ કામદાર, થરાદ સ્ટેટ.
- ૧ „ નાગરદાસ છગનચંદ દોસી,
તાલુકા સ્કુલ માસ્ટર, થરાદ.

સંખ્યા.

નામ.

- ૧ રા. રા. જીતમલ ત્રીકમલાલ દેશાઈ,
શીરસ્તેદાર, સરન્યાયાધીસ કોર્ટ; થરાદ સ્ટેટ.
૫. „ પારેખ ઉજમચંદ મોતીચંદ.
૫. „ ભણસાલી દત્તમલ નરસીંગ.
- ૨ „ સંઘવી પીતામ્બર વજેચંદ વકીલ.
- ૧ „ „ મંછાચંદ વજેચંદ „
- ૧ „ ભણસાળી કાળીદાસ કચરાભાઈ.
- ૧ „ વોરા જીમચંદ નારણલાલ.
- ૧ „ અઢાંણી ખેતસી કેવળ.
- ૧ „ „ તરભોવન મેયાચંદ.
- ૧ „ વોરા ડાહ્યાલાલ દેવચંદ.
- ૧ „ „ સોભાગચંદ લવજી.
- ૧ „ „ ભાંજુજી પાનાચંદ.
- ૧ „ „ મંછાચંદ રતનસી.
- ૧ „ ભણસાલી લલ્લુ ઈશ્વરલાલ.
- ૨ „ ગાંધી ખેતસી સાંકલચંદ.
- ૧ „ શેઠ જેતસી ઝવેરચંદ.
- ૨ „ દોસી રવચંદ જેચંદ.
- ૧ „ વોરા કરસન હેમજી.
- ૧ „ „ ભુખણ કેવળ.
- ૧ „ ગાંધી દેવચંદ મોતીચંદ.
- ૨ „ દેસાઈ કાળીદાસ પચાચંદ હેમજી.

- ૨ રા. રા. વોરા બુદ્ધરમલ ખેતસી જેવતલાલ.
 ૧ „ ભણસાલી સોભાગચંદ ખેંગાર.
 ૧ „ ભણસાલી સાંમજી ઇશ્વરલાલ.
 ૨ „ માજની જસવંત હાથીચંદ.
 ૧ „ સાંઘવી સરૂપચંદ ચતુરલાલ.
 ૧ „ વોરા પરસોતમ વજેચંદ.
 ૧ „ દેસાઈ અમુલખ મંછાચંદ.
 ૧ „ અઢાંણી નાગરલાલ જીતમલ.

કુવા. (યરાદ.)

- ૧ રા. રા. શેઠ વખતા ચતુર.
 ૧ „ મોરખીઆ ચમનલાલ ચેલજી.
 ૧ „ „ દલીચંદ ચેલજી.
 ૧ „ „ ખેમચંદ ભાઈચંદ
 ૧ „ શા દુગર કેવળ.
 ૧ „ „ કકલ કેવળ
 ૧ „ સીરોઈઆ દેવચંદ લવજી ની વિધવા ઓરત
 બાઈ ઉમી

ભોરોલ. (યરાદ.)

- ૫ રા. રા. મહેતા જીતમલ કેશવજી.
 ૧ „ સગવી ખેંગાર મોતીચંદ.
 ૧ „ „ કસ્તુર તલકસી.
 ૧ „ વીરવાડીયા ભાઈચંદ પખજી
 ૧ „ મહેતા હરીલાલ દેવચંદ

૧ રા. રા. દોસી હાંમર વીરજી.

૧ „ વોરા મગનલાલ કેવળ.

૧ „ „ નેચાલચંદ કેવળ.

૧ „ દોસી કાનજી હુરજી.

ગણેશપુરા. (થરાદ.)

૧ રા. રા. શેઠ નેમજી લખમીચંદ.

જમડા. (થરાદ.)

૨ રા. રા. સંગવી વીરચંદ મુળચંદ.

૧ „ „ બાદરમલ મુળચંદ.

૧ „ „ શીવલાલ કેવળ.

૧ „ „ કરશન તેદશી.

ભાચર. (થરાદ.)

૧ રા. રા. શેઠ હુરજી મોતીચંદ.

વાંમી. (થરાદ.)

૧ રા. રા. વોહેરા પીતામ્બર પ્રેમચંદ.

૧ „ „ કુંવરજી દેવજી.

૧ „ „ વળચંદ મોતીચંદ.

નારોલી. (થરાદ.)

૧ રા. રા. કેરડીયા અંબાવીદાસ કરસન.

૨ „ વોરા અમુલજી મગન કમા.

૧ „ „ ન્યાલચંદ ભીખાચંદ પીપળાલ.

- ૧ રા. રા. વારીયા અવચળ દેવજી વડગામડા.
 ૧ „ વોરા જોચંદ લવાન વીરજી ભાપી.
 ૧ „ દોસી મંછાચંદ પનાચંદ ગેળા.
 ૧ „ મહેતા ન્યાલચંદ અમરસી માડકા.
 ૫ „ શા ચતુરા પીતાણી વાઘાસણ.
 ૧ „ વોરા ઝુમચંદ કેવળ મેસરા.
 ૧ „ દોસી કુરંજી ઉજમ જેતડા.
 ૧ „ વોરા જીવા ચતુર ઉંદરાંણા.
 ૧ „ શા સાંકળચંદ ગલાલ એટા.

વાવ.

- ૨ રા. રા. શેડ નરસીંગ વસ્તાચંદ,
 ૧ „ દોસી હુરજી કેવળ.
 ૧ „ „ લખમીચંદ કેવળ.
 ૧ „ કોરડીયા વીરચંદ જેઠાલાલ.

હીમા.

- ૧ „ પારેખ તરસીંગ હુકમચંદ.
 ૧ „ ધરૂ ખેમચંદ ઝવેર વાસણા.
 ૧ „ દોશી પ્રેમુ તલકા લેંગાઉ.
 ૧ „ મોરખીયા ખેતસી સંમજી લવાંણા.
 ૧ „ કોઠારી લલ્લુભાઈ સંમજી વારીયા.

ધાનેરા.

૧ પન્યાસજી યતિ મહારાજશ્રી ચુનીલાલજી ગુરૂલાલવીજી

૨ શ્રી ધાનેરા જીન શાળા તરફથી.

૧ રા. રા. મહેતા વેલચંદ તલકચંદ.

૧ " " લલ્લુભાઈ માનચંદ.

૧ " " નીહાલચંદ માનચંદ.

૧ " " જોચંદ બાદરમલ.

૧ " શા હકમચંદ હેમજી.

૧ " " ભુતાચંદ નીહાલચંદ.

૧ " " પુનમચંદ નીહાલચંદ.

૧ " " ઝિમેદચંદ મલુકચંદ.

૧ " " ધુડાચંદ મલાચંદ.

૧ " " મગનલાલ ખેતશી.

૧ " " પીતામ્બર અલેચંદ

૧ " " લલ્લુભાઈ મેઘજી.

૧ " " વડાલચંદ વીલાચંદ.

૧ " " રાયચંદ ગુલાબચંદ.

૧ " " ધનરાજ મુળચંદ.

૧ " " માણેકચંદ મેઘરાજ.

૧ " " ચુનીલાલ ખેતશી.

૧ " " જસકરજી અવચળા.

૧ " " ખેતશી ભાઈચંદ ભુખજી.

૧ " " રાયચંદ દત્તીચંદ

- ૧ રા. રા. શા ભાઈચંદ મલુકચંદ.
 ૧ ॥ ॥ દમાભાઈ મુળચંદ.
 ૧ ॥ ॥ લહેરચંદ છગનલાલ.
 ૧ ॥ ॥ દાંનસુખ મગનલાલ.
 ૧ ॥ ॥ દલછાભાઈ પીતામ્બર.
 ૧ ॥ ॥ બ્રુમચંદ દામોદર.
 ૧ ॥ ॥ જગા કેવળ કરમચંદ.
 ૧ ॥ પારી હેમાભાઈ ઉમાભાઈ.
 ૧ ॥ સંઘવી વેલચંદ લલ્લુભાઈ.

ધાખા.

- ૧ રા. રા. શા જગા મલૂકચંદ.
 ૧ ॥ ॥ કરશન મલૂકચંદ.
 ૧ ॥ ॥ ગુલાબચંદ મલૂકચંદ.
 ૧ ॥ ॥ દલછાચંદ રવચંદ.
 ૧ ॥ ॥ ભુતાચંદ ઉમેદમલ.
 ૧ ॥ સંઘવી કરસન રવચંદ.

જડીયા.

- ૧ રા. રા. જસકરણ ખેમચંદ.
 ૧ ॥ ॥ ધુડાળ મુળાળ.
 ૧ ॥ ॥ ગેનાળ હરનાથળ.
 ૧ ॥ ॥ પીથાળ મેઘરાજળ.

અમદાવાદ.

- ૧ રા રા શા છગનલાલ લખમીચંદ.
 ૧ „ વકીલ જેસીંગલાલ પોચાલાલ.
 ૧ „ શા હીમતમલજી જવાનમલજી મહારવાલા.

વાગડોદ. (પાટણ.)

- ૨ રા. રા. શા ચમનાજી દલીચંદજી.

મુંબઇ.

- ૩૦ રા. રા. શા અમીચંદજી લખમાજી
 તથા ધરમચંદ સાદુલજી મારફત.
 ૧ રા. રા. શા લુખાજી ડાકરજીની દુકાન તરફથી
 ૧ „ શા મગનાજી જીવાજી.
 ૧ „ વોરા વરદાજી કુપાજી આહોરવાલા.
 ૧ „ કોઠારી જેડ્ડપજી હીંદુજી દાસકાવાલા.
 ૧ „ શા મગનલાલ ધરમાજી રાંછીવાડાવાલા.
 ૧ „ „ હંનરીમલજી કેરાજી કેરાવાલા.
 ૧ „ „ કેસુરામ તેજમલજી ખીમેલવાલા.
 ૧ „ „ ધરમાજી કસનાજી મેંગલવાવાલા.
 ૧ „ „ તલકાજી મુલાજીની કું; ભીનમાલવાળા.
 ૧ „ „ પુલચંદજી પરતાપજી „
 ૧ „ „ જેડાજી ભાવાજી „
 ૧ „ „ વોરા હંનરીમલ કંનાજી „

૧ રા. રા. મુતા ગેલચંદ્રજી ઉતમાજી લીનમાલવાળા.

૧ „ શા સરેમલજી હીમતાજી „

૧ „ „ હંઝરીમલ છોટુજી „

૧ „ „ હંઝરીમલ કનાજી „

૧ „ દોશી મુળચંદ્રજી જવાજી „

૧ „ શા સુરજમલ વરદાજી „

૧ „ „ જુહારમલજી જોરાજી „

૧ „ „ લખમાજી ખીમાજી „

૧ „ શેડ હંઝરીમલ તેજાજી „

૧ „ શા દેવીચંદ અમરચંદજીની „

પેઢી તરફથી

૧ „ „ હંઝરીમલજી જવાજીની „ „

૧ „ „ હેમાજી ટેકચંદ્રજી „

૧ „ „ ગોડીદાસ સખાજી „

૧ „ „ નવાજી હીંદુજીની „

પેઢી તરફથી „

૧ „ „ ધરમચંદ સાદુલજીની „

૧ „ „ મગનાજી ખીમાજીની „

૧ „ „ હંસરાજજી હુકમાજી „

૧ „ દોશી લોમચંદ મુલતાનજીની „

૧૫ રા. રા. શા લખાજી દોલાજી શુઠાવાલોતરાવાળા.

૫ „ „ ઓગમલજી રકખાજી.

૧ „ „ સરૂપાજી સેનાજી દાસકાવાલા.

રતલામ. (માલવા.)

૧૦૦ શ્રી જૈનાગમ ત્રીહત્ ભાંડાગાર ખાતે આચાર્ય મહારાજ

શ્રીમદ્ વિજય ભૂપેન્દ્ર સૂરીશ્વરજીના ઉપદેશથી.

૧૨ રા. રા. ચોપડા મન્નાલાલજી મિશ્રીમલજી મારફત.

૧ રા. રા. શેઠ રૂપચંદજી રખબદાસજી.

૧ „ „ વીસાજી જવરચંદજી.

૧ „ „ સરાઈ હંજરીમલજી હુકમીચંદજી અમરચંદજી

૧ „ „ શા ગંગારામજી ઘાસીરામજી.

૧ „ „ ગુગરીઆ મયાચન્દજી કાલુજી.

૧ „ „ ખીમેસરા જવરચંદજી રૂપચંદજી.

૧ „ „ સુરાણા ઉંકારજી લાલચંદજી.

૧ „ „ પોરવાડ તારાચંદજી કેશરીમલજી.

૧ „ „ ભગવાનજી જીતમલજી પોરવાડ.

૧ „ „ સંઘવી ભાગીરથજી પન્નાલાલજી

૧ „ „ શ્રાવિકા ધુલીબાઈ ઘાડીવાલા.

૧ „ „ રાંકા ધન્નાજી ખુખચંદજી જવળવાલા.

ખાચરોદ. (માલવા.)

૧ રા. રા. વાગરેયા ભેરાજી પન્નાલાલજી.

જવરા (માલવા.)

૧ શ્રી રાજેન્દ્રોદય જૈન યુવક મહા.

વિજયનગર

૫૦ રા. રા. શા સુરજમલજી ઉમેદમલજી.

બેંગલોર સીટી.

૨૫ રા. રા. શા ચમનમલજી ભૂરમલજી આહોરવાલા.

- ૬ ॥ કવી લલ્લુભાઈ વલ્લ્યમહાસ મારફત.
 ૧ રા. રા. શેઠજી ભભુતમલજી ચતરાજી ફેલંદર.
 ૧ ॥ ॥ દેવીચંદજી ડાહ્યાજી મંડવારિઆ.
 ૧ ॥ ॥ રાયચંદજી પદમોજી ॥
 ૧ ॥ ॥ ચુનીલાલજી દેવરાજજી ॥
 ૧ ॥ ॥ કપુરચંદજી કેસરીમલજી ખલહુટ.
 ૧ ॥ ॥ હુકમીચંદજી તેજજી જાવાલ.

કુકસી. (મારવાડ.)

૧૦ રા. રા. શા નાનજી રાયચંદજી મારફત.

- ૧ રા. રા. શા નાનજી રાયચંદજી.
 ૧ ॥ ॥ તારાચંદજી ગેઠાલાલજી.
 ૧ ॥ ॥ કપુરચંદજી જગવચંદજી.
 ૧ ॥ ॥ નંદાજી ગેઠાલાલ ખુટવાલા.
 ૧ ॥ ॥ હીરાચંદ સોભાગચંદજી.
 ૧ ॥ ॥ ચતરાજી ઝવેરચંદજી.
 ૧ ॥ ॥ શુભનાજી અમીચંદજી.

- ૧ રા. રા. શા રખવાળ નેમચંદ.
 ૧ ॥ ॥ સુકલાલળ કલ્યાણમલળ.
 ૧ ॥ ॥ બોદરળ જવેરચંદ.

રાજમહેદી.

- ૭ રા. રા. શા. રતનાળ ભુતાળ મારફત.
 ૧ રા. રા. મુતા નથમલળ ચુનીલાલળ.
 ૧ ॥ ॥ શા ગજળ દેવીચંદળ.
 ૧ ॥ ॥ રતનાળ ભુતાળ.
 ૧ ॥ ॥ લખમાળ કસ્તુરચંદળ.
 ૧ ॥ ॥ નથમલળ કીસ્તુરચંદળ.
 ૧ ॥ ॥ ખુશાલળ તારાચંદળ.

આલોટ.

- ૫ રા. રા. શા ચાંદમલળ સાગરમલળ મારફત.
 ૧ રા. રા. લાંડારી પનાલાલળ નંદરામળ.
 ૧ ॥ ॥ પારખ જગાળ જોરાલાલળ.
 ૧ ॥ ॥ બોહરા સાગરમલળ માહુલાલળ હલાલ.
 ૧ ॥ ॥ રાંકા રતનલાલ રાજમલળ.
 ૧ ॥ ॥ શા ચાંદમલળ સાગરમલળ.

ખુડાલ. (મારવાડ.)

- ૨ રા. રા. શા પુખરાજળ નિહાલચંદળ મારફત.
 ૧ રા. રા. શા ફોજમલળ તારાચંદળ.
 ૧ શ્રી જૈન ધર્મ સભા.

રાણી. (મારવાડ.)

- ૧ રા. રા. માસ્તર ભીકચન્દ્રજી.
- ૭ „ ગુલાબચંદ્રજી ભભુતમલજી મારફત.
- ૧ રા. રા. શા દીપચંદ્રજી જવાનમલજી.
- ૧ „ „ ગુલાબચંદ્રજી ભભુતમલજી.
- ૧ „ „ તારાચંદ્રજી દલીચંદ્રજી.
- ૧ „ „ લાલચંદ્રજી અચલદાસજી.
- ૧ „ „ મુલતાનમલજી ઉમેદમલજી.
- અંદરકાગોડાવાલા.
- ૧ „ „ તારાચંદ્રજી મેઘરાજજી પાવાવાલા
- ૧ „ „ હીમતમલજી પુનમચંદ્રજી ॥
- ૨ રા. રા. શા પ્રતાપમલજી કપુરચંદ્રજી.
- હા. શા ઝવેરચંદ્રજી, શાણીવાડાવાળા.

વીસવા. (સીતાપુર જિલ્લો)

- ૧ રા. રા. શા ચમનાજી હુકમાજી; વાગરા.
- ૨ „ „ નાગજી ત્યા કદાજી નાગજી; હુરીયાળી.

વાંચો, મિત્ર મંડળમાં વંચાવો અને મહદ કરી ખરું
પુણ્ય હાંસલ કરો.

પુણ્ય ક્ષેત્ર.

શ્રી થરાદ મધ્યે સંવત ૧૯૮૨ ની સાલમાં શ્રી સૌધર્મ
વૃહત્તપાગચ્છીય આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્ર સૂરીશ્વરજી
મહારાજશ્રીનું આતુર્ભાસ થતાં અને “ સેવા સમાજ ” જેવી
એક ઉપયોગી સંસ્થાની ખાસ જરૂર જણાતાં તેઓશ્રીના સદ-
ઉપદેશથી “ શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ ” સ્થાપવામાં
આવેલ છે. જેમાં ત્રણ પ્રકારનાં મૂળ્ય ખાતાંઓ રાખવામાં
આવ્યાં છે.

૧ જીવહયા. ૨ જ્ઞાન પ્રચાર. ૩ હુન્નર ઉદ્યોગ.

પ્રથમના ખાતા (જીવહયા) માં:—

- (૧) ગૌમાતા અને ખીજાં નાનાં મોટાં જીવોનાં રક્ષણનાં
સાધનો.
- (૨) ગરીબ અને હયાપાત્ર મનુષ્યોને અન્ન વસ્ત્ર,
- (૩) ન કરે ઇશ્વર અને કદાચ કોઈ ચેપી રોગ ફાટી
નીકળે તો ગરીબોને સેવા સુશ્રુસા માટેનાં સાધનો,
- (૪) નાનાં ગામડાં અને થરાદ વચ્ચેના રસ્તામાં જ્યાં
પાણીની તંગી હોય ત્યાં ઉનાળામાં “ પરજ ” રાખવાની.

ખીજા ખાતા જ્ઞાનપ્રચારમાં:-

(૧) પાઠશાળા

(૨) જૈન ધર્મના ઉપયોગી પુસ્તકોની ફરતી લાયબ્રેરી કે જેનું નામ “ શ્રી ભુપેન્દ્રસૂરી જૈન લાયબ્રેરી ” રાખવામાં આવ્યું છે.

ખીજા ખાતા (હુન્નર ઉદ્યોગ) માં:-

(૧) ઘરગથ્થુ હુન્નર ઉદ્યોગ જેવાં કે:-

મેળાં ગુથવાનું, બચ્ચાંચોનાં અને ખીજાં કપડાં સીવવાનું, આરી ભરતકામ શીખવાનું વિગેરેની યોજના કરવાની છે.

સહુ ખાતાંઓ માટે અમુક સખી ગૃહસ્થો તરફથી કાંઈક કાંઈક મદદ આવતી રહે છે. પરંતુ આ કામોને પહોંચી વળવા જેટલી રકમ હજી થઈ નથી તેથી હાલે (૧) ગરીબ અને દયાપાત્ર મનુષ્યોને અન્ન વસ્ત્ર આપવાનું (૨) દવા દારૂ આપવાનું (૩) પાઠશાળા (૪) લાયબ્રેરી અને (૫) કપડાં સીવવાનું કામ ચાલે છે.

આ પાઠશાળાનું નામ “ શ્રી ધનચંદ્રસૂરી જૈન પાઠશાળા ” રાખવામાં આવ્યું છે અને તેના માટે અલગ જાહેરખંચર આપવામાં આવેલ છે તેથી વિદીત થશે.

ઉપરનાં ખીજાં ખાતાંઓ માટે “ સેવા સમાજ ” તરફથી ફંડ એકઠું કરવા પ્રયત્ન ચાલુ છે અને પુરતી રકમ થવાથી ચાલુ કરવા ઇચ્છા છે.

દાનવીર ગૃહસ્થોને ઉપરનાં ખાતાઓમાં મદદ કરી પોતાના સદ્વ્યય કરવાની ઉમદા તક નહિ ગુમાવવા વિનંતી છે.

લાગ્યરી માટે પુસ્તક, ન્યુસપેપર કે ફરનીચર પણ સાભાર સ્વીકારવામાં આવશે.

નાણાં અગર ખીછ કોઈ પણ ચીજ ભેટ તરીકે મોકલનારને “ શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ, ” થરાદ. (ડીસા થઈને.) ના સરનામે મોકલાવવા અરજ છે, અને તેની છાપેલી પહોંચ સેક્રેટરીઓની સહીથી આપવામાં આવશે.

ધર્મ લાલ ! ધર્મ લાલ !! ધર્મ લાલ !!!

ખનાસ કાંડા એજન્સીમાં આવેલ થરાદ એક પુરાતની શહેર છે કે જ્યાં પાંચસોડુ લગભગ જૈનોઓનાં ઘર આવેલ છે. આ શહેર રેલ્વે સ્ટેશનથી ચાલીસ માઈલ દૂર હોવાના સમયે સાધુ સાધવીઓનું વિચરવું કોઈ લાગ્ય યોગ્યેજ થાય છે અને તેથી અહીંના જૈન લાઈઓને જૈન ધર્મનું રહસ્ય પુરેપુરું મળી શકતું નથી અને તેથી એક ધાર્મિક કેળવણી આપનારી સંસ્થાની ખાસ જરૂર જણાતાં સં. ૧૯૮૨ની સાલમાં શ્રી સૌધર્મ વૃદ્ધતપાગચ્છીય જ્ઞનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીના સદ્ઉપદેશથી “ શ્રી ધનચંદ્રસૂરી જૈન પાઠશાળા ” સ્થાપવામાં આવેલ છે.

આ સંસ્થામાં હાલે વધુ અખ્યાત પાંચમ્તીકમણ, નવશ્મરણ, રત્નાકર પરિચયી, શ્વ વિચાર, તત્વાર્થ, દાંડક, નવતત્ત્વ, અને

લઘુસંગ્રહણિ સુધી છે. આ સંસ્થામાં વિદ્યાર્થીઓ અને કન્યાઓ મળી હાથે એકસો દસની સંખ્યા આ ધાર્મિક કેળવણીનો લાભ લે છે. તે ઉપરાંત બાઈઓ અને કન્યાઓને ઘરગથ્થુ હુન્નર જેવાં કે સીવવાનું વિગેરે શીખવવામાં આવે છે.

આ સંસ્થા દાનવીર ગૃહસ્થાની ઉદારતાથીજ ચાલી રહી છે. આ સંસ્થાની નાણાં સખધી સ્થિતિ બહુજ નબળી હોવાથી તેને વધુ વખત ટકાવવા માટે મદદની ખાસ જરૂર છે અને તેથી સર્વ દાનોમાં વિદ્યાદાન શ્રેષ્ઠ છે. અને તેમાં પણ ધાર્મિકજ્ઞાન દાન સૌથી શ્રેષ્ઠ છે. એ સુત્રને હૃદયમાં ધારણ કરી વીતરાગ પ્રભુશ્રી મહાવીરના પુત્રોને પોતાનો ઉદાર હાથ લંબાવી ખર્ચ પુણ્ય પ્રાપ્ત કરવા અમારી ખાશ વિજ્ઞાતી છે. “હાથે તે સાથે” એ સુત્રને ખરાબર યાદ કરી મદદ નીચેને સરનામે મોકલાવવા અરજ છે.

મદદ મોકલનારાઓને રીતસર છાપેલી પહોંચ આ સંસ્થાના સેક્રેટરીઓ તરફથી આપવામાં આવશે.

શ્રી ધનચંદ્રસુરી જૈન પાઠશાળા,

થરાદ. (ડીસા થંધને)

શ્રી રાજેન્દ્રસૂરિ જૈન ગ્રંથમંડાનાં પ્રકાશિત થએલાં નવિન પુસ્તકો.

શ્રી જીવભેદ નિરૂપણ:- સાઈઝ કાઉન ૧૬ પેજ, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૫૬, ટાઈપ, કાગળ અને છપાઈ સુંદર “આમાં જીવ જેવા ગહન વિષયને સરસ અને સરળપણે એવીરીતે ગોઠવવામાં આવ્યો છે કે જે આગાલ વૃદ્ધ સૌની સમજમાં આવી શકે. જૈન પાઠશાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને માટે તો આ એક અગત્યની વસ્તુ છે.” કીંમત રૂા. ૦-૨-૦

૨. શ્રી આર્હત્યવચન:- સાઈઝ સુપર રોયલ ૧૬ પેજ, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૭૪. “આમાં સુત્રોના એવા વાક્યોનો સંગ્રહ કરવામાં આવેલ છે કે જે વ્યાખ્યાન દાતા અને ભાષણ કર્તાઓને અતિ ઉપયોગી છે.” કીંમત રૂા. ૦-૩-૦

૩. શ્રી પંચ પ્રતીકભણ સુત્રાણ:- સજ્જદ, સાઈઝ કાઉન ૧૬ પેજ, ટાઈપ બડા, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૧૬૪. કીંમત રૂા. ૦-૮-૦

૪. શ્રી ગુરૂદેવ સેવા સુધા તરંગ:- સાઈઝ કાઉન ૧૬ પેજ, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૮૦, ટાઈપ, કાગળ, છપાઈ સુંદર. “આમાં નવિન બનાવેલ લગભગ ૬૫ સ્તવનો, સન્ન્યાયો, ચૈત્ય વંદનો, ગુંહલીઓ વિગેરેનો સંગ્રહ કરવામાં આવેલ છે. કી. રૂા. ૦-૫-૦

તા. ક. રૂપીઆ પાંચ અને તેથી વધારે કીંમતનાં પુસ્તકો એકી સાથે મંગાવનારને “શ્રી ધનચન્દ્રસૂરી મહારાજશ્રીનું” જીવન ચરીત્ર (સાઇઝ કાઉન ૧૬ પેજ, પૃષ્ઠ સંખ્યા ૧૭૬, પાકું કપડાનું પુઠું, ટાઇપ, કાગળ, છપાઈ સુંદર તથા ત્રણ સુંદર ફોટા) સીલીક હશે ત્યાં સુધી ભેટ મોકલાવવામાં આવશે.

સર્વે પુસ્તકોનો પોસ્ટ ખર્ચ જીદો સમજવો.

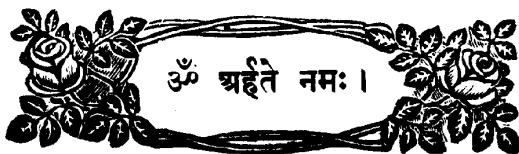
મળવાનું ઠેકાણું:—

શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ,

મુ. થરાદ. (વાયા ડીસા.)

બનાસ કાંઠા એજન્સી.

શ્રી સૂરિવિહારના દરમ્યાનમાં આવેલાં પ્રસિદ્ધ તીર્થો
 શહેરો ગામોના જિનભગવાનના નૂતન ખના-
 વેલાં ચૈત્યવન્દન-સ્તવન-સ્તુતિ વિગેરે
 નો, તથા અમદાવાદ આદિ પ્રસિદ્ધ
 શહેરોમાં વ્યાખ્યાનાવસરે પ્ર-
 સિદ્ધ કવિઓએ ખનાવી
 ગાયેલ શ્રી ગુરૂમહારાજના
 ગુણગર્ભિત ગૂંહલી
 વગેરેનો સંગ્રહ.

(૨)

અથ ચૈત્યવન્દન-સંગ્રહ:

સકલ તીર્થાધિરાજ-શ્રી શત્રુંજયાધીશ્વર.

શ્રી આદિનાથ-ચૈત્યવન્દનમ્ ।

છંપય-છન્દસિ—

સકલ તીર્થ અધિરાજ આજ શત્રુંજય દીઠો,
ભવ-ભવ-સંચિત-પાપ મમાતમથી સહુ નીઠો ।

અનુપમ નાભિનરિંદ-પુત્ર ગુણ-ગણહ-ગરીઠો,
અન્તર ચિત્તે દરસ કર્યું લાગો અતિ મીઠો ॥

પ્રથમ સૂરિભૂપેન્દ્રજી, પૂર્વ નવાણું વાર ।

પઠિધારે સિધશૈલપે, વંડું અઠસો વાર. ॥ ૧ ॥

ગોગાખંદર સ્થિત-

શ્રી નવખંડા ' પાર્શ્વનાથ '—ચૈત્યવન્દનમ્ ।

ગીયા-છન્દસિ—

જય સુખખકારક જગ ઉધારક બોધદાયક સંજયો,
તિયતાપ-હારક પાપ-વારક શાન્તિ-કારક તૂં જયો ।
નિજ આત્મશોધક વિઘ્નરોધક ભવ્યશિવમગસ્યન્દન,
“નવખંડપાસા પૂર આશા ગોગાખંદર વન્દનમ્.” ॥ ૧ ॥

સહુ રોગ શોગા ભીતિગોગા વૈરિભોગા ભયહર,
અસમાધિ રૌરવ દુષ્ટ ક્રૌરવ વૈરી ગૌરવ જયકરમ્ ।

સુરમેઘમાલી મિચ્છટાલી શામ્ય શીતલચન્દનમ્. ॥ ૧૦ ॥ ૨ ॥

(૩)

નિધિ-લદ્ધિ-સિદ્ધિ-ઋદ્ધિ-વૃદ્ધિ જાપ ક્રિદ્ધિ લેખિયે,
 સૌભાગ્યશાલી શ્રી વિશ્વાલી મંગલાલિ વિશેષિયે ।
 ભૂપેન્દ્રસૂરિય હર્ષપૂરિય ભવતુ કર્મ નિકન્દનમ્ ॥૧૦॥ ૩ ॥

શ્રી નરોડા-તીર્થપતિ-શ્રી ' પાર્શ્વનાથ ' ચૈત્યવંદનમ્.

માલિની-જન્દસિ—

અચર-અમર-સામી પાસજખેસ-સામી,
 પચડ-વિભવ-ધામી સોગ-સન્તાપ વામી ।
 ન જણું મરણું દુખખં લદ્ધ-મુખખેગ-મુખખં,
 ગચરિઉદ્ધલ-પખખં કર્મ-કાસાર-લુખખં ॥ ૧ ॥

અકલ-અમલ-ઠાણું સિદ્ધિ-સંપત્તિ-ઠાણું,
 ભવુદ્ધિ-ભય-તાણું ભવ-મુત્તત્ય-ભાણું ।
 ગ્રમ-મઠ-કુવિકપ્પં પત-કેવલ-ચુપ્પં,
 વિજય-કમઠ-દપ્પં નદ્દ-કંદપ્પ-સપ્પં ॥ ૨ ॥

જસુ પય જુમુ કોડે પાસ-નાહું નરોડે,
 સધન-ચિદ્ધન તોડે સાસયં મુખખ-જોડે ।
 જગતિ સુતર નાવં પ્રેમ વન્દે શુભાખ,-
 વિજય મુજસ લધે સૂરિ-ભૂવિંદ-સધે ॥ ૩ ॥

શ્રી તારંગા-તીર્થેશ્વર-શ્રીઅજિતનાથ-ચૈત્યવન્દનમ્.

અનુબુદ્ધ-જન્દસિ—

વિજયા-કુક્ષિ-શુકતૌ યઃ, સન્મૌક્ષિતકમિવોદ્ધવઃ ।
 તારંગેડજિતનાથસ્સ, ભવતાત્સંધસિદ્ધયે ॥ ૧ ॥
 અર્ધસ્થેડપિ જિન્ને જાલે, વૈસ્વિવારમજીજયત્ ।
 જિતશત્રુનૃપ-સ્માતજિતારંગ્યં તદ્દાડકરોત્ ॥ ૨ ॥

(૪)

નૃગણુઃ સર્પયોનિશ્ચિ; જંઘાયાં ગજલાગ-છનઃ ।
 રોહિણ્યાં મ્યવનં ચસ્ય, રાશિશ્ચ વૃષભોઽભવત્ ॥ ૩ ॥
 સ્વર્ગાચ્ચ્યુત્વાં વપુર્લેભે, ધનુષાર્દ્ર-ચતુઃશતમ્ ।
 પુનર્ભાઘસિતાષ્ટમ્યામયોઽધ્યાયા-મભૂજજનુઃ ॥ ૪ ॥
 સન્ધ્યારિત્રં પ્રપાદ્યાન્તે, પ્રાપ્ય જ્ઞાનાદિશેવધિમ્ ।
 સન્મેતશિખરે લેભે, શાશ્વર્તી શિવસુન્દરીમ્ ॥ ૫ ॥
 શ્રી હેમચન્દ્રસૂરીણા-મુપદેશૈઃ સુપાર્થિવઃ ।
 કુમારપાલ ઉત્તર્જી, તારંગે ચૈત્યમાતનોત્ ॥ ૬ ॥
 શુણા-૩-૮-નન્દ-૬-ચન્દ્રા-૧-ડબ્દે, -ચૈત્ર-કૃષ્ણાષ્ટમીદિને ।
 શુલાભર્ષિર્જિનં વન્દે, સમં ભૂપેન્દ્રસૂરિણા ॥ ૭ ॥

થરાદ (થિરપુર-થરાપદ્ર) નગરે દક્ષિણુદિશિ પરિ-
 સરસ્થિત-અતિ પ્રાચીન ' વરખડી—
 પાર્શ્વનાથ ' પાદુકા-ચૈત્યવંદનમ્ ।

છપ્પય-છન્દસિ—

શ્રીજિન-પારસ પાસ આશ-પૂરણુ વિસરામી,
 વિઘ્નવેલિ વન-દહન-દહન મુજ અંતર જામી ।
 વરખડી-તલ-ઠિય-ચરણુ-સરણુ થિરપુર જયકારી,
 યાત્રા પૂજા હર્ષ ભક્તિ સહ આનંદકારી ॥
 શુણુ-૩-૮-વસુ-૬-નવ-૧-ધંગ વર્ષમે ઐ, જન્મ કલ્યાણુક દીહ,
 અઠ મુનિસહ ભૂપેન્દ્રસૂરિ, વાંત્રી તજે ભવ ખીહ ॥ ૧ ॥

(૫)

પ્રાચીનાતિપ્રાચીન શ્રી ' સંખેશ્વર ' તીર્થભિરાજિત—

' શ્રીપાર્શ્વનાથ '—ચૈત્યવન્દનમ્.

વસંતતિલકા-વૃત્તે—

શ્રીઅશ્વસેનસુકુલે જિનપાર્શ્વનાથઃ,
સ્વઃપ્રાણ્ણતાત્સુખગૃહાન્નિધનં વિધાય ।
પૌષેઽસિતે ચ દશમીદિવસે સુલગ્ને,
વાણ્ણારસીસુપુરિ જન્મ સુખેન લેલે ॥ ૧ ॥

નીલદ્યુતિઃ સ્વવપુષા નવહસ્તમાનઃ,
જ્ઞાનોદ્ભવો મધુસિતસ્ય તિથૌ ચતુશ્ચામ્ ।
દીક્ષાં પ્રપાદ્ય કિલ સ્મૃતતિવર્ષયુક્તાં,
સમ્ભેતપર્વતવરે હિ શિવં જગામ ॥ ૨ ॥

પદ્માવતીનિજધવાર્ચિતપાદપદ્મો,
મિથ્યામતેશ્ચ કમઠસ્ય સુખોદિહાતા ।
શંખેશ્વરૈઽતિમહિમાસ્તિ જનાર્તિહર્તા,
સિદ્ધયૈ સદા સ ભવતાન્મમ પાર્શ્વનાથઃ ॥ ૩ ॥

દામોદરે જિનવરેઽત્ર સુવિદમાને,
આષાઢિકે હિ જિનભિમ્બમકારયદ્વૈ ।
તત્પાર્શ્વભિમ્બમહિપેન સુદા ચ દત્તાં,
કૃષ્ણસ્ય યાદવજરામયસારિતું ભોઃ ॥ ૪ ॥

વિદ્યેભપદ્મવિધુવર્ષમિતે-દ્વિતીયે,
ચૈત્રેઽવદાતદશમીદિવસે મનોજે ।
ભૂપેન્દ્રસ્રિવૃષભેષુ સમં ચકાર,
યાત્રાં શુભાખવિજયો મુનિમંડલૈશ્ચ ॥ ૫ ॥

(૬)

અથ શ્રી સ્તુતિ-સંગ્રહઃ ।

—❖❖❖—

શત્રુજયાધિપતિ-શ્રી ' આદિનાથ ' સ્તુતિઃ ।

સિદ્ધાયલ વદો. ઐ ચાલ—

સિધગિરિ-પતિ સેવો, દેવો સુગતી સુખખ;
જનિ મૃતિ સહુ મેટી, અંતે પાવો સુખખ । ॥ ૧ ॥
પુંડરીક ગણેશને, શિવગત મુનિ કહ કોડિ;
આયા ઇશુ ગિરિ વરિ, જિનપતિ નેમી છોડિ ॥ ૨ ॥
જિણુ-પવયણુ-સુવિહિત, શત્રુજય ગિરિરાય ॥
સૂરિભૂપેન્દ્ર સેવે, તન-મન-વચન અમાય ॥ ૩ ॥

શ્રી નરોડા—તીર્થરાજ-શ્રી ' પાર્શ્વનાથ ' સ્તુતિઃ

માધિની-વૃત્તમ—

સિધિ-નિધિ-રિધિ-જોડે ગોડિ-પાસા નરોડે,
સુગતિ-સુમતિ-ઓડે, કર્મ સંધાત મોડે ।
ભવભય અઘતોડે, જે જપે ચિત્ત કોડે;
સુણિ ઇમ નવિ છોડે સૂરિભૂપેન્દ્ર હોડે ॥ ૧ ॥

શ્રી ' તારંગ ' તીર્થપતિ-શ્રી ' અજિતનાથ ' સ્તુતિઃ ।

માસિની-વૃત્તમ—

ભવિજન મન ધારી ભાવના ચિત્ત સારી,
અજિત જિનંદ ભારી તીર્થ તારંગ ધારી ।
અલિપ્ત વિધન કેરી ઠાલવા બેહુ સેરી,
સુર નર સરવેરા, હર્ષણી જે નમેરી ॥ ૧ ॥

(૭)

શ્રી શંખેશ્વરતીર્થેશ ' પાર્શ્વનાથ ' સ્તુતિઃ ।

વસન્તતિલકા-દ્વયમ્—

વામાત્મજો જિનપતિસ્તુ દશાવતારઃ,
 કર્મારિવારહલને હરિવજ્રતુલ્યઃ ।
 વિદ્યોદયરોગભયભોગહરોડસ્તુ મે સ,
 શંખેશ્વરે તમનિશં પ્રણમામિ પાર્શ્વમ્ ॥ ૧ ॥
 સેવ્યાસ્મદૈવ ભુવિ સન્તિસુરાસુરેન્દ્રૈ-
 વાણીગુણૈરનુપમૈર્ગતદોષલેશૈઃ ।
 દેવાત્મજૈરતિશયૈ રૂચિરૈર્વિભ્રાન્તિ,
 તે તીર્થપાઃ શિવસુખાય ભવન્તુ મેડરમ્ ॥ ૨ ॥
 જૈનેન્દ્રમાગમવચઃ શિવસૌખ્યબીજં,
 નૈતન્નિભાં જગતિ નિર્મલતત્ત્વબોધે ।
 ભૂષેન્દ્રસુરિગણુપેન સમં દ્વાકાર્ષીત્,
 યાત્રાં સુલાભવિજયો વિધિનાતિશુદ્ધામ્ ॥ ૩ ॥

શ્રી થિરપુરમંડન-સકલચૈત્યજિનસ્તુતિઃ ।

મો ચતુર્જય ગિરિ તીરથ સાર—એ દેશી ।

શ્રી સંઘમહાજન ચૈત્ય જુહારો, ઋષભ વાસુપૂજ્ય આદીશ ધારો;
 વીરથિરપુર શિણુગારો । સંઘવિન્સેરીએ વિમલ ખિરાજો;
 અભિનંદન રાક્ષીમાનીમાં છાજો, શાંતીએ સુધારાની ગાજો ॥
 પાસ દરસ સોનાચની ખેડો, સુખાસ વિચલ આંખલી મનમોહો;
 જિન પડિમા જિન સોહો । તીર્થ નસન વંદન ગુણસંસા;
 દુષ્કર્મ વર્ગજુના હરે અંશા, સુરિ-ભૂષેન્દ્ર દેવ હંસા ॥ ૧ ॥

(૮)

અથ સ્તવન-સંગ્રહ:

સિદ્ધાચલાધીશ્વરસ્ય શ્રી આદીશ્વરસ્ય સંસ્કૃતપદમયા

કવ્યાલી—

જિનેશ્વર ! ઇશ ? હે સ્વામિન ? , પ્રસીદ માર્ગદેવેય ?
ભવચ્ચરણદ્વયી મયકા, ગૃહીતા હસ્તયુગ્મેન ॥

જિ૦ પ્ર૦ ॥ ૧ ॥

સકલસુખશાન્તિકર્તા ત્વમ્, મહોદયસ્ત્રીસુભર્તા ત્વમ્ ।
મમાશુભકર્મહર્તા ત્વમ્, વિશ્વો ? ભવ મોક્ષદાતા ત્વમ્ ॥

જિ૦ પ્ર૦ ॥ ૨ ॥

અમન્દાનન્દકન્દસ્ય, નિધાનં હે જગદ્ગુપ્તધો ? ॥
નિમજ્જતાં, ભવામ્ભોધો, સમુદ્ધર માં દયાસિન્ધો ? ॥

જિ૦ પ્ર૦ ॥ ૩ ॥

સુરેશૈઃ પૂજ્ય ? હે ભગવન ? , શરણ્ય ? સ્તુત્ય ? અપિ વન્ધ ?
મનોવાક્ષાયયોગેન, સદા ધ્યાયામિ તે રૂપમ્ ॥

જિ૦ પ્ર૦ ॥ ૪ ॥

સિદ્ધક્ષેત્રે દ્વિવસુશુરૂર્ભૂ-વર્ષ સૌભાગ્ય પન્થમ્યામ્ ।
સમાધિજોધિશાનાત્યૈ, સ્તુતત્ ભૂપેન્દ્રમુનિપતિના ॥

જિ૦ પ્ર૦ ॥ ૫ ॥

સકલતીર્થાધિરાજ-શ્રી સિદ્ધાચલાધીશ્વર-

‘ શ્રી આદિનાથ ’ સ્તવનમ્ ।

સપિ પતીયા ભરન કૈસે જના૦ ‘ એ દેશી ’ ।

સપિ આનંદિત ચિત મુજ આજે, વિમલાચલ હરસન કાજે ॥
“જાકું નિરખ નિરખ લોભાના, ભવિ આનંદ મંગલ ગાના”ટોકા

(૯)

બુગ આદિકરણ અરિહન્ટા, હૃત્યા આઠ કરમ બલવંતાળ ।
 તિણે શત્રુજય અભિધાના. ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ૧ ॥
 મહિમા છે મહિતલ સારી, સોડે સકલ તીરથમાં ભારીળ ।
 નહીં તીર્થ એ સમ અન્ય જાના ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ૨ ॥
 પ્રભુ વાર નવાણું આયા, શુભ રાયણુ તરવર છાયાળ ।
 કરી કાઉસગગ નિશ્ચલ ધ્યાના. ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ૩ ॥
 પુંડરીક ગણેસર સીધા, મુનિ પાંચ કોડ પરસિદ્ધાળ ।
 મુદી પૂનમ ચૈત્રી મુજાના. ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ૪ ॥
 અણુસણ કેઈ મુનિ કરિયા, ભવ સમુદ્ર સહેજે તરિયાળ ।
 પાયા અજરામર શુભ થાના ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ૫ ॥
 અતિ ઉત્કંઠિત હું આયો, શુભ માલવ સંઘ સમુદાયોળ ।
 સૂરિ રાજેન્દ્ર ધન્યન્દ્ર ગુણુ ખાના ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ૬ ॥
 સૂરિભૂપેન્દ્રની સતસંગે, મુનિ આઠ સન્નન સુરંગેળ ।
 મુનિ હર્ષ જત્રા ફલ પાના ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ૭ ॥

શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર (પાલીતાના) સ્થિત-મોતીમુખીયા
 ધર્મશાલાકારિત-સમવસરણુરચનોત્સવવર્ણન-
 સ્તવનમ્ ।

॥ આજનો દાડો રે સજનીં એ દેશી. ।

“ આજ આનંદ છે રે સજની,
 સમવસરણુ શોભા જાય ન વરની ” ॥ ટેક ॥

મિથ્યા કુમતી રે ભાગી, પ્રભુ મુખ જોતાં મુમતા જાગી ।
 પદકજ કમલે રે ઠવતાં, દેશ વિદેશે પ્રભુ વિચરન્તા
 ॥ આં ॥ ૧ ॥

(૩૦)

સુરવર ભાવે રે રચીયા, ત્રણ ગઠ ઉપર પ્રભુ જઈ વસીયા ।
અઉમુખ અઉદિસે રે સોઢે, ભવિજન નિરખત કલમખ ખોઢે

॥ આ૦ ॥ ૨ ॥

નિજગુણસંગી રે સ્વામી, પરમોજવલ ધ્યાની વિસરામી ।
સાદિ અનન્તે રે વસિયા, શિવસજની સુખ સહેજે રસિયા

॥ આ૦ ॥ ૩ ॥

દ્વાદસ પરિષદ રે છાજે, દેશના અમૃતમય ધ્વનિ ગાજે ।
સહુ નરનારી રે સુણતા, નિજનિજ ભકતોં વ્રત અનુસરતા

॥ આ૦ ॥ ૪ ॥

પાવાપુરીમાં રે પાયા, મુગતિ વર્ધમાન જિન રાયા ।
અ'પાપુરીયે' રે ધારી, વાસુપૂજ્ય મુગતિ વધુ સારી

॥ આ૦ ॥ ૫ ॥

ભત્રા ફલને રે લેવા, તીરથ રચના કરિ જિન સેવા ।
આઠ દિવસનો રે કીનો, અઠાઈ મહોઅય કરિ જસ લીનો

॥ આ૦ ॥ ૬ ॥

પૂજા વિધવિધ રે છાજે, ખેડ વાળાં ચોઘડિયાં વાજે ।
નાચે હિલી મિલી રે ગેરી, ગાયે જિન ગુરુ ગુણની હોરી

॥ આ૦ ॥ ૭ ॥

વિત્ત ખડુ ખતે રે ખરચે, જિનવર આંગિ લાખીની વિરચે ।
સાવના સાંજે રે સારી, વરઘોડા રચના અણપારી

॥ આ૦ ॥ ૮ ॥

પૂરવ પુન્યે રે ઐસે, વિજય ભૂપેન્દ્રસૂરિ ઉપદેશે ।
થાવર જંગમ રે ભકિત, સ્વામીવચ્છલ કરે નિજ શકિત

॥ આ૦ ॥ ૯ ॥

રતના ભૂતાણ રે ભણે, તસ અંગજ મિસરીમલ સંણે ।
દેશી વિદેશી રે સંઘ, કહે ખડુ લાભ લિયો ઉછરંગ

॥ આ૦ ॥ ૧૦ ॥

(૧૨)

આતપ્રાચીન-ગોગાળંદર તીર્થેશ્વર-‘ નવખંડા- પાર્થનાથ’-સ્તવનમ્ ।

સુંદર શામલિયા નામ જપિશ નિત તાર્કં એ-દેશી ।

પારસ મુખકારી, ગોગાળંદર ધારી. ॥ પા૦ ॥ ૧૦ ॥ ૧૨ ॥

નવખંડા પ્રભુ પાસ તુમારો, નામ નિરૂપમ મુઝ મન પ્યારો ।

જાપ જપે જગ સારો. ॥ પા૦ ॥ ૧ ॥

ઇત ઉપદ્રવ રોગ જે સારા, ભૂત રૂ પ્રેત મહા વિકરાલા ।

નામ સ્મરણથી ન્યારા. ॥ પા૦ ॥ ૨ ॥

મહા વિષધર જે વિષથી ભરિયા, જે પરચકે બાધ પડિયા ।

ને તુમ નામે તરિયા. ॥ પા૦ ॥ ૩ ॥

કમઠ હઠીને બોધ કરાયો, સમક્રિત દે નિજ ભક્ત બનાયો ।

અચરિજ જગ દરશાયો. ॥ પા૦ ॥ ૪ ॥

કામિત પૂરણ સુરમણિ જેવા, કર્મને વામી થયા દેવ દેવા ।

સુરનર પતિ કરે સેવા ॥ પા૦ ॥ ૫ ॥

આહોર તીજાં સંઘસું આયો, અરણ કરવા અવસર પાયો ।

વંછિત દાન દે આયો ॥ પા૦ ॥ ૬ ॥

સૂરિરાજેન્દ્ર ધનચંદ્ર કહાયે, સૂરિભૂપેન્દ્ર જિનેન્દ્ર ગવાયે ।

મુનિ નવ દરશન આયે. ॥ પા૦ ॥ ૭ ॥

સંવત્ કર્વસુ-નિધિ-શશિ-વરપે, મૃગશિર શુદ્ધિ તૃતીયા શુભ દરશે

કિયે દરસ મુનિ હરપે ॥ પા૦ ॥ ૮ ॥

(૧૩)

શ્રી સિદ્ધાચલ પંચમ દુઃકસ્થિત-નેમિત્રિકલ્યાણકસ્થાન-
રૂપ અતિપ્રાચીન-શ્રી ' ગિરનારતીર્થ ' મંડન-શ્રી
નેમિનાથ સ્તવનમ્.

॥ મહાવીર તુમારી મનહર મૂરતિ૦-એ દેશી. ।

જય મોક્ષ વિલાસી જિનવર નેમી, રાજિમતી તજનાર ॥ ટેક ॥

પ્રિયતમ પિઉ પ્રેમ મિલાવો, પ્રિય વચને પ્રેમે બુલાવો ।

પ્રિય મનડે મન હરસાવો, ભાવો શશિ કર સાર ॥

॥ ને૦-જ૦ ॥ ૧ ॥

સુંદર ઘર મહલ અટારી, વાડી વાપી વા સારી ।

સાહેલી સહુ ઘરખારી, છારે ચે હાર સિંગાર ॥

ને૦-જ૦ ॥ ૨ ॥

પિઉ પ્રેમ પનોતા કહેતી, દુઃખ વિરહ અનલ જિમ સહેતી ।

પિઉ આણામત શિર વહેતી, લેતી પિઉ કરધાર ॥

॥ ને૦-જ૦ ॥ ૩ ॥

આખાલ પ્રજાવ્રતચારી, ઉપદેશી રાજુલ તારી ।

સહસાવન દીક્ષા ધારી, વરીયા મુક્તિવધુ સાર ॥

॥ ને૦-જ૦ ॥ ૪ ॥

કરે વસું શુરે ઇકે શુભ વરસે, પૌષી વદિ અષ્ટમી દિવસે ।

પણ દુઃક દરસ મન હુલસે, વિલસે આનંદ જયકાર ॥

॥ ને૦-જ૦ ॥ ૫ ॥

વાવીસમ સૂરિબૂપેન્દ્ર, આહોર તીર્થ સંઘેદ્ર ।

દરસે રૈવત શૈલેન્દ્ર, જાત્રા મુનિ નવ સહકાર ॥

॥ ને૦-જ૦ ॥ ૬ ॥

(૬૪)

વીરા વેશ્યાના મારી ઉભા અદ્ધારી-એ રાગ ।

આજ આનંદકારી, દર્શનિહારી, નેમ કે ભારી ।
પતિ ગિરનારી, જગવદ્દલ નિનરાજ'..... ॥ ટેક ॥
પૂર્ણ પ્રતાપ છે જગમાં તારો, તુમ સમ કરે નહીં કોય ।
અચરજ વાલી વાત છે તારી, સણતાં પાતિક ખોય રે ॥
॥ આ૦ ॥ ૧ ॥

અપરાજિત ચિમાનથી અવિયા, સૌરિપુરે જન્મ હોત ।
શિવાદેવી નન્દન જગજન વન્દન, સસુરવિજય કુલ જોત રે ॥
॥ આ૦ ॥ ૨ ॥

કાર્તિક દશતું સુન્દર સોહે, સ્યામ વચ્ચુ તલુ તેજ ।
સુર નર કિન્નર દેખત ચોહ્યા, કરતાં સહુ જન હેજ રે ॥
॥ આ૦ ॥ ૩ ॥

લંછન શંખ મનોહર જંધે, વાણી ગુણ પૈંતીસ ।
અહીંસ અતિશય ધારી થયા હો, જય જય ત્રિભુવન ઇસ રે ॥
॥ આ૦ ॥ ૪ ॥

સંવત કર-વસુ-નિર્ધિ-શશિ વર્ષે, પૌષ કૃષ્ણાષ્ટમી સાર ।
તીર્થ સંધે જાત્રા કીની, મુનિ નવસુ ધરી પ્યાર રે ॥
॥ આ૦ ॥ ૫ ॥

સૂરિરાજેન્દ્ર ધનસન્દ્રકી સેવા, વસજો મુજ મન આય ।
સૂરિ ભૂપેન્દ્ર છે સદ્ગુણી સજ્જન, હર્ષવિજયને સુહાય રે ॥
॥ આ૦ ॥ ૬ ॥

મહાવીર તોરા સમવપ્રરથુકી રે-એ દેશી ।

નેમીસર તોરા દરસણ કરણે રે, હું આયો તોરા સરણે,
ભવ સચિત પાતિક હરણે..... ॥ ને૦ ॥ ૧ ॥ ટેક ॥

(૧૫)

યાદવ કુલમેં રે, સુવેક્ષા પદમેં રે ।

જિન જન્મ્યા જગ હિતધારી, હર્ષિત ભઇ દુનિયા સારી ॥

॥ ને૦ ॥ ૨ ॥

યાદવ પતિ સંગે રે, ફલહા વનિ રંગે રે ।

પશુઆં તણી મુણી પોકારી, સવિ છોડ ચલે ગિરનારી ॥

॥ ને૦ ॥ ૩ ॥

સહસાવનમેં રે, અતહી ઉમંગે રે ।

સંયમ લઇ ભયે વ્રતધારી, સાથે લઇ પુરૂષ હબ્બરી ॥ ને૦ ॥ ૪ ॥

સતી શિરોમણી રે, રાબુલ-રમણી રે ।

તેને પણ દીક્ષા દીની, પ્રભુ અન્તે તુમ સમ કીની ॥ ને૦ ॥ ૫ ॥

આપદા ટાલે રે, સંપદા આલે રે ।

બચ રોગ સોગ સંતાપ, મેટે વલિ ભવહવ તાપ ॥ ને૦ ॥ ૬ ॥

ઉજ્જિત શૈલે રે, તિહું સુનિર્મલે રે ।

દીક્ષાને કેવલ નાણુ, વલિ પામ્યા પદ નિર્વાણુ ॥ ને૦ ॥ ૭ ॥

પૌષ વદિ અષ્ટમી રે, ભેલ્યા નેમી રે ।

ટાલો મુજ ભવ ભવ ફેરા, મેં સહિ છું સેવક લેરા ॥ ને૦ ॥ ૮ ॥

સૂરિભૂપેન્દ્ર સહાયે રે, નિધિ મુનિ આયે રે ।

આહોરની 'તીજ' સંગે, લોટે મન ઉછરંગે ॥ ને૦ ॥ ૯ ॥

આખાલ-પ્રલયારી રે, ભક્ત સહધારી રે ।

દર્શે નિજશુભ વિકસે, મુનિ હંસ પરમશુભ વિવસે ॥ ને૦ ॥ ૧૦ ॥

સિદ્ધાચલનો વાસી, પ્યારો લાગે મોરા રાજિન્દાં એ દેશી ।

શિવરમણીકો રાગી, પ્યારો લાગે મોરા રાજિન્દા ॥ ટેક ॥

નેમિ નિજુદકા મક્ષ વિહું ગાજે, છાંડી રાબુલ ક્યા કાજે ।

॥ મો ૧ ૧ શિ ૧ ૧ ॥

(૧૬)

સહસાવનમે મહાવ્રત ધારે, કેઇ બળ્યેને ઉદ્ધારે ।

॥ મોઁ ॥ શિઁ ॥ ૨ ॥

અરિ-દલ-અષ્ટ તજિ શિવ પદ પાવે, સ્થિરતા યુત જો ધ્યાવે ।

॥ મોઁ ॥ શિઁ ॥ ૩ ॥

ભવદવ તાપ સંતાપ સહુ જાવે, અક્ષય અમલપદ પાવે ।

॥ મોઁ ॥ શિઁ ॥ ૪ ॥

નન્દ-મુનિ-સહુ યાત્રા આયે, સૂરિભૂપેન્દ્ર સહાયે ।

॥ મોઁ ॥ શિઁ ॥ ૫ ॥

પૌષ વદિ દશમી દિન રંગે, આહોર 'તીજ' સંગે ।

॥ મોઁ ॥ શિઁ ॥ ૬ ॥

આનન્દ મંગલ શિવ વધુ લેવા, હંસને આપો નિજ સેવા ।

॥ મોઁ ॥ શિઁ ॥ ૭ ॥

શ્રી 'નરોડા'—તીર્થપતિ શ્રી 'પાર્શ્વનાથ' સ્તવનમ્ ।

॥ તોરી જલવલ હૈ ન્યારી-એ રાગ ॥

તીર્થ નરોડે શ્રીકાર, ગોડી પારસ ધાર ।

દેખે દર્શ દીદાર, સુખકારી હો સામ ॥ ટેક ॥

પ્રભુ વામા કે નંદ, ત્રિલોક કે વંદ ।

દેતે આનંદ-કંદ, જયકારી હો સામ ॥ તાઁ ॥ ૧ ॥

ભવ બીજ પ્રજાલિ, શૂરા કષ્ટ નિહાલિ ।

પૂરા ભાગ્ય વિશાલિ, દાતારી હો સામ ॥ તીઁ ॥ ૨ ॥

અર્ધ ઇંદુ સમ લાલ, સોહે વદન વિશાલ ।

નિરખે નયન રસાલ, લાલ ધારી હો સામ ॥ તીઁ ॥ ૩ ॥

(૧૭)

અમદાવાદ કે આજ, મિલિ સંઘ સમાજ ।
 રથે પૂજા સુસાજ, વાજ ભારી હો સામ ॥ તી૦ ॥ ૪ ॥
 અઠ-નેત્ર-વસુ છાને, નિધિ-શશિ-કર તાને ।
 ધીજ ક્ષાણુષી આને, ઉત્તરી હો સામ ॥ તી૦ ॥ ૫ ॥
 સૂરિરાજેન્દ્ર સ્વામી, ધનચન્દ્ર સુનામી ।
 સૂરિભૂપેન્દ્ર પામી, 'હર્ષ' તારી હો સામ ॥ તી૦ ॥ ૬ ॥

પ્રાચીનોત્તુંગ-શ્રીતારંગાતીર્થભૂષણ- શ્રીઅજિત જિન-સ્તવને ।

કેસરીયા થાંસુ પ્રીત કરી રે સાચા ભાવ શુન્ એ દેશી ।

તીરથ તારંગે અજિત જિનેસર ભેટયા રંગસુન્ ॥ ટેક ॥
 કર્મ શત્રુ સેના અપરાજિત, અજિત યથારથ નામ ।
 નવ નવ દેશી યાત્રી આવે, બાણી અનુપમ ધામ રે ॥ તી૦ ॥ ૧ ॥
 મોહ-તિમિરહર જય શિવ-સુખકર, હેમાચાર્ય પછઠ ।
 કુગતિ કુમતિ કાપો આપો, વંછિત દાન સુછઠ રે ॥ તી૦ ॥ ૨ ॥
 તારક ધારક વારક સારક-કારક સુધ સરધાન ।
 હેય જ્ઞેય ઉપાદેય જ્ઞાયક, ધ્યાયક આતમ ધ્યાન રે ॥ તી૦ ॥ ૩ ॥
 વિકટ ગિરી અટવી મઝ ઉધર્યો, કુમારપાલ ભૂપાલ ।
 એ સમવડ બીજો નહીં જગમે, ચૈત્ય ઉત્તુંગ વિશાલ રે ॥ તી૦ ॥ ૪ ॥
 વર્ષ^૨ હ-વસુ-શુર-ભૂ મધુ-આઠમ, વદિ મુનિ અડ શ્રીકાર ।
 દ્વિતીય સૂરિ ભૂપેન્દ્રને વંદી, લહી જય કીર્તિ ઉદાર રે ॥ તી૦ ॥ ૫ ॥

(૧૮)

તેજ તરણીથી બડો રે, દેવ શિખાનો દીવડો રે—એ દેશી ।

તારંગા ગિરિ સેહરો રે, તીરથ શુભ-મણિખાન ।
 અજિત જિનેસર સાહિબો રે, તારક ભવજલ જન ॥
 “ હો પ્રભુજી વિનતિ મુજ ચિત ધારજો રે,
 મિથ્યા-કુમતિને વારજો રે, આપજો નિર્ભયજ્ઞાન ” ॥ ટેક ॥ ૧ ॥
 જગદાનંદન જગ ધણી રે, તુમ સમ અવર ન કોય ।
 શાન્ત મુદ્રા મનમોહિની રે, નિરખત પાતિક ખોય ॥ હો-પ્રગાઠ ॥
 લાખ ચોરાશી યોનિનો રે, વિષમો દુઃખ નિરધાર ।
 તે દુઃખને હરવા ભણી રે, આયો તુજ દરબાર ॥ હો-પ્રગાઠ ॥
 કુમારપાલ ભૂપાલસે રે, ઉધર્યો ચૈત્ય ઉતંગ ।
 દ્રવ્ય બહુ ખરચી કરી રે, રાખી મનમાં ઉમંગ ॥ હો-પ્રગાઠ ॥
 હેમચન્દ્ર શુર હસ્તશુર રે, કીની પ્રતિષ્ઠા સાર ।
 શુભ વેલાયે શાપીયા રે, તીરથ મહિમા વિસ્તાર ॥ હો-પ્રગાઠ ॥
 પૂજા ભક્તિ નવ નવી રે, આંગી રચના ઉદાર ।
 આવે ભાવે ભવિ જના રે, ભવ જલ ઉતરે પાર ॥ હો-પ્રગાઠ ॥
 નયર અયોધ્યા અધિપતી રે, જિતશત્રુ રાજના નન્દ ।
 માતા વિજયા ઉર હંસલો રે, શિવવધુ મુખનો કંદ ॥ હો-પ્રગાઠ ॥
 સૂરિ-રાજેન્દ્ર ધન્યન્દ્રને રે, મહિમાનો નહીં પાર ।
 સૂરિભૂયેન્દ્રના સંગમાં રે, કીની યાત્રા શ્રીકાર ॥ હો-પ્રગાઠ ॥
 કર-વસુ-નવ-શશિ વિક્રમે રે, વદિ અષ્ટમી ચૈત્ર માસ ।
 મુનિ આઠે સજ્જન સહી રે, હર્ષની પૂરી આસ ॥ હો-પ્રગાઠ ॥

(૧૬)

પ્રાચીનાતિપ્રાચીન-‘શ્રી સંખેશ્વરતીર્થ’ મંડન- ‘શ્રી પાર્શ્વનાથ’-સ્તવનાનિ

થેં મત જ્યોજી ગિરનારી અરજી માનજોજી એ રાહ ।

શ્રી સંખેસર પારસ સામી, પારસરૂપ છો જી ॥ ટેક૦ ॥
સુખકર વામા જનની જાયા, મનહર વિશ્વસેન મનભાયા,
પરિકર દેખી સહુ ઉલસાયા, તારો હમ સેવક સાધારી, પાઠશ્રી૦ ૧
જોરે જરા જાદવાં સેજો, તપ આરાધિત નેમી વેજો ।
અભિસિંચિત સ્નાતર તોય તેજો, શાતા તે સમ અરપો સારી ॥ પાઠ૨
દામોદર-તીર્થે ઉપદેશે, આષાઢી-શ્રાવક મન વેસે ।
ગતચોવીશી કય ઊંઘ એસે, આવે નિત યાત્રી અણુપારી ॥ પાઠ૩ ॥
લજ્જ-મણિ-શંખ-ધેનુ-ચિતવેલી, હમ-યમ-સુશમન ઉપવન કેલી ।
વિજયી કીર્તિ દશ દિશિ ફેલી, છો અમ મંગલરૂપ સદારી ॥ પાઠ ૪ ॥
ગુણ^૩-વશુ^૬-નર્મ^૬-ભૂ^૧-વરસે વંદી, ચૈત્રી ઓલી પૂર્ણાડનંદી ।
આત્રા સફલ કર્મ-નીકંઠી, મુનિ અડ સહ ભૂપેન્દ્ર આચારી ॥ પાઠ ૫ ॥

અંગ્રેજી વાળે કી ચાલ મેં ।

સંખેસરિંદ હો જિજ્ઞંદ, દાસ તારી લે ॥ ટેક ॥ અજ્ઞાન
અંધ કૂપ કા તો વારિ ભારી હૈ, દીન કે ઉધાર આપ વિરૂદ્ધ ધારી
હૈ ॥ સં૦ ॥ ૧ ॥ કર્મ કે પ્રપંચ નેક મેં ફેદા સદા, મોહકા
જો જોર સો તો હો ચુકા અદા ॥ સં૦ ॥ ૨ ॥ લાખ તો ચૌરાસી
ચોનિ મેં ફિર ફિર અટા, આજ તો દીદાર દર્શ દેખતે હટા ॥
સં૦ ॥ ૩ ॥ જ્ઞાન કે અનંત અંશ એક દે મુઝે, વાર વાર હાથ
જોડ કે કહું તુઝે ॥ સં૦ ॥ ૪ ॥ ચૈત્ર માસ દ્વિતીય શુકલ તેરશી
દિને, સૂરિભૂપેન્દ્ર સાથ આજ હર્ષ તો ભને ॥ સં૦ ॥ ૫ ॥

(૨૦)

શ્રી સંખેશ્વરમંડન સાહેબ વીં-એ દેશી ।

ત્રિભુવન પતિ શ્રી પાસ જિનેસર, મહિમા ચિહ્નં દિશિ
 થારી । આસ ધરીને સરણે આયો વાંછિત આપો ભારી, “ચાહક
 અરજ કરે છે રાજ, અમને નિજ ગુણ આપો, આપો આપોને
 મહારાજ. અં” ॥ ટેક ॥ ૧ ॥ લાખ ચોરાસી અટવી માંહે,
 ભમતા અન્ત ન પાયો । વામાનન્દન નયણેં નિરખી, નિજ
 સ્થાને ચિત લાયો ॥ ચાં ॥ ૨ ॥ યાદવ પતિની સહાય કરીને,
 સૈન્ય જરા સે ઉગાર્યો । બોધિ બીજ દર્ધ કમઠાસુરને, ભવ મેં
 ખુડતાં વાર્યો ॥ ચાં ॥ ૩ ॥ પારસ-મણિ-સમ-પાસ પ્રભુજી,
 સાંભળી મન હર્ષાયો । નિજ કિંકરપર મહેર કરીને, આપો નિજ
 સુખ પાયો ॥ ચાં ॥ ૪ ॥ શુદ્ધ શ્રદ્ધા વિન કાલ અનાદિ, મોહ
 કાદવમાં ફસિયો । નિર્મલ દ્યુતિ ધુત તુજને નિરખી, મોહ અરિ
 ગયો ખસિયો ॥ ચાં ॥ ૫ ॥ ભકત જનોની આશા પૂરક, ચૂરક
 કર્મ કઠોરા । જલતા લોગી લોગિની ઉદ્ધર્યા, તિમ દુઃખ કાપો
 મોરા ॥ ચાં ॥ ૬ ॥ કામી ક્રોધી કપટી દેખ્યા, દેવ ઘણેરા જગ
 મેં । કામિત-પૂરણ-કામ-ધેતુ-સમ, તારણ-ગુણ નહીં ઉનમેં ॥
 ચાં ॥ ૭ ॥ સંવત ઓગણીસ ત્રાસી વર્ષે, ચૈત્ર માસ મનોહારે ।
 સુદિ દશમી દિને સૂરિભૂપેન્દ્ર સહ, ભેટયા જગદાધારે ॥ ચાં
 ॥ ૮ ॥ શ્રી સંખેશ્વર પાસ જિનેશ્વર, દાસની આશ પુરી જે ।
 વાંછા અન્ય નહીં છે મનમેં, હંસને અવિચલ કીજે ॥ ચાં ॥ ૯ ॥

(૨૧)

થરાદનગરે નવ્યભવ્યમંદિરાસ્થત-પ્રતિષ્ઠામહોત્સવસહ શ્રીઋષભ જિન-સ્તવનમ્ ।

હોડાની-દેશી ।

આનંદ રંગ મહોત્સવ આજે, ઋષભ જિણુંદનો ભારી રે;
વિકસિત સંઘ સહેલી થઇને, થોડે થોડ નિહારી રે.
“ આલો જઇએ રે-આલો જઇએ પાવન થઇએ,
પ્રભુ સુખ જોઇ સુખ લહિએ રે. ” ॥ આ૦ ॥ ૧ ॥

અન્નાણુ-કોહ-મય-માણુ ન જાકે, લોભ-માયાને ત્યાગી રે ।
રતિ-અરતિ-સમતાએ વેદે, નિંદ્રા-સોગ ન લાગી રે ॥આ૦૨॥
નારક કારી અલીક ને ચોરી, મચ્છર-ભયને વારી રે ।
જીવહનનમાં હિંસા દાખી, પ્રેમ-કીડા નહીં ખ્યારી રે ॥ આ. ॥૩॥
પ્રસંગ-હાસ ને છોડી અઠદશ, દોષ અંગે નહીં ધરીઆ રે ।
ધનઘાતી ચિહ્નું કર્મને વામી, નિરાખાધ સુખ વરીયા રે ॥આ. ॥૪॥
અગમ અગોચર સિદ્ધ પદ લોગી, નિર્યામિક ઉપગારી રે ।
વિસ્તૃત-જ્ઞાન-દિવાકર જેવા, મુદ્રા જિન જયકારી રે. ॥આ૦૫॥
થિરપુર સંઘ મહોદયકારી, ચૈત્ય ઉત્તુંગ નિરમાઈ રે ।
સહજ સલૂની ઋષભજિનંદની, પડિમા મિલ પધરાઈ રે ॥આ. ॥૬॥
શ્રાવણ શુદ્ધિ શુભ દશમી દિવસે, ઇંક નવ ખ્યાસી વર્ષે રે ।
નિજ નિજ શક્તે ધનબહુ ખરચે, લાલ લઇ ચિત હુર્ષે રે ॥આ. ॥૭॥
સૂરિવિજયરાજેન્દ્ર પ્રતાપી, મહિમા જગ વિસ્તારી રે ।
સૂરિ ધનચન્દ્ર ઉપદેશ લહીને, શાસન સોહ વધારો રે ॥આ૦૮॥
થિરપુરે ઇંક નવ તિયાસી માંહી; મુનિવર અષ્ટ ને સંગે રે ।
સૂરિભૂપેન્દ્ર ચતુર ચઉમાસે, કરે મુનિ હુર્ષે સુરંગે રે ॥ આ૦ ॥૯॥

(૨૨)

આચાર્ય મહારાજ શ્રીવિજયધનચન્દ્રસૂરીધરજી
વિરચિત શ્રી વર્તમાન ચોવીશીમંથો લીધેલ
સિદ્ધગિરિ-યાત્રા-સ્તવનમ્ ।

શ્રાવણ વરષે રે સજની૦ એ દેશી ।

“આજનો દહાડો રે સજની, ભલે ઉઁયો ગઈ દુરમતિ રજની” ॥૮૬॥
આદિ જિનંદતું રે મુખડું, દેખવા હરખયું છે મુજ મનડું ।
સિદ્ધગિરિ સનમુખ રે જઈશ્યું, સમતા સખીને સાથે લઈશું
આજનો દહાડો રે સજની૦ ॥ ૧ ॥

એ ગિરિ ભાવે રે ભેટે, ભવિજન દુરગતિ તતખિણ મેટે ।
છઃરી પાલી રે આલે, કરમ કઠિણને તે નર ટાલે ॥ આ૦ ॥ ૨ ॥
સમકિત ધારી રે રંગે, પદચારી બ્રહ્મધારી ઉમંગે ।
સચિત્ત પરિહારી રે કરીયે, એકલ આહારી ભૂ સંથરીએ ॥આ૦॥૩॥
કિરિયા થિર ચિત્ત રે કીજે, પાપ આલોઈ દેવ વાંદીજે;
ગુણુલું ગણિયે રે રૂડું, વચન મ ભાખો છઠાંકોઈ કૂડું ॥આ૦॥૪॥
સૂરિ રાજેન્દ્રને રે સમરી, આંખા સંઘમેં સાચા સંવરી ।
શત્રુજય જાત્રા રે કીજે, નર ભવનો ભવિલ્લાવો લીજે ॥આ૦॥૫॥

થરાહના ચોમાસામાં પંચમંગલ મહામુયક્રખંધ (નવ-
કાર) નો અઢારીયું ‘ ઉપધાન ’ તપ થયો તે
અવસરે પંચપરમેષ્ઠિ ગુણુ તથા ઉપધાનકરણ
આવશ્યકતા આદિ ગર્ભિત-ગવાયેલ સ્તવનમ્.

(આજનો દાડો રે સજની૦ એ દેશી)

ધન શુભ દાડો રે આજે, ઉપધાન મહોચ્છવ સંઘ સમાજે;
થિરપુર નયરે રે ભારી, ધર્મધુરંધર કરે નર નારી. ॥ધ૦ ॥૧॥

(૨૩)

અરિહંત પદને રે શુષ્ણિયે, રવેત વર્ણ દ્રાઢશ ગુણુ ગણિયે ।
 તીર્થંકરની રે ભગતી, સુર નર નારી કરે બહુ યુગતી. ॥૧૪૦॥૨૧॥
 સિદ્ધપદ લોગી રે નામી, કર્મનિકંઠન થયા વિસરામી ।
 રાતે વરણુ રે ધ્યાયા, અવ્યાબાધ સુખના છે રાયા. ॥૧૪૦॥૨૩॥
 આત્મારિજને રે ધ્યાવે, સૂત્ર સિદ્ધાન્તનાં મર્મ બતાવે ।
 વરણુ છત્તીસે રે ઓપે, પીત-વરણુ-કુમતિ-મતિ લોપે. ॥૧૪૦॥૨૪॥
 પદ વલી ચોથું રે ભાવો; પંચવિંશતિ ગુણુ ચરચાવો ।
 મૂરખ મુનિને રે જોધે, નીલ વરણુ સંજમ ગુણુ શોધે. ॥૧૪૦॥૨૫॥
 પંચમ પરમેષ્ઠી રે બલિયા, સગવિંશતિ ગુણુના છે દરિયા ।
 તપ જપ કષ્ટે રે મહાલે, શ્યામ વરણુ અઢી દ્રીપ નિહાલે. ॥૧૪૦॥૨૬॥
 ઇણુવિધ ધ્યાને રે ભાય, પાતિક સંચિત દૂર પલાય ।
 નિત નિત હોવે રે સઘલા, મંગલમાલ રમે ઘર કમલા. ॥૧૪૦॥૨૭॥
 મંગલ પંચનું રે પહેલું, અઢારિયું તસ નામ કહેલું ।
 મહાનિશીથે રે અંક, ધારો ભવિયણુ થઈ નિઃશંક. ॥૧૪૦॥૨૮॥
 સૂત્ર અનેકનીરે શાખી, નામાવલી તેહથી નહીં દાખી ।
 વિન ઉપધાને રે ભણુશે, સૂત્ર આશાતના તસ શિર ચઢશે. ॥૧૪૦॥૨૯॥
 શ્રુત દિન મુહૂરતનો રે રાખે, કાર્તિક શુદ્ધિ ગુરુ સપ્તમી દાખે ।
 સહુ નર નારી રે ભેલા, ચૈત્ય બુદ્ધારે કરીને સમેલા. ॥૧૪૦॥૩૦॥
 ઋષભ વીરને રે નિરખે, વાસુપૂજ્ય આદિ ગુણુ હરખે ।
 અભિનંદ વિમલને રે જોયા, શાંતિ સુધારા પાતિક ધોયા. ॥ ૧૪૦ ॥૩૧॥
 ગોડીપારસને રે ધ્યાવો, સુપારસ આંગલિયે ગુણુ ગાવો ।
 વરખડી-પારસના રે પગલાં, દર્શનથી સુખ આવે સખલા. ॥૧૪૦ ॥૩૨॥
 ઉચ્છવ મોટો રે છાવે, માલારોપણુ મનમાં ભાવે ।
 ઉપધાની કંઠે રે ઠાવે, સજન સહેલી મંગલ ગાવે. ॥૧૪૦ ॥૩૩॥

(૨૪)

છગન-મોતીચંદ રે કીની, પહિરામણી વર-અમ્બર દીની ।
 પીતામ્બર-વજ્રચંદ રે લીનો, લાલ પાઘડી ગેણી લીનો ॥૧૪॥
 ઇણવિધ મહોચ્છવ રે કીનો, થિરપુર સંઘે બહુજશ લીનો ।
 રાજેન્દ્રસૂરિ-ધનચન્દ્ર રે ચીનો, સૂરિભૂપેન્દ્ર ઉપદેશે લીનો ॥૧૫॥
 સંવત શુભ-વસુ રે માંહીં. અંક-નિશાકર^૧ સુત ઉચ્છાહીં ।
 પંચ પરમેષ્ઠી રે ઉપધાને, હર્ષવિજય મુનિ સુગુણ વખાણે ॥૧૬॥

પ્રાચીનતીર્થ-‘લોરોલ’ મંડન-શ્રીનેમિનાથ સ્તવનાનિ ।

આજનો દહાડો રે સજની-એ દેશી ।

નેમી જિનેસર રે તારે, લોરોલ-તીરથ-પતિ જયકારે,
 પરમેષ્ઠો જિન રે ધ્યાવું, વન્દન-નમન કરી હરસાવું ॥ને૦૧॥
 દીન-દયાલુ રે સામી, જગ-વત્સલ-વિભુ અંતરજામી;
 પરમાનન્દના રે લોગી, શરણાગત શિવસુખ-અનુયોગી ॥ને૦૨॥
 અનુપમ દાની રે ઉપગારી, તીન લોક શિર તિલક સમારી,
 બ્રહ્મવ્રત ધારી રે વૈરાગી, રાજમતી વર રમણી ત્યાગી ॥ને૦૩॥
 થિરપુરથી અઊવિહ સંઘ આવે, શેઠ છગન સુત ઓતમ લાવે;
 હઠીચંદ રવચંદ રે ભાઈ, મોહન મગનનો સુકૃત કમાઈ ॥ને૦૪॥
 નોકારસીયે રે સંઘ ભગતી, પૂજા આંગી સુરચના યુગતી;
 ઉગણી ત્યાસી મૃગ છઠ ઉજલી, સૂરિભૂપેન્દ્રની યાત્રા સફલી ॥૫॥

તીરથની આશ્વાતના નવિ કરિયે-એ દેશી ।

લોરલ નેમી જિનંદને ભવિ ભેટે, હાં રે-ભ૦ ॥ હાં રે-કર્મ
 રોગને તત ખિણુ મેટે । હાં રે-જેથી દુર્ગતિ રહે નિત છેટે, હાં રે-
 ખામે સુખ ભરપૂર ॥ ભ૦ ॥ ટેક ॥ ચૌતીસ અતિશય ધારતા

(૨૫)

પ્રભુ અંગે, હાંરે-નંત જ્ઞાની થયા ઉછરંગે । હાંરે-કર્મ અરિ દલ
 બલ નહીં સંગે, હાંરે-શિવરમણી હજૂર ॥ લો૦ ॥ ૧ ॥ રતન
 કુક્ષિ ધારિણીએ જિન જાયા, હાંરે-શિવાદેવી એ હુલરાયા ।
 હાંરે-એ છે ત્રીન ભુવનના રાયા, હાંરે-ધ્યાને કલમસ દૂર ॥ લો૦
 ॥ ૨ ॥ ચિરપુર સંઘને રંગથી ઇહાં લાયા, હાંરે-પૂજા ભક્તિ
 આંગી રચાયા । હાંરે-વલિ મંગલ નાદ વળાયા, હાંરે-લેવે લાભ
 સુભૂર ॥ લો૦ ॥ ૩ ॥ શેઠ છગન સુત ઓતમ અછે ડાયા,
 હાંરે-હઠિ રવચંદ જિન ગુણ ગાયા । હાંરે-ધારસી છગન
 દરસાયા, હાંરે-હરવા પાપ જરૂર ॥ લો૦ ॥ ૪ ॥ વિજય ભૂપેન્દ્ર
 સૂરીશના ઉપદેશે, હાંરે-સાધુ સાધવી સુગુણી સુવેશે । હાંરે-
 શ્રાવક શ્રાવિકા વર સુખ લેસે, હાંરે-વાંદે નેમીસ નૂર ॥ લો૦
 ॥ ૫ ॥ સંવત ઉગણીસ ત્ર્યાસીયે જિન ધ્યાયા, હાંરે-ઓચ્છવ
 ઉપધાન અંતે સુહાયા । હાંરે-ભોરલ નગરે મૃગસરે આયા,
 હાંરે-વાળ્યા સુદિ છઠ તૂર ॥ લો૦ ॥ ૬ ॥ સૂરીશ્વર રાજેન્દ્રને
 ભવિ ધ્યાવો, હાંરે-સુરિધનચન્દ્ર જગમાંહિ આવો । હાંરે-સૂરિ
 ભૂપેન્દ્ર ગુણ ગાવો, હાંરે-ભણે હર્ષ અદૂર ॥ લો૦ ॥ ૭ ॥

આવો તેમ રહ જવો સદન હમકો ન સતાવો રે૦ એ દેશી ।

આયો સંઘ અતિ હર્ષ અંગ, જિન દર્શન કાળે રે. ॥ ટેક ॥

શિવાદેવીતનય નિહાલે, સૂર્યકાન્તિસમતિલક સુભાલે ।

ચન્દ્રસમુજવલ મુખ વાલે, ભવ ભય સહુ ભાળે રે ॥આ૦ા૧॥

કર્મવૈરીદલ અલગા કીના, સમતા રસમાં અહોનિશ લીના ।

અવ્યાભાધ સુખલય લીના, છે અમ શિરતાળે રે ॥આ૦ા૨॥

(૨૬)

પશુઓને વલવલતા જેખી, રથ ફેર્યો દિલ દયા સુલેખી ।
 રાણમતીને ઉવેખી થયા, શિવસજની રાજે રે ॥ આ૦ ॥ ૩ ॥
 શેઠ છગનના સુત સોભાગી, ધારસી ઉત્તમ છે વડભાગી ।
 સામિવતસલ પૂજા આંગી, ક્રીની મન તાજે રે ॥ આ૦ ॥ ૪ ॥
 સંવત્ ઇક નવ ત્યાસી વરસે, મૃગશિર શુકલની પંચમી દિવસે ।
 શિરપુર સંઘ અહિ આંચો દર્શો, ચડવા શિવ પાજે રે ॥ આ૦ ॥ ૫ ॥
 ભોરોલ-મંડન નેમી રાજે, યશકા ડંકા ચિહ્નું દિશિ ગાજે ।
 સૂરિભૂપેન્દ્ર સહ આજે, ભેટે મુનિહંસ સુ સાજે રે ॥ આ૦ ॥ ૬ ॥

અથ કુટકર જિનસ્તવન-સંગ્રહઃ ।

(સૂરિવિહારાદર્શ-રચનાસે પહલે બને હુએ.)

શ્રી ધુલેવા તીર્થ શૃંગારહાર-
શ્રી કેસરીયા જિન-સ્તવનમ્.

દેશી જલાકી—

જિના રે-મોહનગારો ઋષભ-જિનેસર નિરખ્યો રે,
હિયે હરખ્યો આજ ॥ મોં ॥ દયાલ ॥ ૧ ॥

જિં-જગઉદ્ધારક સહુ દુઃખ વારક સાંચો રે,
સુખકારી મહારાજ ॥ જં ॥ રસાલ ॥ ૨ ॥

જિં-પ્રતપે તીવ્ર-તપન-તનુ-દીપતિ ભારી રે,
અઘટારી મહારાજ ॥ પ્રં ॥ શ્રીકાર ॥ ૩ ॥

જિં-કામિત-પૂરણ-કલ્પતરુ-સમ જોયો રે,
ધુલેવારાજ ॥ કાં ॥ અપાર ॥ ૪ ॥

જિં-ચિન્તામણિ, તું મુજ ચિતકજમેં વસિયો રે,
શિવ-રસિયો રાજ ॥ ચિં ॥ અપાપ ॥ ૫ ॥

જિં-આસ ધરી હું શરણે આયો સ્વામી રે,
નિજ વિરૂદ્ધ વિચાર ॥ આં ॥ વિચાર ॥ ૬ ॥

જિં-કાટો ભવ-દુઃખ પાસ ખાસ કર મહારા રે,
જડ કરમની ત્રાસ ॥ કાં ॥ સુનાણુ ॥ ૭ ॥

જિં-નીચ કુમતિ કી કીચ વીચ બહુ વસિયો રે,
દુર્ભતી કે સંજ ॥ નીં ॥ અબજ ॥ ૮ ॥

(૨૮)

જિં-પૂરવ પુણ્યેં સદ્ગુરુ સંગે પાથો રે,
 તુજ દરસ પ્રસંગ ॥ ૫૦ ॥ સુખણ ॥ ૯ ॥

જિં-વિજય રાજેન્દ્ર સૂરિ સુપસાયે આથો રે,
 ધનચન્દ્ર સૂરિ સ્વામ ॥ સૂ૦ ॥ મિલાપ ॥ ૧૦ ॥

નિર્ધિ-પરવત-ગુરુ-શશિ-શુભ વરસે ચંગે રે,
 શુદ્ધિ પૂનમ ચૈત્ર ॥ નિં ॥ કૃપાલ ॥ ૧૧ ॥

જિં-પ્રભલ પુણ્ય શુભ ઉદયે જાત્રા કીની રે,
 મુનિહર્ષ હુલાસ ॥ પ્ર૦ ॥ સમાજ ॥ ૧૨ ॥

પંચમંગલઉપધાન-દીક્ષોત્સવગર્ભિત-ખાચરોદ્ધમંડન શ્રી પાર્શ્વનાથ-સ્તવનમ્ ।

વીરા વેશ્યાના વારી હિલા અટારી૦—એ રાગ ।

પ્રભુ પાસજી તારી જગ હિતકારી, મોહનગારી, છળી સુન્દર જયકાર,
 સહુ સંકટ વારી, સંપતિ સારી, નામથી ધારી જાપંજપું શ્રીકાર 'ટેક૦'

પૂરણ બ્રહ્મ પાતાલ કે જ્ઞાયક, ધ્યાયક પદ સુવિશુદ્ધ ।
 નિર્મલ જ્ઞાની થયા પ્રભુસ્વામી, વારયા કમં વિરૂદ્ધ રે. ॥ પ્ર૦ ૧ ॥

કમઠ હઠી મન માનજ ધરતો, મુજ સમ જગ નહીં કોય ।
 જ્ઞાનસું આતમ શોધ કરી નહીં, રોષી થયો તનુ સોય રે. ॥ પ્ર૦ ૨ ॥

બોધ દિયો પણ સોધ લહ્યો નહીં, વાધ્યો મિથ્યા ચોર ।
 ઉખર ભૂમિ બીજ ન હોવે, વર્ષે જલધર ઘોર રે. ॥ પ્ર૦ ૩ ॥

જ્ઞાનાડકર્ષે દર્શ કરીને, જલતો નાગને દેખ ।
 મત્ર અમોલખ તતખિણુ આપ્યો, ધરણેન્દ્ર પદવીનો લેખ રે. ॥ પ્ર૦ ૪ ॥

(૨૯)

જન્મ જરા મરણાદિ કષ્ટે, કરતો નાના વેશ ।
 તારક જાણી સરણે આંવે, દેજો જ્ઞાનનો લેશ રે. ॥પ્ર૦૫॥

મહિમા મહિતલમાં છે વિશ્રુત, તાર્યા નરને નાર ।
 કરૂણા કરી મુજ તારજો સ્વામી, શું કહું વારંવાર રે. ॥પ્ર૦૬॥

મંત્ર ઉત્તમ નવકાર જ કહિયે, આગમમેં જસ વાણુ ।
 ઉપધાન મહોચ્છવ ઠાઠસં કીનો, સંઘ સકલ ગુણુ ખાણુ રે. ॥પ્ર૦૭॥

સજ્જન અંગ ઉમંગ ન માવે, વિકસિત તનમન હોય ।
 મૃગસિર માસ શુદ્ધિ છઠ દિવસે, દીક્ષા મહોત્સવ જોય રે. ॥પ્ર૦૮॥

સરીશ્વર રાજેન્દ્રના પટધર, શ્રી ધનચન્દ્રસૂરીંદ ।
 તસ પદડલકૃત અહનિશિ સોહે, શ્રી ભૂપેન્દ્રસૂરીંદ રે. ॥પ્ર૦૯॥

ગંગન-વસુ-નિર્ધિ-શશિ-શુભ વર્ષે, ખાચરોદ અઉમાસ ।
 નિર્વિધેં શાંતિ સે કીનો, હર્ષ વિજય પૂરી આસ રે. ॥પ્ર૦૧૦॥

ખડે સમારોહ કે સાથ ' મહિંદપુર ' મેં પધરાવણી વ
 મહોત્સવ-પૂજા-પ્રભાવના સ્વામીવચ્છલાદિ-મહિ-
 માગર્ભિત-શ્રી શાન્તિનાથ—સ્તવનમ્ ।

દેશી—હિંડા કી ।

વિશ્વ વ્યાપી કીરતિ ધર દેવા, સેવા સુરપતિ કરતા રે ।
 સદ્ભાવે ગુણગાતાં ભવિજન, કલમ્બ હરતા રે ॥

“ ભવિ મન ધારો રે, ભ૦-સુખ કરનારો ।
 શાન્તિ જિજ્ઞંસ જય કારો રે. ” ॥ભ૦૧॥ એ ટેક

અગમ અગોચર સિદ્ધપદ લોગી, નિર્મલ નિરહંકારી રે ।
 જનતા તારક છો જગ ઇસર, દરસક જન મનહારી રે. ॥ભ૦૨॥

(૩૦)

પરમેશ્વર શુભ જ્ઞાને ભરિયા, નંત અતુષ્ટ ધરિયા રે ।
 અચ્ચાનાન્ધ-ગણુ દૂર કરીને, શિવરમણીને વરિયા રે ॥૧૭૦૩॥
 પ્રવર તપાનલ ઝલકલ જાલે, કરમ કુધન્ધન જારી રે ।
 કંઈના નિકેતન નામ હૈ પ્યારે, જગ-યશ મહિમા ભારી રે ॥૧૭૦૪॥
 શરણાગતને શરણે રાખી, શાન્ત સુધારસ પાળે રે ।
 જનમ મરણના રોગ નિવારી, વંછિતદાન દિલાળે રે ॥૧૭૦૫॥
 સંઘ સકલ મિત્રી મહોચ્છવ કીનો, મહિન્દ્રપુરમે ભારી રે ।
 વિવિધ પ્રકારે પૂજા લણાવી, સમકિત નિર્મલ કારી રે ॥૧૭૦૬॥
 સાહમીવત્સલ વરઘોડા સહ, રથ જત્રા બહુ ઠાઠે રે ।
 શાસન જૈન પ્રભાવન કરતાં, ભવ સંચિત અધ કાટે રે ॥૧૭૦૭॥
 સૂરીશ્વર રાજેન્દ્ર કૃપાલુ, તારક દિનમણિ સોઢે રે ।
 ધનચન્દ્રસૂરિ ભૂરિ કૃપાનિધિ, સૂરિભૂપેન્દ્ર મનમોહે રે ॥૧૭૦૮॥
 ગંગન-વસુ-નિધિ-શશિ શુભ વર્ષે, માઘ શુદ્ધિ પુષ્ય વારે રે ।
 હર્ષ મુનિ પ્રભુ ભગતિ કરતાં, દુરગતિ દૂર નિવારે રે ॥૧૭૦૯॥

શ્રી પરાસલી તીર્થમંડન-શ્રી આદિજિન સ્તવનાનિ ।

હોરી-વસંત ।

આદિનાથ સહાઈ, પરાસલી તીર્થ ગાઈ રે હાં....૫૦ આં 'ટેક'
 શાંત-સુધા-પૂરન દોય નયના, શારદાવિધુમુખ છાઈ;
 અંગોપાંગ સુલક્ષણ-લક્ષિત, અડહિયસહસ દિખાઈ-
 મેરો મન અચ્ચરિજ પાઈ-રે હાં....મેં ૫૦ ॥ ૧ ॥
 જય તીર્થપતિ જય જગદેવા, જય ગુરુ જય જગરાઈ,
 દરસન-નાણુ-ચરણ-તપ-વીરજ, પંચાનંત-પ્રકટાઈ-
 જયજય તિય જગ જન ગાઈ-રે હાં....જ૦ ૫૦ ॥ ૨ ॥

(૩૧)

કામિતપૂરન-ચિંતાચૂરન, સેવક જન. મનભાઈ;
 આ ભવસેવ આણા તુમ મિલજો, ભવ નિવેદ કરાઈ-
 અખય પદ દો હરસાઈ-રે હાં.....અં ૫૦ ॥ ૩ ॥
 દેશ દેશ કે જાતરી આવે, સંઘ ચતુર સમુદાઈ;
 પૂજા ભણાવે આંગી રચાવે, રમઝમ નાટ મચાઈ-
 મધુરધુનિગીત ગવાઈ-રે હાં.....અં ૫૦ ॥ ૪ ॥
 ખ-વસુ-નવ-ધક વરસ કાગુનમે, વદિ દશમી ઉલસાઈ;
 સૂરિ ભૂપેન્દ્ર કી જાતરા કીની, સંઘ સહિત લયલાઈ-
 નિજાતમ ઋદ્ધિ જગાઈ-રે હાં.....નિં ૫૦ ॥ ૫ ॥

આઈ ધન્દ નાર કરિકે સિંગાર-દેશી ।

સિરિ ઋષભ આજ, તુજ દરશ કાજ; આયો નિકટ રાજ,
 પાયો સુખ સમાજ; તુંહી શિરકો તાજ વર શિવ સુખ ભીનો. ॥ સિં ॥ ૧ ॥ મહા ચાર ચોર, મુજ ધનકો સોર; ચોતરફ
 દોર, અતિહી અધોર; કરિને સુ જોર-મોય વશ કર લીનો. ॥ સિં ॥ ૨ ॥ અનાદિ કાલ, મહા મોહ જાલ, પડિયો હું ભાલ, કર
 લોની ખાલ તારોની ખાલ-ઓર કેઈ નહીં ધીનો. ॥ સિં ॥ ૩ ॥ ખરિ ધરિને આસ, આયો હું પાસ; છોડાવો ખાસ, તુમ ચરણ
 ઢાસ; મૂકો મ નિરાસ-સેવન મન દીનો. ॥ સિં ॥ ૪ ॥ મુજ સુમતિ આપ, પ્રભુ દુરિત કાપ; સહુ હરોને તાપ, ધરૂં આપ છાપ;
 નહીં ઓર જાપ, મુજ તુંહી નગીનો. ॥ સિં ॥ ૫ ॥ સિરિ નાભિનંદ, પડાસલી જિનંદ; સુર નાગચંદ ત્રિજગકે વંદ, આનં-
 દકંદ ગુણ અનુપ ખજનો. ॥ સિં ॥ ૬ ॥ સહી તારક જામ, વર માંસુ દાન, સુણો અરજ કાન, પ્રભુ હો મુજાન; આયો ને
 જાન-અપવરણ નવીનો. ॥ સિં ॥ ૭ ॥ સૂરિ રાજેન્દ્ર છાપ, ધનચન્દ્ર આપ; સૂરિમંત્ર જાપ, હરી કર્મ તાપ; સહુ વિધન કાપ,

(૩૨)

શુભ પદવીને ચીનો. ॥ સિં ॥ ૮ ॥ ઉગણી સય અસી, વદિ
પંચમી વસી, ફાગ જાત્રા રસી, સૂરિ ભૂપેન્દ્ર વસી; મુનિ હર્ષ
ઉલસી-અમરત રસ પીનો. ॥ સિં ॥ ૯ ॥

ઠાકારજી રે મન્દરિયે સોનારા પાટ જડિયા રે-એ દેશી ।

પડાસલીરા નાથરા મેં આજ દર્શન કીના રે,
ભવસાગરસે પાર ઉતરવા, સરણા લીના રે;
“દર્શન કીના રે, હાં-દર્શન કીના રે,
શ્રી પડાસલીરા, ઋષભ નગીના રે, દરસન કીના રે.” ॥ ૮૬ ॥ ૧ ॥
ત્રિજગ વ્યાપિ કીર્તિ આપરી, સુણને શરણે આયો રે;
અઉગતિ નાશક આજ પ્રભુજી, સાગે પાયો રે. ॥ ૮૭ ॥ ૨ ॥
અનન્ત જ્ઞાનકા આપ ખજાના, સુમતા રસરા ભરિયા રે;
આઠ કરમરો નાશ કરીને, શિવ વધુ વરિયા રે. ॥ ૮૮ ॥ ૩ ॥
શાન્ત સલાવરી મુદ્રા નિરખી, હરખી માહરી નેના હો;
કામાદિકસે અલગ કરીને, શિવ મુખ દેના હો. ॥ ૮૯ ॥ ૪ ॥
કાલ અનાદિ દુરમતિ અંગે, દુઃખ ઘણેરા લીધા હો;
તુમ દીદાર દેખને સહુ એ, કારજ સીધા હો. ॥ ૯૦ ॥ ૫ ॥
આપરા દરસણુ રે ખાતિર, વિકટ પંથ અલિ આયો હો;
આપરા પરસાદથી, મન વંછિત પાયો હો. ॥ ૯૧ ॥ ૬ ॥
સૂરિવિજયભૂપેન્દ્ર સહાયે, પ્રથમ વિભુને ભેટયા હો;
પૂર્વ ભવાંરા પાપ સઘલાં, આજ ભેટયા હો. ॥ ૯૨ ॥ ૭ ॥
સૂરિવિજય રાજેન્દ્ર ગુરૂ કી, મહિમા ચિહ્ન દિશિ ગાજે હો;
કુમતિ કદાચહી શ્રવણે સુણીને, અલગા ભાજે હો. ॥ ૯૩ ॥ ૮ ॥
માસ ફાશુણ વદિ એકમ દિવસે, ભેટી મન હરસાયો હો;
હંસ મુનિ પર મહેર કરો, અમૃત વરસાયો હો. ॥ ૯૪ ॥ ૯ ॥

(૩૩)

શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ રતનધારક-શુદ્ધભક્તિ પરાયણ-કવિ-
વર-વડનગરીય-હાલ મુન્ન-‘રતલામ’ નિવાસી
ચોપડા-મન્નાલાલ મિશ્રીમલજી વિરચિત-
શ્રી મહાવીરસ્વામીની-આરતિ.

તીરથની આશાતના નવિ કરિએન્ એ દેશી ।

આરતિ શ્રીમહાવીર કી સુખકારી, ॥ ટેક ॥

હારે-સુખકારી રે સુખકારી; હારે-ભવ સંચિત દુઃખ હર-
નારી, હારે-આપે શિવસુખ સમ્પતિ સારી; હારે-લહે જશ્ન
જયકાર. ॥ આં ॥ ૧ ॥ સિદ્ધારથ નૃપ દિનમણિ-સુખકન્દા,
હારે-માતા ત્રિશલા દેવી કે નંદા; હારે-જાતે વંદે સુરનર ઇંદા,
હારે-નાથે થઈ થઈ કાર. ॥ આં ॥ ૨ ॥ પાવાપુરી મુગતે ગયા
કિરપાલા, હારે-થયા દીવાલી દીપ ઉજાલા; હારે-પ્રભુ તારન તરન
દયાલા, હારે-પહોતા મોક્ષ મઝાર. ॥ આં ॥ ૩ ॥ દ્રવ્ય ભાવે
પ્રભુ પૂજના નિત કીજે, હારે-જિનચરને શીશ ધરી જે; હારે-નર
ભવનો લાહો લીજે, હારે-જેથી આત્મ ઉધાર. ॥ આં ॥ ૪ ॥
સુદ્રા મોહની સોહની જયકારી, હારે-અંગે લાખીણી આંગી સારી;
હારે-કૂલ-માલ કી શોભા ન્યારી, હારે-ગલે નવલખ હાર. ॥ આં
॥ ૫ ॥ આરતિ નિવારણ આરતિ વિરચાવો, હારે-ઝાંઝ ઝાલર
શંખ વજાવો; હારે-મન વિચ શુદ્ધ ભાવના ભાવો, હારે-અતિ
આનન્દ પ્રચાર. ॥ આં ॥ ૬ ॥ પદ્માસન મહાવીરજી આત
છાજે, હારે-વડનગર અનૂપ ખિરાજે; હારે-સૂરિ રાજેન્દ્ર ભવ
દુઃખ ભાંજે, હારે-સુત ગમ્ભીર ધાર. ॥ આં ॥ ૭ ॥

(૨૪)

અથ ગૂંહલી સંગ્રહઃ ।

પાલીતાણા (શ્રી સિદ્ધાચલ) તીર્થક્ષેત્રોપરિ ચૌમાસે
વિરાજમાન શ્રીસૂરીશ્વરજી-ગુણવર્ણન લાવણી.

ખહર-છોટી ।

શ્રીસિદ્ધાચલ-ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વર આયા,
સંવત્ ત્યાસીમે ચાતુર્માસા ઠાયા ॥ ટેક ॥

ચોક—

હુવા પાલીતાણે પ્રવેશ સૂરીશ્વરજી કા,
રથે સાંબેલા શ્રીસંઘ ઢંગ થા નીકા ।
જય જય ધ્વનિ કરતે સહુ શ્રાવક શ્રાવીકા,
શાસન જયવંતા મહાવીર સ્વામી કા ॥

મિલાપ—

આનન્દ શહર મેં વિવિધ પ્રકારે છાયા ॥ સં૦ ॥ ૧ ॥

ચોક—

સારે શૌર મેં તોરન ઝલહલ નેળ કરકે,
મંગલ ગાવે નર નારી સખ ઘર ઘર કે ।
હય ગય રથ વાળે બેંડ રાગણી ભરકે,
સામેયા સળયા નિસાણુ આગે કરકે ॥

મિલાપ—

આઠે ઠાણા સૂરીશ્વર સાથ સુહાયા ॥ સં૦ ॥ ૨ ॥

ચોક—

મુનિરાજ સંઘાતે નામ હે ન્યારા ન્યારા,
શ્રી લક્ષ્મી ઔર ગુલાબ હરસ અણુગારા ।

(૩૫)

મુનિ હંસ રૂ વલ્લભ હીરવિજય વ્રત ધારા,
ફિર સાગરાનંદજી વિજય વિવેક હૈ પ્યારા ॥

મિલાપ—

શ્રાવક શ્રાવિકા ઉછરંગ હર્ષ વધાયા ॥ સં૦ ॥ ૩ ॥

ચોક—

ભૂપેન્દ્રસુરિ કમસે મુનિ સાથમેં ચાલે,
મારગ ચલતા ઇર્થા-સુમતિ સંભાલે ।
જન દેવ જુહારે હૈ ઉત્તમ ગુણ વાલે,
ફિર આવે કૂકસી વાલે કી પ્રમશાલે ॥

મિલાપ—

ગુરૂ વંદન કર નર નારી શીશ નમાયા ॥ સં૦ ॥ ૪ ॥

ચોક—

ગુરૂ દેવે દેશના સભા કે મનમેં ભાવે,
એક ચિતસે મુણ નર નાર હરસ મનલાવે ।
જુર્જર મરૂધર માલવ આદિ જન આવે,
સ્થાવર જંગમ તીરથ કા લાભ કમાવે ॥

મિલાપ—

દશવૈકાલિક ઐર વિક્રમચરિત્ર સુનાયા ॥ સં૦ ॥ ૫ ॥

ચોક—

આરોંહી માસ કા હાલ સંક્ષેપ સુનાઉં,
ધર્મધ્યાન તપસ્યા ઉત્સવ આદિ બતાઉં ।
અઠાઈ મહોચ્છવ ત્રીન સુની હરસાઉં,
ગુરૂ ગુણ અનુભોદન કરકે આનંદ પાઉં ॥

મિલાપ—

કરી તપસ્યા કાઠે કર્મ મહામુનિ રાયા ॥ સં૦ ॥ ૬ ॥

(૩૧)

ચોક—

મુનિ ગુલાબ હર્ષ દે માસ એકાન્તર કરતે,
ફિર હર્ષ મુનિ છઠ અઠમ તપ આદરતે ।
શ્રાવક શ્રાવિકા પંદરા દશ ઉચરતે,
અઠાર્યો કરે નર નાર ભાવ શુભ ધરતે ॥

મિલાપ—

છુટકર તપસ્યા કર ભવિજન તનકો તપાયા ॥ સં ૦ ॥ ૭ ॥

ચોક—

સિણુગાર બાણને માસિક તપ ચિત દીના,
અઠાધ મહોત્સવ સંધને જયકર કીના ।
ચેનાળ રૂપચંદ સાથુ વાસિ જસ લીના,
ચઉમાસ ગૂંહલી પ્રભાવના મન લીના ॥

મિલાપ—

શુભ મારગ ખરચી કરતે નિર્મલ કાયા ॥ સં ૦ ॥ ૮ ॥

ચોક—

જિન ગુરુ સેવા કરે પરમ શ્રદ્ધાલુ સારે,
હું દાનવીર ઉપગારી કિરપાગારે ।
આહોર ચમના ડુંગાળ-શૂરમલ ધારે,
પેરાજ ગુલાબચંદળ કાણોદર પ્યારે ॥

મિલાપ—

ચૌમાસ વખાણે પ્રભાવના વટવાયા ॥ સં ૦ ॥ ૯ ॥

ચોક—

ગુરુ દેવ જ્ઞાન ધ્રમ કે પૂરણ અભિલાષી,
સન્તોષી સમતાવંત સજન શુણ બાષી ।

(૩૭)

અઠાઈ મહ સમોસરન કી રચના ખાસી,
ફેર સમારોહ સે સંઘ દેવે સાબાસી ॥

મિલાપ—

રતના ભૂતા મિશ્રીમલ સંઘ બુલાયા ॥ સંઘ ॥ ૧૦ ॥

ચોક—

હિન્દૂજી ઊગમલ ભૂરમલ ઉછરંગે,
દીક્ષા મહોત્સવ વરધોડા નિત નવરંગે ।
લાખેણી આંગી બેન્ડ રોશની સંગે,
અઠાઈ મહોત્સવ પૂજા ભાવ અભંગે ॥

મિલાપ—

ખરચી ધન ઉત્તમ ક્ષેત્રે લાભ કમાયા ॥ સંઘ ॥ ૧૧ ॥

ચોક—

ગજરાં ને જ્ઞાનકી ભકિત લાખિની કીની,
શિવરાજજી મિશ્રીમલકી વાત નવીની ।
પોથાજી જાગ્રજી કરનેકી ચિત લીની,
ધન ધન વાણી શ્રીવિજયભૂપેન્દ્રસૂરીની ॥

મિલાપ—

ગુરુવિજયરાજેન્દ્રસૂરીશ્વર માર્ગ દીપાયા ॥ સંઘ ॥ ૧૨ ॥

ચોક—

શ્રી સંઘ તરફ સે પૂજા વિવિધ ભણાઈ,
કુદકર વાતાં તે ફેર ભી નહીં ગિણાઈ ।
લાખેણી આંગી મહિમા ખૂબ વણાઈ,
મંઠલી સંગીત વાજિત્ર વાજે સરણાઈ ॥

(૩૮)

મિલાપ—

હાહા આદીશ્વર જગમેં દેવ સવાયા ॥ સં૦ ॥ ૧૩ ॥

ચોક—

સાતોં ક્ષેત્રોં મેં ધન ખરચે વડભાગી,
 વનેચંદ્ર^૧ જીવા^૨ શુભા^૩ ચમના^૪ સોભાગી ।
 પન્ના^૫ નથમલ^૬ રતના^૭ પેરાજ^૮ મુરાગી,
 વીરચંદ્ર^૯ પ્રેમચંદ્ર^{૧૦} રતનલાલ^{૧૧} અનુરાગી ॥

મિલાપ—

પત્યાદિ સંઘને જૈન શાસન સોહાયા ॥ સં૦ ॥ ૧૪ ॥

ચોક—

ચારોંહી માસમેં ધર્મ તપસ્યા ભારી,
 શ્રીજીપેન્દ્રસુરિ-મહારાજ ખાલ પ્રજ્ઞચારી ।
 જૂશાશ્વતાં તીર્થ અરૂં સફળરૂં જોગ વિચારી,
 ભત્રા કરને ગયે હલુ કરમી નરનારી ॥

મિલાપ—

સુરિરાજેન્દ્ર ગુરૂ ગુણ મજાલાલ મન ભાયા ॥ સં૦ ॥ ૧૫ ॥

—•—

૧-પુશાલજી-વાગરા, ૨-કપ્પખાજી-ગુડવાલોતાન, ૩-સૂરાજી-સિ-
 ખાના, ૪-કુખાજી-આહોર. ૫-કલાજી (જૂરમલ) કોસિલાવ, ૬-લાલાજી
 (હનરીમલ) તથા બીખાજી, તથા ચુનીલાલજી, ૭-જૂતાજી-આહોર, ૮-
 શુભાચંદ્રજી-કાણોદર, ૯-બીખાજી-વાગરા, ૧૦-જોમાજી-વાલી, ૧૧-
 જોગમલજી (ભંઘરી) ખાયરોદ (માલવા) । ચે સબ નામ પિતાએકિ હેં ।

(૩૯)

પાલીતાને મેં વિરાજમાન શ્રીગુરુકો જાવરા—
 'શ્રી રાજેન્દ્રોદયજૈનયુવકમંડલ'ને સંગીત-
 સહ ગાયન રૂપે ગાયા હુઆ

આમંત્રણ.

રાહ-રસિયા.

સેવા અમૃત મીઠી મેવા, ગુરુ કી મોસે છોડી ના જાય ॥ ટેક ॥
 પૂર્વ પુણ્ય શુભ ઉદય હુઆ, જળ યોગ મિલ્યો હૈ આય ।
 પુન્યાઈ જળ પ્રગટી મેરી, લેટયા ગુરુના પાય ॥ સેઠ ॥૧॥
 ક્રોધ લોભને માન ન દર્શો, નહીં કપટ મન માય ।
 દર્શન કરતાં ગુરુ આપકા, પાતિક દૂર પલાય ॥ સેઠ ॥૨॥
 આપ સરીખા સુગુરુ પાયા, કમી રહી નહીં કાંચ ।
 હમ કીનો નિશ્ચય મન માંહી, તારોગે મુજતાંચ ॥ સેઠાડા ॥
 મુજ મન સેવા માંહી લગ્યો હૈ, ઓર કહીં ના જાય ।
 કરકે જલ્દી કૃપા ગુરુજી, દર્શન દીજે આય ॥ સેઠ ॥ ૪ ॥
 જાવરા સકલ સંઘ કી અરજી, લીજે ગુરુજી માણુ ।
 આપ પધારો શહર જાવરે, વરતે જય જય વાણુ ॥ સેઠાપા ॥
 એક અરજ હૈ મેરી ગુરુજી, તુમ ચરણાં પરસાદ ।
 શ્રીરાજેન્દ્રોદયજૈનમંડલ લી, રહે સદા આખાદ ॥ સેઠાપા ॥
 આપ વિરાજે શ્રી સિદ્ધગિરિયે, વરતે મંજલકાર ।
 ભાગીરથ અરુ હસ્તીમલ કો દીજે ગુરુજી તાર ॥ સેઠ ॥૭॥

(૪૦)

રાજકોટના વતની આંધી રા. ' એકળદાસ-નાગજીભાઈ '

એ બનાવેલી ગુફગુણ વર્ણનરૂપા

ગૂંહલી.

રાગ-ગરબી ।

કામ-કુંભ સમ દર્શન સન્તના રે, જેને પરશે પુનીત થાય પ્રાણ ।

“ એવા ભૂપેન્દ્રસૂરિ મન ભાવિઆ રે ॥ ટેક ॥

સુરતરૂ દ્રવ્યો છે પૂર્વ પુણ્યથી રે,

એની લોકોને થઈ પૂરી જાણ ॥ એ૦ ॥ ૧ ॥

ખંડ ખંડમાં ગંગા યમુના નથી રે,

વન વનમાં અન્દન નવ હોય । એ૦ ।

ગજ ગજમાં મોતી નવ નીપજે રે,

નાગે નાગે મણિ નવ જોય ॥ એ૦ ॥ ૨ ॥

સન્ત સાચા પૂરણ બ્રહ્મરૂપ છે રે,

એને પરશે નહીં પુણ્ય પાપ । એ૦ ।

આશા તૃષ્ણા જેની અળગી ગઈ રે,

ભર્યો જગમાં પૂર્ણ પ્રતાપ ॥ એ૦ ॥ ૩ ॥

પૂરવ કોટી કરે તપ માનવી રે,

ત્યારે સન્તોનો સંગમ થાય । એ૦ ।

આજે અમૃતના સિન્ધુ ઉલટયા રે,

મન્દ પરિભલ શોપમરાય ॥ એ૦ ॥ ૪ ॥

ઘટ ઘટમાં આતમરામ દેખતાં રે,

હીએ અલખ પુરૂષનાં નામ । એ૦ ।

કોટી જન્મનાં પાપ પ્રલય થયાં રે,

દાસ ગોકુળનાં સન્ત સુખ ધામ ॥ એ૦ ॥ ૫ ॥

(૪૧)

પુનઃ—

શ્રી ગ્રંથ ગુણ વિષે-હરીગીત ૭-૬.

શાંતિ ધરી છે દિલ વિષે પીડા કરે નહિ કોઇને,
 આપ દુઃખિઆ થાય છે બહુ અન્યનાં દુઃખ જોઇને ।
 સન્તના સહસ્રાચ્ચથી સુખરૂપ સર્વ સમાજ છે,
 “ શણુગાર જિનશાસનતણા ભૂપેન્દ્રસૂરિ મહારાજ છે ॥ ૧ ॥

બ્રહ્માણ્ડના દ્રષ્ટા બની નિજરૂપ માંહે સ્થિત છે,
 કામ ક્રોધને મોહ મત્સર લોભથી એ અજીત છે ।
 સાધુતાના ગુણથી સહુ સન્તમાં શિરતાજ છે ॥ ૨ ॥

પાંચ ઇન્દ્રિય વશ કરી નવ ગુપ્તિને નિત ધારતા,
 અળગા કષાયોને કરી વળિ પંચમહાવ્રત પાળતા ।
 પંચવિધ આચારથી રાખેલ શાસન લાજ છે ॥ ૩ ॥

પાંચ સમિતિ પાલિને ત્રિગુપ્તિને કરમાં ધરી,
 છત્રીસ ગુણથી આગલાને વિજય લક્ષ્મી છે વરી ।
 ઉપદેશવા સહુ ભવ્યને દિલમાં ભરેલી દાજ છે ॥ ૪ ॥

દેહથી દૂરે ખસી નિજ રૂપમાંહે મસ્ત છે,
 મોહને માયા તણો એથીજ આજે અસ્ત છે ।
 મોક્ષપુરમાં પહોંચવા બાંધેલ પુણ્યની પાજ છે ॥ ૫ ॥

સૂત્રમાં ભાખેલ સન્તો આજ અહીં દેખાય છે,
 શુદ્ધ સંયમ પાળનારા સન્ત સુખિયા થાય છે ।
 હાસ-ગોકુળ વીનવે સન્ત વિશ્વ તરવા જહાજ છે ॥ ૬ ॥

(૬૨)

‘વાંકાનેર’ ના પ્રાસદ્ધ કવિ-‘નેમચંદલાઈ’ એ
ગુરુગુણ—વર્ણન વિષે બેડલી
ગૂંહલી.

સિદ્ધચક્ર પદ વદો રે ભવિકાં-એ દેશી ।

પુણ્ય ઉદય જગ્યાં વંકપુરમાં, દૂધેં વરસ્યા મેહ । વિજય-
ભૂપેન્દ્રસૂરિજી પધાર્યા, સાધુ મંડલી ગુણુ ગેહ રે ॥ “ ભવિજન
ભૂપેન્દ્રસૂરિજીને સેવો, સેવ્યાથી મલે સુકિત મેવો રે ” ॥ ભ૦ ॥
૧ ॥ પહેલી મનની શુદ્ધિ કરવા, ક્રોધ કષાયડડિ ટાલો । પાંચ
ઇન્દ્રીયોને કાળુમાં રાખી, ઇષ્ટ દેવને સંભાલો રે ॥ ભ૦ ॥ ૨ ॥
શુરગમતા વિણુ નહીં થાય શુદ્ધિ, શ્રવણુ કરો દિન રાત । બોધ
સુણીને મનન જો કરીએ, તો ટલી જાય ઉતપાત રે ॥ ભ૦ ॥ ૩ ॥
પરમ શુરદેવ છે ઉપગારી, જો તે રસ્તે ચાલી । તે મૂઝી આડે
પંથ આથડીયે ભવ ભવ રગદ્યઃ ખાલી રે ॥ ભ૦ ॥ ૪ ॥ મન
વશ કીધું છે અતિ હોહીલું, સોહીલું તે નવિ જાણો । નિત નિત
અતિ સંતની કરો ભક્તિ, તેહથી ફલ પરમાણો રે ॥ ભ૦ ॥ ૫ ॥
વિનય વિવેક ને નમ્રતા આવે, જાવે દુરિત ઉતાપ । ગુણુ એકવીસ
હૃદયમાં પ્રગટે, તે જધો શુરનો પ્રતાપ રે ॥ ભ૦ ॥ ૬ ॥ શુર
વિણુ જ્ઞાન મલે નહીં જગમાં, એ વિણુ અંધ સમાન । છતી આંખે
પડીએ કૂવામાં, ભૂલી ગયા સહુ જ્ઞાન રે ॥ ભ૦ ॥ ૭ ॥ માયા
મોહો આ જગને બાંધ્યું; સર્વ જીવજંતુઓને । વેર ઝેર કેર ક્રીધા
ધણેરા, પાર ન પામ્યા તું જો ને રે ॥ ભ૦ ॥ ૮ ॥ સાધ્યું ખરેખર
સન્ત જનોએ, અધિર સંસારને છોડી । મોહ માયાને વશ કરિ
લીધા, રહ્યા તસ પાસ કર જોડી રે ॥ ભ૦ ॥ ૯ ॥ ધન્ય ધન્ય
ભૂપર રહ્યા સન્તો, નમિયે ઉગમતે પ્રભાતિ । વંકપુર મંડલી
પ્રેમેં વિનવે, હોય સદા સુખ શાન્તિ રે ॥ ભ૦ ॥ ૧૦ ॥

(૪૩)

છરે મારે જાગ્યો કુંવર જામં એ દેશી ।

છરે મારે-વિજયભૂપેન્દ્ર સૂરિરાય, રાજનગરમાં પધારિયા ।
 છરેજી ॥ ટેક ॥ જી-ગામ નગરપુર માંય, શાસન-કાર્ય સુધા-
 રિયા ॥ જી ॥ ૧ ॥ જી-પાળે પાંચ આચાર, પંચ ઇન્દ્રિયને
 જીતતા ॥ જી ॥ જી-લીધો સંજમભાર, નિશ્ચિન રહે જહુ
 ચેતતા ॥ જી ॥ ૨ ॥ જી-ઉત્તમ પંચ મહાવ્રત, સાચવે
 લક્ષ ત્રિકરણથી ॥ જી ॥ જી-દોષ જે આવે તુર્ત, પડિઝમે
 અનુકરણથી ॥ જી ॥ ૩ ॥ જી-છઃ કાયના પ્રતિપાળ, ધર્મ
 ધુરન્ધર જાણીયે ॥ જી ॥ જી-આપે ઓધ રસાળ, જ્ઞાન અમૃત
 રસ વાણીયે ॥ જી ॥ ૪ ॥ જી-નટ-દોરી સમ ખેલ, ચૂકે ન
 વંશે ડાલતા ॥ જી ॥ જી-સાધ્ય બિંદુમાં સામેલ, હૃદય કમળને
 ખોલતા ॥ જી ॥ ૫ ॥ જી-રંક અને વલિરાય, નાના મોટાનો
 ન આંતરો ॥ જી ॥ જી-એજ સમદ્રષ્ટિ ન્યાય, ધન્ય ધન્ય
 સુનીસરો ॥ જી ॥ ૬ ॥ જી-શાન્ત દાન્ત મહન્ત, ખન્ત ધરી
 સન્ત વંદિયે ॥ જી ॥ જી-ધીર વીર બળવન્ત, દર્શી કર્મ
 નિકંદિયે ॥ જી ॥ ૭ ॥ જી-કાવ્ય કળા છપ્પય છંદ, વાણી
 સુધારસ વેલડી ॥ જી ॥ જી-સુણે શ્રોતા જન વૃન્દ, પીવત
 પીવત રસ શેલડી ॥ જી ॥ ૮ ॥ જી-અનેક ગુણે સૂરિરાય,
 છત્રીસ મુખ ગુણ વરણ્યા ॥ જી ॥ જી-જિહ્વાથી કહી ન
 શકાય જ્ઞાનીયે ગુણને સ્તવ્યા ॥ જી ॥ ૯ ॥ જી-ઓગણીસ
 વ્યાશીની સાલ, રૂડો માસ ફાલગુન ફલ્યો ॥ જી ॥ જી-કહે
 નેમં^૧ વંકપુર^૨ ખાલ, સૂરિ દર્શને આનંદ મલ્યો ॥ જી ॥ ૧૦ ॥

૧ કવિ નેમચંદ્ર, ૨ વાંકાનેર.

(૪૪)

અતિસરસ-રમણીયતર-મુર્ખરભાવાનિબદ્ધ-ગદ્યપદ્યકવિતાત્મક-
 ઐતિહાસિક અનેક મહાપુરુષોના ચરિત્રોના લેખક=શિક્ષો-
 પદેશદાયક=નાના છન્દોપનિબદ્ધ નાના ગુણુવર્ણનાત્મક-
 નાહુના મોટા અનેક ગ્રન્થોના પ્રકાશક=અમદાવાદ
 (રાજનગર) નિવાસી-વયોવૃદ્ધ-કવીશ્વર-શાહ.
 લલ્લુભાઈ વસ્યમદાસ-ડગલીએ રાજનગરમાં
 પથરામણીની વખતે શ્રીમદ્ વિજયભૂપેન્દ્ર-
 સૂરીશ્વરગુણમહિમારૂપે બનાવી ગાયેલ
 ગૌહલી ।

રાહ લાવણી-લહર છોડી.—

આ રાજનગરમાં પૂજ્ય પધાર્યા ત્યાગી, ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વર આપ
 ખડે ખડભાગી ॥ ટેક ॥ તપ-જપ-સંયમ-શમ-દમના સાધક
 સ્વામી, છે સમતામય-સ્તુતિ-પાત્ર જરા નહીં ખામી । વ્યા-
 ખ્યાન-ધ્યાન-પથખાણુ-બાણુ નિષ્કામી, પડિલેહુણુ-વંદનદેવ-
 સ્વીકાર્યા સ્વામી । ખટકાય તણા પ્રતિપાલ અને અનુરાગી ॥
 ભૂં ॥ ૧ ॥ શત્રુ મિત્રો સમ ગણી પ્રીત્યથી પાળો, બહુ જ્ઞાન
 દાન અર્પણુ કરી ભવ દુખ ટાળો । વળિ વિધર્મની અનુરાગ-
 ગ્રન્થિને ગાળો, થઈ જયવન્તા જગ જિન-શાસન ઉજવાળો ।
 છે ધર્મ તણો વ્યાપાર ધર્મના રાગી ॥ ભૂં ॥ ૨ ॥ ભરિ ભક્તિ
 ભારથી શુભિ ગાડિ બહુ બોળે, થઈ સુધર્મ ધોરી વહન કરો
 પ્રતિ રોળે । ધરિ શીલ તણી નવ વાડ મુનીશ્વર મોળે, મુકતી-
 ગઢ ઘેર્યો નાથ ? મહાન્નત ફોળે । શિવપુર સર કરવા સંયમ
 સુરતા લાગી ॥ ભૂં ॥ ૩ ॥ કોધાદિક જોદા ચાર જખર તુમ
 છુત્યે, નવ કદપી નિર્ચન્થ નાથ ? નમેં સહુ નિત્યે । વિધવિધ
 શંકાના સ્થાન વિદારી રીત્યે, આનન્દે અમદાવાદ પધાર્યા પ્રીત્યે ।
 શુભ સમકિત રંગ પ્રસંગ રહ્યો જ્યાં જાગી, ॥ ભૂં ॥ ૪ ॥

(૪૫)

રાજેન્દ્ર સૂરીશ્વર-સૂર્ય-સમા સુખકારી, ધનચન્દ્ર સૂરીશ્વર
ચન્દ્ર-સમા દ્યો ધારી । ભૂપેન્દ્ર સૂરીશ્વર ગણ-દીપક ગુણ કારી,
કર્તુ રાજનગરને આજ ઉમંગી ભારી । જ્યાં લલકરુ લીલા લહેર
મળે મ્હેં માગી ॥ ભૂ ॥ ૫ ॥

ગુર્જર ભાષાપદ કવિતાત્મક અનેક સંગીત ગ્રન્થ રચયિતા-
અમદાવાદ નિવાસિ-પ્રસિદ્ધકવીશ્વર-વયોવૃદ્ધ-‘ સાંકળ-
ચંદ’ભાઈએ રાજનગરમાં સૂરીશ્વરજીના સામૈયા વખતે
સંઘ સહ ગુરુ ગુણ વર્ણનરૂપે બનાવી ગાયેલ

ગૂંહલી ।

સુન્દર સામળીયા—એ રાગ ।

સૂરીશ્વર ગુણ હરિયા, શાન્ત સુધારસ ભરિયા । છત્રિસ ગુણ
વરિયા, દેશ વિદેશ વિચરિયા ॥ સૂ૦ ॥ ૧ ॥ ટેક ॥ વિજયરાજેન્દ્રસૂરિ
ગણ ધોરી, નિર્ઘન્ય વ્રતધર પાસ ન કોડી । સ્વર્ગ સિધાવ્યા
દુનિયા છોરી, ક્રિયા પાત્ર જગમાં નહિ જોડી ॥ ભવિજનને ઉધ-
રિયા ॥ સૂ૦ ॥ ૧ ॥ ધનચન્દ્રસૂરિ પરીષદ તાપ્યા, વિરૂદ્ધ સવાઈ વ્રત-
ધર વ્યાપ્યા । ભવિજનને ઉધરી દુઃખ કાપ્યા, સ્વર્ગત તસ પટ
સૂરિ થાપ્યા ॥ તરણ તારણ ગુણ ભરિયા ॥ સૂ૦ ॥ ૨ ॥ વિજય-
ભૂપેન્દ્રસૂરિ તસ પાટે, થાપ્યા સંઘે સૂરિપદ ખાંતે । ધર્મ ધુરન્ધર
ધોરી માટે, ગણ ચિન્તક ગણપતિ એકાન્તે ॥ તાર્યા સાતે
પરિયા ॥ સૂ૦ ॥ ૩ ॥ લઘુ વય ‘આઠ’ વરસમાં દીક્ષા, શાસ્ત્ર ભણી
ગુરુગમ લે શિક્ષા । બાલપ્રવ્રજ્યારી વ્રત રક્ષા, કરિ ગીતારથ થયા
નિરીક્ષા ॥ ચરણ કરણ ગુણ વરિયા ॥ સૂ૦ ॥ ૪ ॥ મરૂધરથી
ગુર્જરમાં આવ્યા, શિષ્ય સંપદા સાથે લાવ્યા । રાજનગરના સં-
ઘને ભાવ્યા, સામૈયું કરીને પધરાવ્યા. દર્શનથી દિલ ઠરિયા ॥ સૂ-

(૪૬)

॥ ૫ ॥ લક્ષ્મી ગુલાબ ને હર્ષ સુહંસા, ઇત્યાદિક ગુરુ-ભાઈ
પ્રશંસા, વિજય અંકેત પંડિત શુભ વંશા, ચરણ કમલ મહાન્નત
ધર હંસા । ગુરુ આણા અનુસરિયા ॥ સૂં ॥ ૬ ॥ મહિતલમાં
સૂરિરાજ વિચરજો, ભવિ નર નારીને ઉધરજો । વિજય વાવટો
ભારત ધરજો, સાંકળચંદ સફલ ભવ કરજો ॥ આજ મહોદય
સરિયા સૂં ॥ ૭ ॥

ગૂંહલી ।

હારે મ્હારે ઠામ ધર્મના સાડા પચવીસ દેશ જોં એ દેશી ।

હારે મ્હારે સુગુરુ પધારયા સહેલી આપણુ શહેર જો, ભૂપેન્દ્ર-
સૂરીશ્વર આદિ ઠાણા આઠસું રે લો । હાં-ધરધર તોરણ મંગલ
લીલા દહેર જો, સાંજેલો સણગારયો શ્રી સંઘ ઠાઠસું રે લો
॥ ૧ ॥ હાં-જય જય બોલે શ્રાવક સહુ પરિવાર જો, પગ પગ
ગૂંહલી કરતી સધવા સુન્દરી રે લો । હાં-બાજે ઢોલ ને ઝાંઝર
રણુ ઝણકાર જો, મીઠે રાગે વાગે મધુરી બંસરી રે લો
॥ ૨ ॥ હાં-જિન શાસન શિષુગાર મહા અણુગાર જો, વૈરાગી
મહા ત્યાગી ગુણિજન ઓપતા રે લો । હાં-કોધ માન નહીં
માયા લોભ લિંગાર જો, વાણી અમૃત સરિખી કળુ નહીં કોપતા
રે લો ॥ ૩ ॥ હાં-એહવા સુમતા ધારી ગુણકી બાણુ જો,
પંચમ કાલે મિલિયા મોટા ભાગસું રે લો । હાં-ચોથા કાલકી
સહેલાણી મિલી જાણુ જો, પરભવ કીધા કોઈક પુણ્યકા લાગસું
રે લો ॥ ૪ ॥ હાં-સુમતી સુપતી પ્રવચન માતા આઠ જો,
તિમ સૂરીશ્વર મુનિ પરિવારસું છાજતા રે લો । હાં-પૌષધશાલે
આપ જિરાજ્યા પાટ જો, દેશના દેવે જન મન સંશય ભાંજતા
રે લો ॥ ૫ ॥ હાં-ચારેં માસમેં ચિરપુર નગર ચરાદ જો,
સદ્ ઉપદેશ સુણાય દીપાયો ધર્મને રે લો । હાં-શ્રાવક શ્રાવિકા

(૪૭)

તજ દીના પરમાદ જો, નિર્ઝન્ય શુર મુખે જાણી ધર્મના મર્મને
 રે લો ॥ ૬ ॥ હાં-આઠ સંપદા સિદ્ધિ અડ એક થાન જો,
 સકલ સંઘની આશ ફેલી ચિર કાલની રે લો ॥ હાં-પ્યાસાને
 મિલિયો હે અમૃત પાન જો, ભૂખ્યાં ને હુધ પ્રાપ્તિ મોદક
 થાલની રે લો ॥ ૭ ॥ હાં-મુનિ ગુણધારક લક્ષ્મીવિજય
 ગુલાબ જો, હર્ષ હંસ ને વલ્લભ હીર મહામણા રે લો ॥ હાં-
 સાગરાનંદ વિજય પશુ મહાવ્રત છાબ જો, આઠે શાન્ત સ્વભાવી
 મુનિ રલિયામણા રે લો ॥ ૮ ॥ હાં-ચિરપુરના સહુ સંઘ
 મુણી ઉપદેશ જો, સુમારગ ધન ખરચ્યો વાત નીકી કરી રે લો ॥
 હાં-સંસ્થા થાપી તીન પ્રખ્યાતી પ્રદેશ જો, ઉન્નતિ ધર્મની
 કરવા હોંસ હૃદય ધરી રે લો ॥ ૯ ॥ હાં-નામ છે ' રાજેન્દ્ર
 જૈન સેવા સમાજ ' જો, ' ધનચન્દ્રસૂરિ પાઠશાલા ' એ નામસે
 રે લો ॥ હાં-વાચનાલય કયું કાયમ શુર મહારાજ જો,
 સૂરિ ભૂપેન્દ્રના નામે સંઘની હામસે રે લો ॥ ૧૦ ॥ હાં-
 રાજેન્દ્ર કોષની વાચના કરિ સૂરિરાય જો, અર્થ અલૌકિક સુણતાં
 મગન હુવા ઘણા રે લો ॥ હાં-વિક્રમરાય ચરિત્ર સુણે ચિત
 લાલ જો, નિત પ્રતિ કરતા શ્રીફલ પ્રમુખ પ્રભાવના રે લો
 ॥ ૧૧ ॥ હાં-અઠાઈ મહોત્સવ જ્ઞાન લક્ષિત શ્રીકાર જો, સ્વામી-
 વચ્છલ પૂજા શ્રી જિનરાજની રે લો ॥ હાં-તપસ્યા પોસા પડિ-
 ક્ષમણા વ્રત ધાર જો, કિરિયા કરતા પરમારથ શુભ કાજની રે
 લો ॥ ૧૨ ॥ હાં-મૂલ મંત્ર નવકાર તણો ઉપધાન જો,
 પુન્યવંત નર નારી કરતા ભાવસું રે લો ॥ હાં-કુંકુમ પત્રિ
 ગામોગામ સુથાન જો, લિખને સંઘ ગુલાયા બહુ ઉચ્છાવસું
 રે લો ॥ ૧૩ ॥ હાં-શાસન મહિમા ફેલી ગામો ગામજો,
 ચિરપુર સંઘની મહિમા પશુ પ્રસરી ઘણી રે લો ॥ હાં-વિજય-
 રાજેન્દ્રસૂરિ ગિરિઆ ગુણ અભિરામ જો, કીરતી જગમે વિજય

(૪૮)

ભૂપેન્દ્રસૂરિ તણી રે લો ॥ ૧૪ ॥ હાં-સંભવં ચન્દ્ર ને
સુખધિ ૬૪ શુભ વર્ષ જે, બ્રહ્મવાસર શ્રી સંભવ ચ્યવન કલ્યાણ
કે રે લો । હાં-ગાવે ગુરુ ગુણ ગમ્ભીર સુત બહુ હર્ષ જે, સહેલી
ગુંહલી ગાવે સંવર બાણ કે રે લો ॥ ૧૫ ॥

શ્રી ધરાદ નગરે સૂરિજી મહારાજશ્રીના પધારવાથી લાલ
થયો તેનું 'વીજપુર દેશી નાટક સમાજ' એનેજર
ચીમનલાલ જગનલાલ પાટીદારે બનાવેલું ટુંક વર્ણન.

લ-સંગીત—

મુખડાની માયા લાગી-એ રાગ ।

ભૂપેન્દ્રસૂરિજી સ્વામી રે, ભલે પધાર્યા ॥ ભૂં ॥ ટેક ॥
ભૂપેન્દ્રસૂરિજી સ્વામી, પ્રણમું હું શીશ નામી । બઉં મારા હુઃખ
વામી રે ॥ ભં ભૂં ॥ ૧ ॥ સાધુના સફળુણ સારા, ભર્યા ગુણના
ભંડારા । કામ ક્રોધ ને વિદ્યાર્યા રે ॥ ભં ભૂં ॥ ૨ ॥ સદ્ બોધ
દીધા સારા, સંઘમાં કીધા સુધારા । ધોરણે બંધાવ્યા ધારા રે ॥
ભં ભૂં ॥ ૩ ॥ સમરથ છે ગુરુ કેવા, રાજેન્દ્રસૂરિજી જેવા ।
શિષ્ય ભાવે કીધી સેવા રે ॥ ભં ભૂં ॥ ૪ ॥ ચાતુર્ભાસ કરવા
કાજે, કૃપા કીધી સૂરિજી । થાણું સાતેની સાજે રે ॥ ભં ભૂં
॥ ૫ ॥ સંઘની ઉત્તતિ કરવા, અજ્ઞાન અંધારું હરવા । સુધા સમ
બ્યાખ્યાનો કરવા રે ॥ ભં ભૂં ॥ ૬ ॥ સંવત્ ઓગણીસે બ્યાસી,
જ્યેષ્ઠ સુદિ સાતમ ઉભાસી । સકલ સંઘ હતો બ્યાસી રે ॥
ભં ભૂં ॥ ૭ ॥ પાઠશાળા પ્રીતે સ્થાપી, જૈનોનું કેળવણી આપી ।
તિમિર તો દેવાને કાપી રે ॥ ભં ભૂં ॥ ૮ ॥ એકાદશી જ્યેષ્ઠ
સુદિ, સોમવારે દઈ સુખુદિ । શિષ્યોની આજુ છે શુદ્ધિ રે ॥ ભં
ભૂં ॥ ૯ ॥ પૂરી તપસ્યા પંચરંગી, અનહદ બની ઉમંગી ।

(૪૯)

અને વહી નવરંગી રે ॥ ભ૦ ભૂ૦ ॥ ૧૦ ॥ પર્યુષણ પ્રીતે પ્રકાશી,
તપશ્ચર્યા થઇ ખાસી । પાપ તો ગયાં છે નાશી રે ॥ ભ૦ ભૂ૦ ॥
૧૧ ॥ છઠ્ઠ ચાર અઠ્ઠ છક્કા, ઉપવાસો કીધા પક્કા । અઠ્ઠાઇઓ ને
ખર્ચે ટક્કા રે ॥ ભ૦ ભૂ૦ ॥ ૧૨ ॥ પ્રભાવનાઓ પ્રેમે કેવી,
ઉમંગે એકાશી એવી । શોભા વરઘોડે કેવી રે ॥ ભ૦ ભૂ૦ ॥ ૧૩
પર્યુષણ પ્રીતે ઉન્નત્યાં, પાપીનાં પાપો પ્રન્નત્યાં । ગુમાનીના ગર્વ
ગાલ્યાં રે ॥ ભ૦ ભૂ૦ ॥ ૧૪ ॥ ભૂપેન્દ્રસૂરિજી મારી, નમ્ર વિનંતિ
સ્વીકારી । સેવા સમાજ દીધો તારી રે ॥ ભ૦ ભૂ૦ ॥ ૧૫ ॥ ચિર-
પુર નગરમાંય, રૂઢા ભીમસિંહ રાય । શીતલ તેહની હજો છાંય રે
॥ ભૂ૦ ભ૦ ॥ ૧૬ ॥ વીળપુરના રહેવાસી, પ્રીતે પત્રિકા પ્રકાશી
ચિમને ગાયું ઉદ્ધાસી રે ॥ ભ૦ ભૂ૦ ॥ ૧૭ ॥

શ્રી સૌધર્મ બૃહત્પાગન્ધાધિરાજ-વર્તમાન-શ્વેતામ્બર જૈના-
ચાર્ય-ભ૦ શ્રીવિજયભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજકી (દેશ-
માલવા, સહેર-જાવરા) પાટ મહોત્સવ ગર્ભિત
વ સંઘ વધાઈરૂપ—

‘ ગૂંહલી ’

વસન્ત-કાફી-રાહમેં-

વધાઈ વધાઈ વધાઈ, ‘ જાવરા ’ શહેર મેં આનન્દ વધાઈ
‘ ટેક ’ સુધર્મસ્વામીકે પાટ પરંપર, સૂરિ રાજેન્દ્ર સવા....ઈ ।
ફિર ધનચન્દ્રસૂરિ ગણધારી, ધર્મધરા પે દીપાઈ-મુલ્ક મેં નામ
કમાઈ ॥ જા૦ । વ૦ ॥ ૧ ॥ સંઘ ચતુર્વિધ હુએ હૈં ઇક્કે, પદ્મ
મહોત્સવ પર આ....ઈ । નામ ઠંચો ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વર, સકલસંઘ
મન ભાઈ-સુન્દરી મિલ મંગલ ગાઈ ॥ જા૦ । વ૦ ॥ ૨ ॥ સંઘ

૪

(૫૦)

સહુ મિલ કરકે દીની, સૂરિપદવી સુખદા....છ । અખ પદ્મપર
ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વર, સંઘ સકલ મનભાઈ-આનન્દરસ અતિ ઉભ-
રાઈ ॥ જા૦ । ૧૦ ॥ ૩ ॥ સંઘ ભક્તિ કીની વિવિધ પ્રકારે,
જાવરા સંઘ અધિકા....છ । મંડપને તીર્થાંકી રચના, દેખ જીયા
લલચાઈ-આનન્દ ઘડી વરણી ન જાઈ ॥ જા૦ । ૧૦ ॥ ૪ ॥ દેશ
પ્રદેશકે સાધર્મી જન, જાવરા ધામ સુહા....છ । જય જય જય
જય શબ્દ ઉચારે, શોભા અધિક બનાઈ-જિનેન્દ્ર ગુણ ગાન
સુનાઈ ॥ જા૦ । ૧૦ ॥ ૫ ॥ અબ્દ-પૂરન-અડ-નિધિ-શશિ
વર્ષે, જ્યેષ્ઠ-દ્વિતીય શુચિ પા....છ । અષ્ટમી ભગુ વાસર શુભ
યોગે, ઘરઘર મગલ છાઈ-ગરુડીર સુત અતિ હુલસાઈ ॥
જા૦ । ૧૦ ॥ ૬ ॥

ગુરુ વિહાર વખતે ગાવા યોગ્ય રસ ભરેલી

ગુંહલી ।

આષાઢી પૂનમ પહેલાં રે, ગુરુ તમે આવળે વહેલાં રે--એ રાગ ।

“અમારી વિનતી એવી રે, મુનિ ધન્ય ધ્યાનમાં લેવી રે,
કસોટી થઈ છે કેવી રે, સૂરિ રાજેન્દ્રને સેવી રે” ॥ ટેક ॥ જાવું
જાવું શું જાંખી રહ્યા છો, છો અમ જીવન પ્રાણ । આતુર આતુર-
માસ કરીને, પ્રીતે કીજ્યો પ્રયાણ ॥ અ૦ ૧ ॥ મુનિ મધુરી છે
દેશના તારી, વૈરાગી વીર વચન । અમૃત વાણી વર્ષા વરસાવી,
ટાઢું કરો હવે તન ॥ અ૦ ૨ ॥ સૂનો ઉપાસરો સૂતું સિંહાસન,
સૂના અમો નરનાર । સૂનાનું સોનું તો આપ આવ્યાથી, આત-
મના આધાર ॥ અ૦ ૩ ॥ પૌષધશાલાયે પ્રીત નહીં રે, શાસ-
નના શણગાર । ખરો ખજાનો તો ખાવાને ધાશે, આપ વિના

(૫૨)

અભુગાર ॥ અં ॥ ૪ ॥ મહેર કરી લીલા લહેર કરાવો, શહેર
 થરાદને આજ ॥ પાપી પાખંડીને બહુ પડિમોષો, સ્વામી મારા
 શિરતાજ ॥ અં ॥ ૫ ॥ સતસંગનો રંગ અંગ લગાડીને,
 ઉમંગ કરો નહીં ભંગ ॥ સંઘમાં જખખર જંગ મચ્યો છે, દેખીને
 થાસ્યો છુદંગ ॥ અં ॥ ૬ ॥ સંસ્કૃત સારી પ્રાકૃત ખ્યારી,
 માગધી મોહન વેલ ॥ સુવાણી સુણાવી સંગીત સાદે, મુનિ કરો
 રંગરેલ ॥ અં ॥ ૭ ॥ કર્યા વરીભૂત વાણી સુણાવી, આદ્યા
 બહુ કરી જાણ ॥ સાકર સેલડી સ્વાદ ભરેલાં, વાંચશે કોણ વખાણ
 ॥ અં ॥ ૮ ॥ વેશથી દેશ નરેશ નમે છે, સુવર્ણ સમ શિર કેશ
 ॥ બાવીશ છતીને બેશ બન્યા છે, દ્રેષ નથી મન લેશ ॥ અં ॥
 ૯ ॥ કેડે બાંધી પોથી પાતરાં પીઠે, કામભુગારીના કંથ ॥ પગે
 ઉઘાડાને ચાલવું પાળા, પરહિત માટે પંથ ॥ અં ॥ ૧૦ ॥
 પાછું વળી પૂજ્ય જોયું નહીં એવો, શો છે અમારો વાંક ॥ ઉતા-
 વળા કેમ આદ્યા ગુરુછ, રૌવરાવીને આ રાંક ॥ અં ॥ ૧૧ ॥
 શ્રાવક શ્રાવિકા સહુ નર નારી, આજ ઉઠાસી અપાર ॥ વિહારની
 વાલા વાત સુણીને, આંખીએ આંસુની ધાર ॥ અં ॥ ૧૨ ॥
 મુખ ઉપર દુઃખ વરસી રહ્યું છે, જીવન છો તમે જાણ ॥ વૈરાગી
 વેશે આદ્યા વરસાવી, વાલા વિયોગના બાણ ॥ અં ॥ ૧૩ ॥
 સ્વામી સુધારસ આ રસનાને, આરોગાવીને અધીક ॥ રસીલા થઈ
 હવે કેમ રેડો છો, વિયોગ રૂપી આ વીખ ॥ અં ॥ ૧૪ ॥
 હીરો જ્યારે આંચો હાથમાં, જાણ્યું થયો રંક રાય ॥ કેમ કરી
 મન રંજન તેનું, કાચને કટકે થાય ॥ અં ॥ ૧૫ ॥ સૂરિરાજે-
 ન્દ્રના પાટ પટોધર, પુરમાં મૂકશે પાય ॥ ધન ધન દિવસ તેહ
 ગણીશું, એવો ઉદય ક્યારે થાય ॥ અં ॥ ૧૬ ॥ શિવપુર
 સાથના નાથ નિહાળી, પાપના પુજ પલાય ॥ હોંસને હિમ્મત
 હતી હમારે, મનની રહી મન માંચ ॥ અં ॥ ૧૭ ॥ જગત

(૫૨)

તીનમાં બાળ પડયા તેની, ભાળ કરો રખવાળ । મયાળ થઈ
 મુને પાળ દયાળ તુ, કાળની બાળ આ ટાળ ॥ અ૦ ॥ ૧૮ ॥
 ધર્મના ધારણ નરક નિવારણ, ટાલણ કાઠીયા તેર । તારણ છે
 તમે તન મન મારા, આવજ્યો મ્હારે શહેર ॥ અ૦ ॥ ૧૯ ॥
 મુકિતનો મારગ કેમ મળે બને, આપ પધારો છો આમ । બાળ
 ગણી મને તાતજી મ્હારા, કેણુ સુધારશે કામ ॥ અ૦ ॥ ૨૦ ॥
 શિયાળે સ્વામીજી શરીર ઉઘાડાં, શીતળ વાયરો વાય । પાથર-
 વાની તો વાત પછી ક્યાં, થરથર ધ્રુજે કાય ॥ અ૦ ॥ ૨૧ ॥
 ઉનાળે અતિ તાપને તડકા, સ્વામીજી કેમ સહેવાય । નહીં શિર
 છત્ર નહીં પગ જોડા, રસ્તામાં કેમ હિંડાય ॥ અ૦ ॥ ૨૨ ॥
 વસુ વસુધાની પ્રીત વિસારી, માત પિતા પરિવાર । નિરાગી
 નિર્મેહી નાથ થઈને, અતિ હિં કર્યો ઉપગાર ॥ અ૦ ॥ ૨૩ ॥
 ધન્ય નગર ધન્ય મુનિ ચોમાસું, ધન્ય ત્યાંના નર નાર । નિરભાગી
 અમે નાથજી મારા, એળે જશે અવતાર ॥ અ૦ ॥ ૨૪ ॥
 સંસાર રૂપી સમુદ્રમાંહી, યુડતાં બાલી તેં બાંધ । હાથ બાલી થયા
 નાથજી ન્યારા, આવો તે ક્યાંનો ન્યાય ॥ અ૦ ॥ ૨૫ ॥ વરજી
 અમેને હરજી જવા તણી, મુનિવરજી ભરી હામ । ગરજની અરજી
 આ ધ્યાનમાં ધારી, મરજી કરો મુજ ગામ ॥ અ૦ ॥ ૨૬ ॥
 ઝાંબાજી અર્કક આવી અભેચંદ, એવિ કરે અરદાશ । સ્થિરપુર
 આતમ સ્થિર કરી કરો, આતુર ચાતુર માસ ॥ અ૦ ॥ ૨૭ ॥
 ધર્મ શિરોમણી ધામ ધોલેરા, ગુણમણી વીરમ ગામ । વલ્લભ
 સુતની વિનતી વાંચી, અલખેલા આવજ્યો આમ ॥ અ૦ ॥ ૨૮ ॥

(૫૩)

શ્રી સિદ્ધાચલ તથા ગિરનાર તીર્થ યાત્રા પ્રસ્થિત
સંઘનો ટુંક અહુવાલ ગભિર એક રસીકું—

ગાયન ।

ગુણવંત ગુરુ ચોમાસાની વિનતી ચિતમાં ધારજ્યોન્એ રાગ ।

આનન્દ હુવો, નિરખી નયરી આ થિરપુર સુરધન્દની । જયવંત
ભુજો, અલબેલી આ રચના સૂરિરાજેન્દની ॥ ટેક ॥ થિરપુર શ્રાવક
શિરતાજ સુણ્યા, આંખો^૧ ઉજમ^૨ તન મોતી તણા । સોહમતપ
સમકિતવંત ઘણા ॥ આં ॥ ૧ ॥ આંખા અર્ભક ગુલાબ^૧ ગણું,
જીતાજી^૨ અલેચંદ^૩ સાથ ભણું । પાખ્યા ફલ પૂરવ પુન્ય તણું
॥ આં ॥ ૨ ॥ ઉજમ ધન સુત છગન^૧કા બે, હઠીસંગ^૨ સ્વરૂપ
ભલા ભાવે । ખરચી જર જિનવર ધર કાવે ॥ આં ॥ ૩ ॥ ઉપદેશ
સૂરિરાજેન્દ્ર સુણ્યો, ભવિ ભાવે સંઘવી અંખ બણ્યો । સિદ્ધાચલ-
ને ગિરનાર તણો ॥ આં ॥ ૪ ॥ કુટુમ્બ કપીલા પરિવારે, અજ-
વંતા બહુવાણી લારે, સિદ્ધાચળને વણિ ગિરનારે ॥ આં ॥ ૫ ॥
થિરપુર સંઘવી આંખો દેખ્યા, ગણુતી જરની લાખે લેખાં ।
મુંબાઇ મોતીશા આ પેખ્યા, ॥ આં ॥ ૬ ॥ સંગવી સિદ્ધા-
ચલમાં પેખ્યા, ખરો માલ ખરીદે ત્યાં દેખ્યા । જર ખરચી જશ
લેતાં લેખ્યા ॥ આં ॥ ૭ ॥ સમુદાય સૂરિરાજેન્દ્ર તણો, ધન
ધનવિજય જયકાર ભણો । સાથે સાધુ પટ^૧ વેદ^૨ ગણો ॥ આં
॥ ૮ ॥ સાધવી સંખ્યા સણુગાર^૧ ગણી, કોષાદિક જોદા ચાર
હણી । ધન્ય રીતીએ અણુગાર તણી ॥ આં ॥ ૯ ॥ ગણો સોલ
સહસ્ર સમકિત ધારી, સોહો સોહમ ગણુ નર નારી । હય-ગય-રથ
ગણુતી છે ન્યારી ॥ આં ॥ ૧૦ ॥ કાલ્કો સહુ સંઘ આંખા જેવા, સાથે
ધન ધન મુનિ સેવા । લખશે લલ્લુ દહાવો લેવા ॥ આં ॥ ૧૧ ॥

(૫૪)

॥ આરતી-શ્રી ગુરૂની ॥

ધન ધન ગુરૂ દેવા, અહો ધન ધન ગુરૂ દેવા । સૂરિરાજેન્દ્રકી
 આરતિ કર પાવો મેવા ॥ ધન ॥ ટેક ॥ પંચામૃત કલશા ભરલે,
 અભિષેક ચરણ કીજે । અહો અભિં ॥ કેસર ચંદન મૃગમદ,
 પુષ્પ કરો સેવા ॥ ધનં ॥ ૧ ॥ દીપક નિર્મલ જ્યોત કરી, કપૂરકું
 સંગ લીજે । અહો કપૂં ॥ આરતિ કરો નિહરાવલ, ધૂપ અગર
 ખેવા ॥ ધનં ॥ ૨ ॥ ઘંટાનાદ બજે ઝાલર સુર, ભગતી મેં રીજે ।
 અહો સુરં ॥ આરતી ગાવે ભવિ જન, અમૃત ફલ લેવા ॥ ધનં ॥
 ૩ ॥ જિન મારગ દીપાય ગુરૂ, શિવ-પદ ભવ તીજે । અહો ગુરૂં ॥
 પંચમ કાલ મેં પ્રગટે, સૂર્ય ઉદય જેવા ॥ ધનં ॥ ૪ ॥ સમ્ભવ
 દ્વિતીય તીજ જ્યેષ્ઠ શુદ્ધ, સુખ સંપતિ લીજે । અહો સુખં ॥
 નિહાલચંદ્રકી મરણ, નિત ચરણે રેવા ॥ ધનં ॥ ૫ ॥ ઇતિ ॥

(५५)

श्रीश्वेताम्बर-जैनपाठशालाओं में गाने योग्य

श्रीजिनेन्द्रदेव-प्रार्थना ।

अये प्रभो ! आनन्द दाता, ज्ञान हमको दीजीये ॥ एदेशी ॥

अये अमन्दानन्द दायिन् !, हे जिनेश ! दया करें ।

बाल हम हैं आपके सच्चरणकञ्ज हि में परें ॥ टेक ॥

तीर्थकर-परमेष्ठि-अर्हन्=स्यादवादी सुकेवली ।

पारगत-क्षीणाष्टकर्मा=ऽभयद-आप्त-अतुलबली ॥ अ० ॥ १ ॥

वीतराग-त्रिकालवित्=देवाधिदेव है बोधिद ।

सर्वदर्शि-निरीह-सर्वज्ञ=इन्द्रसेवित सत्पद ॥ अ० ॥ २

जगद् बन्धो ! मात-पितु-गुरू=देव-मित्र हि आप हैं ।

शरण वत्सल हैं विभो !, अर्जी सुनें निष्पाप हैं ॥ अ० ॥ ३ ॥

नैतिक-ज्ञातीय-धार्मिक=दैशिक--व्यवहारिकी ।

करें सुधारा समुन्नति हो, ज्ञानमति अनुसारिकी ॥ अ० ॥ ४ ॥

अक्यता उद्योगिता, उत्साहिता सामर्थ्यता ।

सदाचारी हम बनें, अैसी करें सुसहायता ॥ अ० ॥ ५ ॥

अन्तरङ्गारातिचय हो, चपकश्रेणी-भावना ।

सरिभूपेन्द्रानन्त लक्ष्मी-धाम हों यही प्रार्थना ॥ अ० ॥ ६ ॥

(५६)

पुनः—प्रार्थना.**त्रोटक—छन्दसि—**

जय मंगलमाल विशाल नमो, जिनराज समाज सुतारक
 हो। शरणागत बाल प्रभो ! हम हैं, भवसागर--पार उतारक हो
 ॥ ज० ॥ टेक ॥ तिय लोकइने हित-पूरक हो, नर-नाग-
 सुरेन्द्र-सुसेवित हो। तिय-ताप-समावन-बारिद हो, मृति-
 जन्म-गमा-ऽऽगम-चूरित हो ॥ ज० ॥ १॥ विभु हो सुपती
 हमको सुकृती, सुनती सुमती सुयती करि हो। सुगती
 सुथिती सुरती धरि हो, जगभूषण ! दूषणको हरि हो ॥ ज०
 ॥ २॥ गुरु-देव गुणी पितु-मातन के चरणां विच नम्र सदा
 शिर हो ! विनयी कुशली रु सदाचरणी, करिहो हमको सुद-
 याऽऽकर हो ॥ ३॥ शुध लेखन वाचन भाषन के, अभिजाण
 सदा सतसंगम हों। यह सरिभूषेन्द्र सुनें विनती, सबके मन-
 भावनही हम हों ॥ ज० ॥ ४ ॥

(૫૭)

પુનઃ પ્રાર્થના—ગુજરાતી ભાષા મેં ।

ગજલ—કબાલી ।

“ ચિનય વિદ્યા અમારામાં પ્રમુજી સર્વદા ભરજો, સુશીલ શાળા સદાચારી અમોને ર્શ્વરા કરજો ॥ ” [ટેક] અમેં નાના ભૂલો કરિયે નહીં તે ધ્યાનમાં ધરજો, ગણી ચાલક જમા કરજો પ્રમુ અમને ન પરિહરજો ॥ વિ૦ ॥ ૧ ॥ અનીતિ પાપ ને મસ્તી અમારાં દુર્ગુણોં હરજો, નીતિ ભક્તિ પ્રીતિ નિશદિન હૃદય નિર્દોષતા ભરજો । અમારી ભાવના બુદ્ધિ બધી નિર્મલ પ્રમુ કરજો, રૂઢી વાણી રૂઢું વર્તન વિચારો પણ રૂઢાં ભરજો ॥ વિ૦ ॥ ૨ ॥ અમોને તન વચન મનથી મીઠા બોલા પ્રમુ કરજો, પ્રમુ ભક્તિ પિતા ભક્તિ ગુરુ ભક્તિ ઉરે ભરજો । સદા સાચું વદું સ્વામી કરો તો ઇટલું કરજો, ભરો તો સંપ સાદાઈ અને સન્તોષતા ભરજો ॥ વિ૦ ॥ ૩ ॥ નથી નિર્બલ થવું અમને શૂરા ને સદ્ગુણી કરજો, જુવો જે જે ભૂલો મગવાન નહીં તે ધ્યાનમાં ધરજો । પ્રમુ પુત્રો અમેં તાહરાં કૃપા દષ્ટિ પિતા કરજો, નિરન્તર ચરણમાં નમિયે વિનંતી ધ્યાનમાં ધરજો ॥ વિ૦ ॥ ૪ ॥

(५८)

हमेशाह् 'व' पौष-शुदि ७ के दिन 'गुरुजयन्ती' के
महोत्सव पर गुरुगुणस्मृति व गुणप्रार्थनारूप-

पाठशालाओं में गाने योग्य गायन ।

अये प्रभो ! आनन्ददाता० इस राहमें ।

अये गुरो ! राजेन्द्रसूरे ! बाल हमको तारीये । शरण
में हैं आपकी आ....ये हमें उद्धारीये ॥ टेक ॥ ज्ञान-दरसन
चरण-तप-जप=सुगुणी-सन्तोषी बने । व्यसन-कुविषय-
दुर्गुणों, औ दुष्टकर्मों को हने ॥ अ० ॥ २ ॥ धैर्य-शौर्य
औ....दार्य सतसंग, शील गंभीरता धरें । संप-नय-विनयी
विवेकी, प्रेम कौशलता वरें ॥ अ० ॥ २ ॥ आपके पावन-गु-
णानु....वाद के भाषण गर्में । सप्तमी दिन संघ हर्षित, हो
जयन्ती ऊजमें ॥ अ० ॥ ३ ॥ आपकी संघ फूलवाड़ी, वि-
लस रही है सर्वदा । दरस देकर मन लुभा कर, आप वि-
छड़े थे यदा ॥ अ० ॥ ४ ॥ अये ! सुरीली सूर्ति के, आ-
शिक हमें खुश कीजीये । रटन करते हैं सदा, सद्बुद्धि ह-
मको दीजीये ॥ अ० ॥ ५ ॥ दयासिन्धो ! सद्गुरो ! नित,
हो यही है प्रार्थना । सूरि-भूपेन्द्र-शासने यशः=पटह-बाध
समर्थना ॥ अ० ॥ ६ ॥

(५८)

पुनः गुरुगुणगायन—

गजल—

विजयधनचन्द्र गुरु ज्ञानी, विनंती एक चित धरजो ।
 प्रेमी पाठक अमो तारा, गणी बालक दया करजो ॥ वि०
 ॥ टेक ॥ विजयने विभवता भारी, अखिल महितल के
 उपगारी । भरी सन्तोषता प्यारी, विषय ने दूरथी हरजो
 ॥ वि० ॥ १ ॥ बनी अनगार कसि तनने, नथी परमाद
 आनन में । वदे बानी भविक जनने, तनूने उद्यमी करजो
 ॥ वि० ॥ २ ॥ नथी लोभी नथी मानी, नथी क्रोधी थवू
 प्राणी । वदे मीठी सदा बानी, भली सुख सन्तती वरजो
 ॥ वि० ॥ ३ ॥ बनो सद्गुणी बनो नेता, बनो ध्यानी बनो
 बेत्ता । बनो संगी बनो मेत्ता, भला गुण ज्ञानने धरजो
 ॥ वि० ॥ ४ ॥ रटो प्रभु पार्श्व गुणधामी, वरो मंगल सुखा-
 रामी । राग अरु द्वेषने बामी, देव शुध चित्तमां धरजो
 ॥ वि० ॥ ५ ॥ विजयराजेन्द्र सूरिराजा, स्वर्ग मांहे थया
 ताजा । गुरु सप्तमी दिवस ज्ञाज्ञा, ओच्छव शुभ काजने
 करजो ॥ वि० ॥ ६ ॥ नगर बागरा है वडभागी, सूरि-
 धनचन्द्र वषु त्यागी । थया सुरलोक-सुखरागी, संघना
 विघ्ने हरजो ॥ वि० ॥ ७ ॥ जयन्ती शुभ गुरु दरशे
 वेद-अर्द्ध-नर्व-शशी-वरशे । सूरिभूपेन्द्र मुनि-हरषे, हर्ष ने
 ध्यानमां धरजो ॥ वि० ॥ ८ ॥

પ્રાતઃસ્મરણીય-પૂજ્ય પાદ-જૈનાચાર્ય-ભટ્ટારક
 શ્રીમદ્ “વિજય ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વરજી” મહારાજ
 સંવત્ ૧૯૮૧ ના ચૈત્ર વદ ૫ ના રોજ “રતલામ”
 (માલવા) થી વિહાર કરી શ્રી પાલીતાણા ચોમાસું કરી
 તલાજ, જુનાગઢ, પ્રભાસપાટણ, અમદાવાદ, સેરીસા,
 પાનસર, ભોયણીજી, તારંગાજી, સંજેશ્વરજી અને પાટણ
 થઈ શ્રી “થરાદ” (થીરપુર) પધાર્યા તે દરમિયાન
 રસ્તામાં નાનાં મોટાં ગામો આવેલ તેની

યાદી.

સ્તલામથી પાલીતાણા સુધી.

નંબર. વામનું નામ. કેટલા કોશ. જેનીઓનાં ઘર જેને મંદિર.

૧	સ્તલામ (માલવા)	૧૨૦૦	૧૩
૨	કરજી	૩	૫
૩	ડાબરી	૬
૪	કીશનગઢ	૪	૫૦	૧
૫	બજારીયા સ્ટેશન	૬	૫
૬	ખવાસા	૨	૨૧	૧
૭	થાંહલા	૬	૧૦૦	૪
૮	મેઘનગર	૪	૩
૯	જાળુવા	૬	૫૦	૧
૧૦	પીટલોદ
૧૧	દાહોદ	૩	૨
૧૨	બહુંદી	૬
૧૩	લીંબજેડા	૩૧
૧૪	પીપલોદ	૨૧
૧૫	સાલીયા	૪
૧૬	ચોરવાડા	૧
૧૭	ચંચેલાવ	૨
૧૮	ગોધરા	૩	૭૦	૧

૧૬	ટુળા	૫
૨૦	સેવાલિયા	૪	૧
૨૧	અંગાડી	૨	૧૧	૧
૨૨	ઠાસરા	૨૧૧
૨૩	ડાકોર	૩
૨૪	ઉમરેઠ	૩	૫
૨૫	ભાલેજ	૪	૧૨	૧
૨૬	વોરિયાવી	૫	૪
૨૭	વડતાલ	૧૧૧	૧૫	૧
૨૮	મોરાવ	૩	૧૦	૧
૨૯	કોહાર	૨
૩૦	સોજીત્રા	૨	૧૨	૧
૩૧	સંજીવાડા	૪	૪
૩૨	ધંસરવાડા	૧	૫
૩૩	વરસડા	૪	૪
૩૪	વટામણ	૪	૧૦	૧
૩૫	નાખડા	૪
૩૬	સરગવાડા	૨	૪
૩૭	ઉતેલીયા	૩	૧૧	૧
૩૮	ખેદરા	૩	૭	૧
૩૯	ખંદોલ	૫	૪
૪૦	ધંધુકા	૩	૧૦૦	૧
૪૧	તગડી	૩

૪૨	પોલાપુર	૩	૭
૪૩	વરવાડા	૩	૭૧	૨
૪૪	પાણવી	૩
૪૫	મુળ ધરાઈ	૨	૪
૪૬	કાનપુર	૨૧
૪૭	વલા	૩	૧૦૦	૧
૪૮	ચમારડી	૩	૧૦
૪૯	પાલડી	૨	૧૦	૧
૫૦	સોનગઢ	૨	૭	૧
૫૧	મોખડકા	૪	૨૫	૧
૫૨	પાલીતાણા	૨૧	૫૦૦	નૈનીઓનું યાત્રાનું મહોટું ધામ છે.

પાલીતાણાથી જુનાગઢ સુધી

૫૩	રાથલી	૪	૫
૫૪	દેવલીયા	૨	૫	૧
૫૫	તલાળ (તાલદ્રજ)	૪	૭૫	૪ નૈનીઓનું યાત્રાનું ધામ છે.
૫૬	ત્રાપસ	૩	૫૦	૧
૫૭	તણાસા	૪	૪૦	૧
૫૮	વાડી	૫	૨

૫૬	ઠાલીયાવાડ	૧	૧૫	૧
૬૦	ઘોઘા	૪	૧૦૦	૪
૬૧	અખવાડા	૪	૩
૬૨	ભાવનગર	૩	૧૧૦૦	૪
૬૩	વરતેજ	૩	૧૫	૧
૬૪	શીહોર	૪	૮૫	૧
૬૫	મઢડા	૪	૧૦	૧
૬૬	નવાગામ	૫	૭	૧
૬૭	નાગણુ વઢર	૨	૧૦	૧
૬૮	પરવડી	૬	૨૦	૧
૬૯	ગારીયાધર	૨	૫૦	૧
૭૦	મોટા આરોડીયા	૨	૪
૭૧	નાના લિલિયા	૫	૨
૭૨	અમરેલી	૫	૫૦	૧
૭૩	મોટા આકડીયા	૫	૨૫
૭૪	કુકાવાવ	૫	૨૦
૭૫	ચુડા સોરઠ	૫	૨૦
૭૬	રાણપુર સોરઠ	૫	૮	૧
૭૭	વડાલ	૬	૯	૧
૭૮	બુનાગઢ	૩	૧૫૦	૨

જુનાગઢથી અમદાવાદ સુધી.

૭૯	વનથલી	૫	૭૫	૨
૮૦	આગતરાઈ	૫	૧૫
૮૧	કેશોદ	૨	૧
૮૨	માલીયા	૬	૧૫
૮૩	આદરી	૮	૭	૧
૮૪	વેરાવલ ખંદર	૩	૩૦૦	૩
૮૫	પ્રભાસ પાટણ	૧૧	૧૦૦	૯
૮૬	આદરી	૩	૭	૧
૮૭	ભરૂડી	૬
૮૮	કેશોદ	૬	૧
૮૯	મગરવાડા	૩	૯
૯૦	વનથલી	૪	૭૫	૨
૯૧	મજેવડી	૫	૧૫	૧
૯૨	ધોરાજી	૫	૧૦૦	૨
૯૩	શુદ્ધાળુ	૨	૨
૯૪	જેતપુર	૪	૫૦	૧
૯૫	ગોમટા	૫	૫
૯૬	ગોંડલ	૪	૫૦૦	૧
૯૭	રીખડા	૬	૪

૯૮	રાજકોટ	૬	૫૦૦	૧
૯૯	ખોરાણા	૫	૩
૧૦૦	સીધાવઢર	૪	૧
૧૦૧	વાંકાનેર	૪	૧૨૫	૨
૧૦૨	હલડી	૪	૩
૧૦૩	થાન	૫	૩૦	૧
૧૦૪	રામપરડા	૫
૧૦૫	ડીકશન સ્ટેશન	૫
૧૦૬	વઢવાણ કેમ્પ	૫	૨૫૦	૧
૧૦૭	વઢવાણ શહેર	૨	૩૦૦	૩
૧૦૮	દેઢાડ	૪	૩
૧૦૯	લખતર	૩	૩૦	૧
૧૧૦	લીલાપુર સ્ટેશન	૫
૧૧૧	વણી	૬	૩
૧૧૨	વીરમગામ	૩	૩૦૦	૬
૧૧૩	જખવાડા	૪
૧૧૪	છારોલી	૪
૧૧૫	સાગુંદ	૪	૪૦૦	૨
૧૧૬	સરખેજ	૪	૧૦	૧
૧૧૭	અમદાવાદ (રાજનગર)	૩	૧૦૦૦૦	૨૧૬ (૧૨૬ મોટાં ઢહેરા- શર અને ૮૭ ઘર ઢહેરાશર છે.)

અમઠાવાઢથી પાટણુ સુધી.

૧૧૮	થલતજ	૩	૫	૧
૧૧૯	ઝોગણુજ	૩	૩૧	૧
૧૨૦	સેરીસા તીર્થ	૪	૫	૧
૧૨૧	કલોલ	૪	૧૭	૧
૧૨૨	પાનસર તીર્થ	૨૥	૫	૨
૧૨૩	રાજપુર	૩	૨૫	૧
૧૨૪	સુરજ	૪	૨૫	૧
૧૨૫	લોચણી તીર્થ	૪	૩	૧
૧૨૬	ઝેટાણા	૫	૭૫	૧
૧૨૭	ખોરીયાવી	૩	૧૨	૧
૧૨૮	મહેસાણા	૩	૩૦૦	૧૨
૧૨૯	સવાલા	૫	૧૧	૧
૧૩૦	વીશનગર	૩	૨૫૦	૮
૧૩૧	ગુંબ	૨૥	૧૪	૧
૧૩૨	વઢનગર	૨૥	૧૦૦	૫
૧૩૩	ખેરાલુ	૪	૬૦	૨
૧૩૪	નારંગાણ તીર્થ	૭	૭
૧૩૫	ડખાડ	૭	૧૫	૧

૧૩૬	ચાણુસોલ	૧	૩૦	૧
૧૩૭	કોહરા	૨૥	૧૫	૧
૧૩૮	વીઠોડા	૨	૪
૧૩૯	હાંણાવા	૩	૧૫	૧
૧૪૦	ઘેરવાડા	૨	૨૦	૧
૧૪૧	ઠાસજ	૨૥	૧૦	૧
૧૪૫	ઉંઝા	૨૥	૩૦૦	૩
૧૪૩	ઉનાવા	૨	૫૦	૨
૧૪૪	સંડેર	૩	૮	૧
૧૪૫	મણોદરેઠ રેશન	૮	૧	૧
૧૪૬	રણોજ	૨	૩૦	૧
૧૪૭	ચાણુશમા	૫	૩૦૦	૩
૧૪૮	કંબોઈ (સોલંકી)	૫	૭	૧
૧૪૯	હારીજ	૫	૩૭	૧
૧૫૦	મુજપુર	૫	૪૦	૨
૧૫૧	સ ખેશ્વરજી તીર્થ	૪	૫	૧
૧૫૨	સમી	૫	૧૦૦	૧
૧૫૩	હારીજ	૫	૩૭	૧
૧૫૪	જમણપુર	૩	૧૦	૧
૧૫૫	અડોઆ	૨	૧૦	૧
૧૫૬	કુણુધેર	૨	૨૧	૧
૧૫૭	પાટણ	૩	૩૦૦૦	૧૦૧ મોટાં

હડેરાશર છે અને તે ઉપરાંત ઘર હડેરાશર ઘણાં છે.

પાટણથી થરાદ સુધી.

૧૫૮	ચાફપ તીર્થ	૪	૧
૧૫૯	વાગડોદ	૩	૧૫	૧
૧૬૦	સમઉ	૫	૨૮	૧
૧૬૧	લીલીયાણ તીર્થ	૫	૪	૧
૧૬૨	નેસડા	૨	૨૦	૧
૧૬૩	ફાયણા	૪	૫
૧૬૪	વાતેમ	૨	૨૨	૧
૧૬૫	હુવાણા	૪	૩૫	૧
૧૬૬	મોટી પાવડ	૪	૧૪
૧૬૭	મહુપુર	૩
૧૬૮	થરાદ (થીરપુર)	૧	૪૦૦	૧૩
૧૬૯	ભાચર	૩	૨
૧૭૦	ભોરોલ તીર્થ	૪	૨૪	૧
૧૭૧	જમડા	૩	૧૦
૧૭૨	થરાદ	૩		
૧૭૩	ચારડા	૨૧
૧૭૪	વાવ	૨૧	૧૫૦	૨

નોં, મંગળ પાટલા ગેરે.	સિદ્ધચક્ર	પાદુકા સંખ્યા લકીકત.	મંદીરની સ્થિતિ.	રીમાર્ક.
૫	૧	...	સાધારણ.	* કુમારપાળ રાગ્નએ ભરાવેલી છે.
૧૯	૧	...	"	+ સાંપ્રતિ રાગ્નએ ભરાવેલી છે.
...	૨	...	"	
૧૪	૧	૮ જોડ.	સારી.	† સાંપ્રતિ રાગ્નએ ભરાવેલી છે.
૯	૨	...	સાધારણ.	
...	સારી.	x આ દહેરાસર “ઝમકલ દેવી માતા” ના દહેરાસરના નામથી ઝોળખાય છે.
૧	જીર્ણ મધ પડી ગયું છે.	આ દહેરાસરમાંની પ્રતિમાઓ શ્રી વિમલનાથજીના દહેરાસરમાં પધરાવવામાં આવેલ છે.
૨	૧	...	સાધારણ.	
૭	...	૨ જોડ.	જીર્ણ.	નવું દહેરાસર બંધાય છે.
૨	૧	૧ જોડ.	સારી.	
૧	૧	...	જીર્ણ.	
..	૧	...	સારી.	
...	...	૧	સાધારણ	
૩	

તૈયાર કરનાર,

૧ ખેતરીભાઈ પારેખ,

ન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ. થરાદ.

રાદની પ્રાચીનતા.

સંચાલક,

મોહનલાલ ખેતસીલાધ પરીખ,

રહેવાશી થરાદ.

(ખનાસ કાંઠા એજન્સી.)

પ્રકાશક,

શ્રી રાજેન્દ્ર જૈન સેવા સમાજ, થરાદ.

પ્રસ્તાવના.

પ્રિય વાંચક,

છેલ્લાં પાંચેક વરસ થયાં મને મારી જન્મ ભૂમિનું પ્રાચીન ગૌરવ યાદ આવતાં અને તે વિષે કેટલીક હકીકત મારા વડીલો પાસેથી સાંભળતાં તેનો ટુંક ઇતિહાસ છપાવી બહાર પાડવાની ઇચ્છા થતી હતી. પરંતુ કેટલાક સંજોગોને લઈને મારો વિચાર તુરત અમલમાં આવી શક્યો નહીં. એટલામાં ભાગ્યયોગે શ્રી સૌધર્મ-વૃહત્તપાગચ્છીમ-એતામ્મર-જૈનાચાર્ય-સાહિત્ય વિશારદ-વિદ્યાભૂષણ-શ્રોમદ વિજય ભૂષેન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ શ્રીનું સંવત્ ૧૯૮૨ની સાલમાં અત્રે આતુર્ભાસ થતાં તેઓશ્રીનો તેમજ સર્વ વિદ્યાવિલાસી-અનુપમેય શાન્ત સ્વભાવી-મુનિ મહારાજ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજ શ્રીનો થરાદની પ્રાચીનતા એક નાના પુસ્તક રૂપે લખી પ્રસિદ્ધ કરવાનો મને ઉપદેશ થતાં અને તે અંગે તેઓશ્રી તેમજ મારા કેટલાક મુરખીઓ તરફથી ઉત્સાહ અને જોઈતી હકીકત પુરી પાડવા મદદ મળતાં “થરાદની પ્રાચીનતા” ના નામથી એક નાનું પુસ્તક “સૂરિવિહારાદર્શ” ના પેટા ભાગે બહાર પાડવા વિચાર કર્યો અને તે શુદ્ધ પસાયે નિર્વિઘ્નપણે પૂર્ણ થયો.

થરાદનો ઇતિહાસ (પ્રાચીનતા) પ્રથમ કોઈ વખત બહાર પડેલ નહિ હોવાથી પ્રાચીન હકીકત જુના અને અનુભવી માણસો

પાસેથી મેળવી સંગ્રહ કરવામાં અને તે ક્રમવાર ગોઠવવામાં મુરકેલી પડે તે સ્વભાવીકજ છે. આ જગ્યાએ પણ તેમજ થયું હતું.

આ ઇતિહાસના અંગે કેટલીક પ્રાચીન હકીકત આ સ્ટેટના સરન્યાયાશ્રીશ સાહેબ મહેરબાન ઠાકરસીભાઈ મેઘરાજ-ભાઈ કોઠારી (પાલણપુર નિવાસી), મોરવાડા રહેસીદદાર સાહેબ મહેરબાન ઝુમચંદભાઈ સાંકળચંદ સધાણી (રહેવાશી મોરવાડા તાબે થરાદ), સ્ટેટ ટ્રેઝરી કામદાર મહેરબાન ગુલામચંદભાઈ ત્રીકમલાલ દેશાઈ અને રેકર્ડ કામદાર મહેરબાન ઇશ્વરલાલ ભુખણદાસ દેસાઈ (રહેવાશી થરાદ) તરફથી મળી હતી જે માટે તેઓ સર્વેનો આભાર માનવાનું આ સ્થળે યોગ્ય ધાડું છું તેમજ આ સ્ટેટના હજુર શીરસ્તેદાર સાહેબ મહેરબાન જગન્નાથભાઈ કસલચંદ મહેતા (રાજકોટ નિવાસી) એ આ પુસ્તકની રફ કોપી સુધરાવવામાં તથા ખીજી કેટલીક હકીકત મેળવી વખતો વખત યોગ્ય સલાહ આપવામાં પોતાના અમૂલ્ય વખતનો ભોગ આપી જે મદદ કરી છે તે ખાતે તેઓશ્રીનો ઉપકાર ભુલી શકાય તેમ નથી.

થરાદની પ્રાચીનતા અંગે વ્યાખ્યાન વાચસ્પતિ મુનિ મહારાજ શ્રીમદ્ યતીન્દ્રવિજયજી મહારાજશ્રીએ કેટલાંક પુસ્તકોનો આધાર બતાવવામાં તથા ખીજી કેટલીક હકીકત મેળવી આપવા મદદ કરેલ તે ખાતે તેઓશ્રીનો સદાના માટે ઋણી છું.

મદરહુ પ્રાચીનતા સખધી હુજી કેટલીક હકીકત મળતી રહે છે પરંતુ અન્ય મોટો થઇ જવાના લયથી અને આહુકો તરફથી ઉપર ઉપર માગણીઓ થતી હોવાથી આ અવસરે નાના પુસ્તકરૂપે પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાન્ત વધારે હકીકત મેળવવા હમારો પ્રયાસ ચાલુ છે અને તે યથા અવસરે ઇલાયદા પુસ્તકરૂપે પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવશે અને તે વખતે મદરહુ પુસ્તકમાં પ્રથમથી આહુક થઇ જે ગૃહસ્થોએ મદદ કરેલ છે તેજ પ્રમાણે મદદ કરશે તેવી આશા છે.

આ પુસ્તક લખવામાં હમારો પ્રથમ પ્રયાસ હોવાથી તેમજ આ શહેરનો પ્રાચીન ઇતિહાસ કોઇ વખત કોઇ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલ નહીં હોવાથી કોઇ ભૂલ ચૂક કે ત્રુટી રહી ગઇ હશે તો માફી આપી હમને જણાવવા કૃપા કરશે તો તે આભાર સાથે સ્વીકારી લઇ ખીજી આવૃત્તિમાં સુધારવામાં આવશે.

લી૦

થરાદ.
સંવત ૧૯૮૩.

} મોહનલાલ ખેતસીલાઇ પરીખ,
રહેવાશી થરાદ.
પ્રાચીનતાના સંયોજક.

